ACADEMIA ROMÂNĂ

MEGLENO-ROMÂNIĬ

STUDIŬ ETNOGRAFICO-FILOLOGIC

DE

PERICLE N. PAPAHAGI

PARTEA II.

EXTRAS DIN
ANALELE ACADEMIEĬ ROMÂNE
Seria II. — Tom. XXV.
MEMORIILE SECŢIUNII LITERARE.

BUCURESCI
INSTIT. DE ARTE GRAFICE „CAROL GÖBL“ S-sor ION ST. RASIDESCU
16, STRADA DÓMNEI, 16
1902. 7425

Preţul 1 leŭ 40 banĭ.

MEGLENO-ROMÂNIĬ

STUDIŬ ETNOGRAFICO-FILOLOGIC

DE

PERICLE N. PAPAHAGI.

PARTEA II.

Şedinţa de la 27 Septemvrie 1902.

XIII. Basme.

1. Ficĭoru şi siculĭu.

(Feciorul şi trăistiţa saŭ săculeţul.)

Un ficĭòr ună oară si dusi cu boiḻĭ şi ţireà să za joacă, aţi ăşĭ la zacacĭọ siculĭu di un spin şi ca si dusi si ḻa toarnă boiḻĭ, cọn vinì, spinu vẹ criscùt. Şi-ḻĭ zisi la spin:

— Spìnuli, du-mĭ la siculĭu! — Nu la duc!
— Si-ŭ vicnès băltia di s-ti taḻĭă. — Vicneà-ŭ.
— Aĭ, băltiu, s-la taḻĭ spinu! — Nu vin, nu.
— Ama s-la vicnès focu s-ti ardă. — Du-ti!
— Aĭ, fòculi, si-ŭ arzĭ drăjăŭa la băltiă. — Nu vin, nu!
— Ama s-mi duc, di si-ŭ vicnès valea s-ti stingă. — Du-ti!
— Aĭ, vali, s-la stinḑĭ focu! — Nu vin, nu!
— Ama s-mi duc s-ḻĭa vicnès boiḻĭ, di s-ti bea. — Du-ti!
— Aĭdiţĭ, boĭ, si-ŭ beţĭ valea! — Nu vinìm, nu!
— Ama s-mi duc di s-ḻĭa vicnès lupiḻi, di si ṿa mănancă! — Du-ti!
— Aĭdiţĭ, lupĭ, s-ḻĭa măncàţĭ boiḻĭ! — Nu vinìm, nu!
— Ama s-mi duc di s-ḻĭa vicnès luvaciḻĭ, di să va tălcĭască. — Du-ti!
— Aĭdiţĭ, luvàcĭ, s-ḻĭa tălcĭọţĭ lupiḻĭ! — Nu vinìm, nu!
— Ama s-mi duc di s-ḻĭa vicnès şoàriţiḻĭ, di s-va mănancă urècḻili.— Du-ti!
— Aĭdiţĭ, şoariţĭ, s-la mâncàţĭ urècḻili la luvàcĭ! — Nu vinìm, nu!
— Ama s-mi duc si-ŭ vicnès maţa, di să va mănancă. — Du-ti!
— Aĭ, maţu, s-ḻĭa mănànţĭ şoàriţiḻĭ! — Iundi sa?

— O, l̦ĭa an dulàp.

Mața dupu şoàrițĭ, şoàrițil̦ĭ dupu luvàcĭ, luvacil̦ĭ dupu lupĭ, lupil̦ĭ dupu boĭ, boil̦ĭ dupu vali, valea dupu foc, focu dupu băltiă, băltia dupu spin, spinu ăşĭ căzù şi ficĭoru ăşĭ la lǫ sicul̦ĭu şi mẹrsi casă.

[Oşanĭ.] Rizu Leşu.

2. Cusi-cucóti, ili pricazma cu baba şi cucoti.

(Cusi-cocoş sau basmul cu baba şi cocoşul.)

Aş vut-aŭ unà babă un Cusi-cucoti. Aşĭ la trimiteà ĭer-țe zùŭă di rămà ăn gnòĭ şi măncà țe fla. Cum aş rămà unà dimnẹță, aş flǫ an gnoĭ unà spricĭcă. Aş-aŭ lǫ şi şĭ-u dẹdi la baba.

Baba-şĭ vẹ borgĭ la ampiratu pri virghiă şi nu vẹ lanti pari si da, ăş-u dẹdi spricĭca.

Dupu văcǫ̀t aŭ pruubidì Cusi-cucoti spricĭca şi baba zisi: «ĭo-ŭ ded la ampiratu pri borgĭ». Cusi-cucoti zisi: «Cum şa? şi ampiratu aŭ lǫ di la baba mea spricĭca, că-l̦ĭ futùĭ ampiratița? Io si mi duc s-m̃i-ŭ țer!»

Şi şa Cusi-cucoti că chinisì drumu, aŭ flǫ lisița. Ca ntribǫ̀ lisița: «ĭun'ti duțĭ, Cusi-cucoti?» ĭel al̦ĭ zisi: «mi duc, la ampiratu să-l̦ĭ țer spricĭca, că-l̦ĭ f... ampiraticĭca!»

— Nu mi verĭ şi mini?

— Ti voĭ, amă poțĭ si amnişĭ.

— Pot, cum să nu pot? di țea iŭ lisiță.

Şi Cusi-cucoti aŭ lǫ.

Şi şa, amnară, amnară şi ca-şĭ rămasi lisița şi nu puteà vechĭ si amnă şi-l̦ĭ zisi Cusi-cucoti:

— A! a! lisìțu! la aĭ curu greŭ! ți rămasişĭ?

— Nu pot, pustănìĭ, m̃i si tăl̦ĭară picĭoàrili.

— Fǫ-ti maĭ ăncoà, fǫ-ti maĭ ăncoà! al̦ĭ zisi Cusi-cucoti, şi ca la prucăscǫ̀ curu, aŭ angl̦itǫ̀ lisița.

Ca şi chinisì, ăş bătù pri lup ăn drum. Lupu antribǫ̀:

— Iun'ti duțĭ, Cusi-cucoti?

— Mi duc la ampiratu, s-m̃i-ŭ țer spricĭca, ca-l̦ĭ f... ampiraticĭca.

— Nu mi verĭ şi mini?

— Cum nu ti voĭ! ama poțĭ si amni?

— Cum să nu pot, că di țea iŭ lup.

— Bun, amă ăĭ diparti.

— Cǫt să iă, ĭo pot.

Şi la lǫ şi țista Cusi-cucoti, şi ca şi chinisiră, ca şi amnară, amnară, ăşĭ rămasi lupu. Ăl̦ı zisi Cusi-cucoti.

— Aĭdi! lùpuli! țe, tu nu amni? Cǫta-țı fu?

— Nu pót, Cusi-cucoti, pustănìĭ.

Îră Cusi-cucoti ăl̦ı zisi:

— Fǫ-ti maĭ ăncoà, fǫ-ti maĭ ăncoà!

Şi ca si pruchıǫ̀ lupu di Cusi-cucoti, ca la prucăscǫ̀ curu, la anglitǫ̀ lupu. Amnǫ̀, amnǫ̀ Cusi-cucoti şi bătù pri albina. Ăḻĭ zisi albina.

— Iundi Cusi-cucoti?

Îra[ară] ĭel zisi:

— Mi duc la ampiratu s-m̃i-ŭ ţer spricĭca, că-ḻĭ f... ampiraticĭca.

— Nu mi verĭ şi mini.

— Ti voĭ, 'ma poţĭ si amnişĭ?

— Cum să nu pot? Nu sam albină ĭo? Nu lag toati pǫrţili, să dun m̃ĭari şi luminari?

Aŭ lǫ şi chinisiră drumu. Aşĭ amnară, amnară şi rămasi albina năpòĭ, că pustănì şi nu-ŭ ţin'ęŭ vechĭ p'ęnili.

— Aĭdi! albinu! ţe şizùşĭ?

— Nu pot, pustănìĭ, nu pot!

— Fǫ-ti maĭ ăncoà, maĭ ăncoà.» Şi ca si pruchĭǫ̀ albina, că la prucascǫ̀ Cusi-cucoti curu, aŭ anglitǫ̀ albina.

Ăşĭ chinisì Cusi-cucoti drumu şi nıbǫ̀ valea. Ăḻĭ zisi valea lu Cusi-cucoti:

— Iundi, ĭun'ti duţĭ, fărtati!

— Mi duc la ampiratu să-m̃ĭ ţer spricĭca, că-ḻĭ f... ampiraticĭca.

— Nu mi verĭ şi mini?

— Ăĭ, ti voĭ, cum nu ti voĭ!

Aşĭ chinisiră drumu-drumu şi pustănì valea şi rămasi. Aḻı zisi Cusi-cucoti:

— Aĭdi vali! pustănìşĭ?

— Pustănìĭ!

— Fǫ-ti maĭ ăncoà, aḻĭ zisi Cusi-cucoti şi ca si pruchĭǫ̀ valea, la prucăscǫ̀ curu şi aŭ anglitǫ̀.

Şi ca şi amnǫ̀, amnǫ, ăşĭ junsi la ampiratu şi si pusi an gnoĭ şi prucăntǫ̀ Cusi-cucoti, cǫt putù:

«Cucuricu, ricu,
udă mari ş-micu!
Ampiràtuli, dǫ-m̃ĭ spricĭca,
că-ţĭ f... ampiraticĭca!»

Şi ca uzǫ̀ ampiratu «bra!» zisi, «un Cusi-cucoti si m-anjură! mara! ţe-ĭ ţela? laţĭ-la, la puniţĭ an cucoţiḻĭ noştri, si la cĭuplęscă şi să la tălcĭască!»

Şi ca la pùsiră an cucòţĭ ampiratèşı. Cusi-cucoti aŭ lăsò lisiţa din cur şi un cǫti un, aḻĭ nicǫ̀ toţĭ cucoţiḻĭ lu ampiratu şi ară prucăntǫ̀ ĭel:

Cucuricu, ricu,
udă mari ş-micu!
ampiràtuli, dǫ-m̃ĭ spricĭca,
că-ţĭ f... ampiraticĭca!»

Ca uzǫ̀ ampiratu mult rǫŭ aḻĭ vinì şi zisi: «Lăgàţĭ, vidèţĭ, ţe si fęsi bra!» Ca si dùsiră, vizură toţĭ cucoţiḻĭ luĭ nicàţĭ, ară Cusi-cucoti ca bic.

Ampiratu zisi: «Laţĭ-la, puniţĭ-la an caḻiḻĭ noştri, să-l nęcă, să la zdrùncină!» Ca la pùsiră Cusi-cucoti an caḻiḻĭ lu ampiratu, «caca, caca, ca! caca,

*

caca, ca!» di pri un cal pri lant, pǫnă lăsǫ̂ lupu din cur şi ḽia nicǫ̂ toţĭ caḽiḽĭ. Aţi ară işǫ̂ şi prucăntǫ̂:

cucuricu, ricu
udă mari ş-micu!
ampiràtuli, dǫ-m̃ĭ spricĭca,
că-ţĭ f . . . ampiraticĭca!

Ca uzǫ̂ ampiratu, foc si fęsi; «Lăgàţĭ bra! vidèţĭ ţe faţi cǫĭnili şi duşmanu Cusi-cucoti!» Ca pucătară, caḽiḽĭ cupǫñĭ dăràţĭ, ară Cusi-cucoti maĭ di bic! Ampiratu tunţea zisi la oàminiḽĭ luĭ: «ardiţĭ bra! furna! ardiţĭ di nǫŭ orĭ, să iă bun arsă!» Ca àrsiră furna şi ca la pùsiră Cusi-cucoti an furnă, nu ştitǫ̂ mult şi aḽĭ dędi drumu la vali din cur şi aŭ stinsi. Aţi căntǫ̂ şi pricăntǫ̂ ară din furnă:

cucuricu, ricu
etc., etc.

Uzǫ̂ ampiratu şi zisi: «lăgàţĭ bra! puştu, vidèţĭ ţe faţi?« Cǫn si dùsiră la furnă, flară Cusi-cucoti ca bic nuntru. Zisi ampiratu tunţea: «Daţĭ-la bra! puştu s-la pun an izmęni, să şǫd pri ĭel să-ḽĭ ĭęsă şi màţăli.»

Şi ca la pusi ampiratu Cusi-cucoti an izmęni, di c-aŭ lăsǫ̂ albina din cur, la fęsi ţęsta ampiratu an niţi un al! Zis-aŭ ĭel tunţea: «Laţĭ-la bra! puştu, la puniţĭ an aznă, las sàtură di spricĭchi şi belchi, si gibărdisęscă di tamachĭărlǫc.»

Şi ca la pùsiră an aznă, si bucurǫ̂ Cusi-cucoti şi ca prucăscǫ̂ curu, angḽitǫ̂ toati furliñli şi aţi prucăntǫ̂ cu chĭef mari. Si dùsiră di la ampiratu di ḽia dişcḽìsiră şi ca scăpǫ̂ Cusi-cucoti, aşĭ vinì casă şi-ḽĭ zisi la baba:

— «Ştęrni, babu, un pucròv şi lę-ţĭ ună virz'ęŭă, ca s-mi pun pri grindă, s-mi frăşcăĭèşĭ.»

Ca şi ştirnùt-aŭ baba un pucròv, ăşĭ lat-aŭ şi vęrga, aşĭ pusi Cusi-cucoti pri grindă şi la frăşcăì pǫn li scoasi toati pàrili. Aţi ăşĭ disfęsi Cusi-cucoti dipri grindă şi-ḽĭ zisi bàbaḽĭă Cusi-cucoti: «află, babu, ună cĭùtură s-li mirìm.»

Baba si dusi din maală şi flǫ ună cĭùtură şi vini li mirì pàrili. La miriri parli, si lipì ună furlină an curu di cĭùtură şi cǫn ḽĭ-u dus-aŭ cĭùtura di ĭundi aŭ vę lat, ţęsta antribàt-aŭ:

— Ţe veţĭ mirìt?

— Un'ęc ghipt.

— Ghipt nu-ĭ, că pari veţĭ mirìt! Na, furlina ţe si lipì, aŭ spuni.

Tunţea baba nu putù si scundă şi zisi, cum aşĭ vę un cucòt şi ca şi la pusi pri grindă, di ca-şĭ lǫ̂ ună vęrgă, la bătù, la bătù, că-ḽĭ căcǫ̂ saldi furlìñĭ ampiratèşĭ.

Ţea-şĭ vę şi ea saldi un cucòt la găḽìñĭ, la pusi pri grindă, belchi aḽĭ faţi şi la ea furlìñĭ, ama ca la bătù, ăş murì.

[Oşanĭ.] Bojin Tăpă Hristu.

3. Baba și cu dẹdu.

(Baba și bunicul.)

Ună babă și cu un dẹd singurĭ an ună casă, beșĭ unu, beșĭ lantu și punĭ li an ună ticfă, bișọñili ca răzvrăjọră, si f'ẹsiră șoarițĭ. Si frọnsi ticfa, fuziră șoàrițiḷı. Dẹdu cu mașa dupu ĭeḷĭ să ḷĭa tălcĭască. Tunțea baba zisi lu dẹdu:

— «Nu, d'ẹduli, nu toțĭ ḷĭa tălcĭà, tucu lasă un s-na iă ficĭòr.»

Dẹdu lăsọ un, și șoàricu la criscù mari și la si fẹsi cupilàș și baba zisi:

— «D'ẹduli, d'ẹduli, ficĭoru na criscù, si fẹsi mari, cupilàș, cum si amnă șa fọr tacọm! d'ẹduli, să-ḷı cumpărọm tacọm.»

Țe să zică dẹdu? Acu zisi baba șa, șa si facă, și ăḷĭ cumpărara fes cu tufcă și sil'ẹf și cĭọuli nalti. Și-ḷĭ zisi babă ară lu dẹdu:

— «Cmo, d'ẹduli, cmo, la cari fẹtă s-ti duțĭ, s-ti struĭèșĭ s-na la ansurọm ficıoru! că na! d'ẹduli, si fẹsi cupilàș și trubuıaști să si facă tinir-juni. Io vechí nu pot să sirbès și voĭ să am ună noră.

— 'Mi, la cari s-mi duc?

— S-ti duțĭ la soarli, că luĭ fẹtă ăĭ maı ùbavă și ĭel ăı maĭ juni di toțĭ.

Și dẹdu chinisì la soari și ca junsi, ăḷĭ zisi:

— Soari, soari, țe ĭèșĭ mari, să m̃i-ŭ daĭ fẹta, că tu fost-aĭ maĭ juni.

Și soarli ăḷĭ zisi:

— Nu sam ĭo maĭ juni, că noru mi pulupẹști și ĭo nu ved.

Dẹdu zisi «șa-ĭ! noru-ĭ maĭ juni.» Și si dusi la nor.

— Nòruli, nòruli, dọ-ŭ fẹta dupu cupilașu meŭ, că tu fosta-ĭ maĭ juni an duñĭa.

— Io nu sam maĭ juni, d'ẹduli! Maĭ juni ăĭ boarea; cọn mi za suflă boarea pimintu nu mi ancapi și ĭo sirumà mi fac di nivizùt. Tucu du-ti la boari, să-țĭ aŭ da fẹta la cupilașu.

‹Șa-ĭ» zisi dẹdu, ‹boarea-ĭ maĭ juni.» Și si dusi la boari și-ḷĭ zisi.

— Boarĭu, dọ-m̃ĭ fẹta, că tu ĭeșĭ maĭ juni.

— Nu sam ĭo, d'ẹduli, nu sam ĭo! maĭ juni ăĭ cărticĭoana, că ari an cọmpu di Nọnti un ghinghiaru, țẹsta zuŭa toată ĭo suflàí, nu putùĭ s-la rup [zarup] și ca si dusi cărticĭoana di la za rămọ di la coriñĭ, la sarupọ. La ea du-ti, las ț-aŭ da fẹta, că ea ăĭ maĭ juni.

Și dẹdu ca si zacĭudì, si zacĭudì, cum să iă cărticĭoana maĭ juni di soari, noru, boari, zisi «șa-ĭ, șa-ĭ» și căterọŭ, căterọŭ, si dusi la cărticĭoană și-ḷĭ zisi să-ḷi-ŭ da fẹta la cupilàș.

Cărticĭoana nu zisi «nu» și-ḷi-ŭ dẹdi, că șa fu pisăitura, ea să iă maĭ juni și țea fẹtă maĭ ùbavă și maĭ bună. Și șa șoàricu si ansurọ cu fẹtă di cărticĭoană și si uĭdișră doiḷĭ. Și cọn si fẹsi nunta, soarli rădĕà, noriḷĭ plăndeàŭ și boarea căntà di mari bucuriḷiă, ară tìniriḷĭ junĭ jucàŭ.

Și șa pricazma sfărșọ.

[Oșanĭ.] Rizu Loșu.

4. Uomu sirumà.
(Omul sărac.)

Vẹ un ŭom sirumà, ăşĭ vẹ doĭ gulùbĭ, gulubu făţeà cọti un ŭoŭ ăn zuŭa şi-şĭ la vindeà ţela ŭom ŭou, ăşĭ lăĭà cọti un'ẹc fărină şi ăşĭ răneà toţĭ cu ţela ŭoŭ, ţe la făţeà ţela puḽĭŭ. Tată-su si dusi la lucru ăn ibanlọc, ramasi mumă-sa casă cu doĭ ficĭòrĭ. Şi mumă-sa li vindeà ţẹli oàŭăli la un cĭăfùt şi ăşĭ căţọ priatilĭ ţela cĭăfùt. Ca la vizù ţela puḽĭŭ zisi, «jungḽĭa-la ţista puḽĭŭ şi si nu daĭ la niţi un carni si mănancă di ĭel.» Şi muma, ca căţară si plọngă ţeḽĭa ficĭoriḽĭ, lă la dẹdi la unu di ĭeḽĭ capu şi la lantu drobu şi sẹra-ta cọn vinì cĭăfutu zisi la mumă-sa: «la jungḽĭăşĭ puḽĭu?» — «La jungḽĭăĭ — «la irsèşĭ? — «La ĭerşŭ. — «Scoati la s-la màncọm.»

Şi ca la scoàsi, zisi: «mi capu? ĭundi-ĭ?

— Maĭ bini dirèpt, la măncọ ficĭoru.

— Mi drobu, ĭundi-ĭ?

— Drobu la măncọ lantu ficĭòr, zisi muḽĭarea.

— Jùngḽi-la ţela ficĭòr, ţe la măncọ drobu.

Ţea muḽĭari zisi, s-la jùngḽim.

Şi ţeḽĭa ficĭoriḽĭ, ca uzọră, că zisi şa cĭăfutu, si anfricară şi fuziră. Şi ca fuziră ţeḽĭa ficĭòriḽĭ, ţela ţe la măncọ capu si fẹsi ămpiràt, ară ţela ţe la măncọ drobu, ăşĭ flọ ună chĭesi di pari sup cap. Şi ca fẹsi tată lor doĭ-treĭ añĭ ăncola, vinì casă şi aŭ flọ saldi muma şi ăḽĭ zisi:

— «Muḽĭare, ĭundi-sa ficĭoriḽĭ?

Muma zisi: «Muriră.»

— «Că muriră, ĭundi-sa gròburli?

Muma zisi: «Nu li ştiŭ.» Tunţea ŭomu zisi: «aĭ si na ăntribọm la ampiratu, si vidèm cum s-na zică» şi că chinisiră să si ducă la ămpiratu ţeḽĭa doĭ ficĭòrĭ, că ḽĭa vizură tată-su şi mumă-sa, că z-duc la ămpiratu să si judică, cum si facă, si nu-ḽĭa picăsẹscă lañĭţiḽĭ, dărară ună mẹră di răzìnt ca si-ŭ turẹscă cọn si vină ţeḽĭa. Cọn vinì tata şi muma aŭ turiră mẹra şi si sculară şimidòiḽĭ dupu gḽimă şi antrară an cunàc şi tată-su zisi: «ămpiràtuli, ĭo ram la lucru. Vẹm doĭ ficĭòrĭ casă şi cọn vinìĭ cmo, nu ḽĭa flaĭ şi cọn ăntrèb mulĭari-mea, ea ziţi «muriră.» Io ăḽĭ zic: gròburli si mi li spună, ară ea ziţi «nu li ştiŭ.»

Ămpiratu zisi: dirèpt spuni, ma să şa! păn di zinucḽi.

— Muriră.

— Dirept spuni, ma să şa! păn di brọn.

— Muriră, zisĭ ară muḽĭarea şi s-tucnì păn di brọn.

Ară ăḽĭ zisi ămpiratu: la treĭli ŭorĭ ma să spunĭ, că ficĭoriḽĭ sa ghiĭ, scapĭ. Ară muḽĭarea zisi: «nu că muriră» şi la treĭli ŭorĭ s-tucnì toată, aŭ angḽitọ pimintu.

Tată-su la lară ĭeḽĭ pănă fu ghiŭ.

[Oşanĭ.] Duciu Stoian, Elev în cl. III primară.

5. Uomu, lisiţa şi lupu.
(Omul, vulpea şi lupul.)

Ună oară un ŭom z-dusi cu chiriă. Si dusi điparti şi cumpărǫ peştĭ. Că chinisì si ducă casă, ca amnǫ mult, ăţi ca pruchĭǫ di casă, vizŭ ăntru ĭel ună lisiţă culcată ăn drum, ca moartă. Şi ĭel aŭ şi-ŭ pusi ăn coşu di peştĭ şi ziţẹà zăròs. «Că s-mi duc casă, di si-ŭ bilès, di si-ļĭ dar un cujòc la muļĭari.» Şi-şĭ amnà cutru casă.

Că pruchĭǫ di casă ancă di la poartă, vicnì: «mulĭari-mea, muļĭari-mea, ĭeşĭ curǫn si discărcǫm, că mari căsmèt vuşĭ, di flaĭ ună lisiţă, di si ţ-u darǫm cujòc.» Şi muļĭari-sa bucuroasă si dusi, si discarcă. Cǫn pucătară an coş nŭ-ari ni peştĭ, ni lisiţă.

Ară ţea lisiţà nu ra moartă, tucu şa si culcà. Di ca-ŭ pusi ăn coş la ea că-ļĭ vinì ăn criel, di că caţǫ, lẹ peştĭ şi turĭà. Că ļĭa turì toţĭ, fẹsi ăn unu coş ună sucică, scucnì şi ăn lantu, fẹsi şi ăn ĭel ună sucică şi ăşĭ fuzì. Ăţi, că ļĭa dunǫ peştiļĭ chinisì, si ducă casă cu peştiļĭ. Ăţi ca z-dusi casă, ca ļĭa zacăcĭǫ, zacăcĭǫ di grindă, şi că vinì priàtilĭu lupu, ea la lǫ scandu şi ļĭa dẹdi si şadă. Ăļĭ zisi la lupu:

«Priàtilĭuli, ĭo s-mi duc s-ļĭa dun luşnaţiļĭ di pri casă, ară tu şǫzĭ, ama s-nu ti pucàţĭ ăn sus, cutru grindă, că ari nişti cucudi di căntari di si-ţĭ cadă vrină an rost, di si-ţĭ ĭa frǫngă dinţiļĭ.»

Ăţi fuzì lisiţa. Ca fuzì lisiţa, lupu cătǫ an sus ļĭa vizŭ peştiļĭ. Lupu aşĭ ziţẹà cu crielu: «cmo, ca si vină lisiţa, si vẹdă ţe si-ļĭ fac.»

Ăţi ca vinì lisiţa, aş lǫ ună tuĭagă, ară lupu ună sǫŭă si răzbătură. Lupu că măĭnea cu sǫŭă, dǫ-ĭ-ti di grindă, ară lisiţa că-ļĭ ra mică tuĭaga, ca la dunǫ pristi mur, la tălcĭǫ.

Şi şa pricazmu si sfărşǫ.

[Oşanĭ.] Nuşĭ Toma.

6. Fẹta fǫră mǫñĭ.
(Fata fără mânĭ.)

Ra ună oară un ampiràt cari vẹ ună muļĭari mult ŭbavă. Că-ļĭ muri muļĭari-sa, ĭel cătǫ, ubidì an toată ampirăţǫļĭa luĭ, ca să află ună muļĭari maĭ ŭbavă di toati, să-ŭ ļĭa muļĭari, că an ţela vacǫt, şa vẹŭ adèt: cari ra ampiràt, vẹ şi muļĭarea maĭ ŭbavă din ampirăţǫļĭă.

Ca flǫ ună muļĭari ţe ra ŭbavă maĭ mult de toati, aŭ lǫ. Ampiratu vẹ di prima muļĭari ună fẹtă, cari ra maĭ ŭbavă di cǫt ampiratiţa. Ţẹstă ampiratiţă tucu aŭ pizmì iļĭa ampiràtuluĭ şi an ună sẹră fẹsi naèt să-ŭ tălcĭască.

Ea-ļĭ zisi la un izmichĭàr di lu ampiratu, că stară ĭo s-ţă-ŭ daŭ ţẹstă Mariă, şa ra numea lu fẹtă, şi s-ti duţĭ an urmàn diparti, să-ŭ tălcĭǫşĭ. Şi-lĭ zisi: «ca s-ti viruĭès, că-ŭ tălcĭǫt-aĭ, să-mĭ li duţĭ mǫñĭli din cot.»

Şa, sẹra-ta ļi-ŭ dẹdi Maria şi ca-ŭ dusi diparti an urmàn, fẹta picăsì, că nu-ŭ duţi an gărdină, cum aļĭ zisẹsi, «să va duţiţĭ an gărdină, să va şătăiţĭ.» Fẹta tunţea aļĭ zisi plăngǫndura:

— «Io cunuscùĭ, că s-mi uţìzĭ tu, tucu ţe sa li porţĭ picàtili! las-mi oa, an ţista urmàn s-mi mănancă vrină divutină.»

— Să ti las, tucu ampiratiţa ţẹri mọñĭḽi din cot.

Ţẹsta fachira si candisì di-ḽĭ taḽĭọ mọñĭli din cot şi-ŭ lăsọ an urmàn.

An ţẹli zọli lu paşa iḽĭŭ işọt-aŭ la lov prin urmànu ţela şi ca uzọ un vicut, scultọ ca scultọ, aŭ vizù ţea fẹtă ĭundi plọnḑi. Aŭ lọ şi-ŭ dusi casă angă tată-su. Iel vrut-aŭ să ansoară dupu ea, amă tatu-su aḽĭ ziţeà, că nu faţi tari paşalarèsc ficĭòr să ansoară dupu tari fẹtă fọră mọñĭ. Bun 'ma ficĭoru «nu! ili si faţi, ili mor. Ţẹsta-ñĭ fu casmèt.» Şi şa, ca zisi, s-mi ansòr, să-ansurọ.

An ţela vacọt ampiratu trimẹsi tiligràf an toati paşalarìurli, ca să vină cọti un ŭom din toati paşalarìurìli să-ḽĭ dară chĭefu, că-ĭ mult an gailè. Din ţẹsta paşalariă si dusi ţista ficĭòr, iḽĭu lu paşă şi ca junsi cola la ampiratu, cu tot aschĭèr dupu ĭel, ampiratiţa antribọ la unu din luĭ cavàşĭ, dă-li ari muḽĭari. Cavasu aḽĭ zisi, că ari ună muḽĭari cu mọñĭli tăḽĭati din cot. Ampiratiţa aşĭ dusi an criel tunţea, că-ĭ fẹta lu ampiratu şi că izmichĭaru nu-ŭ uţisi.

Ampiratiţa antribọ cavasu: di să trimẹtă vrină carti cmoţi iḽĭu lu paşă. Cọn să trimẹtă, tunţea cartea si-ŭ duţĭ la mini şi ĭo să pisăĭès ună anciinăcĭuni.»

Ca-ŭ dărọ ţela ficĭòr ţea carti, pisăì, că muḽĭarea luĭ ăĭ lu ampiratu iḽĭă, di ţea să-ŭ cătàţĭ bun şi multi lanti. Dupu ţẹsta ḽi-ŭ dẹdi la cavazu si-ŭ ducă casă. Ară ţista ḽi-ŭ dẹdi la ampiratiţa, dupu cum ăḽĭ vẹ zis, să-ḽĭ pună ună anciinăcĭuni.

Ampiratiţa rupsi ţea carti şi dărọ laltă mult nibùn, că ţẹsta fẹtă-ĭ di nibùn sòĭŭ, să nu-ŭ pridunàţĭ casă, tucu să-ŭ gunìţĭ maĭ curọn di ĭundi-ŭ flọm, ca s-nu-ŭ spargă casa şi multi lalanti.

Ca-ŭ dùsiră casă ţea carti şi ca-ŭ căntọ tatu-su, aŭ gunì ţea fẹtă din casă ară an urmàn. Cola ea fẹsi un iḽĭŭ şi ună iḽĭă.

Cum ra cu mọñĭli tăḽĭati din cot, ea nu putèà, cum sa la da ţọţă. Di ţẹsta şizù an ună p'ẹştiră şi cola culcată la dideà. Napcum, ca criscură iḽi, vinì un aschitiă şi duţeà rană lu ţea muḽĭari, pọĭni şi lanti.

Con vinì ficĭoru lu paşă, nu-ŭ flọ muḽĭari-sa casă şi antribọ ĭundi-ĭ? Tatu-su aḽĭ zisi: «Cum na vẹĭ pisăìt an carti, şa-ḽĭ fẹsim.» Tunţea ţela ficĭòr să moară di jaḽĭŭ. Aşĭ pridunọ aschĭèr şi işọ si-ŭ află an urmàn şi cọn aŭ flọ cu doĭ iḽĭ şi cu moñĭ muma lor, că ea cola an urmàn, ca si vut-aŭ rugàt la bogoròdiţa, aḽĭ dat-aŭ moñĭ, aŭ lọ şi si bucurọ mult, mult.

Aŭ dusi casă an ţitati şi-ḽĭ dărọ la ampiratu ună carti şa cum dupu dọŭ zọli să-ḽĭ ştẹtă an oàspiţĭ. Ampiratu si zabucurọ mult şi işọ dọŭ zọli diparti di-ŭ priştitọ iḽi-sa cu tọmpiñĭ, cu sfirbĭ, cu gĭambuşurĭ şi-ŭ dùsiră an ţitati.

Ampiratiţa di frică si scunsi şi ampiratu ca-ŭ flọ, aŭ arsi an cătràn. Aţi

la pusi zìniru-su pri scand şi iḽa sa ară ampiratiţă. Ampiratiţa Maria fęsi bunătǫţĭ pri la sìrumaşĭ şi pǫnă an màrḑini si uzǫ.

Şa ram şi ĭo cola şi cmo spuniţĭ şi voĭ.

[Lunḑini.] Noe Dumitru.

7. Doiḽĭ iḽĭ lu ampiratu şi zǫna Ghĭulizara.

(Ceĭ doĭ fiĭ aĭ împĕratuluĭ şi zîna Ghiulizara.)

Ra ună oară un ampiràt, cari nu vę niţi un iḽĭŭ şi multu ţireà să aĭbă un iḽĭŭ sa nu-ḽĭ si stingă numea. Di ţea ĭel tucu si rugà la Domnu să-ḽĭ da un iḽĭŭ. Ună zuŭă si dusi la un maghesnic, să cată, dă-li să-ḽĭ da Domnu vrin iḽĭŭ ili nu. Ară ţeḽa maghèsnicu ăḽĭ dędi ună męră şi-ḽĭ zìsi: «să-ŭ daĭ la muḽĭari-ta ţęstă męră şi să-ŭ mănancă şi ea să rudęscă un iḽĭŭ, şa cum aţĭ ţęri buricu.»

Ţela ampiratu, ca la scultǫ, aḽĭ-u dędi ţea męră la muḽĭari-sa, să-ŭ mănancă şi cu ţea męră ea rudì doĭ iḽĭ pliznàţĭ.

Bun 'mă an ţela vacǫt, cǫn fęsi muḽĭari-sa, ampiratu nu ra casă, că vru să facă cavgă şi ĭel la dunǫ tot aschĭeru şi fęsi multi zoḽi cu cavga. Cǫn făţeà cavga, aḽĭ vinì ună carti di casă, ca cum muḽĭari-sa fęsi ună maţă, an loc că ea vę fat ună fętă, şi un căţǫl, an loc că ea vę fat un soari di ficĭòr, şa ubav! Ţęşti di ţela lucru ĭeḽĭ aḽĭ pisăĭăŭ şa, că alaìtchili ampiràtuluĭ aŭ pizmĭăŭ ampiratiţa, dintru ţe să iă şa ùbavă.

Ampiratu, cǫn uzǫ ca ampiratiţa rudì un căţǫl şi ună maţă, mult aḽĭ si nigrì buricu şi trimęsi carti casă şi spusi, că muḽĭari-sa să-ŭ angroapă di ghiă pǫnă la ţǫţi, că ţęsta-ḽĭ trubuĭaşti, cum ari fat, să află. Ară ficĭoriḽĭ luĭ, demèc: căţǫlu şi maţa, să ḽĭa puniţĭ antr-un mic sindùchĭŭ şi saàt să nu-ḽĭ ţiniţĭ, amă să-ḽĭ turìţĭ an Aràl, ună mari vali di cola proapi di că săbàĭa ţea, ĭundi s-f'ęsiră ţęştĭa.

Dupu ţe ţęstă carti lu ampiratu aŭ lară ţeḽĭa oamiñĭ, f'ęsiră tot dupu cum ampiratu vę zis an carti. Ficĭoriḽĭ ţeḽĭa, că ḽĭa turiră pri ţea vali, ca lǫ pri apu, pri apu sinduchĭu, junsi anga ună moară şi cola si zapurǫ an bucă. Muraru din moara ţea, vizù că si stărpì apa şi işǫ să vędă ţe-ĭ, ţe nu-ĭ Dupu ţe işǫ, etcă vizù langă bucă un sindùchĭŭ şi cǫn la dişcḽisi, flǫ doĭ ficĭòrĭ cola an nuntru, ubavĭ şi bucuròşĭ şi ḽĭa lǫ.

Ţela muràr vę şi capri. Di ţea, că nu vę lapti cu ţe să-ḽĭ cręscă ţiştĭa ficĭòrĭ, ĭel mulzĭà di la capri şi şa cu lapti di capri ḽĭa criscù şi ḽĭa fęsi măcĭcàţĭ.

Cǫn si fęsiră di şapti añĭ ḽĭa trimęsi la scuḽĭò.

Ţiştĭa doiḽĭ, frati-su şi soră-sa din toţĭ maĭ anviţăŭ şi raŭ miluìţĭ di toată lumea. Amă maĭ mult din anviţătură miluĭăŭ ĭeḽi mùzica. Di mùzică vęŭ mult miràc, di ţea si anviţară mult bun să sfiręscă cu muzica şi cu lalti sfirbi.

Napconta, ca jùnsiră an añĭ şi criscùră şi anviţară să cǫntă cum nu si ari vichĭ uzǫt an duñĭa, căţară di-şĭ lară sînătati di la muraru şi căţară

prin toati cătùnili, căsăbǫìli şi ţǫ̀rili să şătăĭască şi să cǫntă. Şi fură prundǫ̀ţĭ la toată lumea.

Maĭ dinăpòĭ di toati jùnsiră şi an un cătùn proapi di ţea căsabă, ĭundi ra ampiratu, tatu-su lor. Ampiratu cǫn uzǫ̀ că an fil'ęn cătùn si află tǫrĭ oamiñĭ, trimęsi dupu ĭeḷĭ şi ḷía dusi an luĭ căsabă.

Izmichĭàriḷĭ şi alaìtchili cǫn vizură, că ţiştía sa ţeḷía doiḷĭ ficĭòrĭ, ţe-ḷĭ vęŭ zis la ampiratu, ca ampiratiţa fęsi un căţǫ̀l şi ună maţă, an loc di iḷĭ buñĭ, li ampḷĭară izm'ęnili di frică. Ţe să dară cmo? Cum să scapă? Trim'ęsiră un izmichĭàr cu mincĭunĭ, că-ĭ trimìs di ampiratu şi la zisi: «an fil'ęn loc si află ună tàmbură, ţe an toată duñía nu ari ca ea la sfiriri. Să va duţiţĭ să-ŭ laţĭ şi cu ea să vinìţĭ să-ḷĭ faţiţĭ chĭefu lu ampiratu, că mult ḷĭ-ăĭ buricu an gailè.»

Izmichĭariḷĭ ziţeàŭ, că ili să fugă ili să pęră, acu si duc cola. Şi şa scăpǫ̀m noĭ di frică.

Bun ma ficĭoru cu miràc pri sfiriri, ca uzǫ̀, ca şa-ĭ, ună şi ună la ancălicǫ̀ calu luĭ cu ĭeripĭ şi si dusi an tari loc, să-ŭ lę ţea tàmbură. Con junsi an locu ĭundi ra poarta lu ţea casă, flǫ doĭ munţĭ cari si băt'ęŭ ăntri ĭeḷĭ, demèc si băt'ęŭ ună laḷĭţĭ: unu si ardicà, lantu si lăsà. Tunţea calu cu ĭeripĭ, aḷĭ za-zburǫ̀ la ţela ficĭòr şi-ḷĭ zisi: «Cǫn să dişcḷidă munţiḷĭ, tu să-ñĭ daĭ zort şi să antrǫ̀m an nantru.»

F'ęsiră şa şi antrară.

Ca antrǫ̀ ţela ficĭòr cu calu cu ĭeripĭ an ţea casă, ăşĭ şizù an bugĭàc şi cǫn cătǫ̀ disupră di par, aŭ vizù ţea tàmbură. Casa ţea ra la ună babă şi sęra-ta la ţină vinì iḷĭa bàbăḷĭă să-ḷĭ pulęscă la mǫñĭ, ca să si spęlă, cum ăĭ adètu.

Şi cǫn aḷĭ puleà, an loc di apu cu vin. Tunţea ţela ficĭòr antribǫ̀: «cǫ ţe cu vin puliìţĭ şi nu cu apu?» Aḷĭ zisi baba: «Noĭ oa apu nu ari, an loc di apu, vin bem, cu vin faţim măncǫrli, cu vin spilǫ̀m vàsili, toati cu vin li faţim.» — «Noĭ vin cola an nostru loc, zisi ficĭoru, saldi la bem, lant ţiva nu faţim cu ĭel.»

Ficĭoru sęra-ta măncǫ̀ bun şi nu biù vin, amă-ḷĭ ambitǫ̀ cu vin ţęli lumi din ţea casă şi ca durñiră, ĭel si sculǫ̀ şi-ŭ lǫ di pri par tàmbura, la an călicǫ̀ calu cu ĭeripĭ şi tot şa cum vinì, fuzì şi junsi la soră-sa, ţe la ştità.

Oàmiñiḷĭ ampiràtuluĭ, cǫn vizură, că scăpǫ̀ di munţiḷĭ ţeḷía, că nu la tălcĭoră, ancă ună oară li ampḷĭară izm'ęnili, şi-ḷĭ zìsiră ară ună mincĭuni: «Că an tari loc si află ună fętă cu numea Zǫna Ghĭulizara, cari an ţela vacǫ̀t ra ca ună prufită ţe ştia tot şi toati lùmili viruĭăŭ la ea, că ţe laf ziţeà ea, tot si căţà.

Şa şi ţista juni ficĭòr, cu calu cu ĭeripĭ, ca junsi la ţea poartă lu Zǫnă-Ghĭulizară, cola raŭ doĭ rapĭ, carĭ vigḷĭăŭ cu calòcĭchili, să nu antră niţĭ un ŭom. Tunţea calu cu ĭeripĭ aḷĭ zisi la ficĭòr: «Dǫ-ñĭ zort să trec disupră pristi zid, cari ra mult nalt. Şi cǫn aḷĭ dędi zort mari, tricù calu cu ĭeripĭ an di-ţindea parti di zid şi zisi cu glàs tari: «Zǫno-Ghĭulizaro, Zǫno Ghĭu-

lizaro, ïeşï năfară!» Ea tunţea zisi: «ropă s-ti faţï! nu-am lucru cu tini!» şi si fesi ropă pònă proapi langă glèsnili càluluï.

Ară strigat-aŭ íel: «Zono-Ghïulizaro ïeşï foră!» şi ară-alï zisi ea: «Ropă s-ti faţï, nu-am lucru cu tini» şi si fesi ropă pònă la foàlili ficïòruluï. Napconta ară vicnì cu tot zortu: «Zono-Ghïulizaro! Zono-Ghïulizaro, ïeşï năfară!» şi Ghïulizara con vizù, că nu si fesi ropă ancă, cunuscù, că ari vrin lucru cu ea şi işò fară. Şi cu un laf ară la fesi ţela ficïòr juni ŭom din ropă jimitati ţe ra. Dupu ţesta alï spusi, să viñï să căntòm priună şi să na duţim la ampiratu. Zona-Ghïulizara să-nu-lï spargă chïefu şi să scapă ampiratiţa di zahmèt, aï să mergă la ampiratu. Zona-Ghïulizara alï ve zis maï nainti: «ïo ţe să fac, şi voï ţea să faţiţï!»

Ca antrară la ampiratu aŭ flară muma lor angrupată di ghiă pònă an ţoţi. Ampiratu ve pus cola un polìz, ca ïer-ţe ŭom să trecă pri cola, să-ŭ scupă. Con tricură ţelïa treilï nu-ŭ scùpsiră şi polizu lïa zapărò, coţi nu-ŭ scupèţï? Zona-Ghïulizara zisi: «Noï nu-ŭ scupèm, acu vreţï şa, acu nu, s-na turnòm.»

Ampiratu zisi: «aïdi, antràţï, nu-ŭ scupèţï!» Şi ca antrară la ampiratu, ună şi ună izmichïarlïï la dărară cafe cu òtrovă, ama Zona-Ghïulizara ştià, că-ï òtrovă şi nu vrură să bïà.

Dupu ţea ţiştïa doilï fraţï zăcăţară să contă còntiţi mult dulţï şi mult ùbavi. Ca căntară mult, mult, ampiratu zisi: «aïdi gïanăm Zono-Ghïulizaro, nu darï vrin contic?» — «Dunàţï-va toţï, zisi ea şi să cont.

Con si dunară toţï, toţï, ea zisi ară: «Mulïţï iţï, amă ară nu iţï toţï!» Şi şa si fesi la treïli ŭorï şi tunţea unu zisi: «belchi şi ţea-ŭ ţeri di la poartă, ţea angrupată pon la ţoţi?» Ea zisi: şi ţea să vină!»

Tunţea oàminilï aŭ dizgrupară, amă ra goală oasi pon la ţoţi, că mulïţï añï ve di con ra an pimìnt şi ïarba dinzùr din ea ra ună palmă.

Dupu ţe-ŭ dizgrupară, aŭ dùsiră langă ïundi raŭ dunàţï toţï şi tunţea zona zacăţò să spună şi să contă, ca cum ţiştïa ficïòrï di prima raŭ, şi cum ïelï sa ililï lu ţesta mulïari, cum alaìtchili dărară carti cu mincïuni la ampiratu, ca an loc di ilï buñï ampiratiţa fesi maţă şi căţòl şi toati coti păţară ficïorilï din prima pon an cmoţi.

Muma lu ţelïa ficïòrï con ăşï vizù ililï murì di bucurilïă mari şi ampiratu con si anvirinò alï pusi izmichïarilï şi alaìtchili an cătràn să ïarbă, ară ampirăţolïa-ŭ lăsò la ili luï şi ïel trasi din ţestă lumi şi si dusi an un munti şi cola şizù pon murì.

Ram şi ïo cola şi cmo vinïï să va spun ţestă pricazmă. Spună şi lalïţï cmo.

[Oşanï] Crista Papagheorghe.

8. Doilï ilï lu ampiratu şi Zona Ghïulizara.

(Ceï doï fiï aï împĕratuluï şi zîna Ghiulizara.)

Ra ună oară un ampiràt, cari nu ve fămelïă. An ună zuŭă si dusi la un maghesnic, ca să cată, dă-li să-lï da Domnu fămelïă ili nu. Ţela maghesnic

*

ălĭ dẹdi ună mẹră şi-lĭ zisi «s-li-ŭ daĭ la mulĭari-ta ţẹstă mẹră si-ŭ mănancă şi ea să rudẹscă un iliŭ.» Aŭ lọ ampiratu şi fẹsi şa.

Ampiratu an ţela vacọt ţireà să facă ună cavgă cu un lant ampiràt şi cọn să si ducă zisi la alaìtchili luĭ: «Ca să facă mulĭari-mea un iliŭ, voĭ să-mĭ pisăìţĭ, dă-li-ĭ fẹtă ili ficĭòr.»

Cọn ra ampiratu la cavgă, alí trimẹsiră carti alaìtchili, că cum «mulĭari-ta rudì un căţọl şi ună maţă, ăn loc, că ea vẹ rudìt un ficĭòr ca soarli şi ună fẹtă ca luna.

Ampiratu si anvirinọ şi trimẹsi carti napòĭ, cum că mulĭari-sa s-aŭ angroapă di ghiă pọnă la ţọţi an pimìnt, ară ficĭorilĭ luĭ, căţọlu şi maţa, să lĭ pună an un sindùchĭŭ şi să lĭa turẹscă an Aràl, ună mari vali, cola proapi di ţea căsabă.

Dupu ţe f'ẹsiră şa cum la vẹ pisăìt ampiratu, ţelĭa ficĭorilĭ, ca lară pri vali, pri vali, jùnsiră langă buca di ună moară şi si zapărọ cola sinduchĭu langă bucă.

Muraru tunţea alĭ lọ ficĭorilĭ şi că nu vẹ lapti cu ţe să-lĭ rănẹscă, la dideà lapti di capră an loc di la mumă. Şi ca criscură măcĭcàţĭ, alĭ trimẹsi să anvẹţă carti. Ielĭ anviţăŭ bun; ama maĭ mult ţir'ẹŭ să anvẹţă la sfiriri, ca să sfirẹscă bun.

Cọn jùnsiră an vacọt, lară prin cătuni, prin căsabọĭ, şi prin ampiraţọlĭ să amnă, să şătăĭască şi să sfirẹscă. Maĭ la màrdini jùnsiră şi an căsabàĭa ţea ĭundi ra ampiratu tata lor.

Alaìtchili cọn lĭa vizură, cunuscură că ţelĭa sa ficĭorilĭ ţe-lĭ lăsară pri Aràl şi ţirură să-lĭ pẹrdă. Di ţẹsta si dusi un izmichĭàr şi zisi la ficĭoru: «ampiratu zisi să ti duţĭ şi să lẹĭ tàmbura din ĭundi si bat munţilĭ şi napcum să viñĭ să-lĭ cọnţĭ cu ţea tàmbură; lĭumintrea aţĭ la puni capu la picĭoari.» Ţela ficĭòr nu zisi «nu mi duc», amă, ca la ancălicọ calu, si dusi cola şi-ŭ lọ ţea tàmbură.

Ca vizură alaìtchili că-ŭ lọ ţea tambură din ţela loc di cola, ĭundi la ţea poartă raŭ doĭ munţĭ şi nu puteàĭ să antrişĭ, că ţelĭa doilĭ munţĭ si plăscăt'ẹŭ antru ĭelĭ, la trim'ẹsiră să află ună fẹtă cu numea «Ghĭulizara», şi priună cu ea să vină să-lĭ dară chĭefu lu ampiratu, că mult ăĭ an gailè.

Cola la Ghĭulizara si flaŭ la poartă doĭ rapĭ ţe viglĭăŭ cu calòcĭchili an mọnă şi zuŭa şi noaptea. Ielĭ nu did'ẹŭ niţi un să antră an nuntru. Ficĭoru nu si dusi prin poartă, ama cu calu sărì pristi zid cari ra nalt di 800 di răşọñĭ şi ca antrọ an nuntru aŭ lọ Ghĭulizara şi priună cu ea si dùsiră la ampiratu. Ghĭularizara ĭerĭ ţe ştià ca ună zọnă.

Ghĭulizara alĭ vẹ zis di maĭ nàinti: «cum să fac ĭo, şa să faţiţĭ.»

Că si dùsiră la ampiratu, toţĭ treilí, fràtili, sora şi zọna Ghĭulizara, ună şi ună că lĭa vizù ampiratu, si bucurọ, că raŭ oamiñĭ ţe ştiàŭ să-lĭ dară chĭefu. Ama, maĭ năinti să antră la ampiratu, flară la poartă muma lu ţe ıa ficĭòrĭ, angrupată pọnă la ţọţi an pimìnt şi cari ŭom triţeà pri cola aŭ scupeà. Ca tricură ţiştĭa treılĭ nu-ŭ scùpsira. Ghĭulizara zisi:

«Noĭ acu ţirèţĭ să antrộm, să antrộm fọră să-ŭ scuĭpìm, acu nu, s-na turnộm.» Şi ampiratu zisi «lăsàţĭ să antră!» şi cum spuşŭ, antrară cola şi zăcăţară să cọntă frati-su cu sora. Tunţea ampiratu zisi, si cọntă şi zọna Ghĭulizara şi ţẹsta zisi: «Dunàţĭ-va toţĭ, să cọnt.»

Ca si dunară toţĭ, ea zisi: «ară nu iţĭ toţĭ dunàţĭ!» La treĭli ŭorĭ, ară şa, la patruli ŭorĭ ară şa şi la ţinţli zisi un ŭom «belchi şi ţea angrupată di la poartă aŭ ţẹri.» «O! zisi Ghĭulizara, etcă ţea! şi ea să vină!»

Ună şi ună ampiratu puvelì di-ŭ dizgrupară şi ìdvam aŭ dùsiră langă ampiratu, că ea di la chĭept an jos nu vẹ carni. Tunţea Ghĭulizara za-căţộ să spună şi zisi: Ţiştĭa doĭḷĭ ficĭòrĭ sa la ţẹstă mumă; ţẹsta-ĭ lu ampiratu muḷĭari» şi la spusi cum păţọră ţiştĭa ficĭòrĭ di la zacăţột pọnă la màrḑini. Tunţea ampiratu puvelì, di alaìtchili li arsi an catràn; ară iḷiḷĭ luĭ aḷĭ pusi ampiràţĭ şi ĭel aŭ lasộ ţẹstă lumi şi si dusi an un munti, ĭundi murì di jaḷĭŭ.

Şi ĭo ram cola şi cum vinìĭ, multi uzộĭ. [Saŭ]: Şi ĭo ram cola ţiva nu ştiŭ, ţẹstă sẹră vinìĭ şi spuniţĭ voĭ, cari ştiă pricazmi.

[Lunḑinĭ] Noe Dumitru.

9. Faţirea lùmiḷĭă.

(Facerea lumiĭ.)

Domnu la darộ ţeru şi pimintu an şasi zọli.

An prima zŭŭă Domnu-ŭ darộ vidẹla şi-ŭ dispărţộ vidẹla di antunẹric şi si fẹsi zuŭă şi noapti.

La dọŭli zọli Domnu la darộ ţeru.

La treàzĭ (saŭ: treàza) Domnu la dispărţộ uscatu di apu şi-ḷĭ aŭ pusi numea la pimìnt, ĭundi şọd oàmiñiḷĭ, vìtili, pomĭḷĭ, ĭèrburli, şi toati chìtchili; ară adunărli lu api: mọrĭ, ăn cari sa peştiḷĭ, raţiḷĭ şi lañìţiḷĭ.

La pàtruli zộli la darộ soàrli, luna st'ẹlili: soàrli, ca să na sfitẹscă şi să na anclalzẹscă zuŭa, ară luna şi st'ẹlili, ca să sfitẹscă noaptea.

La ţinţli zọli Domnu darộ toati turliĭli di puḷĭ, ţe prăĭès şi peştiḷĭ ţe plivăĭès ăn apu.

An şasea zuŭă Domnu darộ vìtitili toati şi divotìnili; an ţẹsta zuŭă lọ Domnu ţară, la darộ şi ŭomu dirèp lica luĭ şi ḷĭa pusi numea Adam.

Ca vizù Domnu că lu ŭomu ḷĭ-ăĭ urột să ĭă singur, cọn durmĭà Adàm, lọ ună din coàstili luĭ şi-ŭ darộ Eva şi ḷĭ-u dẹdi ca soţ la Adam.

Napcum ḷĭa blagoslovì şi ḷĭa zisi: Creştiţĭ şi iţĭ muḷĭţĭ (şi va faţiţĭ muḷĭţĭ) şi puvilìţĭ-la pimintu cu tot ţe si află pri ĭel.

Ară ăn şaptea zuŭă răpusộ Domnu. Demèc şasi zọli să sirbìm şi zuŭa di şapti, demèc Duminica-ŭ sfitì, sa na duţim la bis'ẹrică şi să faţim buni lucri.

[Transcris după traducerea d-luĭ Noe Crista, Ln.]

10. Ficĭoriḷĭ bábăḷĭă.

(Feciorii babeĭ.)

Ra ună ŏară ună babă mult sirẹcă. Ţẹstă babă ăşĭ vẹ treĭ ficĭòrĭ şi dintru că baba ra mult sirẹcă nu ḷĭa puteà răniri ficĭoriḷĭ, di ţea ficĭòriḷĭ işọră

prin urmàn, ca să si rănęscă cu luvirea. Dupu ţe luviră, ăn prima zuŭă căţară un porc div şi la lăsară maĭ màrili frati, să la junglĭă, să-l zdrubęscă, să-l pună an căldari şi să-l ĭarbă. Ară lañiţi ĭ fraţĭ si dùsiră ară prin urmàn să luvęscă di mǫĭnista.

Dupu ţe la pusi ăn căldari, cǫn la irbeà curbanu, vinì un ŭom ţoglav, cari, că-lĭ prumirosì la carni, işǫ̀ din gàură şi-lĭ zisi la ţela ficĭòr, ‹ amàn dǫ-ñĭ un'ęc carni că mult sam flămùnd.» Ţela ficĭòr ca la viruì, ălĭ dędi ună mucĭcată. Ară ţela ţoglăv, ăn loc si-ŭ mănancă saldi mucĭcata di carni, priună cu mucĭcata şi tot cazanu di carni.

Sęra-ta dupu ţe viniră fraţilĭ, la flară fără carni şi la antribară, ţe ăĭ sibepu. Iel la spusi că cum, şa! şa! Mǫĭnista şizù ţela mijlucanu frati. Şi la ĭel şa-lĭ si pogudì. Poĭmǫĭnista şizù maĭ micu frati şi cǫn la irbeà curbanu işǫ̀ ţela ţoglăv şi-lĭ zisi: «Aman! du-ñĭ ună mucĭcată di carni, că mult sam flămùnd!» Iel ălĭ zisi: ‹Stǫĭ să talĭǫ̀m lęmni pişim, napconta să-ţĭ daŭ.»

Şi cǫn tălĭăŭ lęmni, vini la ună dispicătură şi-lĭ zisi: «pun-ţĭ-u mǫna păn să daŭ un clin, napcon ĭo ară s-ţi-ŭ scot!» Şi dupu ţe ăşĭ li pusi mǫñĭli, că-lĭ si strìnsiră, zisi: ‹ Amàn! scoati-ñĭ-li!»—‹ Stǫĭ să-ţĭ vină crielu, si vidèm tu cum la mănànţĭ curbanu.»

Sęra-ta cǫn viniră fraţilĭ luĭ, la flară cola şi-şĭ zìsiră: «Ţista-ĭ ţela ţe na li măncǫ̀ bìbili; stǫĭ s-la tălcĭǫ̀m.» Şi ţòglăvu zisi «aman! nu mi tălcĭǫ̀ţĭ, că ĭo am treĭ ili, toati trei s-va li daŭ la voĭ.» Şi dupu ţe la spusi şa, ĭelĭ, la lăsară şi ţela dędi, ăntrǫ̀ prin ună gàură şi si dusi ăn di joasa lumi. Şi ţelĭa ficĭòrĭ napcon un dupu un căţară să antră şi ĭelĭ ăn gàură. Màrili frati zisi: «ĭo, ca să antru an gàură, ca să mi duc ăn jos pănă să jungă funĭa.

Că la ţea gàură vea ună funĭă, di cu ţea fuñĭă si disfàr'ęŭ ăn jos, ăn di joasa lumi. — Dupu ţea màrili si dusi pănă ăn jimitati di gàură, că-ŭ za mişcǫ̀ fuñĭa, la trăgniră. Napconta mijlucanu şi ĭel şa. Napconta maĭ micu zisi, că ĭo ca sĭ-ŭ za-micĭcu fuñĭa, ţer ancă cǫta s-mi lăsàţĭ. Şi ĭelĭ ca f'ęsiră şa, ca-ŭ lăsară fuñĭa, cazù ăn di joasa lumi.

Dupu ţe si dusi an dijoasa lumi, flǫ an ţea ună casă, lu ţela dędu treĭ fęti: Bingvala, Gveliţa şi Ghĭulizara, ţea maĭ ùbavă din duñĭa. Dupu ţe la vizură ţista ficĭoru, zìsiră: ‹Hi! Ti! ţe ubav ficĭòr! A bre! cum bre ti candisìşĭ să vinĭ şi tu oa să ti mănancă ţista ţoglăv. Noĭ na-ari dus, oa, ca să na mănancă.»

Dupu ţe flǫ ţęsta ĭel la zisi: «Vreţĭ să va duc ăn disupra lumi?›— «Vrem.» Şi ĭel li lǫ ună cǫti ună, li pusi ăn sus pri fuñĭă. Dupu ţe li pusi eali, căţǫ̀ si pună şi ĭel. Amă ţelĭa luĭ fraţĭ, ca vizură ţea *Ghĭulizară*, ăĭ maĭ mică şi maĭ ùbavă, di cǫt lanti, cunuscură, că maĭ mic frati si-ŭ lę ţęstă şi cǫn si puneà ăn sus pri fuñĭă ălĭ-u tălĭară şi ĭel rămasi ăn dijoasa lumi. Dupu ţe rămasi ĭel căţǫ̀ să si ducă ăn cola prin urmàn. Ca amnǫ̀ unęc, flǫ un àrburi mari şi mult tufnàt. Clo pri ţela àrburi vea un culĭb di *condur*, cari vea an culĭbu luĭ ţinţĭ pulĭ minùţĭ, ca di ună săptămǫnă. Şi an ţela loc vea ună còştiviţă mult mari şi vineà di lĭa mănca pulilĭ la ţela conduru. Şi tunţea cǫn si

dusi cola ficĭoru, cola angă àrburi an ţela saàt si pogudì di vinì şi ţea còştiviţă şi ca-ŭ vizùră ţelĭa pŭlĭ din culĭb, lară si d'ępiră. Ară ţela ficĭoru, ca mǫĭnì cu ună rǫpă, aŭ tălcĭǫ còştiviţa. Dupu ţe-ŭ tălcĭǫ, vinì şi conduru ca s-la da măncari la luĭ pulĭ şi ca la vizù ficĭoru, zisi: «hi!! blăstimàtuli! belchi tu raĭ ţela ţe pri timp vinĭ să lĭa mănànţĭ pulĭlĭ meĭ. Cmo s-ti tălcĭǫs.» Şi ună şi-ună ţelĭa pulĭ proţăpară: «nu la tălcĭǫ, că ĭel na scăpǫ noĭ di ţęsta, di còştiviţa.»

Tunţea ţela condur si zabucurǫ mult, mult şi lĭa zisi: «Ţe bun ţerĭ să-ţĭ fac?». — Un bun ţer, s-mi duţĭ ăn disupra lumi.» — «Bun, ĭo s-ti duc an disupra lumi, amă să aflişĭ doĭ foĭlurĭ di bivulĭ, unu di apu şi lantu di carni.» — «Bun!»

Dupu ţea, si dusi şa ăn jos angă ună făntǫnă şi cola flǫ ună fętă ţe plăndeà şi cari ra ilĭa lu ămpiratu din ţea căsabă. «Ţe plǫndĭ?» — Ţe si nu plǫng? ăn ţęstă căsabă ari ună lamñĭă şi an sfacă zuŭă mănancă cǫti un ŭom, şi napcum lasă să pricură apu din făntǫna ţęsta. Cmo añĭ vinì ùrdinu şi mini ca s-mi mănancă; di ţea cmo plǫng.»

— «Nu dună gailè di ţęsta. Tucu ăţĭ mi rog să caţĭ un'ęc ăn cap.» Şi cǫn alĭ cătà, la scoasi ţea fętă ninelu di la zęĭzit şi lĭa la za căţǫ di peru luĭ. Dupu ţea, ĭavi şi ţea lamñĭă vineà din jos şi ţireà să-ŭ mănancă fęta. Şi ună-şi-ună ţela ficĭòr, ălĭ mǫĭnì ună şi-ŭ uţisi lamñĭa. Dupu ţe ţea fętă fu scăpată di lamñĭă, si dusi casă să spună la tătǫñi luĭ. Şi tătǫñi luĭ, ca si zabucurară, că scapǫ fęta, fęsiră tilĭàl din toati căsăbàili şi dunară toţĭ oàmiñilĭ, să vędă carĭ aŭ tălcĭǫ lamñĭa.

Fęta la cunoscù pri ţela ficĭòr, că-lĭ vea căcĭǫt un ninèl ăn cap. Şi dupu ţe flǫ ampiratu, ca ţista ficĭòr aŭ tălcĭǫ, zisi: «Ţe ţerĭ s-ăţĭ daŭ!» — Io ţer, să-ñĭ daĭ un foali di bivul di carni şi un foali di bivul di apu.» — «Saldi ţęsta ţerĭ? Pari nu verĭ?» — «Nu!»

Ămpiratu ăl li dędi şi ţista, că li lǫ ţęli fǫlĭurli, li dusi langă ţela conduru, li pusi pri ĭel şi pristi folĭurĭ şi ĭel ancălicǫ disupra. Şi ţela conduru ălĭ zisi: «Cǫn si zic *Cra*! tu sa-ñĭ daĭ una mucĭcată di carni, şi cǫn si zic *Pi*! tu sa-añĭ daĭ ună picătura di apu.»

Şi şa ţela conduru, ca si rădicǫ ăn sus, lǫ să ţǫpă *cra-pi*, *cra-pi* şi cǫn ziţeà *cra*! alĭ dideà carni şi con ziţeà *pi*, alĭ dideà apu. Ama carnea nu-lĭ junsi pǫnă ăn disupră-lumi; di ţea că si sfărşǫ carnea di foali şi cǫn proţăpà conduru *cra*! ĭel aşĭ talĭà di sup mǫnă, di sup piciòr carni, că pănă tunţea ŭomu ra tot ună. Şi şa idvam la scoasi ăn disupra-lumi. Şi ţela conduru ca prăĭnì an jos, si dusi ară ăn dijoasa lumi.

Ţela ficĭòr nu puteà si amnă că vea tălĭàt carni. Di ţea şizù cola treĭ zǫli. Şi dupu treĭ zǫli, ca si andirędsi, căţǫ si amnă prin urmàn şi junsi la ună casă, ĭundi ra ună babă bitǫrnă. Au ăntribǫ: «E! babo! ţe ari? ţe nŭ-ari?» Ea ălĭ zisi, că an cătùn oa proapi si faţi ună nuntă. Doĭ fraţĭ si ansoară şi ari ună fętă mult ùbavă, ţe toţĭ cupilaşilĭ aŭ ţer, amă ea nu lĭa va, că nu-lĭ pot dărari rubi cafcu ţęri ea.

Tunţea ţela ficĭoru picăsì, că-ĭ ţea fẹtă ţe-ŭ scoasi ĭel din dijoasa lumi şi că ruba lu ţea fẹtă ĭel aŭ ari cu ĭel. Mǫĭnista ţea babă si dusi şi ea la nuntă. Şi ţela ficĭòr, ca rămasi casă, dărǫ̂ un cal roşi şi si dusi cu ĭel la ţea casă ĭundi si făţeà nunta. Ţela cal ca cum ra? Iel vẹ lat un per din capu lu ţòglăvu cǫn durnıĭà, şi ăncă cǫn ra ăn dijoasa-lumi, şi ţela per ca la prinsi si fẹsi un cal roşi şi si dusi cu ĭel la nuntă.

Ţea fẹtă ca la vizù ţela ficĭòr la cunuscù şi ficĭoru al̦ĭ dẹdi rùbili la ea şi napcum si lară. Si ansurǫ̂ ficĭoru dupu ea, ca cum vea gudìt ăncă din dijoasa-lumi. Şi dupu ţea fẹsiră ună mari bucuril̦ĭă di 24 zǫli şi nu-m̃ĭ si şădeà la mini vichi şi fuzìĭ di cola şi vinìĭ oa si spun la voĭ ţẹsta pricazmu.

[Oşanĭ] Hrista Papagheorghe.

11. Tùmbuli-beĭ.

Un păndàr ra la viñĭurĭ. Al̦ĭ si dusi lisiţa: «dǫ-m̃ĭ, păndàruli, si mănànc uă!

— «Cǫţi, lisiţu, tu si-ŭ mănànţĭ başa ua?» — «S-ţi-u lẹŭ fẹta ampiràtuluĭ la tini.»

— «Mi, u poţĭ si-ŭ lẹĭ?»

— «Aŭ pot.»

Şi si sculǫ̂ lisiţa, si dusi la ampiratu:

— «Ămpiràtuli, ampiràtuli, si-ŭ daĭ fẹta dupu Tùmbuli-bei.»

Şi ampiratu zisi:

— «Nu la ştiŭ Tùmbuli-bei cafcu ŭom ăĭ.»

— «Maĭ mult mal ari di tini.»

Şi la tocmì Tùmbuli-bei. Lisiţa ca-şĭ vinì la păndàr ăl̦ĭ spusi.

— «Ti tucmìĭ şi ţ-aŭ puş numea: Tùmbuli-bei.»

Şi cmo lisiţa, ţe fẹsi! Si dusi la valea, ĭundi spilàŭ mul̦ĭàrli şi niv'ẹstili şi la zisi lisiţa: «nivẹsti, fẹti ţe şeĭ, ţe lucru ăĭ cola sprotiva?» şi eali si zăcătară şi lisiţa, ţe faţi? Li lǫ furliñĭli şi şiştaţil̦ĭ şi fuzì. Şi ţẹli cum cătàŭ ăn cola, ca şi-ŭ zirniră, aŭ vizură lisiţa ĭundi fuzì cu şiştaţili şi furliñĭli şi eali pruţăpară «mari! ţe-ĭ cu lisiţa!» şi ea ăşĭ fuzì prin urmàn şi ţẹli lisiţa ca li lǫ, li dusi la fẹta ampiràtuluĭ.

— «Na! ţẹşti, ampiràtuli! că ţea noastră fu àpansǫz!» şi-şĭ lăfì cu ampiratu, ăl̦ĭ zisi «ţẹsta dumìnică ţe vini, si-ŭ faţim nunta» şi si sculǫ̂ lisiţa di-şĭ fuzì şi ca si dusi la păndàru: «Za-cacĭa-la tufecu di păndàrniţă, di-aĭ si-ŭ lǫm fẹta lu ampiratu.»

Şi că chinisiră doil̦ĭ, cu lisiţa drumu ăşĭ amnàŭ ĭel̦ĭ doil̦ĭ.

Mi cmo lisiţa, ţe murafèt si spună, că pruchĭară di căsabă; al̦ĭ zisi: «tu lẹ, Tùmbuli-bei, dǫŭ zmărèţĭ.» Şi şa ca li zăvlicĭǫră dupu ĭel̦ĭ di sărì una mǫglă, di si za-cĭudì căsăbaŭa. Cǫn si dùsiră la ămpiratu, ămpiratu zisi:

— «Mara lisiţu, ĭun' ţ-u cuscrimea?»

— «I! ghidi ampiràtuli, ca sarì ună duşu, pirì, saldi noĭ cu Tùmbuli-beĭ scăpǫ̂m bileà. Ruba, ţe-ŭ vẹ, aŭ pirdù. Di la *picuràr* oaĭa ţẹsta-ŭ lǫm. Şi lisiţa zisi lu păndàr: mą tu şi nu ti uzirèşĭ, că ampiratu rubă di sarmă ari!»

Şi ḻĭa dẹdi, la priminì şi ḻi-ŭ dẹdi fẹta şi la andirẹsi şi trimẹsi aschĭèr şi suvari muḻĭţĭ cu ĭel, ca vrin ămpirát şi ca chinisiră năpòĭ şi lisiţa ăḻĭ zisi la Tùmbuli-bei «ĭo si trag la cunàc! la lu zmeu cunàc ĭo s-mi duc s-la ard, ĭoc s-la fac.»

Că si dusi lisiţa la zmeu, aḻĭ zisi: «zmèuli! trăgneà-ti din cunàc, că ĭa-la ampiratu vini şi că bat-fat nŭ-aĭ, trăgneà-ti di ună parti.»

«Mi ĭundi si antru, lisiţu?»

«Ăn un cup di sẹnă cola.»

Iel antrọ̀ ăn cup di sẹnă şi lisiţa ăḻĭ dẹdi foc, arsi. Şi că vìniră ţeḻĭa: Tùmbuli-bei, ca ăntrară ăn cunàc, măncătùrĭ multi vẹ cola pri ţela cunàc şi aŭ pùsiră lisiţa an bugĭàc, biĭùră, măncară cu ţeḻĭa muḻĭţĭ oamiñĭ lu ămpiratu şi vini loc si sì ducă ăn pravìcini şi ţeḻĭa oamiñĭ lu ampiratu, că aŭ f'ẹsiră nunta, ăşĭ fuziră. Chinisiră lisiţa cu Tumbuli-bei, amă lisiţa pri cal cu coada la parti şi cu nivẹsta-şĭ pricăjăŭ toţĭ treiḻĭ şi că si dùsiră la ampiratu ăntrară ăn cunàc, biĭùră, măncară, tot f'ẹsiră, ăşĭ dărară gĭambùş şi că vinì loc si fugă, ămpiratu trimẹsi oamiñĭ muḻĭţĭ s-ḻĭa ăndirẹgă şi că si dùsiră pănă ăn jimitati di drum, si turnară ţeḻĭa oamiñĭ.

Şi că si dùsiră Tùmbuli-bei şi cu nivẹsta casă şi cu lisiţa, şi lisiţa si fẹsi ca loaşă. Tùmbuli-beĭ ra dus la şătăiri şi că vinì di la şătăiri, lisiţa ra fată loaşă, si vẹdă da-ḻĭ-aŭ cată. Ară nivẹsta lu Tùmbuli-bei zisi la Tùmbuli-beĭ:

— «Lẹ-u lisiţa di tureà-ŭ!»

— «Măre, cum şa?»

— «Măre! lẹ-ŭ di tureà-ŭ, că murì lisiţa.» Şi cọn lọ Tùmbuli-beĭ lisiţa, aŭ turì di pri cunàc şi lisiţa ca si sculọ̀, si dusi la Tùmbuli-beĭ, ăḻĭ zisi: «Tùmbuli-bei, aţĭ pot fàţiri si staĭ ară pri tufèc.»

Şi Tùmbuli căzù la rugămìnt: «Bră! amàn, bră amàn! lisiţu.»

Şi napcunta, aŭ lară, di-ŭ cătară, aḻĭ dădẹŭ măncătùrĭ buni şi că murì lisiţa, ăḻĭ dărară grob şi aŭ angrupară cu popĭ şi ĭo añĭ viniĭ di cola şi multi lucri duş, amă tricùĭ prin vali şi si nicară.

[Oşanĭ] Docĭu Str. Arzintár.

12. Mincĭunoşiḻĭ (Mincinoşiĭ).

Vrin si dusẹsi ăn vrin cătùn şi cọn si anturnasi, cătunẹñĭḻi la antribară.

— «Că ti dus'ẹsişĭ, ţe cătùn ra, ţe turliĭ di cătùn ra?» Iel la zisi:

— «Càsili raŭ cupiriti cu carni di porc!»

Cătunẹñĭḻi cum să viruĭască ţẹsta! Bini ma ş-la vẹ cu ĭel mincĭunosu şi soţu-su. Şi ţista zisi:

— «Şa-ĭ! ĭo nu vizùĭ oàltarĭ cọn tricùĭ pri cola cum raŭ cupiriti càsili, amă vizùĭ, că gàrdurli raŭ amplititi cu cărnàţĭ.»

Ţista laf si ziţi cọn nu junḑi un mincĭunòs, amă vini şi lantu cu maĭ mari mincĭuni.

[Oşanĭ] Stoĭe Arzintaru.

13. Gărnişoru şi bùbili.
(Porumbul şi gândaciĭ de mătase.)

Nainti, spuneà baba noastră, cà gărnişoru cọn vinì oà an locu ţista, un ŭom din Nọnti la dus-aŭ. Iel ra ăn aschìèr, ăn jos, cutru Nadulia. Cola, ca la vizù gărnişoru, aŭ ampḽĭọ̀ gura di tufèc di gărnişòr şi-ŭ dusi oà ăn cătùnili noastri.

Şa şi bùbili. Li dus-aŭ un Nănt'ẹn din aschĭèr cọn fiţ'ẹŭ càvgă an Irmènĭ. Lọ ună frọnḑă di cĭarnic plină cu bubi şi-ŭ dusi oà şi di cola si zăcaţară bùbili.

[Lunḑinĭ] Noe Dumitru.

14. Gròburli di Nọnta.
(Cimitirul din Nănta.)

An gròburli di Nọnta turţèştĭ si află pisăitùrĭ multi vecḽi şi cọn sapă Năntẹniḽĭ an ţẹli groburĭ, află multi ŭorĭ oàminĭ, angrupàţĭ din vẹcḽĭă vacọ̀t.

Şi cọta sa măcĭcàţĭ ţeḽĭa oàminĭ, că capu lor ăĭ cọt un ŭom di as.

[Lunḑinĭ] Noe Dumitru.

Alta.

Si spuni, că comandaru lu Alexandru şadi an Nọnti. Ţista comandàr vut-aŭ vrin ficĭòr di un an şi la vut-aŭ pus ăn vrin lẹgăn di furlină şi la capu lu ţela ficĭòr vut-aŭ vrin diamènt.

Frenţiḽĭ aŭ flat-aŭ ţẹsta pisăitură an vrină rọpă, amà nu ştiŭ ĭundi-ĭ angrupàt ţela ficĭòr, ca cọn murì ficĭoru, la angrupară cu tot lẹgăn şi diamènt.

[Lunḑini] Noe Dumitru.

15. Uomu cu măgariḽĭ.
(Omul cu măgariĭ.)

Un ŭom li sfărşọ̀ l'ẹmnili, aţi vită nu vẹ să ancarcă. Ţirù prin maală şi dunọ̀ nọŭ măgàrĭ. Şi chinisì si ducă la lẹmni. Ca si dusi pọnă an un loc, că ḽĭa numirọ̀ măgariḽĭ, ŭopt ḽĭa scoasi, că ţela di sup ĭel nu la puneà.

Căţọ̀ să plọngă «ĭundi-ĭ măgaru, ĭundi m̃ĭ-ăĭ măgaru, ĭo 9 măgàrĭ vẹm cmo sa ŭopt, ĭundi s-la aflum lantu măgàr.» Şi şa chinisì năpòĭ cutru casă plăngọ̀ndăra. An drum bătù pri un ŭom şi la antribọ̀: «Nu vizùşĭ vrin măgàr?» Ţela ŭom aḽĭ zisi: «nu vizùĭ!»

Chinisì ară plăngọ̀ndăra cutru casă, flọ un ficĭòr di 9 añĭ, antribọ̀: «A bra! la cicĭa! nu vizùşĭ vrin măgàr?»

— Mi tu cọţĭ muḽĭţĭ aĭ, pirdut-aĭ vrin?

— Măra, nu ştiĭ, bra milu, am̃ĭ vẹm 9 măgàrĭ, cmo m̃ĭ-am ŭopt.

— Numir-ḽĭa, cicĭu, aḽĭ zisi ţela ficĭòr.

Că ḽĭa, numirọ̀, ară ŭopt ḽĭa scoasi.

Ficĭoru mic aḽĭ zisi:

— Mi ţela di sup tini, ţe la aĭ ancălicàt, cicĭu, nu la puñĭ?

Că ḻĭa numirǫ̀ napcum cu tot ţela di sup ĭel, ḻĭa scoasi măgarĭḻĭ 9, cǫţĭ raŭ. Şi şa si dùsiră la lęmni 9 măgàrĭ şi cu ĭel zęţi.

[Oşanĭ] Cristu Tanas.

16. Ficĭoru juni.
(Feciorul voinic.)

Ună fętă ună oară si dusi la căstǫ̀ñĭ să-şĭ ḻĭa vęgḻĭă şi-şĭ prinsi un foc. Tunţea pri cola tricù ună ursǫñĭă, ăşĭ aŭ lǫ fęta şi-şĭ aŭ dusi an cojuc an gàură, aşĭ aŭ pusi cola şi-ḻĭ pusi ună rǫpă pri ea şi si dusi si află măncătură. Ea-ḻĭ duţeà turlìĭ di cărñĭurĭ şi dupu un'ęc di vacǫ̀t, fęta aşĭ fęsi un ficĭòr, jimitati ficĭòr, jimitati ursǫñĭă.

Dupu un'ęc vacǫ̀t ficĭoru si fęsi mari, ancriscù şi-ḻĭ zisi la mumă-sa: «mamu nŭ-am vrin vuĭcă, vrin cici, ĭun' si na duţim?» Ară mama aḻĭ zisi: «Iḻĭuli! nu vezĭ tat-tu cǫtă rǫpă mari pus-a pri noĭ?» Ficĭoru aḻĭ zisi: «hăhă! hăhă! di ţęstă r̦pă mamu ti sparı?» şi ună şi ună ḻĭ-u dędi cu picĭoru, rǫpa-ŭ printurnǫ̀ şi işǫră din gàură şi ca jùnsiră proapi di cătùn, flară an drum nişti ficĭòrĭ ţe să buràŭ. Cǫn dusi să la scoată ţela ficĭòr, la prinsi di picĭòr, aḻĭ la scoasi picĭoru. Ară mumă-sa si ṡpărǫ̀.

Tamàn si dùsiră maĭ an cola, flară niştĭ ficĭòrĭ ţe si băt'ęŭ cu topchi di bumbàc şi aḻĭ dędi mumă-sa cum aŭ vę an mǫnică şi ca mǫĭnì ficĭoru, că ḻi-ŭ dędi la un din ţeḻĭa şi ună-şi-ună ficĭoru aşĭ muri, şa putęri vę ĭel.

Ca si dùsiră maĭ diparti, flară nişti ficĭòrĭ ţe buràŭ, şi ară si tutnì s-la scapă. Ca la trăgnì ară di picĭòr aḻĭ la scoasi, cum şi di prima si zisęsi. Cǫn si dùsiră la vuĭcă-sa, aḻĭ spusi mumă-sa, nu-ari lęc di ţista ficıòr, cum si faţim, ca să la pirím? Ară vuĭcă-sa aḻĭ zisi, si ducă la agru ţela, ţe la vę siminàt meḻĭŭ.

Şi ficĭoru si dusi angă agru, vizù nişti păzărgìĭ cu caḻĭ ancărcàţĭ cu ĭer. Ficĭoru ḻĭa discărcǫ̀ caḻiḻĭ, dǫ la unu, dǫ la lantu, ḻĭa uţisi toţĭ caḻiḻĭ şi oàmiñiḻĭ şi angărdì un gard cu ĭer, că niţi un puḻĭŭ nu puteà să antră.

Ca si dusi casă, aḻĭ zisi vuĭcă-să «E! la angărdìşĭ gardu bun?» Ară ĭel zisi: «Lagă, să la vezĭ. Niţi puḻıŭ nu poati antrari.» Vuĭcă-sa cǫn vizù, să zacĭudì şi cǫn si dusi la flǫ angărdìt cu ĭer, că niţi un puḻĭŭ nu puteà să tręcă.

Tunţea si spărură şi zìsiră la ficĭoru «Du-ti, că ampiratu ti vicăıaşti.»

Ficĭoru si dusi la ampiratu şi ca fęsi multi, aḻĭ zisi ampiratu: «Ficĭòruli! na ţęşti cămili s-ti duţi di colăĭa să ancarţĭ pari.» Ampiratu la trimęsi la ţoglăvĭ s-la mănancă, că şi luĭ aḻĭ ra frică di ţista cĭudìt ficĭòr.

Cǫn si dusi ficĭoru cola, antrǫ̀ an casă, aţi za-căţǫ̀ să ampḻĭă saţiḻĭ şi ună ca ḻĭa ampḻĭǫ̀ saţiḻĭ, căţǫ̀ să ancarcă. Ca la pusi un sac la ună parti, tricù ş-la lantă parti şi cǫn si burniră ţòglaviḻĭ, s-la mănancă di ghiŭ!

Iel lǫ ună cămilă şi dǫ la un, dǫ la lant, toţĭ ḻĭa tălcĭǫ̀. Aţi aşĭ ancărcǫ̀ toati pàrili şi aĭdi la ampiratu. Şi ampiratu să scapă di ĭel, aḻĭ zisi: «Juni ficĭòr, tu putùşĭ să ḻĭa lęĭ di la ţoglăvĭ, tali să iă toati ţęşti pari. Du-ţĭ-li la

tini!» Şi ficĭoru aşĭ li dusi casă şi ĭar si printurnǫ̀ la ampiratu. Cu noŭ ampiratu la trimẹsi cu nǫŭ bivul̦ĭ la lẹmni.

Ţela ficĭòr aşĭ vẹ grişǫ̀t băltia casă şi ĭel aşĭ vẹ lat ună tăpugă. Cǫn si dẹdîră nişti oamiñĭ dupu ĭel, carĭ upinca şi-ŭ pirdù, carĭ cĭarǫpa, toţĭ aşĭ turnară. Iel dupu ţe si dusi, tăl̦ĭǫ̀ lẹmni şi căţǫ̀ s-l̦ĭa ancarcă bìvul̦il̦ĭ. L̦ĭa ancărcǫ̀ ŭoptil̦ĭ, vini ùrdinu ş-la lantu s-la ancarcă, tucu etcă-ŭ ună samuvilă din nas lăsà di treĭ turlìĭ di plamin: roşi, gàlbină şi vẹrdi, şi ţela juni cǫn aŭ vizù, di ună oàră lăgǫ̀, si tutnì pristi ea şi-ŭ căţǫ̀ di grătlàn, ăşĭ aŭ ligǫ̀ şi că la ancărcǫ̀ lantu bivul, aŭ lǫ şi aŭ ligǫ di ĭel şi-şĭ amnà ca oàĭa dupu ĭel. Şa bìvul̦il̦ĭ l̦ĭa zaguneà, dupu bivul̦ĭ ĭel şi dupu ĭel samuvila ca ficĭoru dupu tatu şi lăsà plamin roşi, vẹrdi şi gàlbină.

Ampiratu cǫn si pricătǫ̀ dipri cunàc, la vizù jùnili cu bìvul̦il̦ĭ antru ĭel şi cu samuvila dupu ĭel, aşĭ ampl̦ĭǫ ună-şi-ună izm'ẹnili di frică şi pruţăpǫ̀: «Juni, juni, mută-ŭ di oa!»

Ficĭoru-ŭ lǫ di cola, aŭ uţisi, şi aţi si dusi la ampiratu, aşĭ lǫ bacşişu şi mẹrsi casă.

[Oşanĭ] Itu St. Arzintaru.

17. Marcu şi Ficĭoru-Cocotinu.

Dupu cum spun şi dẹdil̦ĭ noştri, că fost-aŭ nainte vrin ŭom cu numea Marcu. Iel ra un ficĭòr di 15 añĭ. Ra un ficĭòr mult slab şi cǫn si ţirtà cu vrin di ficĭòrĭ, ca la za-suflà, aşĭ-cădeà. Ară ună zuŭă cǫn ra putirìt di ficĭòrĭ, ĭel antrǫ̀ an ună p'ẹştiră şi cola flǫ ăn un lẹgăn un ficĭòr mic, cari plăndeà şi căţǫ̀ s-la l'ẹgănă. Dupu ţea, vinì ţea samuvilă şi cǫn vizù, că tari ŭom-ăĭ, ăl̦ĭ dẹdi di ţucnì nǫŭ ŭorĭ lapti şi si fẹsi cǫta mult juni, că ridicà şi ridurĭ (dealurĭ). Ca si turnǫ̀ casă di la ţẹli samuvili, ĭel si ansurǫ̀ şi napconta, căţǫ̀ di dărǫ̀ ună calocĭcă, cum nu ra ăn lumi.

Dupu ţe-ŭ dărǫ̀, ĭel la jungl̦ĭǫ̀ ţela cuvàcĭŭ, ca să nu dară la lant tari. Şi căţǫ̀ si ubidẹscă prin lumi vrin ŭom maĭ juni di ĭel. Mumă-sa ăl̦ĭ zisi: «Că ăn un loc si află un ŭom cu numea Ficĭoru-Cocotinu; ĭel ăĭ maĭ juni di cǫt tini.»

Ca la ancălicǫ̀ calu si dusi cola. Cǫn antrǫ̀ la poartă lu Ficĭoru-Cocotinu, cola ra ună ploacĭă mult mari şi pri ea raŭ şapti-zǫţĭ şi dǫŭ di nivẹsti. Şi căţară cu Fecĭoru-Cocotinu si-ŭ ardică ţea ploacĭă. Ficĭoru-Cocotinu aŭ nalţǫ̀ pănă langă foali, ari Marcu pănă langă zinucl̦i. Cǫn vizù că Ficĭoru-Cocotinu ăĭ maĭ juni, zisi, ca si si ducă ăn oaspiţ la casa luĭ. Şi cǫn amnàŭ drumu doil̦ĭ, Marcu aŭ scoasi calocĭca şi-l̦ĭ-u tricù prin burìc. Ma Ficĭoru-Cocotinu di multă junil̦ĭă nu picăsì, că-ĭ calocĭcă, tucu zisi, că mi doari buricu. Marcu l̦ĭa zisi; «plẹcă-ti s-ăţĭ trẹcă!» şi ca si plicǫ̀, căzù di pri cal. Marcu ăn ţea zuŭă cǫn si dusi casă, an ţea noapti vizù an vis, că plăndeà mul̦ĭari-sa ăn ună vali cu doil̦ĭ ficĭòrĭ, ară mumă-sa la màrdini si rădeà. Ca si dusi casă, aŭ flǫ-mumă-sa, că plăndeà, ară mul̦ĭari-sa şi ficĭoril̦ĭ raŭ lati di lant bărbàt. Iel aŭ lăsǫ̀ mumă-sa casă şi si fẹsi un călugăr. Cǫn şătăĭă prin cătuni cu calu

si dusi şi la ţea casă, ĭundi ra muḽĭari-sa. Poarta lu ţea casa ra ancḽisă, şi ca antribǫ̀ cola, ḽĭa spusi sibepu si antră. Cǫn antrǫ̀, şizù şi ca-ḽĭ aŭ dùsiră şi calocĭca, ĭel ḽĭa jungḽĭǫ̀ toţĭ şi ăşĭ lǫ muḽĭari-sa, aŭ anviì ăn catràn, aŭ arsi, saldi ţǫ̀ţili nu-ḽĭ li arsi. Nu ştiŭ de-ale ăĭ aslì ţęsta pricazmă, amă lòcurli ĭundi zic, că si fęsi, si află ăn locu nostru. Coasa, ĭundi la ligǫ̀ calu şi làntili multi locurĭ dărati di ĭel. Dupu ţęsta, ca işǫ̀ martinu, la tălcĭǫră.

[Lunḑini] Noe Dumitru.

18. Legendă.

(Păstorul, vierul, femeea cu răsboiul şi agricultorul.)

Domnu amnà şi junsi la un pastir, ţe mult si plǫnḑi, că ari ŭoĭ un'ęc. Domnu ḽĭa zisi: «Toati cĭòfţili si si pru-facă ŭoĭ!» Şi şa si fęsi.

Di oà Domnu junsi la *dǫŭă-şòputi* (1). Un ŭom lucrà ceşma şi tot nu dără trębă. Domnu ḽĭa zisi: «vin şi rachiă ăn loc di apu!» şi şa si fęsi. Maĭ diţindea flǫ Domnu un uràcĭŭ ţe lucrà agru di ună parti. Cum? Dipu ţe dără un ùrdin, si pri-turnà ară si dară lantu di la prima. Nu ştià si facă urdin şi di ĭundi sfărşà.

Domnu ḽĭa zisi: «Di ţe şa arĭ? Nu verĭ sa-ţĭ spun ĭo cum si arĭ tu?»

Şi Domnu ḽĭa spusi.

Àţi Domnu flǫ ună muĭḽari ţe nu ştià să dară bun răzbòĭŭ. Şi aŭ antribǫ̀: «Verĭ si-ţĭ spun ĭo cum si faţĭ?» şi ea zisi: «Carĭ ŭom nu aşĭ va ŭocḽi?» Şi Domnu ḽĭa zisi, să nalţă un picĭòr şi cu unu si calcă şi şa za-gunì răzbòĭu.

Dipu mult vacǫ̀t Domnu si fęsi ŭom şi vinì pri pimìnt şi tricù pri la pastìr. Lĭa ţęri unęc lapti şi ţela zisi: «Pari aĭ?» — «Nŭ-am pari.» — «Acu pari nŭ-aĭ, lapti nu-ĭ.» Şi Domnu, cǫn li dunà pastiru oĭli birichĭèt mari, tprĭu! tprĭu! zisi: «Ţe ra, si si facă!» şi si f'ęsiră ară cĭofţi.

Maĭ diţindea junsi Domnu la ţela di la *dǫŭă-şòputi.* Şi ţista uḽĭtǫ̀, ca nu vę năinti apu şi cmo vindeà la toată duñĭă pri pari vin şi rachiă. Domnu aḽĭ ţirù un'ęc vin, că ra pumarǫ̀t. «Pari aĭ?» Tot şa Domnu zisi, că pari nŭ-ari şi ŭomu nu ḽĭa dędi. Tunţea Domnu zisi: «*Ţe ra, si si faca*» şi si fęsi ară apu. Drumătoru şi trasi drumu şi la lasǫ̀, si si miră cum pricură cmo apu.

Cǫn junsi la nivęstă aŭ antribǫ̀, carĭ aŭ anviţǫ̀ să facă lucru şa bun. Ară ea: «sìngură, sìngură.»

«Dirmi sìngură anviţàşĭ tu, un an di zǫli si lucrèzĭ şi sup soară si-ŭ porţĭ?»

Cǫn junsi la uràcĭŭ aḽĭ zisi: «Cari ti anviţǫ̀ să arĭ?» — «Mi carĭ? Domnu! Domnu mi anviţǫ̀, să iă mari.

Şi Domnu, cęn uzǫ̀ ţęstă lacardiă, ăḽĭ zisi:

«Tu să arĭ, să sapĭ şi birichĭèt si aĭ. Toată duñĭaŭa si mănancă şi puḽi şi toţĭ şi tot si aĭ.»

Şi şa fu. Di uràcĭŭ toţĭ si rănèsc. Şi boĭlor zisi Domnu să le iă mǫnca şi ţara licşoară.

[Lunḑinĭ] Dedu Lazar, bătrân de 80 anĭ.

(1) Nume de localitate în apropriere de Lunḑiñĭ.

19. Rila-Mănastir.

An ţea veclĭă vrẹmi vut-aŭ la Rila-Mănastìr un călugăr, şi frati vut-aŭ şi ţista. Ca si lọ locu di Turcu, ca si anturcĭọră bugarilĭ ţe raŭ oà, cătunu ţela rămasi şi cu mănăstiru. «Că ţe mari, că ţe bra! să aĭbă caùrĭ» şa ziţ'ẹŭ turţilĭ, cọñilĭ. Tălĭaţilĭ, că călùgărilĭ nu si prid'ẹdiră, căţară f'ẹsiră dubară; căţară un ficĭòr, màscuri, la priminiră an fitẹscă rubă şi căţară, lară ţela mănăstiru.

Ţela ficĭòr la dùsiră la ţela mănăstiru. Ma ficĭoru ra turcu. Şi ca la prìnsiră, la dùsiră an udàĭa ţea ficĭoru fẹminin: «bra! ună fẹtă turţẹscă fuzì, ţe si fẹsi! bra! oà fẹta, bra! cola fẹta, moţi, ţẹsta fẹtă ţe si pirì, că-ŭ scùnsiră!» Lăgară coa, lăgară cola, napcum, că si dus-aŭ la mănăstìr, la căţară dinzùr, d'ẹdiră mari zort la călugăr.

Ca lĭa dẹdiră zort «nu ştiŭ gĭanăm, nu ştiŭ! ĭo sam călugăr, tari lucru la mini nu trubuĭaşti.» Turţilĭ «nu! fẹta-ŭ ţirèm di la tini, fẹta oà să iă!»

Că lĭa d'ẹdiră zort, ĭel «nu ştiŭ, şi nu ştiŭ.» Ară cọñilĭ «Nu ştiĭ, cherată tu! Noĭ si-ŭ vidèm, acu-ŭ flọm, aìr nu ari di tini, bun nu ari di tini, că s-ti uţidim.»

Aţi si dus'ẹsiră prin udọĭ, buruviră, că buruviră, aŭ flară cola şi prìnsiră fẹta ţe nu ra fẹta, că ra ficĭòr dăràt fẹtă.

«Bre! cọĭni, di turţĭ fẹtă aŭ ţọñĭ, aŭ scundĭ oaţi! şi nu spuñĭ!» şi «laţĭ-la să-l tălcĭọm» la bătură, la uţìsiră şi la turiră prin şumi, prin ulùcĭ.

Neĭti, ţela frati ţe ra la alt loc, alĭ vinì abèr an ţea zuŭă, că frati-su la tălcĭọră. Şi dupu ţe si sculọ, vinì oà la Rila-Mănastìr, s-la ubidẹscă frati-su; că vinì, si dusi la mănăstìr nu la flọ.

Tunţea mẹrsi la ulùcĭ şi-lĭ dişclisi drumu şi la flọ, ĭundi-ĭ uţìs şi turìt. Şi ca la flọ, si fẹsi saibu pri ĭel: «Dirmi la flaşĭ, ţe verĭ fọ: acu ţerĭ să ti tălcĭọm şi pri tini.»

Şi ĭel si rugọ la Domnu tunţea: «Dọ-mĭ jutòr la mini, că şi mini si mi uţidă, si mi mănancă!» Şi si dẹdi zbor dumnizèsc la ĭel: «aĭdi tu! dọ-lı zbor, că ti priturţèşĭ şi turcu, saibu, să-ţĭ află doĭ junţĭ ninjugàţĭ.»

Moţi, lĭa flară, lĭa dùsiră doĭ junţĭ ninjugàţĭ. «Pri un car si porţĭ snopilĭ», lĭa zisi ară Domnu. Fẹsi ună rugăcĭuni dumnizẹscă: «Doàmne! cmo caru vinì, junţilĭ viniră, drum cmoţi la mini!» şi Domnu ălĭ dẹdi drum şi-lĭ zisi:

«Lẹ-la frati-tu di ĭundi-ĭ turìt şi puni la-n car şi anjug' alĭ boilĭ!» şi ca-lĭ anjugọ boilĭ, la turì frati-su pri car şi şizù şi ĭel pri car.

Ca şizù pri car, aşĭ fẹsi cruţea «aĭdi, lu Domnu tislìm, drum dişclìs la mini că si mi mănancă ţiştĭa.»

Şi caru şi boilĭ chinisiră cu Dòmnuluĭ cuvèt cutru oa [Lundiñĭ]. Şi caru an drumu ţista coa, pri munti, si sparsi şi ţela tunţea fẹsi blăstèm:

«Si da Domnu uscată grìndini să-ŭ bată ţẹstă memlechetă, ţẹstă parti!» Di ţea oa mirzeà grìndini an alt timp.

Că fuzì, fuzì caru, oa di coa, ca tricù Çonţca, vin'ẹŭ din Oşanĭ, oamiñĭ şi

zaparǫ caru, că-ḻĭ si priamnǫ pǫĭni: «'Agĭaba veţĭ, bra chiragì, ună mucĭcată ḑi pǫĭni, că sam flamùnd?»

Ieḻĭ priubidiră prin torbi şi lară pǫĭni şi-ḻĭ d'ędiră. Iel aŭ măncǫ şi zisi: «Staţĭ un lucru si va spun. Oa blăstimàĭ mult, că si sparsi caru di drum rǫŭ şi ĭo ţireàm să fug. Tucu staţĭ să-ḻĭ taḻĭŭ mǫna lu ţista mort şi sa va-ŭ daŭ la voĭ, si va duţiţĭ «Sfetir-Anghil», şi-ŭ angrupàţĭ mǫna la mănăstìr, şi blăstemu si nu caţă.» Şi di ţęsta nu męrzi grìndini, ama suflă boari an Lunḑiñĭ, Nǫnti şi di ţęsta la Oşanĭ nu suflă boari.

[Lunḑinĭ] Dedu Lazar.

20. Pricazma cu acu.

Ună muḻĭari aḻĭ zis-aŭ la bărbatu-su: «Na ţista ac şi du-ti dǫ-la la cuvacĭu şi zi-ḻĭ di ĭel să dară ună maşă, ună lupată şi un palişnic.»

Ca si dusi bărbatu, fęsi şa şi după ună zuŭă si dusi să li lę. Cuvacĭu aḻĭ zisi: «acu, ca la puş an foc, pirì!» — 'Mi cmo, ţe gĭuvàp să-ḻĭ daŭ la muḻĭari? — Şa să-ḻĭ ziţĭ: «Di un, niţiùn.»

Şi ŭomu ţela, ca s-nu uḻĭtă, amnà drumu şi tucu ziţeà: «di un, niţiùn.» Cǫn ziţeà şa, dędi pri un luvàcĭŭ şi aḻĭ dędi un chĭutèc, că luvaciḻĭ nu ţer şa s-la ziţĭ.

«'Mi, cum să zic?» antribǫ ţela.

— Ţe, nu ştiĭ cum sa ziţĭ? «cǫti doĭ, cǫti treĭ», şa, să ziţĭ.

Şi ŭomu nostru căţǫ să zică, să nu uḻĭtă, «cǫti doĭ, cǫti treĭ.» Maĭ cola bătù pri nişti oàmiñĭ ĭundi purt-aŭ un mort şi ca la uzǫră, că şa ziţeà, la căţară, la bătură şi-ḻĭ zìsiră: «Noĭ unu nu la putèm prijăliri, ară tu să ziţĭ, cǫti doĭ, cǫti treĭ?

— 'Mi cum să zic di oa an cola?

— Di oà an cola şa să ziţĭ: «Dom'-ḻĭartă răpusàtili sùfliti!»

Iel cum amnà drumu. şi ziţeà «Dom-ḻĭartă» bătù ună nuntă. Şi cola la bătură, că ţe şa să zică şi napcum aḻĭ zìsiră să zică «damba-dumba» şi să strigă, că şa si faţi la nuntă, ĭundi-ĭ bucuriḻĭă.

Iel fęsi şa şi bătù maĭ an cola nişti porţĭ ţe păştęŭ şi că ţăpǫ ĭel, si spărură porţiḻĭ şi purcariḻĭ la bătură cola. Di cola bătùt mult, junsi la punti strimtă şi cǫn ra an mèjlucu di punti, ţirù să si vędă an apu dinapòĭ, cǫt ăĭ bătùt şi cǫn să-şĭ pu-vędă, căzù an vali şi si nicǫ.

Ară muḻĭari-sa ancă la ştętă bărbatu-su, să-ḻĭ ducă maşa, lupata şi palìşnicu.

[Huma] Totu S.

21. Pricazmu cu mincĭunoşiḻĭ.

Raŭ ună oară doĭ mincĭunòşĭ şi ăḻĭ zisi un mincĭunòs la ţela lantu mincĭunòs: «Aĭ si na duţim si mincĭunǫm lùmili!». Ară ţela lantu zisi: «Aĭ cum si-ŭ mincĭunǫm lumea?» — Etcă cum: «si na duţim doḻiḻĭ la un cătùn, că la

Livǫḑĭ şi ĭo si fug năinti şi ca s-mi ntrębă : ţe ari, ţe nŭ-ari ĭo, si zic, că bunătati, amă că vizùĭ un văltur, sup peñịli luĭ mĭrinḑàŭ 1000 di ŭoĭ şi lumea si cĭudęscă. Şi si fug ĭo si viñĭ tu dupu mini şi si ziţĭ tu, ca s-ti ntrębă lumea; ţe ari, ţe nu ari, că etcă cum uzǫm, că na spusi un ŭom, că şa şi şa, ară tu si ziţĭ; nu vizùĭ tari lucru, amă vizùĭ că ăn un ŭoŭ raŭ dunàţĭ 100 di oamiñĭ cu loàstili, şi nu put'ęŭ s-lă za-micĭcă. Ieḷĭ să zică că ăsli-ĭ ţista lucru.» Şi şa dărară păzarea.

Şi si dùsiră doḷiḷĭ mincĭunòşĭ la Livǫḑĭ şi un din ĭeḷĭ fuzì maĭ năinti şi ca tricù prin Nǫnti, cum raŭ dunàţĭ cola oàmiñiḷĭ, ca la vizură la antribară: «di ĭundi viñĭ?» Ară ĭel zisi di cutru Livǫḑĭ. Şa antribară: ţi ari, ţi nŭ-ari cutru Livǫḑĭ?» — «Bunătati, şĭuchĭur la Domn.» «Amă un lucru di cĭudire vizùşĭ, că mirinḑàŭ sub peñıli lu un văltur ună miḷĭă di ŭo! — «Vizùĭ.» Şi putricù ţela şi dupu ţela vinì lantu mincĭunòs şi la antribară «di ĭundi vini?» ară ĭel zisi «di la Livǫḑĭ.» Ţe ari, ţe nŭ-ari cutru la Livǫḑĭ, că etcă cum uzǫm, ca na spusi un ŭom, că sub peñĭli lu un văltur mirinḑàŭ ună miḷĭă di ŭoĭ.» Ară ĭel zisi; «nu, nu vizùı tari lucru, amă vizùĭ lant lucru, că an un ŭoŭ di văltur, ca raŭ dunàţĭ ună sută di oamiñĭ cu loàstili, nu put'ęŭ s-la printoarnă.»

«E! zìsiră oàmiñiḷĭ, că ăsli-ĭ ţista lucru.» Şi fuzì maĭ diparti. Etcă f'ęsiră ună mincĭuni ăn Nǫnti şi ţela lant mincĭunòs, ca si dusi an lant cătùn, că la vizură oàmiñiḷĭ, la antribară. «Ţe ari, ţe nŭ-ari cutru Nǫnti? — «Tot bunătati, ma un lucru vizùĭ, că gàrdurli raŭ amplititi cu cărnàţĭ.» Şi oàmiñiḷĭ si za-cĭudiră.

Si-şĭ si dusęsi ţela mincĭunòs la casa luĭ şi dupu ţela vini lantu mincĭunòs şi că la antribară, că etcă cum uzǫm, că tricù un ŭom şi na zisi, că gàrdurli raŭ amplititi cu cărnàţĭ.» Ţista zisi: «Nu! tari lucru nu, amă vizùĭ că càsili raŭ cupiriti cu slănină di porc.» Şi oàmiñiḷĭ zìsiră, că «ăsli-ĭ ţista lucru, delmi, că càsili raŭ cupiriti cu slănină di porc.» Etcă f'ęsiră dǫŭ mincĭùnĭ. Şi-şĭ fuziră casă ţeḷĭa mincĭunòşĭ.

Şi că uzǫ un ŭom că tarĭ mincĭùnĭ f'ęsiră ţeḷĭa mincĭunòşĭ zisi:« Ţęsti mincĭùnĭ nu sa ţiva, ama si vidèm cafcu mincĭùnĭ si la dar ĭo.»

Ţista ŭom lǫ un măgàr şi-ḷĭ pusi sub coadă un-doĭ migĭǫţĭ şi si dusi s-la vindă măgaru şi ca si dusi, ca ăn Fùsţiñĭ s-la vindă măgaru, şi ca si dusi lăngă duchĭanu lu mincĭunoşiḷĭ «pat!» cu tuĭagu la măgàr şi tunţea ăḷĭ căzù di la măgàr un migìt. Că vizură ţeḷĭa mincĭunòşĭ, si dùsiră lăngă ţela ŭom şi-ḷĭ zìsiră: «cum si poati s-la vindă ţista măgàr, ţe faţi pari?».

Şi cum zburàŭ (lăfăĭàŭ), ară ăḷĭ căzù di la măgàr şi lant migìt. Şi ĭeḷĭ aḷı zìsiră s-nă la vinḑĭ; cǫti pari si ţerĭ si-ţĭ dǫm. Şi ţela ŭomu cu măgaru zisi: «ăĭ s-vă la vind delmi cǫta añĭ va ancărcàţĭ.»

— «Ăĭ, cǫti pari ţerĭ pri ĭel? Si-ţĭ dǫm 10 liri?»

— «Daţĭ 12 liri.»—«Aĭdi, si-ţĭ dǫm», zìsiră mincĭunoşiḷı. Scoàsiră pari şi-ḷĭ d'ędiră la ŭom. Şi dupu ţe-ḷĭ d'ędiră pari, la antribară: «Ţe si-ḷĭ dǫm si mănancă măgàru?» Ară ĭel zisi: «Si la puniţĭ an un loc strimt, ăn cǫt si

poată sta. Napcum si-l̦ĭ daţĭ ŭorz cot si poată si mănancă şi apu cot si poată si bea.»

Şi ca si dusi casă ŭomu, lo doĭ l̦ĭepurĭ şi unu la lăsò casă, lantu la lo l-agru. Şi-l̦ĭ zisi la mul̦ĭari-sa, ca să vină ţel̦ĭa minciŭnòşil̦ĭ, sa mi ubidescă, s-la ziţĭ tu, că-ĭ l-agru. Şi s-la ziţĭ acu va trubuĭaşti mult s-la trimìt l̦ıepuru s-la vicăĭască.

Şi ţel̦ıa mincĭunoşil̦ĭ, ca la lară măgaru, la pùsiră la un loc, ăl̦ĭ dùsiră ŭorz şi apu şi la lăsară cola. Că si dùsiră dupu unec vacòt si vedă dăli ari fat migìt, măgaru, ca si na-măncò di ŭorz şi si na biĭù di apu, cripò şi murì. F'esiră si dişcl̦idă uşa, nu si dişcl̦ideà, că ve mort măgaru. Şi zìsiră mincĭunoşiĭ, ca ari fat multi pari şi con aŭ dişcl̦ìsiră uşa, flară măgaru mort. Dupu ţea si dùsiră la ŭomu carĭ la ve vindùt şi-ŭ antribară mul̦ĭari sa «ĭundi-ĭ bărbatu-tu?»—«La agru, tucu acu va trubuĭaşti mult s-la trimìt l̦ıèpuru s-la vicăĭască.» Iel̦ĭ zis-aŭ: «Ştie l̦ĭèpuru si ducă?» «Ştie şi ca la lăsò l̦ĭèpuru fuzì şi dupu ţea etcă-tă vinì şi ŭomu. Iel̦ĭ ul̦tară si-l̦ĭ spună, că măgaru murì, tucu al̦ĭ zisiră «nu na la vindĭ ţista l̦ĭèpuru la noĭ?» Ară ŭomu: «Cum s-la vind ţista l̦ıèpuru, cot lucru am̃ĭ sfărşaşti.»

Şi ĭel̦ĭ al̦ĭ zìsiră, s-na la daı, coti pari faţi si-ţĭ dom.»—«Aĭdi s-va la daŭ», zisi ŭomu, daţı 5 liri. «Nu ţinţĭ liri, patru liri» la dedi şi mincĭunoşil̦ĭ la lară ĭl̦èpuru. Ca si dùsiră la duchĭàn, zìsiră: «aĭ s-la trimitim si spună la mul̦ĭărĭ si duca rucĭocu oa.» Şi ca la lăsară, l̦ĭèpuru, la za-tăpiră nişti zagàrĭ şi ĭel fuzì. Mincĭunoşil̦ĭ si dùsiră ară la casa lu ţela, ţe la ve vindùt. Ţela ŭom pusi ună oală la soari cu baclă ĭartă. Şi ŭomu zisi la mul̦ĭari: «vezĭ, mul̦ĭari, ĭarbi bacla?» Şi ţel̦ĭa ca uzòră, zìsiră: «cum si poati, si ĭarbă fără foc?»

— «Tari oală-ĭ ţesta» şi mincĭunoşil̦ĭ zìsiră:

— «Nu na-aŭ daĭ la noĭ ţestă oală? coti pari si ţerĭ, si-ţĭ dom.» Ară ŭomu zisi: «Cum si-ŭ daŭ ţesta oală ţe ĭarbi fără foc.

— «Si na-ŭ daĭ, că ţestă oală tămàn di noi faţi la duchĭàn, ca cum nu vem foc.» Al̦ĭ dediră ancă ţinţĭ liri, aŭ lară oala, şi-ŭ dùsiră la duchĭàn. Al̦ĭ pùsiră baclă ghiiă şi aŭ pùsiră la soari. Ca tricù pri cola un ŭom, zisi: «Ţe-ĭ ţestă oală oa?» — Ţe să ĭă? ĭarbim baclă.» — «Cum fără foc si ĭarbă bacla?» şi ca l̦ĭ-u dedi cu tuĭaga aŭ fronsi.

Mincĭunoşil̦ĭ si tuŭcĭură, si tuŭcĭură şi si dùsiră ară casă la ţela ŭom. Ţela ŭom amplĭò un maţ cu sondi şi-l̦ĭ zisi la mul̦ĭari-sa; «Ca si vină ţel̦ĭa mincĭunoşilĭ, ìo s-mi anvirìn pri tini, si ti anjugl̦ĭu,» Şi-l̦ĭ ligò maţu di guşă.

Mincĭunoşil̦ĭ al̦ĭ zisiră: «ĭa cum na fronsi un ŭom oala şi ĭa cum.» Ţela ŭom, ca vinì di prin uşă anvirinòs şa, cu cuţotu pri guşă la mul̦ĭari şi-ună-şi ună ăl̦ĭ prucurò sondi şi mul̦ĭarea si culcò ca moartă.

Şi mincĭunoşil̦ĭ că vizură ţesta cĭudă, si anfricară şi zìsiră: «Di ţe aŭ jungl̦ĭăşĭ mul̦ĭarea?» Ară ŭomu zisi: «şi lanti ŭorĭ şa-l̦ĭ am fat.» — «Cum si anghiĭască?» — «Etcă cum!» Lo un friel şi za sfirì şi mul̦ĭari-sa ună-şi-ună si sculò. Mincĭunoşil̦ĭ ca vizură ţestă cĭudă, zìsiră: «Tamàn, şa friel ăĭ di noĭ,

cum nu na scultă mulhărli. S-nă la daĭ, mult ățĭ na ancărcǫm.» Și scoàsiră și-lí d'ẹdiră multi liri și la lară. Și ca si dùsiră casă, zisi unu la lantu: «aĭ du-ti junglĭă-ŭ tu mulĭarea maĭ pișim și ĭo napòĭ» Ară lant zisi: «Aĭ dolilĭ priună s-li junglĭǫm.» Și cǫn si dùsiră casă ancă di prin ușă așĭ junglhară mulĭărli și ca li junglĭară, zìsiră «aĭ s-li sculǫm!» Și si curdìsiră si sfirẹscă și ca sfiriră, nu si sculară mulĭărli și șa ĭelĭ rămàsiră fără mulĭărĭ.

[Ogșanĭ] Papagheorghe Itu.

22. Cucotu, birbẹțili, măgaru și lupilĭ.
(Cocoșul, berbecele, măgarul și lupiĭ.)

Ra țe-șĭ ra! Raŭ ună oară un cucòt, un birbẹți, un măgàr și lupilĭ.

Aĭ, așĭ chinisì birb'ẹțili să-șĭ fugă și așĭ zisi singur: «Țe să fac și ĭo cafcu! țẹstă mea ghiață nu si trazi! vini an cătùn un zabìt: lațĭ-la birb'ẹțili să la junglĭǫm, să la gutfìm, să la gustìm țista zabìt; la vlădica, ară birb'ẹțili, să la junglhǫm, să la gustìm țista bărbòs; la caĭmacàm: ară lațĭ-la birb'ẹțili s-la frìzim să mănancă țista cǫĭni.»

Și șa, cum amnà drumu, dẹdi pri un cucòt cu un bilĭùc di gălĭñĭ langă ĭel ășı păștea cola și-șĭ rămà an cupu di gnoĭ; Alĭ zisi birb'ẹțili la cucòt: «bra! fărtati, bună zuŭă! țe-ĭ țista raàt tǫŭ? Blăz'ẹĭ ățĭ bra! Țẹstă-ĭ ghiața! Cu un bilhùc di gălĭñĭ, tu ghièzĭ ca pașă!»

Ară cucotu alĭ zisi la birbẹți: «Dẹdi Domnu «eli-alaisi» sam bun și nu țer lant țiva. Ama ĭundi, fărtati, șa?»

— Tu-țĭ nu antrẹbă, fărtati, nu ari loc di mini. Țe zabìt să vină: lațĭ-la birb'ẹțili să la junglhǫm; țe vladică să vină, ară birb'ẹțili, că nu si trazi, țẹstă mea ghiață. Amĭ chinisìĭ să-mĭ fug, să-mĭ fug pǫnă ĭundi să-mĭ vẹdă ŭoclilĭ.»

Ară cucotu alĭ zisi: «Nu mi verı și mini? să vin și ĭo cu tini?

— Mi, tu cum să-țı lașĭ bulĭucu și raatu di oa?

— Țista-ĭ meŭ lucru.

— Aĭdi gĭanăm, șa zburǫșĭ! cum să-țĭ lașĭ țista raàt cu toati niv'ẹștili langă tini, ti culĭțĭ cu carĭ țerĭ, ățĭ ti visilèșĭ și-țĭ ti bucurĭ cum ațĭ țẹri buricu și să vinĭ cu mini, iun' să-țĭ v'ẹdă ŭoclilĭ?

Ară cucotu alĭ zisi: «E, e, e! fărtati, nu știĭ ți ari pri mini. Țe mari ŭom să vină, ășĭ zic cătun'ẹñilĭ: cu țe să-ĭ dărǫm ună cĭorbă la țista ŭom? ară ĭelĭ, carı di carĭ din un glas toțĭ: cucotu, cucotu, cucotu! E! napcum, ĭundi să sta și meŭ suflit? țẹstă ghiață vechĭ nu si trazi.»

— E, delmi șa-ĭ, aĭ cu mini fărtati!» și la lǫ cu ĭel.

Chinisiră si amnă an cola priună și șa cum amnàŭ, bătură pri un măgàr, țe cu un-dǫŭ măgrăță așĭ păștea cola an ună pulĭană.

Alĭ zìsiră cucotu cu birb'ẹțili: «bună zuŭă, măgàruli! E, e! țe-ĭ țista raàt di tini, bra fărtati?»

— O! o! cǫn rămas-a raàt la mini fachiru! Io și raàt? E, ĭundi și voĭ cu domnu?

Nu antrębă, di noı loc nu ari şi fuzim pọnă ıundi s-na vẹdă ŭoclilı.

— Aĭ şi ıo, nu mi vreţı, să vin cu voı?

— E, 'mi tu ţe mọncă aĭ, di ţerĭ să vinı cu noĭ! Nu-ţĭ li aĭ măgrăţili lăngă tini, nu-ţĭ, junzi ţẹstă pulıană cu ĭarbă vẹrdi? Ţe verĭ maĭ mult?

— E, şa-ĭ, cọn ŭomu nu ştiă; tucu mea mọncă nu-ĭ cu spùnirea, mi cu vidẹrea.

— «Elei-alaisi», spuni să vidèm ţẹstă ta mọnca şa grẹŭă, cafcu-ĭ?

— Nu-m̃ĭ vidèţĭ rọñıli dipri spọţı? di ţe sam vinìt an ţista căràr ĭo? la ţe să prutrubuĭască vrin lucru «laţĭ-la măgaru!» la lẹmni ınăgaru! ancă nu sam vinìt di la lẹmni, a! la moară s-la duţiţĭ ghiptu; ancă nivinìt di la moară, a! la vali să laţĭ cu stọmnili apu. La lẹmni, la apu, la agru şi şa pustănìĭ, am̃ĭ scoàsiră sămaru şi mi lăsară.

— «Acu-ĭ şa, alĭ zìsiră ţelĭa, aĭ şi tu cu noĭ, că soţ nostru ĭeşĭ!

Ca amnară, amnară, aşĭ jùnsiră an un loc, ĭundi si uză un mari călbălọc. «Aĭdiţĭ să vidèm ţe-ĭ ţẹsta gălcĭavă», zìsiră ĭelĭ. Cọn si dùsiră cola an ună gàură, raŭ dunàţĭ toţĭ lupilĭ, gozbă ăşĭ vẹŭ, că vẹŭ fat un mic lupcĭàc şi gust'ẹŭ. Cọn antrară an gàură, lĭa priştitară bini vinìţĭ. Aţi si gustiră cola. Tunţea zisi ţela bitọrn lup: «â, â! mo să darọm cọtĭ un cọntic, ficĭòrĭ. A, voĭ oàspiţĭ să spuniţĭ cọti un cọntic.»

Ară oàspiţilĭ zìsiră: «tu, mòşuli, să zacàţĭ maĭ prima cọntic.» Şi moş-lupu zacăţọ să cọntă: De! ee! ee! ee! ţe na vini carni azọr la picĭòr, să nă darọm dinţilĭ.» Şi şa căntă ĭel.

«Cmoţi şi tu oàspiţ, cọntă!» Şi căţọ birb'ẹţili să cọntă:

— «De! ee! ee! Ţe-ĭ ţela la uşă, ţe-ĭ ţela la uşă! cu picĭoarli ca piştoali cu urèclili măcícati.» Iel căntă şa şi ziţeă di măgàr, că ınăgaru ra angă uşă, di nu puteà să antră, di ţea şădeà la uşă.

Ară bitọrnu lup si spărù şi zisi: işọţĭ bra, vidèţĭ ţe-ĭ la uşă?»

Işọ un să vẹdă ţe-ĭ, nu si priturnọ di frică, işọ şi lantu nu si priturnọ, şa un cọti un, toţĭ işọră şi nu si priturnară şi rămasi saldi bitọrnu. Bitọrnu işọ şi ĭel să vẹdă ţe-ĭ, şi că si spărù birb'ẹţili cu cucotu, di lĭ-u dẹdi birb'ẹţili la lup cu coàrnili pri spọţĭ, lupu s-brăsnì să ĭẹsă. Birb'ẹţili pri uşă, şi că-lĭ si zacăţọ cornu di uşă si anclisi uşa. Tunţea cucotu pri grindă căţọ: «Ca, că, că!» Ară măgaru di la uşă racăĭaşti cọt poati «aa!» Ară birb'ẹţili, dọ an uşă, dọ an lup, dọŭ ŭorĭ an lup, ună oară an uşă, cucotu di pri ună grindă, pri lantă şi cọt poati căcărẹză, «eleisi-alaisi», zisi domnu di si frọnsi uşa şi fuzì lupu.

Şa rămàsiră cola cucotu, măgaru şi birb'ẹţili şi si gustiră.

Lupu ca fuzì maĭ an cola, flọ ună mọscă an ună pulĭană şi-lĭ zisi: «E mọscu, mọscu, s-ti mănànc ĭo tini.» Ară mọsca-lĭ zisi: «Tu s-mi mănànţĭ ınini, tucu scoati-m̃ĭ-li prima plocılı di la picĭoari, să nu-ţĭ lĭa frọndı dinţilĭ.»

Cọn si plicọ să-lı li scoată, alĭ dẹdi ună cu cloţa an dinţĭ, alĭ lĭa frọnsi toţĭ dinţilĭ, şi aşĭ fuzì mọsca an cola.

Aĭdi maĭ an cola, ca amnọ, lĭa flọ soţilĭ luĭ. «Mara, ĭundi ĭeşĭ, bitọrnuli? cum scăpàşĭ bra?» la antribară ţelĭa.

*

— «Cum scăpăĭ nu antribăţi! birichĭèt la ţela cu crìvili coarni! Cọn si curdisì ţela cu crìvili coarni, s-mi acăĭască, ară ţela dipri grindi cu chĭurcu roşi «î! di ţẹstă grindi s-la spinḑurọm cu fuñĭa an mọñĭ, î! di ţẹstă lantă! ară lantu di la uşă, di curọn! Zisi Domnu di si frọnsi uşa di scăpăĭ, ḽĭumintrea mi măncăŭ cola ghiŭ. Şi nu junsi ţẹsta: cum vineàm maĭ ancoà; flaĭ unà mọscă an drum, ţirùĭ să-ŭ mănânc, ară ea zisi: «să-m̃ĭ scoţĭ plocĭli, că ţi ḽĭa frọnḑĭ dinţiḽĭ», şi ĭo că mi plicăĭ să-ḽĭ scot plocĭli, cọn m̃i-ŭ dẹdi cu cloţa an dinţĭ, am̃ĭ ḽĭa frọnsi dinţiḽĭ.»

Tunţea la antribọ un lup minùt: «Di tọŭ soĭ ari fat vrin nalbànt, bitọrnuli?» — «Nu» zisi lupu, nu si ari uzọt di nostru soĭ nalbànt.» — Tunţea tu di ţe sa ti faţĭ, să-ţĭ frọngă şi dinţilí rămàşĭ?

— E, ţe s-aŭ fat, s-aŭ fat, zìsiră lañĭţiḽĭ.

Aţi cum amnàŭ, flară un grăncĭár, ţe-şĭ discărcọ şi-şĭ durmĭà, ară măgaru aşĭ păşteà. Lupiḽĭ la nicară măgaru şi la măncară şi-ḽĭ zisiră la bitọrnu lup: lẹ oali, lẹ carni, ĭarbi şi mănancă, că tu dinţĭ nu-aĭ.»

Cọn si sculọ grăncĭaru, aşĭ flọ măgaru nicàt. Tunţea ĭel căterọŭ, căterọŭ la prinsi lupu bitọrnu, aḽĭ băgọ sămaru, aşĭ pusi partalìnchili şi oàlili şi-şĭ fuzì casă. Ară ĭo am̃ĭ laĭ cọti-va poaci buni să-m̃ĭ li duc casă. Cọn tricùĭ prin murminturĭ, săriră cọñiḽĭ, nu vẹm cu ţe s-mi vegḽĭu, li frọnş poàcili şi-m̃ĭ vinìĭ fară ţiva.

[Oşanĭ] Itu Papagheorghe.

23. Ficĭoru lu ampiratu.

(Feciorul, băiatul împĕratuluĭ.)

Scultàţĭ ficĭòrĭ s-va spună dẹdu unà pricazmă, ama cătàţĭ si-ŭ anviţàţĭ, ca să-ŭ spuniţĭ şi voĭ la lañĭţi ficĭòrĭ.

Işĭ ra unà oară, iḽiḽĭ lu dẹdu, un ampiràt şi unà ampiratiţă. Ieḽĭ àşĭ vẹŭ saldi un ficĭòr, ama ra şa di ubav, an cọt nu ra fẹtă la cari s-nu-ḽĭ cadă la burìc. Ficĭoru ţista toată zuŭa stăteà ăn un cĭardàc şi cằntà din tàmbură. Unà zuŭă, pri la m̃ĭàzăţĭ, vẹdi ĭel ca si proachĭă nişti aschĭèrĭ, ţe raŭ priminìţĭ an lanti rubi, nu ca aschĭeriḽĭ lu tată-su; ară-n mejluc unà tăligă cu pingèrţli dişcḽisi şi-n nuntru unà fẹtă si-ŭ bẹĭ an scafă. Iel cọt aŭ vizù nu si putù să si duţọnă şi căzù di pri scand, dintru că ăḽĭ si lọ vidẹla; ea tunţea ăḽĭ turì an cĭardàc unà cọrpă ligată şi-şĭ vizù di drum. Cọn ăşĭ vinì ăn criel, ficĭoru nu vizù ţiva-godea lant, saldi cọrpa cari-ŭ lọ şi-ŭ turì an un dulàp.

— Bun, dẹdi pănă oa, tucu tu nu na spuseşĭ, cari ra fẹta ţea di ĭundi vineà şi ĭundi si duţeà.

— Nu v-angunisìţĭ, ficĭòrĭ, ari s-vă spună dẹdu tot, ză trăìţĭ un'ẹc. Scultàţĭ: fẹta ţea ra iḽĭa lu un lant ampiràt din lantă ampirăţọḽĭă. Ea-şi ţirù izùn di la tatu-su să si ducă la grobu-lu-Domnu şi cu sibepu ţista si trẹcă s-la vẹdă şi ficĭoru di cari n-ăĭ lafu, cọţi multi si spuneàŭ di ubăviḽa luĭ, tucu s-nu tărcĭọţĭ că fẹta ra maĭ pri jos. Ea nu stătù an căsaba şi chinisì maĭ diparti.

Ficïoru pusi tunţea să-ḷĭ si facă azǫr şi la ïel ună tăligă şi cǫţĭ-va aschïèrĭ şi si lǫ după ea belchim si-ŭ vẹdă ancă ună oară. Nàfile ïel dẹdi tărcòl pri dinzùr di fẹtă, cǫţi ea, itră cum ra, nu la lăsǫ si-ŭ vẹdă şi şa, după ţe vizură grobu-lu-Domnu, si anturnară sfaca la tatu-su. Din vrẹmea ţẹstă crielu lu ficïoru-ţela nu ra di cǫt la fẹta şi din zuŭă ţe mirzeà tot maĭ mult slăbeà.

Tunţea la antribară tătǫñiḷĭ «ţe ari di-ĭ şa slab?» ïel nu putù să-şĭ ţǫnă focu pri burìc şi la spusi tot, demèc cum ăḷĭ căzù la burìc fẹta ţea şi acu nu-ŭ lẹ ea di nivẹstă, ïel cu lantă nu si ansoară. Si slăgăiră ïeḷĭ cutriḷĭ ţe să facă, cum să ză-cată, ca lucru să ïẹsă bun, dintru că nu la dideà mǫna si-ŭ ţeră fẹta, cǫ-ţi tatu-su ra maĭ sus ca ïeḷĭ. Scultàţĭ să vidèţĭ ţe scurnì ampiratu: aĭ să punim, zisi ïel, să si gotfẹscă nǫŭ căzani di carni (bibă) şi nǫŭ pǫñĭ măcïcati şi cari s-li mănancă toati ţela ari să ïă cadǫr s-na jută. Muḷïţĭ flămǫnḍĭ şi sirumàşĭ si săturară cu sibepu ţista, amă niţi un nu putù s-li mănancă toati. Pri la sfărşùc etcă vinì un dẹd ca di şapti-zǫţĭ di añĭ, aşĭ fẹsi cruţi, gustǫ din toati căzànili şi pǫñĭli cǫti ună mucïcătură, si anturnǫ cutru ampiratu şi-ḷĭ zisi: «S-nu tărcïǫşĭ, ampirati, că voĭ s-mi rǫd di tini, cǫta-ţĭ spun, că ïo sam cadǫr si-ţĭ fac lucru ţista, saldi tu să-ñĭ daĭ pari multi, ca si vem cu ţe să plătìm.» «D'ẹduli, acų-ñĭ faţĭ bunu ţista, să ştiĭ că ti fac vizìr ăn ampirăţǫlïa mea, cǫt di pari nu dună gaïlè», aḷĭ zisi ampiratu. Pusi tunţea dẹdu di-ḷĭ d'ẹdiră doĭ caḷĭ, lǫ cu ïel 2 disǫzĭ di liri şi şa ïel pri unu şi ficïoru pri lantu chinisiră cu Domnu nǎinti. Tucu năinti ca să ïẹsă din poartă ăşĭ dusi dẹdu an criel şi l-antribǫ pri ficïòr di ari vrin bil'ẹg di la fẹtă. Iel ăḷĭ spusi, că-ḷĭ turì ună cǫrpă cu un'ẹc bumbàc şi cu ună ïẹşli ligati ăn ea, cǫn triţeà cutru grobu-lu-Domnu şi acu trubuïaşti poàti si-ŭ ducă.

Lẹ-li, ịḷïuli, aḷĭ zisi dẹdu, vezĭ cum ra si uḷïtǫm lucru ţela maĭ di nivoḷïa; tu nu ştiĭ că cǫrpa-şĭ ari noïma luĭ. Scultă să vezĭ: bumbacu din nuntru spuni la ţe an să trazim, cari si cḷïamă Pamuc-an şi ţe-ĭ cărşì di cunacu ïundi şadi fẹta, ară ïẹşli, ţe drum trubuïaşti să căţǫm, ca să junzim aŭ căsabaŭa luĭ.

Pri drum si tucmiră ïeḷĭ, că ficïoru să scultă di dẹd ca di tată. Şi şa amnară pănă ţe jùnsiră ïundi vẹŭ naèt.

Cǫn antrară la màrzini, dẹdu cḷïamǫ un ficïòr ăḷĭ dẹdi cǫţĭ-va irmilǫţĭ şi-ḷĭ zisi s-ḷïa ducă pănă la Pamuc-an. Cmo cundisiră ïeḷĭ la an, ama nu spùsiră la nìminea naetu lor, niţi că ficïoru ăĭ iḷïŭ di ampiràt, saldi cǫta ziţeàŭ, că viniră să si şătăïască.

Istina si şătăiră ïeḷĭ ună zuŭă, dǫuă zǫli pănă ţe ăn ună dimin'ẹţă, dẹdu ăḷĭ dẹdi ună mǫnă di pari şi-ḷĭ zisi: ţǫni pàrili ţẹşti şi du-ti di antră an grădina lu ampiratu; grădinaru nu s-ti lasă, di ţea tu si-ḷĭ daĭ lìrili ţẹşti şi şa ari si-ţĭ da drumu. Ficïoru nu puteà di bucuriḷïă! si dusi şi fẹsi şa cum ăḷĭ zisi dẹdu. După ţe-ntrǫ ăn nuntru, caţǫ să si şătăïască prin grădină, gustǫ din un pom, gustǫ din lantu pănă ăn sfărşùc ăḷĭ si fẹsi son şi si trăntì ca un viţilùş pri ïarbă vẹrdi la umbra unuĭ ic.

Pri la ñïazăţĭ f'ẹta antrǫ şi ea cu cǫti-va alaìtchi, si ugulì şi si scăldǫ

zăbaĭa dintru că ştià că-ĭ vrutu cola, şi tărcĭà că-ŭ vẹdi di ĭundi-va. După ţe si priminì căţọ̀ să si şătăĭască prin grădină, ìsticli că s-la vẹdă, tucu nu amnọ̀ mult şi dẹdi di ĭel, cari durmeà ca dupri ţea lantă lumi. Ea nu la disţitọ̀, lọ ună mọnă di şenghi şi-l̦ĭ li pusi an gĭep, ară napcom işọ̀ şi si dusi casă.

Cutru scăpitatu soàriluĭ putù să si scoàlă ficĭoru şi buĭmăcĭọ̀t cum ra di son, si zălăgọ̀ cutru uşă, işọ̀ nafară şi si dusi ca curşumu la an. Dẹdu cọ̀t la vizù picăsì că nu fẹsi ţiva-godea di ţea-l̦ĭ zisi: e! ìl̦ĭuli, să uzọ̀m di bini! spuni-m̃ĭ şi la mini ţe fisèşĭ as? Tucu ficĭoru anvirinòs ăl̦ĭ puturnọ̀: «tu, d'ẹduli, ăţĭ baţĭ peză di mini şi cum ved ĭo, vreĭ să chifuìm pri oà.»

— Nu ti anvirină, pùl̦ĭuli, că ştiĭ cum na-ĭ lafu, ama spuni-m̃ĭ cmo, vizùşĭ ţiva-godea an grădină ili nu? —Ţe ra să ved, că ea nu vinì.

—Nu viruĭès, cọţi ĭo-ŭ vizùĭ, că antrọ̀, ĭa du-ţĭ bini ăn minti, dali durmìşĭ?

— Am̃ĭ si faţi că zătripniĭ un'ẹc.

— Delmi-ĭ şa, ĭa vezĭ cmo aĭ ţivà an gĭep. Cọn să si alnẹscă ĭel, ţe să vezĭ: un pulm di şenghi. — Eı! vezĭ, priĭàtilĭ, că tu ĭeşĭ cabatliă? scultă să vezĭ cari-ĭ noĭma lor: Si ştiĭ un lucru, că fẹta ţẹsta-ĭ mult criılată; ea-ţĭ li pusi dintru că nu ĭeşĭ ancă juns s-ti ansòrĭ cu ună fẹtă ca ea, di ţea trubuĭaşti sa ti joţĭ maĭ pişim cu şenghi, ca ficıòril̦ĭ minùţĭ, cu lanti sboară, ti rọdi.

După treĭ meşĭ dẹdu la trimẹsi ară an grădină ama-l̦ĭ zisi, să cată, s-nu si doarmă ară. Di ţẹsta oàră ăl̦ĭ mẹrsi bini; pri la m̃ĭazăţĭ vẹdi că si discl̦idi ună pingercă di la cunacu lu fẹta şi-l̦ĭ fẹsi bil'ẹg di treĭ-ŭorĭ cu ună chitcă şi cọta fu an zuŭa ţea; ară mọ̀ntiză-ta aŭ dişcl̦isi pingerca di treĭ-ŭorĭ şi-ŭ ancl̦isi.

Dẹdu picăsì ţe vrù să spună ea cu ancl̦ìdirea şi cu dişcl̦ìderea pingercăl̦ĭă; di ţea ăşĭ trimẹsi ficĭoru şi-l̦ĭ zisi. Toati si sfărşọră, etcă ţẹsta sẹră ti ştẹtă an cunacu luĭ sìngură, tucu un lucru s-nu ul̦ìţĭ, cată si ancl̦ìzĭ toati uşili pri ĭundi să treţĭ, că acu nu faţĭ şa, si-ŭ păţọ̀şĭ ară. Cọn uzọ̀ ficĭoru ţẹşti lafurĭ, ra să si pẹră di bucuril̦ĭă şi vẹ ac fachiru, că si umărọ̀ vichĭ di cọ̀ta lăgari. Niţi nu si antunicọ̀ bini şi etcă-şĭ la junsi la poarta saràĭŭluĭ şi an nuntru ţe să vẹdă! fẹta priminită cu nişti rubi nọŭ la ştită pri prag. Iel si lăgọ̀, aŭ guşnì şi cătară să si sărută, tucu-şĭ ul̦ìtọ̀ si-ŭ ancl̦idă pọartă şi uşĭli. Istum an saatu ţista tricù şi caraula ţe vigl̦ìà cunacu, l̦ĭa vizură cum si guscăĭàŭ, şi dintru că vẹ izùn di la ampiratu, antrară an nuntru l̦ĭa lară şi l̦ĭa turiră an zăndàn. Nàfile ştitọ̀ dẹdu să vină ficĭoru, cọ-ţi cmo ra-n apsană.

Tunţea picăsì ĭel, că nu-ĭ bun lucru, cl̦ĭămọ̀ curọ̀n ună babă, ăl̦ĭ dẹdi ună tipsiă cu plăţintă şi cọ̀ti-va liri şi-l̦ĭ zisi: «Scultă, babo, ţe să faţĭ tu! lẹ-ŭ tipsia ţẹsta şi du-ti la poarta apsànuluĭ.

«Cola să caţĭ să plọndĭ, si ti faţĭ că-ţĭ murì di curọ̀n un il̦ıŭ, şi verĭ si-l̦ĭ «daĭ di suflit. Ună şi ună ţe să antrişĭ ăn nuntru, si afli un ficĭòr şi fẹta lu «ampiratu. Si-l̦ĭ daĭ ruba ta lu ficĭoru, ară tu s-ti priminèşı cu luĭ, dintru ca «să poată işọri ĭel an locu tọŭ; ară ţe să faţĭ napcom, ari si-ţĭ spună fẹta, «s nu duñĭ gaĭlè, că să păţọ̀şĭ ţivà.»

Baba fẹsi tocmu cum ăl̦ĭ zisi dẹdu, şi mọ̀ntiză-ta, etcă-şĭ-la ficĭoru ca bic

ară casă. Dẹdu nu la ţirtọ̀, tucu spusi s-nu-lï iă frică, că ïel s-li andirẹgă lùcrurli. Tot an zuŭa ţea si vicăì tiļïàl ţe ziţeà, că ampiratu visọ̀ un vis urọ̀t şi cari s-la ecşighisẹscă la ţela ampiratu aļï da jimitati di ampirăţọļïă. Visu ra ţista «visọ̀, că nişti corbï ălï scuteàŭ ŭocļiļï.»

Toţï ichimiï, toţï dàscăļiļï, şi toţï popiļï si dunară, că s-la ecşighisẹscă şi niţiùn nu fu cadọ̀r si-ļï află noïma. Tunţea vinì şi dẹdu şi-ļï zisi: «ïo pot s-la ecşighisès, ampirati, ama cu ţista caùl, că s-m̃i-ŭ daï iļïa-ta dupu ficïoru ţista, ară carï sam ïo şi ficïoru, si-ţï spun nàpcom. Ampiratu ļï-u tăxì, ară ïel ăļï spusi, că corbiļï ţeļïa sa oàmiñiļï, cari-ļï scot ŭocļiļï, dintru că tu niţï abèr nu aï, ampiraţi, că fẹta ţu-ï an apsană. Cọn uzọ̀ làfurïli ţẹşti, si zăcïudì ampiratu şi trimẹsi si-ŭ ducă ună-şi-ună. Fẹta cu criel căţọ̀ să plọngă şi zisi şa: «Tati, ïerï sẹră mi dureà buricu şi să mi licuïès cļïămàï baba ţẹsta ca s-mi tăïarcă, ama caraula niţi una, niţi dọŭ, na lọ şi na ţurì şimidọŭli an zăndàn.» Ampiratu si anvirinọ̀ foc şi pusi di ļïa jungļïară aschïeriļï ţeļïa, ară fẹta-ŭ dẹdi dupu ficïoru ţela ubav şi şa bucuròşï si dusiră casă şi f'ẹsiră ună nuntă cum lantă nu si fẹsi di tunţea. Şa şi toati.

Cmo si spună şi lantu.

[Cules de Iufu Petru din Oşanï.]

24. Ampiratu şi lamñïa.

(Împĕratul şi balaurul.)

Ra ţe nu-şï ra.

Ra ună oară un ampiràt şi ună ampiratiţă mult zinghìñï, ama nu-şï vẹŭ fămẹļïă. Nàfile si rugară la Domnu, ca s-la da un ficïòr ili ună fẹtă, dintru că ampiratiţa ară strẹpă rămasi. Din sibepu ţista an ună zuŭă ampiratu işọ̀ nafară din căsabă si-şï ubidẹscă casmetu. Etcă că aļï strătì ună babă gărbovă şi-ļï zisi: «Iundi ti duţï şa zăcïudìt, ampirati?» — «Eï, babo, si ştiï tu ţe foc am̃ï ardi buricu, nu si-m̃ï ziţï şa; scultă, babo, si-ţï spun: ïo sam ampiratu şi toati li am, ama Domnu nu-m̃ï dẹdi fămẹļïă, di ţea işọ̀ï belchim si aflu vrin lẹc.» — «Şi di ţẹstă ti plọnḑï, ampirati? saldi ţẹsta sa-ţï iă boļïca», aļï zisi baba, «cmo, delmi-ï şa, ţọni mẹra ţẹsta şi du-ti s-aŭ măncàţï cu nivẹstă-ta şi dupu un'ẹc vacọ̀t si vezï, că ampiratiţa si-ţï rudẹscă ună fẹtă ùbavă.

Ampiratu bucuròs că flọ lẹc, si anturnọ̀ casă şi fẹsi şa, cum aļï zisi baba. Dupu ţe aŭ măncară mẹra, ampiratiţa rămasi grẹŭă şi dupu treï zọli rudì ună fẹtă şa di ùbavă, să-ŭ bẹï an scafă. Si fẹsi tunţea ună mari bucuriļïă an toată căsabaŭa. Amă ţe să vidèţï voï? baba ţea ra dracu, ară fẹta ţea fată ra lamñïă. Ea zuŭa stăteà ăn lẹgăn, ară noaptea si făţeà lamñïă şi măncà cọti un cal şi cari ra ţela maï bun. Ună sẹră şa, dọŭ serï şa, picăsì ampiratu că-ï vrin cari-ļï mănancă caļiļï, ili ļïa fură, amă nu-ļï triţeà prin criel, că-ï fẹta luï.

Cmo trubuïaşti să ştim, că an saraïu lu ampiratu raŭ doï fraţï ca izmichïarï, un frati şi ună soră. Ampiratu ļïa cļïămọ̀ şi la zisi: «Nu ştiŭ cari-m̃ï fură caļiļï, di ţea voï să vigļïàţï ţẹstă sẹră şi cătàţï si-m̃ï spunìţï drept mọni, cari-ï ţela, dă-li nu va jùnglïu.» Ieļï si puclonìră şi si dùsiră să-şï vẹdă di lucru.

Pri la mĭază-noapti ved, că ĭęsi din lęgăn un plamin, si anvărtęşti an caḽĭ şi mănancă maĭ grosu. Si slăgăiră ĭeḽĭ cutriḽĭ ţe să facă, să-ḽĭ spună lu ampiratu ili să-şı fugă? Acu-ḽĭ spun, s-ḽa junglıă, di ţea aşĭ f'ęsiră cruţi şi işǫră tiptìḽĭ din sărăĭŭ. Amnară ĭeḽı cǫt amnară, că etcă ḽă strătęşti un dęd cu barba albă şi ḽa antribǫ̀, ĭundi si duc. Ieḽı aḽĭ spùsiră ţe păţǫră şi tunţea dędu scoasi un cuţităş di brǫn şi la dędi la ficĭoru, să-ḽı si află la nivoḽă. Dędu ţista ra Domnu şi cuţitaşu ra blagoslovìt şa, că saldi s-la cıăpneàĭ un ŭom cu ĭel şi ună şi ună murıà. Şi şa amnară ĭeḽĭ treĭ zǫli şi treĭ nopţĭ pǫnă jùnsiră an un urmàn des-des. Ară la mejluc ţe să vezĭ? Un cunàc puliìt cu răzìnt, ţe sfitleà ca soàrili. Ficĭoru itru picăsì, că trubuıaşti să iă ţivagodea cola, di ţea ăşı lăsǫ̀ soră-sa nafară şi antrǫ̀ an nuntru.

Mult si zacıudì ĭel cǫn vizù, că toati raŭ azǫ̀r şi niţi ună ghiaţă nu ra. Şa: làmbili raŭ prinsi, sinia pusă cu toati turliıli di măncǫ̀rĭ pri ea, ĭ'ęslili plini cu ĭarbă, cu un laf toati an lor loc. Iel aşĭ cḽĭămǫ̀ tunţea soră-sa şi-ḽĭ zisi: «vin soră s-na bucurǫ̀m di toati ubăvìḽăli buniḽă, dintru că cunacu ţista ìsticli di noĭ aĭ gotfìt.»

Tamàn cǫn angḽităŭ ĭeḽĭ ca nişti ţoglăvĭ şi vęŭ ac fachiriḽĭ, că nu vęŭ măncàt treĭ zǫli, uzǫră un glas gros, cari za-trimurǫ̀ urmanu antrèg şi zisi: «cari-ĭ ţela cu dǫŭ càpiti ţe si năımì să antră ăn cunacu meŭ?» Şi pǫnă să sfărşęscă lafu, si puıvì ună nămilă di ŭom cǫt un munti şi negru ca tăcĭuni.

Ficĭoru tunţea trimurǫ̀ndăḽa si dusi di si strătì dupu uşă şi cǫn rapu pusi picĭoru pi prag, la buţnì cu cuţitaşu luı an trubuşǫnă şi la trăntì tumbă jos; napcom vinì şi soră-sa, şi ıel di un picıòr şi ea di lantu, pùtură s-la tăręscă pǫnă an triuşă şi s-la turęscă an un bunàr di ună fuñĭă ţe ra langă gard. Amă să vezĭ lucru dràculuı. An bunaru ţista, ĭerĭ-ţe ŭom, acu stăteà patru-zǫţı di zǫli, anghiıà, şa că şi rapu ra să anghiıască.

Dupu ţe la tălcĭǫră rapu, fraţiḽĭ rămàsiră ĭeḽĭ stăpǫ̀ñĭ pri cunàc şi dupu cǫti-va zǫli ficĭoru zacăţǫ̀ să lovęscă ḽĭepurĭ şi lanti divutìñĭ, dintru că lant ţe ra să facă? Istum an zuŭa patruzǫţa etcă ţe păţǫ̀ ficĭoru: Cǫn ĭel şizù la corinu di tupolă, ca să si dismăręscă un'ęc, vędi că vini cutru ĭel ună răslăniţă cu doĭ răslăñĭ minùţĭ. Iel tunţea di frică si pusi pri tupolă şi ştitǫ̀ să tręcă, tucu di nicasmetu luĭ, ea şizù an luĭ loc şi zacăţǫ̀ să-şĭ plęcă puliḽĭ, amă saldi din ţea lęvă, cǫţi an ţǫţa dręptă vę un cir'ęĭ. Iel tărcĭǫ̀, că ìsticli ĭel la ştęţă di ţea si răslăgăì ţe să facă: dăli să turęscă cu tufecu an ea, ili să la sălaghĭască cuţǫtu.

Viruì că-ĭ maĭ bun să ḽĭa da drum la cuţǫ̀t şi cuţǫtu căzù istum pri rana răslănìţăḽĭă, şa că-ḽĭ si licuì ciręĭu. Ea plină di bucuriḽĭă, ca si ansănătuşǫ̀, cătǫ̀ dinzùr di ca să vędă cari ḽa fęsi bunu ţista. Ficĭoru trimurà ca vęrga, cǫ-ţi tărcĭà, că si anvirinǫ̀ răslăniţa, nu ştia, că ea la ubideà să-ḽĭ spulaĭdisęscă.

Cǫn si zacătǫ̀ sus etcă-şĭ la vizù, aḽĭ zişi: «Di ĭundi ti scoasi Domnu, ìḽĭuli, să-mĭ faţĭ ţista bun? disfǫ-ti ǫmo să-ţĭ daŭ şi ĭo ţe ţerĭ.»

— «Ştiŭ, că mi mincĭŭnĭ, aḻĭ zisi ĭel, dintru că naetu tọŭ ăĭ ca s-mi mănànţĭ, di ţea nàfile ţu-ĭ zisu, că nu mi disfàc.»

An sfărşŭc, vru nu vru, si disfẹsi şi-ḻĭ ţirù să-ḻĭ da ţeḻa doĭ răslàñĭ. Multă mọncă aḻí căzù lu mumà-sa, amă dintru că-şĭ didẹsi lafu, di ţea aḻĭ ḻĭa dẹdi din tot buricu şi ḻĭa zisi la dispărţọri: «iḻiḻĭ meĭ pọnă cmo mi vuţĭ mini, di oà an cola să ştiţĭ, că veţĭ tată pri ţista bebi, di ţea laf s-nu-ḻĭ priturnàţí, şa s-va blagoslovẹscă Domnu.»

Şi ĭel ăşĭ si anturnọ̀ casă cu ţeḻĭa doı răslàñĭ.

Şa, ţẹsta ra zuŭa cọn trubuĭà să ghiĭască rapu, istina ca si anghiĭ.

Cum aŭ flọ fẹta sìngură, niţi ună, niţi dọŭă, ili s-la ḻıa bărbàt ili să-ŭ uţidă Cọt di urọ̀t ra ıel, fẹta di frică si candisì maı bini s-la ḻıa bărbàt, că si mọră. Cmo cum să scapă di frati-su? Tucu etcă ţe criel aḻı dẹdi rapu: «Tu cmo fọ-ti ca ıeşĭ loaşă, ară stară, cọn să vină frati-tu, să-ḻĭ ziţı să-ţı ducă un'ẹc lapti di răslàniţă şi şa să la mănancă răslàniţa.

S'ẹrata frati-su ca vinì, aşì lăsọ̀ răslañiḻı nafară şi antrọ̀. Cọn vizù, că-ĭ loaşă, ăşĭ uḻıtọ̀ şi di măncari şi di tot, acu la ea nu-ḻı ra ùstrulu. Ea tunţea-ḻĭ zisi: «miluìtuli frati, picăsès, că nu ghiès ancă mult, tucu să-m̃ı trẹcă miracu, ăţĭ mi rog măncıọ̀-ti un'ẹc şi fọ un vărtăcòl prin curia ţẹsta, ca să-m̃ı duţĭ un'ẹc lapti di răslàniţă, că mult miràc am.»

— ‹Saldi ţista miràcu să-ţı ĭă, soro, că ĭo sam cadọ̀r să sar an foc dintru tini.»

Iel nu-ḻı spusi ţiva-godea di ţẹli ţe păţọ̀ an zuŭa ţea, niţi di răslàñiḻĭ ţe raŭ dupu părmàţı. Mọ̀ntiză, cọn si dusi să-ḻí ducă lapti, işọ̀ ară rapu di ĭundi ra scuns şi-ḻı zisi; Acu si antoarnă să-ḻı ziţĭ să-ţı ducă ună lıubiniţă din ţela loc, undi si flaŭ muḻıţĭ şọrpĭ şi belchim cola să-şı află lẹcu.»

Frati-su fẹsi cum fẹsi şi-ḻı dusi lapti şi ară la trimẹsi colo ĭundi-ḻĭ zisi rapu. Iel şi di ·ţẹstă oară nu-ḻı priturnọ̀ laf şi-şĭ vizù di drum.

Dupu ţe vinì cu lıubiniţa, ăḻı zisi soră-sa: «bun, frati, spuni-m̃ı cu ţe murafèt li faţĭ tu ţẹşti lucri, ţe niţiùn ŭom poati s-li facă?› — «Sà nu tărcıọ̀şı crăşti ţe pilivàn saın ìo, la mini-m̃ı jută Domnu, cọţi sam şa di moali, că nu pot să rup niţi un ir di mătasi şi ca să vezì, că şa-ĭ, să-m̃ĭ lezĭ mọñıli.»

Istum ţẹsta ştită soră-sa. Ea ună şi ună flọ un ir şi-ḻı li ligọ̀ na opcu. Iel si zmuncıọ̀ s-la rupă ama nu putù. Tunţea ea căţăŭa la pridẹdi la rapu, ară ĭel aŭ antribọ̀: «ţe să facă cu ĭel: s-la jungḻıă, să-ḻĭ scoată ŭocḻiḻĭ, ili ţe să-ḻĭ facă?» — «Scoati-ḻĭ ŭocḻiḻĭ, zisi ea şi cıutneà-la nafară, că cmo nu poati s-nă facă ţiva-godea.»

Şi şa fachiru cu ŭocḻiḻĭ scoşı si tărọ̀ pọnă la gĭadeĭa ţe triţeà prin curia ţea. Di casmetu luı ama, răslañiḻĭ ḻıa lară ŭoc'iḻı şi ḻĭa ţin'ẹŭ sup limbă. Pri cola tricură chiragìĭ şi ḻĭa rugọ̀ s-la lẹ şi ĭel fachiru. Muḻıţĭ nu vrură, saldi un maĭ di cutru partea Dòmnuluı la pusi pri cal şi cọn jùnsiră proapi di căsabă, la lăsọ̀ la màrzini să ţẹră.

Un'ẹc maĭ diparti ra ună ceşmă şi cọn răslañiḻĭ aŭ vizură, si zalăgară şi căţară să bea apu, că nu biùsiră di multi zọli. Tucu an vacọtu ţista la că-

zură ŭoclịlị̆ an pustàv şi cmo si pùsiră să vẹglịă unu la ună màrzini şi lantu la lanta s-nu lịa lẹ vrin şi şa nu lăsàŭ să si proachĭă niţi pulĭ pri cola.

Ŭorbu niţi abèr nu vẹ di ţẹsta, că ĭel tărcĭà, că răslañilĭ rămàsiră la rapu di ţea ĭẹl si tărộ pọnă la un bulịùc di ficiòrĭ, cari căntàŭ di surli şi sfriẹli. Lĭa rugộ tunţea, să-lĭ da şi la ĭel un sfriel, ca si za-sfirẹscă, şi Doamne ţe sa vezi? Căntà cọta ubav, că ziţ'ẹĭ, că ţista nu-i ŭom, 'mi anghil. Şi si dusi lafu di ĭel pọnă la ampiratu. Tunţea la clịămộ ampiratu şi rămasi la săràĭŭ saldi să cọntă.

Ari ună zuŭă si vicnì tilịàl, ca stăpọnu să si ducă să-şĭ lẹ răslañilĭ, cọ-ţi nişanu di apu-ĭ. Uzộ şi ŭorbu şi idvam tunţea picăsì, că răslañilĭ sa luĭ şi-şĭ ţirù izinu di la ampiratu să si ducă să-şĭ lĭa lẹ.

Cọn ĭel si pruchĭộ, cum f'ẹsiră şi flară ŭoclịlĭ. Bun ma ŭoclịlĭ si f'ẹsiră an apu cu lẹc şi cum alĭ pùsiră an loc, alĭ vini vidẹla ară. Ampiratu, dintru că nu vẹ ilĭ şi dintru că ţista ra tinir ubav, s-la bẹĭ an scafă, la fẹsi zìniri.

Tunţea ĭel aşĭ clĭămộ mulĭarea di ună parti, ălĭ dẹdi un ir di mătasi şi-lĭ zisi: «Lẹgă-ţĭ mọna cu iru ţista şi cọn s-ti stringă, ună şi ună s-lĭa gripèşĭ răslañili, că nu-ĭ lucru bun.»

Dupu un'ẹc vacột si dusi să vẹdă ţe faţi soră-sa cu rapu. Cum amnà prin drum, etcă-lĭ ĭẹsi un popă nainti. «A! bun că ti scoasi Domnu, pope, alĭ zisi ĭel; ştiĭ ţe-ţĭ mi rog? dọ-mĭ rùbili tali şi na-ţĭ-li mẹli, că mult amĭ trubuĭès.»

Popa pişim nu vru cọ-ţi tărcĭà, că si rọdi di ĭel, ama cọn vizù, că-ĭ şa, cum alĭ ziţi, ălĭ li dẹdi cu tot buricu, că nu raŭ di sfită.

Să vidèţĭ ţe naèt vẹ ficĭoru:

Iel cĭucnì la poarta lu rapu şi ună şi ună işộ şi di iru scăpộ s-nu la mănancă. «Stọĭ, ŭòmuli, alĭ zisi ficĭoru, nu vezĭ că sam popă? Scultă ţe nivolĭă mi faţi să vin: uzộĭ, că nu iţĭ ancurunàţĭ di ţea vinìĭ s-v-ancurùn, ca să iţĭ blagoslovìţĭ di Domnu.»

Rapu nu la picăsì, ca ra ĭel şi la lọ an udaĭa, ĭundi ra şi soră-sa. Niţi la ea nu-lĭ tricù prin criel, că ţista-ĭ frati-su.

«Aĭ, maĭ curộn s-va-ancurùn, că mi angunisès», la zisi ĭel. «Tucu cată, ràpuli, s-nu aĭ vrin cuţột la tini, că nu-ĭ bini, di ţea pun-la pri puliţă.»

Dupu ţe si zadinzurară di vrină dọŭ-treĭ ŭorĭ di zur di ună buţẹŭă, popa pusi mọna pri cuţitàşu luĭ, ţela dat di Domnu, şi la buţnì rapu şi la trăntì la pimìnt. Cọn si vizù scăpàt di duşmanu luĭ, alĭ zisi la soră-sa «ĭa cată-ti an ŭoclịlĭ melĭ, să vezĭ, nu mi cunòştĭ, cari sam?»

Ea la picăsì, amă di ruşọni ra maĭ bini să-ŭ anglịtă pimintu. «Cmo s-ti anvèţ ĭo criel, şapratcă, cum ştiĭ s-ăţĭ pridàĭ frati-tu» şi fără niţi un laf aŭ talĭộ ăn mucĭcộţĭ.

Dupu ţẹsta, alĭ vinì chĭefu să si ducă la ampiratu, di ĭundi fuziră ĭel cu soră-sa. Mult si zacĭudí, con vizù ĭel, că ĭarba criscusi an toati triuşli, ară cọn si pruchiộ di săràiŭ, etcă la priştitộ lamñĭa şi-lĭ zisi: «A, bun că vinìşĭ,

că flămunḑǫĭ di cǫn nu trẹţi niţi ună ghiaţă prin oa.» Slăgăìţĭ voĭ cmo ţe ţòglăvă di lamñĭă ra, că vẹ măncàt ună căsabă şi tot ziţeà, că-ĭ flămundă.
«Cmo, cum verĭ s-ti mănànc, şa cum sam cu dinţiḻĭ stripijǫţĭ ili s-mi duc pişim s-ḻĭa tucĭǫs?» ăḻĭ zisi ea.
«Maĭ bini, tucĭà-ḻĭa, zisi ĭel, şi ca să nu-ţĭ iă frică, că fug, dǫ-m̃ĭ ună tàmbură să ţăngărès.» An vacǫtu cǫn ĭel ţăngăreà, işǫ un şoaric din dulàp şi-ḻĭ zisi: »Ţe faţĭ, bra budalăĭuli? nu vezĭ, că s-ti mănancă? ţe şteţĭ? fuĭ maĭ curǫn! cǫt di ţăngăriri, lasă-mi să ţăngărès ĭo, ca nu-m̃ĭ-ăĭ frică di ea.»
Lamñĭa antribǫ di vrină dǫŭ ŭorĭ, dăli să vină ili să maĭ ştẹtă. Bun ama şoàricu nu ra budalà să-ḻĭ pricăjẹscă. Cǫn vinì ea, si lǫ di per cǫn vizù, că-ŭ mincĭunǫ; tunţea si pusi pri casă şi la vizù cum fuzeà fachiru di scăpirà pimintu. Curǫn si lǫ şi ea dupu ĭel şi la pruchĭǫ. Di casmetu luĭ raŭ nǫŭ tăpòlĭ, una lăngă lanta şi ună şi ună si pusi pri una.
Lamñĭa aŭ crăşnì cu dinţiḻĭ şi-ŭ trăntí la pimìnt. Iel op! tunţea pri lantă; ară lamñĭa aŭ tăḻĭò şi ţẹsta şi şa pǫnă la nǫŭa. Oa ea si umărǫ şi dinţiḻĭ si săldisiră. Idvam cmo aşĭ dusi ficĭoru an criel di răslàñĭ şi tunţea iru aŭ strinsi muḻĭari-sa şi ea-ḻĭ gripì răslàñiḻĭ. Ieḻĭ la flară şi-ŭ fẹsiră lamñĭa an măcĭcǫţĭ.
Aţi ăşĭ si turnǫ casă şi ghiĭaşti ancă acu nu murì.
[Oşanĭ] [Cules de d-l Iufu Petru.]

XIV. Împărţirea ḑileĭ.

1. «An zǫrli» = în zorĭ:
2. **La darea** zǫrli = în zorĭ de ḑi: *Si sculǫ la darea zǫrli* = Se sculă în zorĭ de ḑi.
3. **La bàtirea soarluĭ** = la rĕsăritul sórelui.
4. **Dimnẹţa, diminẹţa-ta** = diminéţa.
5. **Ancriscù soarli** = S'a luminat de ḑiuă; s'a făcut ḑiuă; **şi ca si privizù** = şi dacă se lumină de ḑi, Wgd. 61; **cǫn si privẹdi** = când se luminéză de ḑi, Arom., *cîndu ápiră.*
6. **Cripǫ zuŭa** = S'aŭ făcut de zorĭ; se lumină de ḑi.
7. **S-fẹsi zuŭa** = se făcù ḑi; **s-fẹsi zuŭă mari** = se făcù ḑi mare, adecă: s-a luminat bine de zi.
8. **M̃ĭază**=Miaḑă-ḑi; **m̃ĭază-ţĭ**=amiaḑi, miaḑă-ḑi. **Di méžlokazuǫ** Wgd. 67= In der Mitte des Tages.
9. **Rucĭòc** = prânz.
10. **Mirindi** = Arom. **mirindi** = timpul de pe la cina mică, pe la tocate.
11. **Mrac, miràc** = amurg. *Vinì an mrac* = venì pe la amurg; *dirèp viniri vaţli an cătùn.* (= Drept când vin vacile în sat.)
12. **Sẹră, sẹra, s'ẹrata**=séra. *S-fẹsi sẹră*= Se făcù séră, nópte; **Stară**=De-séră.
13. **Ţină** = cină: *Aĭ să ţinǫm* = aĭ să cinăm.
14. **Scăpitarea soarluĭ**=Apusul sóreluĭ.
15. **Noapti** = nópte. *S-fẹsi noapti* = Înoptă. *Pristi noapti* = în timpul nopţiĭ. *An jimitàt' di noapti* = pe la miedul nopţiĭ.
[Oşanĭ.]
16. **Mĭază-noapti**=miaḑă-nópte; **Pristi noapti** = miedul nopţiĭ.
[Birislaŭ.]

17. Darea stęŭă când rĕsare lucéfĕrul.
18. Neclară mi se pare expresiunea următóre, audită des: vinì casă noaptea niţi nnă doabă, care, liber tradusă, însémnă: venì cu nóptea în cap, venì în plină nópte.
19. Căntarea cucòţilĭ=la cântatul cocoşilor, după miedul nopţii, timpul când se deştéptă femeile érna, ca să se apuce de lucru.

XV. Nume de animale.

În ce privesce numirea vitelor, se obicĭnuesce a fi numite după colóre, calităţĭ saŭ defecte, etc. Numaĭ în ce privesce boiĭ şi vacile capĕtă numirĭ, după ḑiua în care s'aŭ născut. Ast-fel un boŭ născut Duminică se va numì *Dumi,* după primele silabe ale cuvîntuluĭ *Duminică.* Întrebând de ce nu-ĭ ḑice *Duminică* şi-ĭ ḑice *Dumi,* mi s'a rĕspuns, că ar fi păcat, Duminică fiind o ḑi sfîntă; *Joĭcă* şi *Ḑoĭcă,* se va numì vaca născută Joia; iar boul născut în acéstă ḑi se va numì *Jure.*

Numele fórte usitate, după colórea viteĭ, carĭ nu fac decât să repete colórea însăşĭ, ca *negru, roşa, albu, cĭanuşiă,* etc., nu sunt reproduse maĭ jos.

Nume de animale.

1. **Alciă**, nume de cal, de colóre roşatecă. Arom.: *algĭé, algìu.*
2. **Baļĭă**, n. de oĭ, de capre. Arom. *baļĭe.*
3. **Biļĭúr**, n. de cânĭ.
4. **Belícĭŭ**, n. de cânĭ.
5. **Carmàn**, n. de câni după numele proprii turcescĭ.
6. **Caramàn**, n. de câni.
7. **Cauşă**, n. de capre.
8. **Călęşă**, n. de oĭ, capre. Arom. *caleşi.*
9. **Cenă**, n. de căţeà.
10. **Cepa**, n. de căţeà; capră.
11. **Cĭapă**, n. de căţeà.
12. **Cĭacu**, n. de câne.
13. **Cil**, n. de cal.
14. **Cĭula**, n. de oi.
15. **Cĭupă**, n. de capre, de oĭ. Arom.: *cipă.*
16. **Cĭută**, n. de capră fără córne. Arom, *şută, cĭută.*
17. **Cĭut**, n. de ţapĭ, berbecĭ, fără córne. Arom. *şut, ciut.*
18. **Cona**, n. de căţeà, de obiceiŭ la cele de soiŭ micĭ.
19. **Culă**, n. de epe.
20. **Cul**, n. de cal.
21. **Cusc**, n. de câne.
22. **Domcă**, n. de capre (prescurtare din *Duminică*).
23. **Dumi**, n. de boŭ fĕtat Duminică.
24. **Doncă**, n. de capre (din Duminică).
25. **Durì**, n. de cal, întors.
26. **Ḑoică**, n. de vacă născută Joia.
27. **Fina**, n. de căţeà.
28. **Garşă**, n. de capră.
29. **Ghĭesă**, n. de capră négră, vărgată cu roşu; iar dacă-ĭ de altă colóre, se ḑice *ghiesă,* fiind vărgată cu negru. Arom. *ghĭesă.*
30. **Ghĭòc**, n. de cal, de colóre căruntă. Arom. *Ghĭoc, psar.*
31. **Grivu** (Griveĭ), n. de câne.

32. **Iripată**(aripată), n. de capre, de oĭ.
33. **Jacă**, n. de câne.
34. **Joĭcă**, n. de vacă născută Joĭ.
35. **Jure**, n. de boŭ fĕtat Joĭ.
36. **Lisa**, n. de căţeà; de oĭ.
37. **Luna**, n. de vacă fĕtată Lunĭ.
38. **Lunce**, n. de boŭ fĕtat Lunĭ.
39. **Marta**, n. de vacă fĕtată Marţĭ.
40. **Martin**, n. de boŭ fĕtat Marţĭ.
41. **Mata**, n. de vacĭ fĕtate Marţĭ.
42. **Maţoşcă**, n. de vacĭ fĕtate Marţĭ.
43. **Murg**, n. de oĭ, caĭ, cânĭ, boĭ, catârĭ, măgarĭ.
44. **Murgă**, femeninul de la *murg*.
45. **Mărca**, n. de oĭ.
46. **Mărciŭ**, n. de cânĭ.
47. **Minghĭuşarcă**, n. de capră (cu cerceĭ), de oĭ.
48. **Murgĭu**, n. de cânĭ.
49. **M̃ĭerlă**, n. de vacă fĕtată Mercurĭ.
50. **M̃ĭercĭu**, n. de boŭ fĕtat Mercurĭ.
51. **Neşca**, n. de vacă fĕtată Dumineca, prescurtat din Dumi[neşcă].
52. **Pană**, n. de căţeà.
53. **Palĭă**, n. de câne.
54. **Peţu**, n. de boŭ.
55. **Pripăşoţă**, nume de capre.
56. **Raguşcă** şi **Raguşă**, n. de oĭ.
57. **Rap**, n. de cal negru.
58. **Rapcă**, n. de oĭ, de capre, epe, căţele.
59. **Sobă**, de vacă fĕtată Sâmbăta.
60. **Sobani**, n. de boŭ fĕtat Sâmbăta.
61. **Suza**. n. de căţeà.
62. **Sivu-glavă** (bulg., cu capul cenuşiŭ), n. de capre.
63. **Şarcă**, n. de căţeà.
64 **Şută**, n. de capre fără córne.
65. **Ţărnă**, n. de capre negre. (bulg., negru).
66. **Venu**, n. de boŭ saŭ de vacă născuţĭ Vinerĭ.
67. **Viḑa**, n. de vacă fĕtată Vinerĭ.
68. **Vrană**, n. de capre.
69. **Zoĭcă**, n. de vacă născută Joĭ.

Strigăte de chemare a catârilor.

1. **Vîr**! Când chemăm catârul, ca să apuce drumul drept; tot aşà:
2. **văr-aţĭ**!
3. **aţĭ**! strigăt de chemare ca să oprim catâriĭ.
4. **moţĭ**! strigăt de chemare, de îndemn, de oprire la catârĭ; depinde de modularea vociĭ, ca să exprime îndemn, chemare saŭ oprire.

XVI. Nomenclatura localităţilor din Huma, Cònţica, Lunḑiñĭ, Oşanĭ, Birislàŭ, Nănte şi Cupa.

1. **Agri-Dumce** (la ∾), n. de loc. în Hma.
   'Agrili-al Jaĭcă, n. de loc. în Hma (vest).
   Agĭoĭe, n. de loc. în Oş.
   Apă-albă, n. de loc. în Nta.
5. **Apa-li Cuvită**, n. de isvor. Apa aceşteĭ fântânĭ este roşie, la gust acră şi locuitoriĭ îĭ atribue proprietatea de a tămăduì pe ceĭ suferinḑĭ, carĭ vin acì şi-şĭ spală piciórele.
   Apa-raţi, n. de fnt. în Oş. Apa din acest loc curge în continuŭ maı mult timp şi după acésta încetéză de a maĭ curge un timp

îndelungat de câte-và lunĭ, uneorĭ sĕptămânĭ, pentru ca apoĭ să reîncépă a curge din noŭ în abundenţă.

Apa-l-Teana, n. fnt. în Cpa.

Ăn Arburĭ, n. de loc. în Ln.

Ardulĭă, n. de loc. în Oş.

10. **Areŭlu-di-Ghĭupca**, n. de drum prăpăstios, care duce din Hma spre Ghevgheli.

Arghìr (pri), n. de loc. în Cpa.

Arghia-l-Dava, n. de loc. în Cpa.

'Aria Dòmnuluĭ, n. de loc. în Ln.

Arnaùt cişmè, n. de fnt. în Oş. care se maĭ numesce şi *Cişma-di-Padi.*

15. **Aşca**, n. de loc. în Nta.

Bàltăĺĭă (cişma ∾), n. de fnt. în Oş.

Balta-Cĭaìr, n. de loc. în Ln., unde altă dată a fost un mic lac, secat acuma.

Balta-mică, n. de loc. în Hma spre vest.

Baltă, n. de loc.; numaĭ când plouă se strînge apă în cât forméză un fel de lac.

20. **Baltă-roşi**, n. de loc. în Cpa. (lac).

Baltă (sẹcă), n. de fost lac în Brw.

Bàuişti, n. de loc. unde altă dată aŭ fost băĭ, după cum spun moşiĭ. (Ln).

Bară, n. de loc. în Oş. Pămîntul este mocirlos, de unde şi numirea de bară.

Baş-Cişmà, n. de fnt., în Cpa.

25. **Ăn Batọnĭ**, n. de fnt., în Oş. Altă dată a fost un fel de *vâltorĭ.*

Bàuva (în loc de: Bahuva), n. de loc. în Brw.

Băcìlişti, n. de loc. în Hma. Loc unde când-và a fost târla, de unde îĭ vine numirea.

Băcìliştea-al-Chĭorle, n. de loc., fostă târlă, după cum arată numirea, în Hma.

Băcilĭa-al-Cĭoĭca, n. de loc. în Hma spre Nord.

30. **Băcilìñĭ**, n. de loc. în Cpa.

Băciliñă, n. de loc. în Brw, hotar.

Băcĭọla-Ghìuluĭ (târla celuĭ viŭ), n. de loc. în Oş.

Băcĭọla-lu-Riza-chĕaĭa, n. de loc. în Hma. [Târla luĭ Riza-scutarul.]

Bărdèt, n. de loc. în Hma. Altădată pădure de braḑĭ, aḑĭ sunt numaĭ ogóre frumóse acì.

35. **Băs'ẹrica-mica**, biserica în Oş. cu hramul «Adormirea-Maiciĭ Domnuluĭ.»; n. de loc. în Nta, altă dată biserică.

Băs'ẹrica-mari, n. bisericiĭ cu hramul «S-tul Nicolae» din Oş.

Băs'ẹrica-lu Tanàs, n. uneĭ bisericĭ, în ruine aḑĭ, din Hma.

Băşcĭurĭ, n. de loc. spre nord, în Hm. Sunt grădinĭ frumóse de unde îĭ vine şi numirea: tk. *Bahce* = grădină.

Bătañĭă, n. de loc. în Brw. Este hotar.

40. **Bătàñĭa di-la Sireanu**; n. de loc. în Cpa; *bătañĭa* de acì funcţionéză.

Bătọñĭ (an ∾), n. de loc. în Oş.

Beliţa, n. de rîŭ în Meglena, se varsă în Megleniţa.

Beş-bunar (tk. = cincĭ puţurĭ, isvóre), n. de fnt. şi de rîŭ, care isvorĕsce din Oş. şi se varsă în Carazmàc. Eşind din teritoriul aparţinênd Oş., capĕtă numirea de *Meglenişti,* iar maĭ în colo numele *Culodĭàĭ* şi sub acest nume se varsă în *Carasmàc.* Se numesce Beş-Bunar, fiind-că apa isvorĕsce din cincĭ isvóre

Bicĭàc, (cişma ∾), n. de fnt. în Hma, chiar în sat.
Bigurliva, n. de loc în Cupa.
45. **Bijănià**, (an∾), n. de loc. în Cpa şi Oş.; servesce de hotar.
Bila-lungă, (=stânca-lungă) n. de loc. în Oş.
Bila-de-Varnic, n. de rîuleţ în Hma, a căruĭ apă trecea prin sat altă dată, după cum se spune şi după cum atestă albia rĕmasă sécă. Legenda spune, că pe când se jucà în apa rîuleţuluĭ un copil, venind dintr'o dată un curent puternic de apă, a târît pe copil de vale şi l'a înecat. Mama acestuia, nebună de durere, şĭ-a rĕsbunat asupra rîuleţuluĭ, astupând, în curs de maĭ multe ḑile, gura rîuluĭ cu lână, făcêndu-l prin modul acesta să-şĭ schimbe cursul în direcţia opusă cătunuluĭ, spre Conţĭca.
Biḽĭă, n. de loc. în Cpa.
Biḽĭucă, n. de loc. în Cţca.
Bistriţa, n. de apă în Nta.
50. **Bivuḽĭ**, n. de loc. în Cpa.
Blaţa, n. de loc. în Nta; ∾ **mari**, ∾ **mică**, n. de loc. în Oş.
Blădiţă, n. de loc. în Hma.
Ăn-Boja, n. de loc. în Nta.
Borcă, n. de loc. în Oş.
Boţă, n. de fnt. în Oş.
55. **Bòţăḽĭă** (cişma ∾), n. de fnt. în Oş.
Boari, n. de munte în Meglenia, anume şira dintre *Două urecḽi*, până la Z-na din Nta.
Braḑĭ-di-cirèşĭ, n. de loc. în Ln.
Brăţe, (braţe), n. de loc. în Hma.
Brĭaznic, n. de loc. în Hma.
Brañă, n. de loc. în Hma.
60. **Bri-miel**, (1) n. de loc. în Cupa.
Bri-purari, n. de loc. în Cupa.
Bucĭava, n. de loc. în Brw.; este hotar.
Buduvăchĭ, (Cişma di ∾), n. de fnt. în Oş.
Pri **Buluvàñĭ**, n. de loc. în Nta.
65. **Buluvanu**, (an ∾), n. de loc. în Oş.
Bumbăţină, n. de loc. în Cpa.
Bumbăchişti, (bumbăcărie), n. de loc. în Hma. spre Nord.
Bunàr, n. de loc. pădurósă în Oş.
Bunaru Neàmţăḽĭă, n. de loc. şi de fnt. în Oş. (Puţul nemţóıceĭ).
70. **Bursàc**, saŭ **Burtàc** (!), n. de loc. în Nta.
Burunu-di-varniţă, n. de loc. în Hma, unde se face var. (Puţul de *varniţă* cuptor de făcut varul.)
Camòrĭ, n. de loc. în Brw.
Capu-di-apu, n. de fnt. în Hma, a căruĭ apă este fórte rece şi fórte bună.
Caraĭaui, n. de loc. în Cupa.
75. **Carăùş**, n. de loc. în Hma.
Carpiu-gros (la∾), n. de loc. în Ln.
Casandria, n. de loc. în Nta.
Casă (la ∾), n. de loc. în Cpa.
Casa-Zmèuluĭ, n. de loc. în Oş., reşedinţă de zmeŭ după credinţa sătenilor, *uom cu peñĭ*, om cu aripĭ care zbóră, şi când tună, se zice că el tună. *Zmeul* de acì rădică o fată, când jucà în horă şi o aduse în acéstă loc.
80. **Càsili-lu Mişi** (la∾), n. de loc. în Oş., unde altă-dată a fost sătuleţ.
Càsili-Váşiḽĭă, (casele Vaşeĭ), n. de loc. în apropiere de Oş.,

(1) Nu sunt sigur dacă cum-và *Bri* n'ar fi preposiţ. *pri*.

unde altă dată aŭ fost case şi sătuleţ.
Càsili-Pètcăļlă, n. de loc. în Oş., fost sătuleţ.
Călugăr (cişma di ∾), n. de fnt. în Oş.
Cămęşa (na∾), n. de loc. în Conţica.
85. **Căpă-nọŭ**, n. de fnt. în Cupa.
Cărămilă, n. de loc. în Huma şi Cupa.
Cărlĕájăļlă (cişma ∾),=(cişmeaua Carleajeĭ), n. de fnt. în Oş.
Cărñĭár, n. de loc. în Nta.
Cărúş, n. de loc. în Brw.
90. **Căstọñĭ**, n. de loc. în Cupa.
Cătùnişti, n. de loc. în Hma, unde a fost altă-dată cătun.
Chĭană (cişma al ∾), n. de fnt. spre nord în Hma.
Chĭarea-mari, n. de loc. în Hma. Numită chiare fiind-că nu vede sórele partea loculuĭ.
Chĭatră, (la ∾), n. de loc. în Hma.
95. **Chibúr** (Cişma lu∾), n. de fnt. în Oş.
Chira, n. de loc. în Brw.
Chirmidàrniţa, n. de loc. în Hma. (Cărămidărie); şi în Ln. se găsesce o loc. cu acéstă numire.
Chitca, n. de loc. în Cupa.
Chìtchili-bàbăļlă, n. de loc. în Oş. (Florile babeĭ).
100. **Cĭaira-lu Trăĭán**, n. de loc. în Oş. (Livadea luĭ Traian).
Cĭavdàr, n. de loc. în Hma, la nord.
Cĭocĭa, n. de loc. în Hma.
Cĭorĭ (an ∾), n. de loc. în Ln.
Cişma-Bègulnĭ. n. de fnt. în Hma.
105. **Cişma-di-culă**, n. de fnt. în Oş.
Cişma-di-Padi, n. de fnt., în Oş., care se maĭ numesce şi *Arnaùt-cişmè.*
Cişm-al Bandu, n. de fnt. în Oş.
Cişma-di-vali, n. de fnt. în Cpa.
Cĭuca, n. de loc., deal, în Brw. şi în Ln.
110. **Cĭucarea di Cirnici**, n. de loc. în Hma.
Cĭucĭulĭàn, n. de loc. avênd forma paseriĭ *cĭucĭulĭàn* (ciocârlan), când e privită din depărtare; în Hma.
Cĭuma, n. de loc. în Oş., spre est şi în Cupa spre vest.
Cĭunărẹscă (cişma ∾), n. de fnt. în Oş.
Cĭuncutèļlŭ, n. de loc. în Cupa.
115. **Cĭuchiti**, n. de loc. în Conţca.
Cĭùtură, n. de loc. în Nta.
Ăn Cļin, n. de loc. în Nta.
Cļinu-dùdiļlă, n. de loc. în Oş.
Coadri, n. de loc. în Cupa.
120. **Ăn Coastă**, n. de loc. în Nta.
Coasta-di-Parcĭùvala, n. de loc. în Nta.
Coasta-mari, n. de loc. în Lĭumniţa. Se vede din Ghevgheli.
Coasta-di-Tanàsiţĭ, n. de loc. în Oş.
Codru-negru, (Codru negru). n. de loc. în Oş. şi în Nta.
125. **Codru**, n. de loc. în Huma, unde se află pădure fórte frumósă.
Codru-naltu, n. de loc. în Hma, care se desparte de *Codru* printr'o muche *(rid)*, Arom. *şilatură.*
Codru Bară, n. de loc. în Hma.
Codurĭ (Coturĭ, în Hahn: Koter, p. 268 op. cit.), n. de pădure; şi n. de rîŭ, ce se varsă în Megleniţa.
Còrbuluĭ (cişma ∾), n de fnt. în Oş.
130. **Ăn Corñĭ**, n. de loc. în Nta, unde se află cornĭ.

Coruna, n. de loc. în forma unei coróne, în Liumniţa (Weig. op. cit., p. XXI.)
Ăn Cǫmp, n. de loc. în Cupa.
Crăişnic, n. de loc. în Nta.
Crimiját (izvǫrcă di ∾) n. de fnt. în Oş.
135. **Crivineñică** (an ∾) n. de loc. în Ln.
La Cruţi, n. de loc. în Cupa; şi în Oş. numită şi **Fagu-lu-Ciuli**.
Cucòri, n. de loc. în Oş.
Cuculici, n. de loc. în Oş.
Cudru-Bară, n. de loc. în Hma.
140. **Cudru-Puilia**, n. de deal în Huma.
Culasa, n. de fnt. în Cupa.
Culă (castel), n. de loc. în Hma.
Culodiai (**Culudiài**), n. de rîŭ ce se varsă în Carasmàc.
Cupa-vęcli, n. de loc. unde a fost altă dată Cupa.
145. **Cupàciu-roşi**, n. de loc. la vest, în Hma. Terenul acì este de tot neted, saŭ cum ḑic Humeniĭ *ramnic*.
Ăn Cupaci, n. de loc. în Oş.
Cupăcină, n. de loc. în Huma şi Cupa.
Curabi, n. de loc. în Ln.
Cureta, n. de fnt. în Cpa.
150. **Curìa**, n. de loc. în Hma.
Curiă, n. de pădure în Ln.
Curìţi şi **Curi**, n. de loc. în Cpa.
Ăn Curiciŭ, n. de loc. în Ln.
155. **Curnèt**, n. de loc. în Huma.
Curu-di-brad, n. de loc. în Huma.
Curu-di-muciară, n. de loc. în Oş. Se maĭ numesce şi *Pădină*.
Curu-di-Bătañiă, n. de loc., unde altă dată erà *bătañiă* (vâltóre) în Hma.
Cusălìă (an ∾), n. de loc. în Nta.
160. **Cusèli**, (cişma ∾), n. de fnt. în Cęca şi între Hma. şi Ln. *Cusèli*, în dialectul meglenit se numesce pămînt roşu. De acì şi numirea localităţiĭ, fiind-că se află acì pămînt roşu.
Cutaru-Gànălìă, n. de loc. în Nta.
Cute (an ∾), n. de fnt. în Oş.
Daicioană, n. de fnt. în Oş.
Deal, n. de loc. în Brw.; în Oş.; în Ln., de unde te poţĭ uità peste tótă câmpia.
165. **Deba** (cişma lu ∾), n. de fnt. în Cpa.
Destor (an ∾), n. de loc. în Nta.
Diliă (cişma ∾), n. de fnt. în Oş.
Díminíc, n. de loc. în Nta.
Dingu, n. de loc. în Hma, unde altă dată erà un *dingu*, (un fel de vâltóre) cu care se curăţa orezul. Astăḑì cultura orezuluĭ fiind părăsită de Humenĭ şi de satele vecine, ca neproductivă, şi *dingul* a fost părăsit.
170. **Dragni**, n. de loc. în Ln.
Drăgaşcă, n. de loc. în Brw.
Dijoasa-bisęrică, n. de biserică în Ln., numită şi *Sfeti-Vraci*.
Discrena, n. de loc. în Cpa.
Disupra-Halciùş, n. de loc. în Cpa.
175. **Dòi Căstǫñi**, n. de loc. în Cupa.
Dǫŭ-urecli, muntele din Conţca, care, privit din depărtare, cele două piscurĭ par a fi ca două urechĭ.
Drumu-mari, se numesce drumul care duce în spre Ghevgheli (Ln.).
Drumu-di-viñiuri, (drumul de la viĭ), care duce spre viile din Ln.
Drumu-di-Lęsa, drumul care duce din Ln. spre localitatea *Lęsa*.
Drumu-di-mănăstìr, drumul care duce din Ln. în spre mânăstirea din Oşanĭ.

180. **Drumu-di-Cĭopri**, care pornesce din mahalaua cu acelaşĭ nume.
Drumu-di Nǫnti, care duce din Ln. spre Nănte.
An **Dròbică**, n. de loc. în Nta.
Drumu di ∾ [H]uma, n. de loc., servind de hotar între Brw. şi Hma.
Drumu turţèsc, n. de drum în Oş.
185. **Duĭa**, n. de deal în Hma.
Dùicĭ, (cişma ∾), n. de fnt. în Oş.
Dulęti, n. de fnt. în sat, în Ln.
Dumbrǫvĭ, (dumbrăvĭ), n. de loc. în Oş.
Eleşinţa, n. de fnt. în Oş.
190. **Fagu-di-Cruţi**, n. de loc. în Oş.
Fagu-lu-Cĭuli, n. de loc. în Oş. Se maĭ numesce şi: *la Cruţi.*
Făltǫnă, n. de fnt. în Oş.
Făltǫna-caḽĭlor, n. de fnt. în Oş.
Făntănęli, (an ∾), n. de loc. în Nta. (Fântânele.)
195. An **Făntǫnă**, n. de loc. în Nta. (la Fântână.)
Făşăniţurĭ, n. de loc. în Nta.
An-F'ęrică n. de loc. în Ln.
F'ętăḽĭă, (isvoru ∾), n. de loc. în Oş. (= isvorul feteĭ).
Frajiḽĭ, n. de loc. în Nta. (=la Fragĭ.)
200. **Fringhiţa**, n. de loc. în Huma. Tradiţiunea povestesce următórele despre acéstă numire: satele Huma, Lundịiñĭ, Gorşèt şi Oşanĭ, se certaŭ între ele şi nu se puteaŭ înţelege cu nicĭ un chip în ce privesce întintinderea hotarelor. Fie-care sat pretindeà din teritoriul satelor vecine şi din causa încălcărilor reciproce, ajungeaŭ la fel de fel de conflicte şi chiar omorurĭ. Dupămulte învrăjbirĭ, aŭ cădut la înţelegere, ca teritoriul fie-căruĭ sat să se întindă până la locul numit adĭ *Fringhiţă*, altă dată numit alt-fel. Şi ca să nu-şĭ calce jurămîntul, cum din întîmplare treceà pe acì o *francă* (europénă, franceză, neortodoxă creştină) aŭ prins-o şi îmmormîntat-o în acel loc, ca să fie păzitórea hotaruluĭ stabilit cu învoială comună. *Grobu* (mormîntul) Frânceĭ se vede şi până astădĭ şi se numesce, *grobu-li-Fringhia* saŭ simplu, *Fringhiţa.*
Furęsca, (vali ∾), n. de rîuleţ în Cpa. (=Valea furéscă.)
Fùruluĭ (cişma ∾), n. de fnt. în Oş.
Fuzęti, (an∾), n. de loc. în Oş.
Gaĭa, n. de loc. în Oş. (=cióră).
205. Ăn **Gardìñĭ**, (=la grădinĭ) n. de loc. în Nta.
Gàura-lisìţăḽĭă, (gaura vulpiĭ), n. de loc. în Oş. şi Brw.
Gàura-Ursuluĭ, n. de loc. in Brw; n. de fnt. în Oş. (=gaura ursuluĭ).
Gàura-di-Zǫnă, n. de loc. în Nta. (=Gaura de Zînă.)
Găndacĭa, n. de loc. în Cpa. (Etym. de la gândàc).
210. **Gărdiñĭa**, n. de loc. în Cpa; — n. de fnt. în sat în Hma. (Etym. grădină.)
Gărmǫzĭ, n. de loc. în Brw, (grămedĭ, ruine).
Gherghina, n. de loc. în Cpa.
Gherghiţă, n. de loc. în Nta.
Ghigòr, (la∾), n. de loc. în Hma, unde se află piétră cu acelaşĭ nume.
215. **Ghĭolma**, n. de loc. în Cupa.
Ghĭubrina, (gunoiŭ de capre) n. de loc. în Hma. şi Cpa.

Ghĭupca, n. de loc. în Hma, în apropiere de *Pesi-grop,* mormîntul unuĭ Turc ticălos (vedĭ, pag. 12—13), împuşcat acì pentru multele neomeniĭ făptuite în satul Huma şi Coniţa. Tot de acì isvorĕsce un rîuleţ cristalin, care pórtă acelaşĭ nume. Este loc de poposire pentru drumeţiĭ carĭ vin din Ghevgheli saŭ din spre Lunḑiñĭ şi Nănta.

Ghĭurta, n. de loc. în Hma.

Gĭamiă, n. de loc. spre Sud de Hma, unde altă dată, pe când Turciĭ Iurucĭ se ocupaŭ cu creşcerea vitelor, şi eraŭ constrînşĭ să ésă cu turmele lor p'aci, în timpul veriĭ, aveaŭ moschea lor.

220. **Gĭun'ẹpini**, n. de loc. în Oş. (= Juniper.)

Glăvătĭă (an ∾), nume de loc. în Oş.

Gorşèt saŭ **Gurşèt**, n. de munte împodobit cu o frumósă pădure şi aparţinênd satuluĭ turcesc *Maĭàda.* Altă dată a fost sat românesc acì, cu acelaşĭ nume; situat între Lţa. şi Hma.

Grădişti, n. de loc. în Brw. şi Ln.

Grămada-l-Ţanţa, n. de loc. în Cţca.

225. **Grămătìc**, n. de fnt. în Cpa. Este un şipot. (*Grămătìc*=scriitor, secretar, învĕţat.)

Grẹcă (an ∾), n. de loc. în Cpa. (=la Grecóica).

Grigonatca, n. de loc. în Nta.

Gripa-li-Dafi, n. de loc. în Nta.

Groapa-Moàşăļĭă (grópa bătrâneĭ), n. de loc. în Oş.

230. **Groapa-lu-Manci** (grópa, mormîntul luĭ Manciu), n. de loc. în Oş.

Groapa-gàĭăļĭă (grópa cióreĭ), n. de loc. în Oş.

Groasa (an ∾), n. de loc. în Nta.

Grobu-li Fringhia, n. de loc. în Hma (vedĭ *Fringhiţa*).

Grobu-Ghĭòrgăļĭă (mormîntul *Ghĭorgăĭ*, n. de femee), n. de loc. în Oş.

235. **Grobu-Tìcăļĭă** (mormîntul Ticăĭ), n. de loc. în Oş.

An **Grobu** (la mormînt), n. de loc. în Ln.

Grobu Iànăļĭă (mormîntul Ioanăĭ), n. de loc. în Oş.

Grobu-lu-Mimedu; n. de loc. în Huma, unde se află îmmormîntat un Turc cu numele *Memed.*

Pri **Groşĭ** (la ceĭ groşĭ, eraŭ altă dată doĭ arborĭ groşĭ), n. de loc. în Cpa.

240. **Grọnt**, n. de loc. în Cpa.

Gugàchĭ, n. de loc. în Cpa.

Gugurècĭ, n. de loc. în Cpa.

Gură, n. de loc. în Ln.

Gura-lu-Ţapu, n. de loc. în Brw.,

245. **Gurşèt**, vedĭ: *Gorşèt.*

Guşèt, n. de sat între Lţa şi Hma. (Weig., Vl. Megl. p. XXII), probabil, localitatea însemnată de noĭ *Gorşèt, Gurşèt.*

Guti-cu-apu, n. de loc. în Brw.

Guva-zọñĭlor di-Viļĭoari (=Gaura ḑînelor din Vilĭoare), n. de loc. în Hma, unde se crede, că locuesc şi aḑĭ ḑîne. (Spre vest de sat.)

Guva-Zọñĭlor-dipri-Rọpa-al-Coşa, n. de loc. în Hma, unde se crede că locuesc ḑîne; spre vest de sat.

250. **Guva-Zọñĭlor-di-Brĭaznic**, n. de loc. în Hma., spre est de sat, locuinţă de ḑîne.

*

Guvidàrnică, n. de loc. în Cpa., care servesce de staul pentru boĭ şi vacĭ, un fel de *văcărĭaḑă*, cum se ḑice la ceĭ-lalţĭ Aromânĭ.

Iànălĭă (cişma ∾), n. de fnt. în Oş.

Iavur (laur), n. de loc. unde se află pădure de acest arbore în Cpa., Oş., Nta., Ln., Hma.

Ischi-Cupa [tk. = vechea Cupa], n. de loc. în Cupa, unde se aflà altă dată satul Cupa; numirea este oficială, nu populară.

255. **Ivu**, n. de loc. în Nta.

Izvoară (an ∾), n. de loc. în Cpa, de unde isvorĕsc treĭ isvóre.

An **Izvoară**, n. de loc. în Ln., unde se află un isvor.

Izvoàrăli-Măcĭcati (= isvórele marĭ), n. de fnt. în Oş., de unde isvorĕsc maì multe isvóre.

Izvoàrăli-minuti (isvórele micĭ), n. de fnt. în Oş.

260. **Izvoru-Ghĭupţèsc**, n. de fnt. în Nta. (Isvorul ţigănesc.)

Izvoru-di-Blaţa, n. de fnt. în Oş.

Izvoru, n. de fnt. în Cupa şi Oş.

Koter [Hahn, op. cit.], n. de rîŭ în Meglenia, numit: *Codurĭ* (veḑĭ acest cuvînt).

Lăpòs, n. de loc. în Cpa, unde cresce buruéna *lăpùş*, bună ca nutriment pentru porcĭ şi ca doctorie pentru diferite bolĭ.

265. An **Lëa**, n. de loc. în Ln. (*Lèa*, este a patra parte din pogon.)

Lediñĭ (an ∾), n. de loc. în Ln.

Lèşniţa, n. de loc. în Oş.

Lètniţa, n. de loc. în Ln., lângă *an-Lëa*.

Lẹsă, n. de loc. în Ln.

270. **Linţĭ** (an ∾), n. de loc. în Cpa.

Livàdişti, n. de loc. în Nta. (de la *livade*).

Pri-Loziñĭ, n. de loc. in Cpa.

Lozna, n. de loc. în Hma, renumită prin producerea de strugurĭ cu acelaşĭ nume.

Lọnca (lunca), n. de loc. în Oş.

275. **Lòsceva**, n. de loc. în Cţca, unde altă dată a fost sat, cu acest nume; n. de *càtun* vechiŭ în Ln., pe cósta munteluĭ *Zâna* (*Zọna*). După ce satul a fost părăsit de locuitorĭ, aceştia s'aŭ stabilit cu toţiĭ în satul Lunḑiñĭ, şi pămîntul ce posedaŭ în Losceva le aparţine tot lor şi acuma. Eĭ ară ogórele şi se folosesc de pădurile din Losceva ca şi înainte. Satul a fost părăsit din causă că, fiind în drumul mare, care legà câmpia Ghevghelieĭ cu cea a Meglenieĭ, treceaŭ p'acì Turciĭ din Nănta şi din cele-lalte sate turcescĭ şi nu-ĭ lăsaŭ în pace. Eĭ, fiind puţinĭ la numĕr, nu li se puteaŭ opune cu nicĭ un chip. De când satul acesta s'a stricat, drumul mare, care duceà din Meglenia în Ghevgheli prin Losceva, s'a abătut prin satul Ln., care, în trécĕt fie ḑis, multe îndură din causa acésta. (Veḑĭ pag. 19, Partea I, m. sus.)

Luzană (cişma ∾), n. de fnt. în Oş.

Ḻiniştu, n. de loc. şi fnt. în Oş.

Maàlă, cartier, mahala.

∾ **di-sus** (mahalaua de sus;

280. ∾ **di-jos** (mahalaua de jos);

∾ **di-Cĭopri** (mahalaua de Ciopre);

∾ **di pristi-vali** (mahalaua de peste rîŭ), tóte acestea nume de mahalale sunt în Lunḑiñĭ.

Mademi (mină), n. de loc. în Cpa, unde se află o mină de aur, aramă, şi alte metale şi carĭ dejà se exploatéză.

Mandalĭasa, n. de loc. în Nta.

285. **Măcĭcati** (an ∾)=(la cele marĭ), n. de loc. în Oş. [Probabil este aceeaşĭ numire de maĭ sus: *izvoàrăli măcıcati.]*

Mănăstìr, n. de fnt. în Oş. şi mânăstirea ce se află în Oş., între satele: Oşanĭ, Birislaŭ, şi Lunḑiñĭ, cu hramul: *Arhanghelul Mihail,* renumită prin minunile ce face. O dată pe an se face sĕrbătóre mare, unde vin pioşĭ din cele maĭ depărtate sate ale Meglenieĭ şi Ghevghelicĭ.

Meglèniţa, n. de rîŭ ce se varsă în Carazmàc.

Meglènişta (aşà se numesce rîul *Megleniţa* la Oşanĭ).

Meghĭa-naltă, n. de loc. în Oş.

290. **Melisìn**, n. de loc. în Hma.

Menu-roşi, n. de loc. în Hma.

An **Mèsuluĭ** (de la *mes* = lună), n. de loc. în Nta.

Metòh = metohul din satul Oşanĭ, unde se află un singur călugăr.

Mica Bogoròdiţă (recte: *Mala-Bogoròdiţa*), Arom. = *Stămăria-ţea-ñica,* n. bisericiĭ din Hma. Totuşĭ hramul eĭ nu se face la 8 Septemvrie, cum ar fi trebuit, ci la 22 Iulie, adecă în ḑiua Sf-eĭ Vinerĭ, care, ca şi sf. Marie din 15 August, se serbéză cu cea maĭ mare pompă de toţĭ Aromâniĭ, avênd prin modul acesta caracterul unor sĕrbătorĭ naţionale printre Româniĭ de peste Balcanĭ (Veḑĭ, p. 17).

295. **Mirizu-vecl̦ĭu** (= loc de odihnit pentru vite, pe la mieḑul ḑileĭ, vara, Arom., *mirìḑu, amirìḑŭ.*), n. de loc. în Hma.

Mirinḑu-Mari (mirinḑu = tot loc de odihnit pentru vite pe la mieḑul ḑileĭ, vara), n. de loc. în Oş.

Miru-Ezuluĭ, n. de loc. în Cpa.

Mişa, n. de fnt. în Oş.

Moara-la-Ghĭolma;
300. **Moara-Sibìa;**
Moara-l-Desi;
Moara-l-Dima-Chĭosĭ;
Moara-l-Iti; n. morilor din Cupa.

Moara-disupra (móra de sus);
305. **Moara-dijoasa**, móra de jos; numele morilor din Hma.

Moàrili-al-Bară (morile luĭ Bară), n. de loc. în Hma, unde altă dată eraŭ morĭ.

Moara-di-cătùn;
Moara-di-bătañĭă;
Dijoasa-moară; numele morilor din Ln.

310. **Moara di la Vir;**
∾ **la dijoasa;**
∾ **din Petuc;**
∾ **di la Pupuñĭa**, n. morilor din Oş.

Momcĭe (slav. = fată), n. de pajişte în Hma.

315. **Mucĭòrĭ** (an ∾), (= la mocirle), n. de loc. în Cpa.

Murminturĭ, n. de loc. în sat la Oş., vechiŭ cimitir. Cişma din ∾, n. de fnt. în Oş., în sat.

M̃ĭariş, n. de loc. în Brw.

Nao (cişma ∾), n. de fnt. în Hma, în sat.
Năparti (= în a parte, dincolo), n. de loc. în Cpa.
320. N'ẹmțăľĭă (cişma ∾), n. de loc. în satul Oş. (= cişméua Nemțóiceĭ.)
Niḑirìñĭ (an ∾), n. de loc. în Cpa.
Noviñĭ (an ∾), n. de loc. în Brw.
Nọŭă (cişma ∾), n. de fnt. în Oş.; n. de fnt. în sat, în Ln.
Nujdi, n. de loc. în Hma.
325. Nujda-dijoasa, n. de loc. în Hma.
Nuțĭ (nucĭ), n. de loc. în Brw.
Paca (la ∾), n. de deal în (?)
Padi (Pajişte, podiş), n. de loc. în Cpa.
Padină (= poiană mică, pajişte mică), n. de loc. în Cpa., şi Oş., unde se maĭ numesce şi *Curu-di-mucĭară.*
330. Paĭàc (Paic), n. de munte în Meglenia.
Pasițĭ, n. de loc. în Brw.
An Patru (sub-înțelegêndu-se: *locurì*), n. loc. în Cpa.
An Patru-Arburĭ, n. de loc. în Hma (la ceĭ patru arborĭ).
Pădàrnițā, n. de loc. în Oş.
335. Pădìñĭ, n. de lac. în Ln.
Pãrgòn (an ∾), n. de loc. în Oş.
Părgìc (cişma lu ∾), n. de fnt. în Hma, după numele luĭ *Părgìc*, despre care tradițiunea spune, că ar fi fundatorul satuluĭ Huma.
Părnàr, n. de loc. în Cpa. (*Parnàr*, este un fel de arbust.)
Pătiećea, n. de loc. în Hma.
340. Pelivori, n. de loc. în Cpa.
Pepèrițā, n. de loc. în Nta; de la *pipèr*, probabil.
Pesi-grob (la ∾), n. de loc. în Hma, unde se află îmmormîntat un Turc.
Peştirĭ (an ∾), (peşteră), n. de loc. în Brw.
P'ẹştirea-Tùrculuĭ, nume de peşteră în Hma.
345. Petricĭa (la ∾), n. de loc. în Nta.
Petri-vie, n. de loc. în Hma.
Petuc, n. de loc. în Oş., unde se află şi o móră, numită: *moara di la* ∾; n. de apă în Oş.
Picĭna (pri ∾), n. de loc. în Hma.
Piľĭùc, n. de loc. în Oş.
350. Piroasa (an ∾), n. de loc. în Oş.
Pristi-Grip, n. de loc. cam prăpăstiósă în Hma.
Pişàtăľĭă (an ∾), n. de loc. în Brw.
Pitàculuĭ (cişma ∾), n. de fnt. în Oş.
Ploasna, n. de rîuleț în Nta.
355. Plocĭ (an ∾), n. de loc. în Cpa.
Poartă (la ∾), n. de loc. în Nta.
Polițā, n. de loc. în Ln.
Pòpăľĭă (an ∾) (la a Popeĭ), n. de loc. în Nta.
Poròĭŭ, n. de rîŭ ce se varsă în Meglenița. (Veḑı *Puròĭu.*)
360. Pọntițĭ (pântece), n. de loc. în Oş. Acì pămîntul este şes.
Pristi-Arèŭ, n. de loc. în Hma.
Privigòr (Pri-vigòr), n. de loc. în Cpa.
Prìcĭca (an ∾), n. de loc. în Oş.
Proda (an ∾), n. de loc. în Ln.
365. Prun, n. de loc. în Cpa.
Pruvădìştĭ (cişma di ∾), n. de fnt. în Oş.
Pulițā, n. de loc. în Hma.
Puľĭana-lungă (poiana-lungă), n. de loc. în Hma.
Puľĭana-Fùrnuluĭ, n. de loc. în Hma.
370. Puľĭana, n. de loc. în Nta.

Puḷĭană-B'ęlălĭă (Poiana Beleĭ), n. de loc. în Nta.
Puḷĭana-cu-Pinu (= Poiana cu pin), n. de loc. în Nta.
Punti (la ∾), n. de loc. în Cpa.
Puntea di-zadă, n. de loc. în Oș.
375. **Puròĭŭ** n. de rîŭ, ce se varsă în Meglenița (vedĭ: Poròĭŭ).
Pustavi, n. de fnt. în Oș. și Nta.
Puturoasa, n. de loc. în Hma; în Nta.
Puț (la ∾), n. de loc. în Hma.
Puvèțĭ, n. de loc. în Cpa.
380. **An-Rauri**, n. de loc. în Nta.
Răchita (=Răpita), n. de loc. în Nta, servesce de hotar între Brw. și Nta.
Răsădìștĭ (an∾), n. de fnt. în Oș.
Răvnàc, n. de loc. în Ln.
Règăḷĭă (cișma ∾), n. de fnt. în Oș.
385. **Reĭcă**, n. de fnt. în Oș.
Resa, n. de loc. în Conița.
Rid, n. de dél, șiră de munte; se află în tóte satele de acì.
Ridu-di-Cruți (délul, șira de cruce), n. de loc. în Hma.
Ricĭcă, n. de loc. în Conița.
390. **Robi** (cișma di ∾), n. de fnt. în Hma.
Robuva, n. de loc. în Nta.
Ropă-di-Scară (an∾), (= Piétra, stânca de la scară), n. de loc. în Oș.
Ropa-lu-Petru (an ∾), = Piétra luĭ Petru, n. de loc. în Oș.
Ropă-di-Cucĭàn (an ∾), n. de loc. în Oș.
395. **Ropli-nalti** (an ∾), (=râpele, pietrele înalte), n. de loc. în Cpa.
Ropă-càprăḷĭă, a. de loc. în Cpa.
Ropă (an ∾), n. de loc. în Cpa.
Ropa și **Ropa-prăvălită** (= Piétra-rostogolită), n. de loc. în Huma; ambele se află așezate una lângă alta.
Ropa-di-moàră, n. de loc. în Hma.
400. **Ropa Còrbuluĭ**; **Ropa-lu-Botli**; **Ropa uțăpată**: **Ropa-cu-ùrmili**: } nume de localitățĭ în Oșanĭ.
Ropa-naltă, 405. **Ropa-l-Șima**; **Ropa-l-Coșa**; } n. de loc. în Huma.
Ropa-roși; **Ropa-di-Cucĭàn** } n. de loc. în Brw.
Ropa-negră; 410. **Ropa-roși**; **Ropa-di-Zdravèțĭ**; } n. de loc. în Nta.
Ropă-cu-cupàcĭŭ; **Ropa-bùfuluĭ**; **Ropa-roși**; 415. **Ropa-uțăpată**; } n. de loc. în Ln.
Rupòsu (an ∾), n. de loc. prăpăstiósă în Cpa.
Sadanàc, n. de loc. în Hma.
Sadu-Cĭubàñĭ, n. de loc. în Hma, în fața satuluĭ.
Salumunu, n. de loc. în Hma.
420. **Saranda** (la ∾), n. de loc. în Nta.
Sarăndár, n. de loc. în Hma.
Sarchiu, n. de loc. Nta.
Sarca-apu (an ∾) = (cascadă), n. de loc. în Ln., se maĭ dice și: *Sarea-apu di la valea-mari.*
Săluiță, n. de loc. în Conița.
425. **Săm-Todre** (sfîntul Tudor), n. de loc. în Nta, unde altă dată pe când Năntenii nu trecuseră încă la islamism, erà biserică.
Sărìñĭ, n. de loc. în Hma, unde la Paștĭ se ese cu *sonțiḷĭ* (cu sfintele icóne). Propriŭ însémnă loc unde se dă sare oilor. Arom. se dice: *Sărìñĭ.*

Sărìŭĭ (=loc de dat sare la oĭ), n. de loc. în Brw.
Scapit (an ∾) (= în apus, loc unde apune sórele), n. de loc. în Oş.
Scapitu-mari (apus de sóre mare), n. de loc. în Oş.
430. Scọrca-l-Nicĭa, n. de loc. în Cupa.
Scọrca saŭ: Scọrca-goală, n. de loc. în Ln.
Scrọca, n. de loc. în Brw, Nta şi Oş.
Scrọca-di-Corn;
Scrọca-di-dẹd;
435. Scrọca-di-ñòstruva;
Scrọca-di-lẹgăn (acì délul este fórte înalt);
Scrọca-di-glojdiñĭ;
Scrọca-mică;
Scrọca-di-Bărtàn; tóte n. de localităţĭ în Oş.
440. Scrọḑĭ, n. de loc. în Brw.
Sèlişti, n. de loc. în Oş. şi Ln., unde altă dată a fost sat.
Serĭ-capina, n. de loc. în Cpa.
Sfeti-Nicola, biserică din Oş., numită: *Băs'ẹrica mari;* şi biserica din Ln., ce se află în sat.
Sfeti-Vracĭ, n. de biserică la marginea satuluĭ Ln., între Ln. şi Brw. cu hramul: *Sfinţiĭ-fără-de-Arginţĭ, Cosma şi Damian,* care se maı numesce şi: *Dijoasa băs'ẹrică.*
445. Siglița, n. de loc. în Coniţa.
Sirìn, n. de loc. în Brw. (*Sirìn*= loc. expus sóreluĭ, propriŭ *senin.*)
Sirin-mari, n. de loc. în Cpa.
Sirinu-di-dọŭli-api, n. de loc. în Oş.
Siriñĭ, n. de loc. în Hma (= locurĭ înseninate, deschise la vedere).

450. Soţĭ (an ∾)=la soţĭ, n. de loc. în Oş.
Spròtiva, n. de loc. în Hma, faţă, în potrivă de sat, de unde îşĭ iea şi numirea.
Stămăria-Mari, n. de biserică în Cpa, cu hramul la 15 August (Maica Domnuluĭ).
Stăvinerĭ, n. bisericiĭ *Mala-Bogorodiţa* din Hma.
Steĭcă, n. de fnt. în Oş.
455. Străbu, n. de loc. în Cpa.
Su-dẹl, n. de loc. în Ln. (Subt-dél).
Sup-Cătùn, n. de loc. în Cupa.
Sup-Ĭaz, n. de loc. în Ln., Brw.
Sup-Rọpă n. de loc. în Cpa.
460. Sup-Rọpa-l-Mamùt, n. de loc. în Cupă, unde a fost împuşcat şi îmmormîntat Turcul Mahmut.
Surinu-di-Plemiţĭ, n. de loc. în Hma. (*Surìn* se numesce partea loculuĭ expusă spre răsăritul sórelui, ca să fie luminată din dată ce răsare sórele.)
Şapti-Fraţĭ (la ∾), n. de loc. în Hma, între *Cătùnişti* şi *Chĭatra.*
Şarọta (cişma ∾), n. de fnt. în Ln.
Şcrècălĭcă (cişma ∾), n. de fnt. în Oş.
465. Şọputu-lung (= Şipotul lung), n. de fnt. în Oş.
Şọputu-Pòpălĭă;
Şọputu-di-Machĭ;
Şọputu-di-dẹl, n. de fnt. în Oş.
Şọpur-pọpăr, n. de fnt., în Oş., numit şi: Ş*ọputu-pòpălĭă.*
470. Şọputu-căprărèsc, n. de fnt. în Nta.
Şupcàr (cişma di ∾), n. de fnt. în Hma.
Ştur, n. de loc. în Lĭumniţa (Weig. Vl.-Megl., p. XXI).

Talambáz, n. de loc. în Ln.
Tăpoli, n. de loc. in Cupa.
475. Tica, n. de loc. în Huma.
Tichi (izvoarca∾), n. de fnt. în Oş.
Tifirìchĭ (pri∾), n. de loc. în Cpa.
Titli, n. de loc. în Ln.; *cişma di* ∾ = n. de fnt. în Ln.
Tomci (cişma lu ∾), n. de fnt. în Oş.
480. Tǫrli (târle), n. de loc. în Ln.
Trălàn (cişma lu ∾), n. de fnt. în Oş.
Trapu-Màrcălĭă, n. de loc. în Ln. (Părîul Marceĭ); *Trap* însémnă *părîu* şi *hăŭ*.
Trapu-Zlămbòc, n. de loc. în Cupa; *Zlămbòc* = adânc.
Trăculată, n. de loc. în Ln.
485. Treḻiĭ-Fajĭ, n. de loc. în Nta [la ceĭ «treĭ fagı»].
Trèili-Făntǫñĭ, n. de fnt. în Cpa.
Trucuḻĭată, n. de loc. în Nta.
Tufca-Pètcălĭă, n. de loc. în Oş. (Tufişul Petcăĭ).
Tulárişti (cişma di∾), n. de fnt. în satul Oş.; n. de loc. în Oş., şi Lĭumniţa, în sat unde se face horă în ḑile de sĕrbătorĭ, şi care se maĭ numesce *an uorurĭ*: în hore la Oşanĭ.
490. Tumbă, n. de loc. în Cpa.
Tumba-Pètcălĭă, n. de loc. în Nta.
Tumba-naltă, n. de loc. în Coniţa., loc. înspăimîntătóre, unde îşĭ găsesc refugiul haiduciĭ şi care se află între satele: Conţca, Lunḑiñĭ, Oşanĭ, Huma şi Birislaŭ.
Turlàc (cişma ∾), n. de fnt. în Hma, în sat.
Al Tuta n. de loc. în Cupa.
495. Ţară-albă, n. de loc. în Ln., unde pămîntul este alb.

Ţărţăràchĭ (pri ∾), n. de loc. în Cpa.
Ţer, n. de loc. în Brw.
Ţitati, n. de loc. în Brw. şi Huma.
An Ţuţurĭ, n. de loc. în Oş.
500. Ubǫḻĭ, n. de loc. în Cpa.
An ŭorurĭ = în hore, loc., unde se face hora în ḑilele de sĕrbătorĭ şi Dumineca; n. de loc. în Ln., Oşanĭ, Brw, Cupa.
Urgĭàn, n. de loc. în Ln.
Uricḻĭuşă (izvoarca di ∾), n. de fnt. în Oş. (*uricḻuşa* = ureche mică).
Useĭa, n. de loc. în Brw.
505. Valea-Seçă, n. de loc. în Brw, unde, când plouă, se face părîiaş.
Valea-mari;
Valea-raţi;
Valea-di-căstǫñĭ;
Valea-al-Mirca; n. de rîuleţe in Cupa.
Valea-di-Cota, n. de loc. în Hma.
510. Valea-di-Huma;
Valea-Cĭuc;
Valea-raŭă;
Valea mari;
Valea-seçă;
515. Valea-zlămboacă (= rîuleţul adânc); n. de rîuleţe în Oş.
Valea-Crăñĭàr, n. de rîuleţ lângă Nta.
Valea-di-mĭari, n. de fnt. în Oş.
Valea-mari;
Valea-seçă, n. de rîuleţe în Ln. În acéstă loc. din urmă se află pămînt fórte bun pentru fabricarea cărămiḑilor. A fost şi o cărămidărie, părăsită astăḑĭ.
520. Valea-di-Bucĭovnic, n. de rîuleţ, în Ln.
Văltarniţă, n. de loc. în Nta. (=la cuiburile de vultur).

Vărtoapi, n. de loc. în Nta., (vedĭ *vîrtoapi)*.
Văĭăviță (an), n. de loc. în Ln, unde altă dată se aflâ vâltoare.
Vărtica, n. de loc. în Cpa.
525. **Vărtòchĭ**, n. de loc. în Cpa.
Verna, n. de fnt. în satul Ln.
Veclĭă (cișma ∾), n. de fnt. în Hma, în sat.
Viĭoari (la ∾), n. de loc. in Hma.
Vinătòr (=vînător), n. de loc. în Nta., în Ln.
530. **Viñĭa-l-Așĭ**, (= via de la Așì), n. de loc. în Cpa.
Viñĭurĭ (la ∾) = la viĭ, n. de loc. în Cpa, Hma, Ln.
Vir (an ∾), n. de fnt. în Oș.
Vìrili-Strimti, n. de loc. în Oș.
Viru-Èjuluĭ (la ∾), n. de fnt. în Oș.
535. **Visoĭca-Camen** (slavonesce: piétra înaltă), n. de loc. în Conița.
Vișterna (Cișma ∾), n. de fnt. în Hma.
Vîrtoapi (an ∾), n. de loc. în Oș.
Vîrtoapa-l-Manciu, n. de loc. în Hma.
Vìrtoapa-l-Dima, n. de loc în Cpa.
540. **Vrîcĭa** (an∾), n. de fnt. în Oș.
Vrîu-di-Nucă (Vîrful de nucă), n. de loc. în Hma.
Vrîu-di-cruți (=vîrful de cruce), n. de loc. în Huma.
Vrîu-di-Țitati, n. de loc. în Hma, unde se vĕd ruinele unuĭ castel antic. Délul pe care se află este fórte ascuțit și panorama ce ți se înfățișéză de acì este dintre cele maĭ splendide.
Vuloagă, n. de loc. în Hma.
Zagrád (cetățuea), n. de loc. în Ln., Brw.
545. **Zàĭcuva**, n. de loc. în Brw.
Zăpàd, n. de loc. în Brw.
Zăvòĭŭ, n. de loc. în Brw. și în Oș.
Zidinițurĭ, n. de loc. în Ln.
550. **Zlămbiță** (la ∾), n. de loc. în Oș.
Zonă, n. munteluĭ Zîna, cel maĭ înalt din partea loculuĭ. Aparține Lundiniților, Nântenilor și altor proprietarĭ particularĭ. Locuitoriĭ din Lundiñĭ suferă mult rĕŭ de vînturile carĭ suflă din partea munteluĭ *Zîna;* le strică sămĕnăturile, și dacă din întîmplare aŭ cosit, suflând turbat, le sbóră snopiĭ depărtare de césurĭ întregĭ. Maĭ tóte casele satuluĭ din Lundiñĭ n'aŭ nicĭ o feréstră în spre partea Zîneĭ din pricina acésta.
Zona-mică, n. de loc. în Nănta.

GLOSAR.

În acest glosar sunt cuprinse:

1) Tóte cuvintele aflătóre în prima şi a doua parte a presenteĭ lucrărĭ, afară de cele cuprinse în cap. XVI *Nomenclatura localităţilor;*

2) Cuvintele cuprinse în opul *Vlacho-Meglen* al luĭ G. Weigand [prescurtat Wgd.], cu indicarea pagineĭ şi alăturate pe lângă vorbele respective din lucrarea nóstră;

3) Cuvintele din *Românĭi din Meglenia* de P. Papahagi [prescurtat Pap.], când aceste cuvinte nu le întîmpinăm în textele lucrăriĭ de faţă, dar redate cu adevĕrata lor pronunţare (veḑĭ pag. 2, Partea I).

Primele cifre arată pagina unde se află cuvîntul; iar cifrele din parentes, carĭ urmează acestora, arată No. de pe pagină. Un cuvînt nu este indicat de maĭ multe orĭ, decât când este necesar.

Verbele sunt date la Ind. pres., pers. I.

Tóte cuvintele neaccentuate, atât în glosar cât şi în texte, se cetesc cu accentul pe penultima.

Prescurtările principale din text şi glosar sunt cele următóre:

Arom. (Aromânesce).
Brsl. (Birislăŭ).
Cţca (Conţca, Còniţa).
Cpa. (Cupa).
Cşm. (Cişmeà).
DR. (Daco-Român).
fnt. (fântână, isvor).
Hma. (Huma).
IR. (Istro-Român).
loc. (localitate).
Ln. (Lunḑiñĭ).
MR. (Macedo-Român).
MglR. (Megleno-Român).
n. (nume).
Oş. (Oşanĭ).
sm., sf., sn. (substantiv masculin, femenin, neutru).
vb. (verb).

Conjugările sunt arătate prin (conjugarea) I, II, III, IV.

Alfabetul. Ordinea alfabetică este cea următóre:

a, ă, b, c, d, ḑ (dz), e, ę, f, g, h, i, î, j, l, ļ, m, m̃, n, ñ, o, ǫ, p, r, s, ş, t, ţ, u, v, ṽ, x, z (1). Ea se va citi diftongat în tot-deauna: e̯a (ĭa); oa, de asemenea se va citi diftongat o̯a (ŭa).

Notă. Paginele din Partea II a presenteĭ lucrărĭ, pentru exemplarele trase aparte, corespund 135 cu 1, 136 cu 2 şi aşà maĭ departe până la pag. 184, care corespunde cu pag. 50.

(1) Veḑĭ despre valórea fie-căruĭ sunet la pag. 9—11.

A.

A=La începutul cuvîntuluĭ este deschis în genere şi în unele cuvinte se pronunţă aă, *aămpiratu* [v. despre *A* în Wgd. 6—7].

A interj.: *a! nu vinĭ coa!*

Abă sf.=flanelă 37.

Abèr sm.=scire; veste de mórte 60 (47), Arom., *ḽi-adùsiră hîbărli*=ĭ-aŭ adus scirea despre mórtea luĭ.

Ac sn.=ac; obiect de argint 30, 61 (1), 157.

Ac sn.=drept, dreptate: *vę ac fachiru*=aveà dreptate săracul 157.

Acăĭès vb. IV=lovesc. [Pap. acăès]: a se muncì, a lovì.

Acnès vb. IV=lovesc: *la acnì*=îl lovì, îl pocnì (Pap.).

Acrèp sm.=scorpion, Arom. *şcrac* [Pap. *acrip*, este greşit. Etim. arab. *acrèb*].

Acru adj.=acru; fig. fudul, îngâmfat 61 (2).

Acu conj.=dacă; une-orĭ *a* se elide: *'cu* 58 (9), 66 (88).

Adèt sn.=datină, obiceiŭ 119, 144.

Aflu vb. I=aflu, găsesc, descoper; *bini vă flọm* 55 (4, 14); 58 (17-19), 61 (3); *aflum* 66 (93), Pap. A se perde, când nu este accentuat.

Aftari pr. neh.=atare, ast-fel; pl. *aftọrĭ* 61 (4). Arom. *aftari* (Gopeşĭ).

Àgĭaba adv.=póte, dór 157.

Agru sn.=agru, ogor, ţarină 155, 103 (63).

Aĭ! interj.=aide! *aĭ să mẹrgă la ampiratu* aĭ să mérgă la împĕratul 145.

Aĭdi! interj.=aide! 68 (51), 145.

Aĭdiţĭ! interj.=aideţĭ! 135.

Aĭgọr sm.=armăsar (Bw., Ntă).

Aĭòr sn.=grajd în casă, numit şi *fund* [Pap.].

Aìr sm.=noroc 59 (5); *air nu ari di tini*=nu se alege nimic de tine 156.

Airliă=noroc, cu noroc, norocos: *airliă să-ţi iă!*=să-ţĭ fie cu noroc! 56 (23, 33); *uom airliă*=om norocos.

Al sm.=hal, stare; nenorocire 59 (11); *an niţi un al*=într'un hal fără de hal 138.

Alaitcă sf., pl. *alaitchi*=persónele carĭ trăesc la curte 143; *cum alaìtchili dărară*=cum făcură curtesaniĭ 145; *zisi la alaìtchili luĭ*=ḑise la curtesanele luĭ 146.

Alàt, pl. alaturĭ sn.=unéltă 103 (63).

Alăĭès vb.=aburez, Arom. *ahulescu*, Pap. pipăiŭ.

Alb adj. [Wgd. *alp*, pl. *aịḽp* 16]=alb 47 (13); *caḽĭ aḽbĭ*=caĭ albĭ, 50 (10), 61 (5); *alb purtat-aŭ*=a purtat alb, nu de doliŭ 76 (311); *cu barba albă* 166; *albă*=frumósă, fericită; Wgd. 60, 61: schöne.

Albès, vb. IV=albesc.

Albèţ [Pap.]=albéţă.

Albẹţă sf.=albéţă; partea albă a ochiuluĭ (Pap.); bólă de ochĭ.

Albină sf.=albină 137; *albìnili ţe nu sirbès* 27.

Albìri sf.=a albì, albire; *albiri pọnḑa*=a înălbì pânza.

Alcĭă — n. de cal, de culóre roşie 170 (1).

Alexandru n. pr. 152.

Alìz [etim. tk.]=în tocmaĭ, adevĕrat, just: *alìz negru*=cu totul negru 104 (65).

Alnăĭès vb. IV=pipăiŭ, caut cu de-amănuntul, caut prin tóte părţile, scotocesc. Arom. *pusputescu*.

Alt pron. neh.=alt 121.

Altàr sn.=altar 80 (367).

Aḽĭŭ [Wgd. aịḽị 13]=usturoiŭ 38.

Am vb. II = am, *aĭ, ari, vem veţĭ, aŭ*; conj. pers. III *aıbă*; *vuĭ*—avuĭ; *vut* avut, *vẹri*—a avé, avere; *ari ıarbă*= este érbă 71 ;*u* vut-aŭ = a avut; *ună aspră-u fost* 65 (70); *să aĭbă* = o să aibă 103 (63); *Di mort lup ari la vrin, să-l̥ĭ iă frică?* 74 (161). [Wgd. 44].

Amàc sm. [tk. ahmàc] = prost, tîmpit [Pap.].

Amàn = graţie, aman 148.

Amă conj. [Wgd. 35, Pap., ama] = dară 57 (58), 65 (70).

Ambalig vb. I = baleg, a se bălegà [Pap.].

Ambàr=hambar, pl. *ambara* 62 (2) şi *ambọ̀rĭ* 31.

Ambèt vb. I = îmbĕt; *amă-l̥ĭ ambitọ̀ cu vin ţẹli lumi* = dar iĭ îmbĕtă cu vin pe aceĭ ómenĭ 144. [Wgd. idem 10].

Ambitărnès vb. IV = îmbătrânesc 56 (34).

Amburọ̀s (mic∾) vb. IV = mĕ lupt: *si amburọ̀s* = se luptă 18.

Amflu (şi: amflum) vb. [Wgd. 10] = umflu, sunt mândru: *mult si amflă*, mult se umflă în pene 62 (7).

Amìn = amin; la timp, tocmaĭ; *si pugudì la amìn* 62 (8); 56 (21, 37), 57 (48), 122.

Amnàr [Wgd. 10], sm. = amnar.

Amnu vb. I = umblu; *ari un pul̥ĭŭ, tucu dipri rid, rid amnă* 49 (7).— [Wgd., Pap. 15 idem]; 52 (27); *poţĭ si amni?* 136; *amă poţı si amnişĭ* 136; *amnọnda* = umblând 120.

Ampărţọ̀s vb. IV [Wgd. ampọrtsọ̀s 9, 42] = împărţesc.

Ampẹdic vb. I. [Wgd. *ampẹdik* 10, Pap. greşit *ampedic*] = împedic.

Ampiràt sm. = împĕrat 51 (17), 52 (30), *ampiratu bọ̀rilor* = împĕratul vînturilor 40, vînt straşnic, care suflă din spre muntele Zîna în satele Lunḍiñĭ şi Birislaŭ.

Ampiratèsc adj. [Wgd. ampiratésk 38] = împĕrătesc; *şi ca la pùsiră an cucòţı ampiratèşĭ* = şi când îl puseră în cocoşĭ împĕrătescĭ 137.

Ampiraticĭcă sf. = împĕrătésă 136.

Ampiratiţă sf. = împĕrătésă 142, 143; împĕrătésa albinelor 27.

Ampiraţọl̥ĭă sf. = împĕrăţie 141, 145.

Amplitès vb. IV [Pap.] = împletesc.

Amplitìt = împletit 151.

Ampl̥ĭu vb. I [Wgd. ampl̥iu 10, ampl̥iàį 39, Pap. idem] = umplu: *Ţ-ampl̥ĭọ̀ coca?* = aĭ înţeles 66 (90); *la ampl̥ĭară capu* = îl înduplecară 64 (56); *li amplıara izm'ẹnili di frică* 144.

Amprostu vb. I = pun drept, fixez: *al̥ı amproastă* 33.

Amputọ̀s vb. IV = împut; *la amputọ̀ răsolu* = a se da de ruşine 81 (418).

Amĭ = ? 50 (18).

Amĭ = Dat. de la *ĭo* [Wgd. *anį* 5], 49 (3, 6), 50 (10, 11).

An prep. [Wgd. idem 34] = în; *an ţer* 50 (15); 51 (21, 22); 52 (30); *ara-n lantă mọnă* = iară în cea-laltă mână 33; de asemenea *ăn*.

An sm. = an; anul trecut 53 (34), 62 (11), 77 (331); *ca junsiră an añĭ* = dacă ajunseră în vîrstă 143. [Wgd. idem 12].

An sn. = han 163.

Ancalàr (Pap.) adv. = călare.

Ancalic vb. I [Wgd. idem 10] = încalec, 66 (118); 144; *ancălicàt* = încălecat 152.

Ancalzọ̀s vb. IV = încălḍesc 147, Wgd. idem: ankọlzọ̀s 42, ankọlzọį = încălḍiĭ 10; *să na ancalzẹscă*, iar nu: anclazẹscă 147 (9).

Ancap vb. II = încap; *pimintu nu mi ncapi*— pămîntul nu mĕ încape 139.
Ancàrc vb. I = încarc 152; *delmi cọta amĭ va ancărcàțĭ* = din moment ce atâta mĕ rugațĭ 158. [Pap.]: îngreuez, împovărez.
Ancă=încă 62 ($_6$), 164; *domnu 'ncă* 78 ($_{318}$), Wgd. *ankọ* 10, 33; Pap. idem.
Ancl̦id vb. III= închid 45 ($_4$), *ancl̦ìs* 51 ($_{23}$); [Pap. *ancl̦is* = de colóre închisă; Wgd. anklịid 10, anklịís 39].
Ancl̦inăcĭuni sf.=închinăciune, compliment; *și ĭo să pisăĭès ună ancl̦inăcĭuni* 142; [Wgd. *anklịinitšuni* 15].
Ancoà adv. = încóce 162.
An-cola adv. = în colo.
Ancrèsc vb. III = cresc 153; a rĕsărì sórele: *ancrẹști soarli* rĕsare sórele 106 ($_{67}$); *di ca să ancrẹsca soarli* = după ce apare sórele (lit. după ce o să apară sórele) 119.
Ancrielàt adv. = cu minte, înțelept. Wgd. 69.
Ancurùn vb. I = încunun 168; *ancurunàt* încununat 168.
Ancurunatic sn.=plata pentru încununare, de încununare, ce i se cuvine popeĭ și celor-lalțĭ servitorĭ aĭ bisericiĭ. [Pap. idem.]
Andirèg vb. III = dreg 149; *și la andirẹsi* 151; *andirẹzi casa* = deretică (prin) casă.
Andrẹŭă sf. = undreà 31.
Anfàș vb. I = înfaș, înfășur 117; *la anfașă* 107 ($_{68}$).
Anfrìc (mi ∾) vb. I = mĕ speriŭ, mĕ tem; *si anfricară* 140, 159.
Anfrìgură (mi∾) vb. I = mĕ apucă frigurile [Pap.].
Angă prep. [Wgd. *angọ* 34] = lângă; *junsi angă ună moară* 143 [Etym. an + (lân)gă].

Angălbinès vb. IV = îngălbinesc.
Angărdès vb. IV = îngrădesc 117, 153.
Angărie sf. = clacă, angărie 41.
Angărọĭă sf. = clacă 66 ($_{90}$, $_{103}$).
Anghiès vb. I=[Pap. greșit *anghièḑ*]= înviez; *Cum si anghiĭască?* = cum o să învieze? 159; *anghiià* = învià 166.
Anghil sm. = înger 168.
Anglăvìt adj. = întocmit la stăpân, Arom. *arugàt*; Wgd. 64.
Angl̦èg vb. I = încheg; pun la cale: *la angl̦igọm lucru* 62 ($_9$).
Angl̦ìèț vb. I = îngheț.
Angl̦ìt [Wgd. *anglịit* 10] vb. I = înghit; *cọn angl̦itàu* = când înghițiaŭ 166; *la angl̦itọ lupu* 137; *au angl̦itọ* lisița 136.
Angrăjọs vb. I = supĕr, ațîț (câniĭ).
Angrèc vb. I = îngreuez, trag maĭ mult la o parte 82 ($_{423}$); Pap. 28 ($_1$)
Angròp vb. I=îngrop; *s-la angroapa* 106 ($_{67}$); *angrupàt* 145, 146, 152.
Angunisès vb. IV=grăbesc 81 ($_{439}$), 168.
Anjòs adv. = în jos.
Anjùg vb. I = înjug 156.
Anjùr vb. I=înjur 137; Wgd. anžur 10.
Anlòș (mi∾) [Wgd. *mi anlušès* 42] = mĕ îmbolnăvesc; *ună țe si anloașă micu* = îndată ce se îmbolnăvesce pruncul 108 ($_{70}$,c):
Anmòl̦ĭŭ vb. I = îmmoiŭ, Arom. *mol̦ĭŭ*.
Anmul̦ĭari=îmmuiare. Arom. *mulĭari.*
Anrăĭès [Wgd., *anraés* 49, *anrait* 10, 28] mĕ supĕr. Arom. *mi nărăiescu.*
Anrușọn (mi ∾) vb. I = mĕ rușinez.
Ansòr vb. I= însor; *s-na la ansurọm* să ni-l însurăm 139, 149.
Ansănătușọz vb. IV = însănătoșez; *ca si ansănătușọ* — după ce se însănătoșì 166.
Anșărătură sf. = colan 127, 128. [lit. înșirătură].

Ansùs adv. = în sus.
Anșọr vb. I însir.
Antala-pàntala = ciat-pat 62 ($_{10}$).
Antămọñĭŭ vb. I = tămâez 120.
Anticagíŭ sm. = persónă care se o-cupă cu negoț de obiecte antice 23.
Antirie sf. = anteriŭ 36.
Antòrn vb. I = întorn, întorc; *și cọn si anturnasi* = și când se înturnase, se întorsese 151; *nu-ți si antoarnă* 84 ($_{479}$); *si anturnară* 163.
Antrèb vb. I [Wgd. antrep 10] = întreb 62; *tu-ți nu antrẹbă* = tu nu întrebà 160.
Antrèg adj. = întreg 166 [Wgd. *antrèk* 10].
Antribari sf. = întrebare, a întrebà, întrebând 62 ($_{11}$).
Antru prep. = între, în; în față 52 ($_{30}$): *ăntru; si plascăt'ẹu antru ielı* = se ciocniaŭ între eĭ 146.
Antru vb. I = intru 58 ($_{7}$): *tot antră* 51 ($_{22}$); *ăn foc să antriși* = în foc să intri 58 ($_{0}$); *ăntrọnda* = intrând 118.
Antunẹric sm. = întunerec 147.
Antunic vb. I = întunec; *niți nu si antunicọ bini* = niciĭ nu se înoptă, nu se întunecă bine 164.
Anturcĭọs vb. IV = turcesc; *mi anturcĭọs* = mĕ turcesc, mĕ fac turc; *ca si anturcĭọră bugarilı* = după ce se turciră Bulgariĭ 156.
Anțăpari sf. = ințepare 67 ($_{181}$). *Anțăpọ* 86 ($_{523}$); *anțăpàt* = ascuțit.
Anțèrt vb. I = cert [Wgd. antsert 17, 9]
Anțilèg [Wgd. *antseleg* 48] vb. III = ințăleg 87 ($_{551}$), 71 ($_{108}$).
Anțìng vb. III = încing 117.
An-țọrț [Wgd. *an-tsọrts* 29] = anțerț, acu treĭ anĭ.
Anuntru adv. = înăuntru.
Anùrm (mi∾) vb. I = urmăresc, mĕ țiŭ după urma cuĭ-và: *anùrmă-ti dupu ĭel* 26 ($_{13}$).
Anurmari sf. = urmărire.
Anvărtès vb. IV = amestec, învîrtesc, înfășur. *Si anvărtẹști an calı* = se amestecă printre caĭ 166.
Anvèsc vb. III = îmbrac; *mi anvèsc* = mĕ îmbrac; *grọn anviscùt* = spic cu grăunțe (Pap.).
Anveșmìnt sn. = veșmînt, îmbrăcăminte (Pap.).
Anveștimìnt [nu: *anveștimùnt*, cum greșit e în Pap.] = îmbrăcăminte.
Anvèț vb. I [Wgd. *anvèts* 9, *anvitsàt* erfahren, geschickt 28] = învĕț 146, 168. *Din toțĭ maĭ anvițàu* = învĕțaŭ maĭ bine decât toțĭ 143.
Anvilès vb. IV = învelesc, înfășur 155, (greșit în Pap. *anvièḑ*]; *și li anviĭ di koš* Wgd. 63.
Anviìt = încolăcit; ghemuit 86 ($_{536}$).
Anvìng vb. III = înving.
Anviniţọs vb. IV = învineţesc; *mi anviniţọs* = mĕ învineţesc, devin vînĕt la faţă.
Anvirìn vb. I = întristez, mâhnesc 145, supĕr 158. *Ampiratu si anvirinọ* = împĕratul se mâhnì, se supĕră 164.
Anvirinari sf. = supĕrare, întristare, mâhnire.
Anvirinòs adj. = supĕrat 159, 164.
Anviţàt [Wgd. *anvitsát* 28] adj. = învĕţat, obicĭnuit 80 ($_{885}$). Wgd. = erfahren, geschickt.
Anviţătură sf. = învĕţătură 143.
Anvîrtès vb. IV [Wgd. anvọrtés (mi ∾ ich wende mich 42] = întorc; învîrtesc; *ţe anvîrtẹşti la stọnga* = care întórce, se învîrtesce spre stânga 107 ($_{70}$).
Anzinuclĭu vb. I = îngenuchez.
Anzinuclĭari sf. = îngenuchere.
Apansọz [tk.] adv. = pe neaşteptate;

că țea noastră fu apansǫz = că la noĭ a fost cam pe neașteptate 150.
Apir [Pap. la Nta] vb. IV = a se face ḑiuă; *apirì* = se lumină de ḑiuă.
Apsana [etim. arab *habs* = împrisonare] = închisóre 164. *Apsànuluĭ* 164.
Apț sm. = prisonier [Pap.]; închisóre; *aĭ apț!* aĭ (în) închisóre. [Etim. arab. *habs.*]
Apu sf. = apă; art. *apa* 42 ($_{8}$), 52 ($_{25}$); *apu nu-țĭ da să bęı* = a nu-țĭ da un moment răgaz 62 ($_{14}$), 60 ($_{15}$); *di la treĭ api* 109 ($_{70}$).
Ar vb. I = ar 69 ($_{571}$), 155.
Aràl n. pr. de rîŭ 146.
Ară adv., conj. = iară (passim).
Arăbaba = fórte repede, cât de mult iute 104 ($_{65}$).
Arb sm. veḑĭ, *ărb.*
Arbèt, *arbeti* Wgd. 24, Pap. = spate.
Àrburi [Wgd. *arbur* 11, pl. *arburi* 22], pl. *arburı* sm. = arbore; *un àrburi cu còriñilĭ an sus* 49 ($_{1}$).
Arburimi sf. arborime, arboret [Pap.].
Arc sn. = arc; instrument cu care se lucréză bumbacul 33 [Wgd. *ark, artsǫ* 9,24].
Ard vb. III = ard 65 ($_{80}$, $_{81}$), 151; *vrin foc s-ti ardă, da-ni-ñĭ ti àrdiri!* 59 ($_{9}$) [Wgd. *arš* = arseĭ 39).
Ardìc vb. I = ridic 71 ($_{198}$); *si ardică* 119; *unu si ardicà, lantu si lăsà* unul se ridicà, altul se lăsă 144.
Ardicari sf. = ridicare, a se ridicà.
Argavàn sm. = Arom. argavàn [v. răgăvàn] = crin.
Argìès [Pap.] vb. IV = cheltuesc; etim. *hargĭ* arab. = cheltuire.
Arìcĭŭ sm. = ariciŭ [Hma, Oșanĭ].
Aripă, pl. *ĭeripĭ*, sf. = aripă.
Arnaùt sm. = Albanes [Pap.].
Arnăuțești adv. [Pap.] albanesesce.
Arsinìc (v. răsinìc) 128.
Arslàn sm. = leŭ (v. răslan).
Arșǫn s. = răschitor 34 [v. *rășǫn*].
Art'ìc [tk] = în sfîrșit 61 ($_{80}$).
Arvĭă sf. = arie 40. Arom. *arvĭe.*
Arzìnt [Wgd. idem 48] sm. argint 89 (notă 1).
Arzintàr sm. = argintar 29.
As adv. = aḑĭ 164. *Pri zuŭa di as* 58 ($_{14}$, $_{19}$, $_{20}$); Wgd. *as* 34.
Aschĭèr = armată 142, 151.
Aschitiă sm. = pustnic, sihastru.
Asli [tk.] adv. = adevĕrat 155.
Aspră sf. = ban, lescae 62 ($_{16}$), 65 ($_{70}$).
Astăzĭ adv. = astăḑĭ.
Astrèt adj. = sterp 61 ($_{72}$).
Așĭ, pron. dat. refl.; *ș-cǫntă* = îșĭ cântă 67 ($_{112}$) [Wgd. *aš* 30].
At sm. = armăsar 62 ($_{22}$)
Atoali = Arom. *cutrughıomsi*, partea caseĭ dintre acoperiș și zidul pe care se razemă grinḑile ce susțin acoperișul, însă din năuntrul caseĭ în opunere cu stréșina 101 ($_{60}$); Wgd. *atǫli* der zwischen Decke und Dach befindliche Raum 73.
Atǫr [tk hatîr] sn. = plac, chef 62 ($_{17}$).
Àțala-màțala = 62 ($_{18}$); *àțal* pe Arom. însémnă: om neîngrijit, care nu are nicĭ o ordine în haine, în purtare.
Ați adv., conj. = apoĭ 33; dacă 152.
Ațĭ! = strigăt de chemare ca să oprim catâriĭ 171; dat sing. de la pron. *tu.*
Aŭ Acus. de la *ea* [Wgd. *aǫ* 4].
Aŭră sf. = recóre [Pap.].
Axèn s. și adj. = străin 62 ($_{19}$), 101 ($_{63}$), 116.
Ază adv. = aḑĭ.
Aznă [tk haznà] = hazna, deposit de banĭ, vistierie 138.
Azǫr [tk.] adv. = gata 161, 163.

Ă.

Ă! interj. 161.
Ăï! interj.=hăï! 137.
Ămpiràt, vedï *ampiràt*.
Ăn prep. = în 33, 46 ($_7$), 49 ($_8$), prescurtat în *n*: *n-vali* 45 ($_2$); *n-timp!*= la anul! 56 ($_{24}$); vedï şi *an*.
Ăncoà adv. = încóce 136.
Ăncuntinàt adj.=încăntinat 61 ($_{74}$).
Ăngròp = vedï angròp 106 ($_{68}$).
Ănşọr = înşir 122 (vedï *anşọr*).
Ăntru prep. = în faţă. Arom. *ntră, nintră* 51 ($_{17}$), 63 ($_{37}$); intre 101 ($_{59}$); *ăntru bàtïjuni* = înainte de botez 120 (vedï *antru*).
Ăntunẹric (vedï: antunẹric) = întunerec 102 ($_{61}$).
Ănţilèg [vedï: anţilèg].
Ărb sn. = hârb 89 (notă), 86 ($_{517}$).
Ără (vedï *ară*), se aude la Oş. maï mult.
Ărdicari sf. = ridicare, a ridicà 33. (v. *ardicari*).
Ărt sm. = prepelicar. Arom. *hîrtă*, câne de vînat pasĕrï.
Ăsli (vedï: aslì) 158.
Ăşï = îşï Dat. 64 ($_{63-65}$), vedï *aşï* 220.

B.

Ba! interj., adv. = ba! nu.
Babă sf.= bătrână, bunică 39, 45 ($_1$), 51 ($_{21}$), 62 ($_{20}$), 136; *baba* =móşă 117, *bàbili* = bunicele 118 [Wgd. *babọ* = Grossmutter 49].
Babă sf. = obiectul de lemn̦ care servesce la ridicarea pietrelor (= *rọpilor*) de móră. Ln.
Babḷìc sm. = Arom. *pelicàn*, fel de cocostârc.
Bacàm = lemn de vopseà pentru vopsitul ouĕlor 116 ($_{79}$). Arom. *băcame* [Etim. Arab. tk. = bacàm].
Bàcïŭ sm. = bagiŭ.
Baclă sf. = fasole ţucără 38, 25. Arom. *cuchïaŭă, favă*.
Bacọr sn. (Oş).=aramă; *să scoţi bacọru din răzînt*. Arom. *băcîre*.
Bacşìs sn. = bacşiş 154.
Bag vb. I = bag.
Bagïe sf.= coş; loc de onóre în casă.
Baïer sn. = lanţ, şir cu mărgele 36.
Bali sf., pl. = bale [Pap.].
Bàligă sf., pl. *bọlizï* = balegă 60 ($_{57}$).
Balig vb. I-baleg; *baligàt, băligari*.
Baltă sf. = baltă.
Baḷïŭ adj. = Arom. *baḷïu* bălan; *baḷïă* fem., care are un semn alb pe frunte; n. de oï, etc. 170 ($_9$).
Bamñïă sf. = bamie.
Bañï sm., pl. = monede vechï de aramă, carï n-aŭ curs.
Bară sf. = mocirlă 80 ($_{391}$), pl. este *bọrï* Arom. *bară*.
Barbă sf.=barbă 52 ($_{31}$), 166; bărbie.
Barba-p'ìrcïuluï = un fel de ciupercă.
Barọşcă sf. = mocirlă mică [Pap.].
Bat vb. II = bat, întâlnesc 46 ($_9$); *şi apa s-ti bată!* = Bate-te-ar, înecate-ar apa! 59 ($_{19-31}$); *bătùï pan di ïel* = mĕ duseï, m'am dus până la el 71 ($_{206}$); *bătù pri lup* = întâlnì pe lup 136; *bătù pri albină* = întâlnì pe albină 137, 157 [Wgd. 37].
Bat-fat=nicï o vorbă, nicï pîs să nu ḑicï 151; ce-và a: *câr-mâr* nu încape.
Batiz vb. I=botez 62 ($_{21}$), Pap. idem; Wgd. *bates, batesám, batesáį*, 43.
Başa adv. = başca, géba, fără plată; *cọ-ţi, lisiţu, si-u manànţï başa ua* De ce, vulpe, să mănâncï struguriï fără plată? 150.
Băbàïcă sm. = tată 62 ($_{22}$).
Băbès vb. IV = moşesc 116.
Băbiri sf. = moşire, moşit 118.
Băbḷïòc fig. = bătrân, Pap. 11 ($_{19}$).
Băbḷiţă fig.=bătrână, Pap. 11 ($_{19}$).
Băcïọlă şi **băcïọḷïă** sf. = târlă, stână, strungă 38, 62 ($_{23-24}$).

Băginàc [Pap.] sm. = cumnat, două persóne, carĭ țin în căsătorie două surorĭ, se numesc *băginàțĭ*. Arom. idem.

Băginìc sm. = coșul de pe casă, pe unde ese fumul.

Bălăuția sf. = bucată de glonț; flécurĭ 62 (25).

Băltiă sf. = securea 135; Wgd. bǫltia 4, bǫltie 10 [tk. baltà].

Bărbàt sm. [Wgd. bǫrbàt 22] = bărbat 49 (1), 159.

Bărbătęsca = partea bisericiĭ, unde staŭ bărbațiĭ. Arom. *bărbătĭasca.*

Bărbătimi sf. = bărbațĭ mulțĭ. Arom. *bărbătame.*

Bărbòs adj. = bărbos, cu barbă; *țista bărbòs* = acest arhiereŭ [saŭ: preot, călugăr], în sens batjocoritor, spre injurie 160.

Bărdàc sn. = ulcĭor 117; obiceiŭ de nuntă 129.

Bărdi sf., pl. = bărde. Arom. *bîrde*, 32 [vedĭ bărdiḻĭ].

Bărdiḻĭ sf. pl. = Arom. *bîrde*, parte de răsboĭŭ 32.

Bărdilicu sm. = prăjină, servind la răsboiŭ 34. Arom. *cĭun, templă.*

Bărnăvèc, pl. *bărnăvèțĭ* = poturĭ 37.

Bărnic = fel din cereale 25.

Bărniță sf. = fel din cereale 46 (6).

Băs'ęrică, vedĭ *bis'ęrică.*

Bătañĭă sf. = vâltóre 33, Arom. *bătañĭe, bataḻĭe* și pl. *bătăñĭ.* Servesce a da consistență șaiaculuĭ, abaleĭ.

Bătijuni sf. = botejune, botez, botezare 65 (69), 120.

Bătizari sf. = botezare 119.

Bătùt adj. = bătut 105 (65); fig.: cias 89 (14).

Bebi sm. = copil, fecior 166; frate maĭ mare.

Becĭfi sf., pl. = poturĭ 37.

Beĭ = beŭ, prescurtare din *curcubèĭ* 46 (6).

Belchi [tk.] = póte, dór 145, 147.

Belchim = póte, dór 163.

Belijǫ̀s = culeg 113 (73).

Belìcĭŭ adj. = albicios; n. de cânĭ 170 (3).

Belu adj. = albul, frumosul.

Belùș adj. = alb, de colórea lapteluĭ, frumos. Arom. *bel, bĭàliș, bilùș.*

Berbir sm. = bărbier.

Bes vb. IV = běs; *beșĭ unu, beșĭ lantu* beșĭ unul, beșĭ altul 139.

Beșìc n. pr. de localiate 63 (27).

Bęt adj. = bét 73 (245).

Bęță sf., pl. *bęți* = calțavetă, jartieră 33: *bęti chitcusiti* = calțavete înflorite, adecă brodate cu florĭ 37.

Bęŭ vb. II = béŭ 46 (5), 52 (23), 61 (62), 62 (26).

Bibă [Wgd. *bibo* = Fleisch 50] sf. = rață; bucată de carne (Pap.); *lę-țĭ unăbibă* = iea-țĭ o bucată de carne; fel de brodărie 34.

Bic sm = taur; *ca bìc* 164. Arom *bic, tavru.*

Biducḻĭu [Wgd. *bidukḻiu* 37] = păduche [vedĭ *piducḻiu*].

Biĭutură sf. = běutură 62 (26).

Bilă sf. = prăjina; ∾ *lungă* = stânca lungă, n. de loc. în Oș. 45 (3).

Bilès vb. IV = jupoiŭ 86 (516), 141; Wgd. idem = schäle 42.

Bileà adv. = abià; *saldi noĭ... scăpǫ̀m bileà* numaĭ noĭ... scăparăm abià 150.

Bilę = chip, chiar 80 (404).

Bil'ęg sn. = semn, gaj, țintă 125, 163 [Pap.].

Biḻĭańă sf. = beléua 61 (64).

Biḻĭcă sf. = nume de flóre 113 (73).

Biḻĭcă-di-burìc = n. de plantă.

Biḻĭcă-furęscă = n. de plantă

Bilĭuc sn. = turmă 73 ($_{256}$), 160.
Bilĭur = n. de cânĭ 170 ($_{4}$).
Bini [Wgd. *bini* 14, *bine* 16] adv.= bine 55 ($_{4,7,8,14}$), 151.
Birbęți [Wgd. *birbętsi* 22] sm. = berbece 160.
Birbilĭŭ sm. = privighetóre 49 ($_{2}$).
Birichĭèt [Wgd. *birikét* 51] = belșug, noroc 55 ($_{9}$), 110 ($_{72}$), 162.
Bis'ęrică sf. = biserică 49 ($_{3}$), 121.
Bistri adj. [Wgd. 28 hell] = clar.
Bișănǫs adj. = bĕșinos.
Bișǫcă sf. [Wgd. *bišǫko*, pl. bišǫts 10, 23; Pap. idem] = bășică. Arom. *bișica*.
Bișǫnă sf. = bĕșină 139.
Bișǫs [Wgd. *bišǫs* 28] vb. IV = bes.
Bișǫri sf. = a bĕșì, bĕșire 63 ($_{38}$).
Bitărnès vb. IV îmbatrânesc.
Bitǫru [Wgd. idem] = bătrân 161, 162, *bitǫrnă* 149.
Bivul sm. = bivol.
Bivulcĭác sm. = puiŭ de bivol.
Bivuliță sf. = bivoliță.
Blagoslovìt adj. = binecuvîntat 166.
Blaguvisès vb. IV = blagoslovesc, urez, binecuvîntez 122.
Blană sf., pl. *blǫnĭ* = bolovan 63 ($_{30}$).
Blastim vb. I = blastem [Wgd. blastimi, pers. II, 14].
Blăstèm sn. = blăstem. fęsi ∾ = a blăstimat 156; *blăst'ęmili* pl. 63 ($_{29}$).
Blăstimari sf. = blestemare.
Blăstimàt adj. = blestemat 61 ($_{68}$).
Blăzęĭ = ∾ *ăți bra!* = (fiĭ) fericit 160.
Blizna sf. = fer; aramă 47 ($_{12}$).
Bliznacu adj. = arămiŭ (fel de brodărie) 35.
Blor sm.=n. de érbă, fel de plantă.
Boabă sf. = grăunte de fasole, bóbe.
Boadnic sn. = butuc, pom de Crăcĭun 110 ($_{72}$).
Boară = bor 47 ($_{12}$).
Boari sf. = vînt 25, 40, 51 ($_{17,18}$).
Boari-nęgră sf. = vînt negru, vînt turbat.
Boari-cu-nęŭă sf. = vînt cu nea, când ninge și suflă vînt. Arom. *Cînd azvìmtură* = când zvîntă.
Boari-di-Zǫna = vîntul ce suflă din spre muntele Zîna.
Bob bob, fasole 80 ($_{385}$); ∾ *roși*, ∾ *șarǫt*, ∾ *pri fuștĭ* fasole roșie, fasole pestriță, fasole de pe stâlpĭ; ∾ *div*—fasole sĕlbatică (fel de plantă).
Bob, pl. *bobchi* nasture 36.
Bod sn. surcel 108 ($_{66}$); țepuș ce se pune în *tindeclĭă*, ca să o fixeze.
Bogoròdița sf. Maica Domnuluĭ.
Boi ĭ sm., pl. boiĭ, n. de constelațiune.
Bolĭcă sf. pĕs, dor; *saldi tęsta să-țĭ iă bolica* = numaĭ acésta să-țĭ fie pĕsul 165.
Bopcă sf. = fel de brodărie 34.
Borgĭŭ sn. = datorie 63 ($_{31}$), 136.
Borgilìŭ adj. = dator 70 ($_{188}$).
Boș, pl. *boași* sn = boș 63 ($_{33,34}$).
Boșu-cucòtuluĭ = boșul-cocoșuluĭ, nume de flóre.
Boŭ [Wgd. *bou*, pl. *boi* 4, 22] sm. = boŭ 50 ($_{11,12}$), 51 ($_{22}$), 135.
Bǫru = bor: *cĭǫru-bǫru* = cĭor-bor 47 ($_{12}$).
Brà! interj. = bre! măĭ! 57 ($_{57}$), 85 ($_{510}$), 137.
Bracazùm sn. cingĕtóre de ismene [vedĭ *brucuzumu*].
Brat sn. = braț; pl. *brață* 120.
Brăc, pl. *brǫțĭ* = baltac, baltă mică (Huma).
Brăsnès vb. IV = încerc; *s-brăsnì să ięsa* = se încercă, se sforță să iasă 161.
Brăsǫghĭer sm. = prost, netot 63 ($_{35}$).
Brășl'ęn sn. = fel de ederă.

*

Bre! interj.=bre, măĭ 61 ($_{66}$).
Bręg sn. = suiș 75 ($_{274}$). Arom. *gĭug.*
Bręst sm. = fel de arbore, vedĭ *jugastru* 28.
Bricĭŭ sn. = briciŭ 49 ($_{3}$).
Brîncèlĭŭ sn. clopoțel, ce se anină de gâtul vitelor micĭ.
Broască sf. bróscă [fel de brodărie la cĭorapĭ] 35; bróscă 63 ($_{36}$); ∾ *cu samàr* (Ntă) = brósca țestósă; ∾ *din apu* brósca din apă; ∾ *din uscàt* brósca de pe uscat; ∾ *vęrdi* = brósca verde, care trăesce prin érbă verde. Dacă din întîmplare un boŭ, vacă, etc. mănâncă o asemenea brósca, se umflă și móre în două dile, când nu i se dă ajutor imediat.
Broatăc sm. = Arom. *broatec*, brósca din apă, brotăcel.
Bron sn. = brîŭ 33, 36 (Wgd. 6).
Brucuzùm sn. = brîŭ de ismene 110 ($_{71}$)
Brumă sf.=brumă 63 ($_{37}$); *cadi brumă* = cade brumă.
Brusàc sm. (Pap.) = loc sădit cu pinĭ, pinet.
Bruvinèc, pl. *bruvinèțĭ* = poturĭ, șalvarĭ 37.
Buarè (tk. buharè) sm. = cămin.
Bubalĭcă sf. = gândăcel, gărgăriță 68 ($_{147}$).
Bubalĭca-Dòmnuluĭ = boul luĭ Dumnedeŭ, insectă.
Bubă sf. = gândac de mătase 63 ($_{38}$), 58 ($_{28}$), pl. *bubi* 26.
Bubrèc (vedĭ *buburèc*).
Bubulică sf. = n. de insectă, fel de cărăbuș negru.
Buburèc (Wgd. *buburèk* = Niere 49) = rinichĭ.
Bucă sf. = gura de canal pe unde apa îșĭ schimbă cursul din orizontal în vertical; *jùnsiră langă buca di ună moară* 146, 108 ($_{70}$), 143.
Bucăiri sf. = mărlire la porcĭ; *porțilĭ si bucăiès* (Pap.). Arom. se dice: *porcul ghițiaști.*
Bucădarnic sm. = mămăligă.
Bucĭală sf. = instrumentul care ține hangul la *gaĭda* (Pap.).
Bucĭfàr sm. = butar.
Bucĭòș vb. IV = fluer, șuer; țîșiŭ (despre foc) 52 ($_{33}$); *an bucĭò*=anul trecut cîntă 53 ($_{34}$).
Bucĭum sm. = buștén, butuc 119; aparatul cu care se trage lâna 34. Arom. *scamnu*; *lìnàr.*
Bucĭumigă sf. = nume de plantă.
Buclă sf. = vas de lemn în care se ține apă, vin. Arom. *buclă.*
Buclìc sn. = *buclă* maĭ mică 31.
Buclìță sf. = *buclă* mică. Arom. la fel.
Bucur (mi ∾) vb. I mĕ bucur 142; *s-na bucuròm* 57 ($_{45}$); *să nu ti za bucuri* 59 ($_{8}$).
Bucurìlĭă sf = bucurie 57 ($_{46}$), 145, 150 (Wgd. bukurilio 7).
Bucuròs adj. =bucuros; *ubavĭ și bucuròșĭ* frumoșĭ și bucuroșĭ 143 (Wgd. idem, 28).
Bud sm. = n. de flóre.
Budală sm. = prost, netot 63 ($_{39}$), 169.
Budamiă sf. = fel de cuvertură (Pap.).
Budlancă sf. — nume de plantă.
Budumęncă sf. = nume de flóre; fel de brodărie în felul flóreĭ cu acelașĭ nume 34.
Budurĭ sn., pl. — șoldurĭ.
Buf sm. = bufniță 63 ($_{40}$).
Bufcă sf.—flóre din grădină de culóre roșie 128; moț, tufă de pĕr (Pap.).
Bugàr adj. = bulgar 156.
Bugĭàg sm. — cămin 121; loc de onóre lângă cămin: *așĭ șizù an bugĭàc* 143; *aù pùsiră lisița an bugĭàc=*

o așezară pe vulpe lângă cămin, cădeà la locul de onóre 151.

Buĭmăcĭọt adj. — buimăcit 164.

Bujancă sf. nume de plantă.

Bujùr sm. — bujor, nume de plantă.

Bul̦ĭcă sf. fel de peschir, maramă. Arom. numit: *bal̦țu* 37, 119, 128.

Bumbàc sn. — bumbac 33, 63 ($_{41}$), 83 ($_{459}$), 153, 163.

Bumbar sm. trîntor (la albine); fel de gândac de culóre négră; 27 (Pap.: *bumbăr*); *bùmbăril̦ĭ na mănancă, bùmbăril̦ĭ na bilès*=Trîntoriĭ ne mănâncă, trîntoriĭ ne jupóie, adică: Turciĭ.

Bun adj., adv. bun, bine; *bună diminẹță* 54 ($_{12,\ 13}$); *curùñĭ buni* 57 ($_{42}$); *tot di bun* — cu bine 55 ($_{18}$); *Domnu di bun* 55 ($_{19\text{-}20}$), 56 ($_{22,\ 23,\ 26}$); *maĭ bun* să-țĭ ajute, cu ajutor 56 ($_{25}$); *maĭ bun*—maĭ bine 78 ($_{348}$); *ca s-la rascàrmină bun bumbacu* după ce se va scărmănà bine bumbacul 33; ĭel̦ĭ *anvițàŭ bun* 146 — eĭ învĕțaŭ bine; *si isprimi-nẹști bun* se priminesce frumos 103 ($_{63}$); *buni* bunătățĭ, frumusețĭ 48; *cu toati bùnili* cu tóte bunătățile, frumusețile.

Bunàr sm. = puț [tk. bunàr].

Bunătati [Wgd. 49, Pap. *bunitati]*, sf. = bunătate 143, 158.

Bunil̦ĭă sf. = bunătate 166; fericire.

Bură sf. = torent de rîŭ; fig. nume rĕŭ 63 (43). Arom. *bora: îl lo bora*— ĭ-a eșit nume rĕŭ.

Burẹti sm.=ciupercă 49 ($_{9}$), Wgd. 8, Pap. idem.

Burèțĭ sm., pl. = ciupercĭ; felurĭ de ciupercĭ avem:

Burèțĭ-di-oĭlor, saŭ:

Burețil̦ĭ-oĭlor = ciupercile oilor;

Burèți ĭ-cọñĭlor saŭ **burèțĭ-di-cọñĭlor**= ciupercile câinilor; acestea nu se mănâncă.

Burèțĭ-di-ghiil̦ĭ ciupercĭ viĭ. Acestea sunt bune de mâncat.

Burèțĭ-di-ĭẹscă ciupercĭ de éscă;

Burèțĭ-di-lu-jil̦ĭ ciupercĭ nebunescĭ, carĭ sunt otrăvitóre.

Burèțĭ-di-calincòșil̦ĭ, fel de ciupercĭ.

Burghìc sm. obiect de argint aninat de *tas* 30.

Burgiliă adj. dator 121.

Burìc [Wgd. *burìk* Nabel, Bauch, 13], sn. — buric; inimă, pântece; *pri gol burìc*—cu stomachul gol, flămând 104 ($_{65}$); *aĭñĭ fuzì buricu*— m'am speriat 63 ($_{44}$); *cum ați țẹri buricu* cum îțĭ doresce inima 143; *nu ra fẹtă la cari s-nu-l̦ĭ cadă la burìc* — nu erà fată, care să nu-l iubéscă 162, 45 ($_{1}$), 56 ($_{26}$), 118.

Burnès vb. IV năpustesc; și *cọn si burnira țòglăvil̦ĭ* — și când se năpustiră balauriĭ 153.

Burọs (mi) mĕ lupt; *țe si buràu* ce se luptaŭ 153.

Bursùc sm. = bursuc.

Buruval̦ĭcă sf. — lingură mare. Arom. *ciubană* [Pap.].

Buruvès vb. IV=amestec [Pap.]; *buruviră*—cercetară, căutară 156.

Burvès vb. IV=amestec, prescurtat din *buruvès* 77 ($_{319}$).

Busul̦ùcĭ sm. busuioc 117.

Bus sn.—pumn. Arom. idem [Pap.].

Butàr sm.—butar, care face butòie [Pap.].

Buti sf. butoiŭ 31, 54 ($_{44}$). Wgd. idem 23.

Butin sm. butoiaș 31.

Butím sm. putină. Arom. *talar* (Pap.).

Bùtură sf. butură este fel de guturaiŭ la vite marĭ 63 ($_{45}$); *buturu* bubă rea.

Buturachi sm. — bubă rea (Pap.).
Buţèlĭ sm. — butoiŭ, butoiaş 31.
Buţeŭă (Pap. greşit *buţeuă*) sf. — butoiaş 54 (${}_{43}$), 168.
Buţiluşcă sf. - butoiaş care conţine între 5—10 ocale (Pap.).
Buţmàn sm. ciorchină de strugure (Pap.). Arom. *aràpune, căirùş-de-aŭă.*
Buţnès vb. IV ating, înţep, spintec; *la buţnì cu cuţitaşu* îl atinse, îl înţepà cu cuţitaşul 166, *şi la buţnì rapu* şi spintecă pe harap 168.
Buŭĭès (mi∾) — mĕ lupt (cu puşca, parul, etc.) Pap.
Buză sf. — buză (Pap.).
Buzòs (mi ∾) vb. I = umflu buzele; mĕ îngâmf 63 (${}_{46}$).

C.

Ca conj. ca 52 (${}_{28}$), 61 (${}_{5}$), 45 (${}_{4}$); după: *ca s-la rascàrmină* 33; când (Wgd. *ka, kasi* 35, *kaši* 33).
Cabaĭatlìă adj. = vinovat, culpabil 63 (${}_{47}$). [Etim tk. *cabàt* = vină.)
Cabatlìă adj. — vinovat 164 (tk. *cabàt*).
Cabìl adv., adj. cu putinţă; *cabìl nu-ĭ* — este cu neputinţă 109 (${}_{70}$) [tk].
Cac vb. I cac; *una babă moaşă urdă cacă.* Pap. 11 (${}_{15}$).
Ca-ca! strigătul ce-l dă cocoşul 137.
Caciŭ vb. I agaţ, prind; *căciòt* prins 149.
Cacòn ca şi când, par'că.
Ca-cum — caşi cum; cum; *ţela cal ca cum ra?* Acel cal cum erà 150 [Wgd. *ka kum si* 35].
Cad vb. II — cad 48 (${}_{47}$), 63 (${}_{29}$); *al̦ cazù* 70 (${}_{194}$); *s-nu-l̦ cadă la burìc* să nu-l iubéscă 162.
Cadănuşcă sf. — 1. pasere din ordinul cornirostelor, la gât are un fel de *tufca,* încât pare că-ĭ înfăşurată ca o cadână; 2. fel de musculiţă.
Cadoŭĭă sf. cadână, turcóică [Pap.].
Cadòr adj. = demn, în stare 163; *nu fu cadòr si-l̦ĭ află noĭma* — nu fu în stare să-ĭ afle sensul 165.
Caĭcu adv. cum 149.
Cafe sm. cafea 145.
Càĭgănă sf. — caĭgănă, jumărĭ de ouĕ 114 (${}_{76}$).
Càir [Pap. greşit *caer*] sn. = caĭer 32, 33.
Càistur, fem. *càisturìţa* în limb. figurat: bărbat, femee (Pap.).
Cal, pl. *cal̦ĭ* [Wgd. *kal, kalu* 13, *kal̦ĭ* 22] sm. — cal 50 (${}_{10}$), 52 (${}_{28}$); *cal̦ĭ* 64 (${}_{49}$); *càluli*! 64 (${}_{50}$); *calu luĭ cu ĭeripĭ* = calul luĭ cu aripĭ 144.
Calafèr sm. = nume de plantă.
Calàĭŭ sm. — Arom. *călàıe,* plumb cu care se spoesc vasele.; *al̦ trasi* ∾ — l-a înşelat.
Calamaria = ?, 52 (${}_{33}$).
Calaùz sm. spion; gazdă de hoţĭ 70 (${}_{187}$).
Calc vb. I — calc, pers. II *cal̦ìţı,* pers. III *calcă,* 64 (${}_{48}$), 100 (${}_{60}$); *să cal̦ìţĭ* 58 (${}_{6}$) [Wgd. *kalk* 37].
Cald adj. cald 62 (${}_{19}$).
Calocĭcă sf. paloş 144.
Calùp sn., pl. călòpurı calup, tipar 30.
Candisès vb. IV conving, înduplec 142; *fèta di frică si candisì* = fata de frică se înduplecă, consimţì; *cum bre ti candisìşı sa vinĭ?* = cum maĭ te înduplecaşĭ, te înduraşĭ să viĭ? 148.
Cantàr, pl. *cantară* şi *cantòrĭ,* sn. = cantar 103 (${}_{83}$).
Caŭĭă sf. = barză albă peste tot 47 (${}_{14}$).
Cap, pl. *càpiti* sn. = cap 46 (${}_{7}$), 50 (${}_{9}$), 51 (${}_{24}$), 64 (${}_{51-61}$), 86 (${}_{396}$); *capu* — şeful 19; *aţĭ la puni capu la piicĭoari* îţĭ tae capul 146; *cari ardòŭ càpiti?* = cine îndrăznesce? 61 (${}_{81}$).

Capàc sn.=capac; *capàc di paḷa* coş de paie, pentru albine 27.
Capină sf. spin 63 (41), 64 (54).
Capră sf. capră 102 (61), 104 (64), 146; *ṭela muràr vẹ şi capri* — acel morar aveà şi capre 143; albanez, în limb. secret. 89 (28); *a capra* = joc copil. 90 (4).
Capră-divă sf. = căprióră, capră sĕlbatecă.
Capṭă sf. = Arom. *căpsùθ*, fel de sită fără găurĭ. [Pap.].
Car sm. = car 156.
Caramàn n. pr. de câne 170.
Caraula sf. sentinela 164.
Cari [Wgd. *kari* 31] pron. rel. care 46 (6), 49 (9), 54 (42); *lu cruĭ* al căruĭ, al cuĭ 68 (153); 104 (64); *carĭ di carı* care maĭ de care 160.
Carmàn nume propriŭ de câne 170.
Carni, pl. *carñiurĭ* sf. carne 54 (41), 64 (63), 81 (405), 153, 162.
Carpin sm. = carpen 28.
Carti sf.=carte; *aḷĭ trim'ẹsiră carti*= ïĭ trimiseră scrisóre 146; ∾ =plămânĭ. Arom. *frîndă di hicate: M̃ĭàrsiră cọrṭili (di sẹti)* — mi se arseră plămâniĭ de sete 66 (105). Arom. *m̃ĭ-àrsiră frînḍăle di hicate.*
Carti sf. ploscă; ∾ di vin = ploscă cu vin 103 (63), 120.
Cartoapi sf. pl. = nume de plantă.
Casă sf. — casă 49 (4); pl. *casi* obiectele de la răsboiŭ în care se pun scripeţiĭ 32; *an casă* acasă 51 (22); *fuzi casă* — se duce în casă 115 (79); pl. *casi* şi *cọsurı*. [Wgd. *kasọ*, pl. *kasi* 23].
Casca sf. = casca, obiceiŭ la postul mare 114 (75).
Casmèt noroc 55 (9), 64 (63-63). [Etim. tk. kasmèt].
Caş sm. — caş, fel de brânză.
Caşcavàl sm. = caşcaval.
Caşă sf. ciulamà. Arom. *culĭàş*, [Pap].
Caşti-ṭe—[care scie ce] orĭ-ce. Arom. *càrişti-ṭe, càışti-ṭe* 123.
Cat vb. I [Wgd. kat.=blicke 12] caut, îngrijesc 64 (60); *ṭe caṭàm?* ce doriam, adică, asta doriam şi eŭ 65 (77); *cată* privesce, cată 83 (404); *cată si ancḷìzĭ*=cată, trebue să închiḍĭ 164; *să si cată* să se oglindéscă 102 (61).
Catină = ? 59 (39).
Catràn sm. = catran, păcură 58 (2,4).
Caṭ vb. I prind, apuc, încep; *la căṭọ̀* 65 (73); *nu pot si căṭari* nu se pot prinde, nu pot să se ajungă 54 (40); *toṭı au caṭă* toţĭ o prind 53 (37); *ṭe drum . . . să căṭọm*, — ce drum... să apucăm 163; *căṭọ să ancarcă* începù să încarce 153; *cọn s-la caṭă urèc̦ḷili* — când îl vor duré, când o să-l apuce dor de urechĭ 122.
Caùl sn. = Arom. *căvule* [tk.], condiţiune, învoélă 165.
Caùr sm. = creştin (epitet de batjocură aplicat creştinilor de turcĭ), necredincios 142.
Cauşă — nume de capre 170 (7).
Cavàĭ! interj. vaĭ! [Pap.].
Cavàs sm. — cavas, păzitor 142.
Cavgă sf. răsboiŭ; *că vru să facă cavgă* 143.
Cazàn sm. căldare; *priună cu mucĭcata şi tot cazanu di carni* împreună cu bucata şi tótă căldarea cu carne 148.
Că conj. — dacă; *că muriră, undi-sa gròburli?* = dacă muriră, unde sunt mormînturile? 140.
Căcărèz vb. I cotcodocesc 161.
Căcĭnă [pronunţă: *căcıùĭă*] sf. fes, căciulă 64 (51, 67), 101 (59).

Căcĭulă sf., vedĭ *căcĭuă.*
Căcĭuncă sf. — nume de plantă.
Cădănușcă sf. = musculiță.
Căfulu [Wgd. *kǫfalu* 67] sm.—caval.
Căĭmacàm sm. = caimacam, suprefect 160.
Călami, pl. *călǫñĭ* sf. =calam, obiecte de trestie pe carĭ se adună urzéla (*ustura*), când se urzesce 32, 33.
Călàr adv. — călare.
Călămàr, pl. *calămară* și *călămǫrĭ* = călimărĭ [Pap.].
Călbălǫc sn. — calabalîc, tapaj 161.
Călęșă = ócheșe; n. de oĭ, de capre 170 (8).
Călcàt (v. *calc*) — călcat 50 (13).
Călcari sf. [Wgd. kǫlkari 36] = călcare, a călcà.
Călcĭǫc sn. — capacul ciórecilor. Arom. pl. *căpăchĭ* 37.
Călcǫñĭŭ, pl. *călcǫñĭ* [Wgd. *kǫlkǫịnị*, *kǫlkoanịǫ* 42, *kǫlkǫnị* 12] călcâĭŭ; coltuc de pâne, de plăcintă [Pap.].
Căldari sf. căldare 121, 148.
Căldàr sm. căldare; *căldaru* 65 (68).
Căldărușcă sf. căldare mică 106 (68).
Călinc sm. rodiŭ [Pap.].
Călincă sf. rodie 49 (5), 81 (422).
Călises vb. IV chem, învit 118.
Căloari (Wgd. kǫlǫari 13, 45) =sf.= caroare, căldură mare. Arom. *căloare* Avela, *căroare* Vlaho-Clisura, Bitolia.
Călugăr sm. — călugăr 154, 156. Se dice și *călugur.* Pap.
Cămàțĭ pl. lemne lungĭ de prins cu ele pescĭ 31.
Cămęșă sf. = cămașe; ∾ *turnată* 36; 53 (86).
Cămilár sm. cămilar, conducĕtor de cămile, chirigiŭ de cămile.
Cămilă sf. — camilă 62 (69, 70, 71), 153.
Cămișǫrĭcă sf. (Pap.) cămășuță.

Cămșiă sf. (Pap.)—biciŭ (=tk. camcì)
Căndịlĭ sn. = candelă 51 (24); ∾ *di gaz* opaiț cu petroliŭ 51 (24).
Căndịlĭàr sm. Arom. *căndilàr*, care aprinde candelele la biserică(Pap).
Căndịlĭŭ, art. *căndịlıu* sn. condeiŭ (Pap.).
Căntàr (v. cantàr).
Căntari sf. — cântare, a cântà.
Căntàt adj. cântat, învĕțat; Wgd. *kǫntàt* = gelehrt 28.
Căngulă sf. = țipar.
Căpestru sn. = căpăstru 31, 65 (72); *alĭ la strînsiră căpestru.*
Căpină sf. — (Hma) mură, fel de zmeură. Arom. *căpușe* (Pap. = fel de trestie ce se întrebuințéză pentru îngrădirea viilor).
Căpistèr (Pap. *căpistęri*) sn. — căpistere 31.
Căpitǫñĭŭ (Wgd. *kupitǫnị* 14, *kupitǫnịǫ* 9; Pap. *căpitǫñĭŭ*) = perină. Arom. *căpitùñıŭ.*
Căpràr (Pap.) sm.= căprar.
Căprină sf.—lână de capră 33. Arom. *căprină.*
Căpușă sf. căpușe (insectă hemipteră). Arom. idem; ∾ =obiecte — douĕ — de argint ce se pórtă de femeĭ la pept.
Căpùșnițĭ sf., pl. fel de fragĭ [Hma] carĭ la Oș. se numesc *pătăròg.*
Cărăufilĭŭ sm. — garófă.
Cărcĭàn sm. fel de hemipter. Arom. *căpușe mare,* care se pune pe boĭ, capre, nu însă și pe oĭ.
Cărcĭùn sm. Crăciun 58 (18), 65 (23), 111 (72); *dirèp cărcĭùn* — în ajun de Crăciun 111 (72). Credem că etimologia acestuĭ cuvînt vine din lt. *calationem.*
Cărgùĭŭ [Pap. greșit *cărgìŭ*] sm. — pasĕre răpitóre, un fel de uliŭ.

Cărlăùș sn. = scripețiĭ de la răsboiŭ de care se țin ițele. Arom. *cărùḷiu* [Hma idem], v. *cărlùș*.
Cărlẹgă Arom. *căpușe*, fel de insectă, care se pune pe oĭ. Ca să nu prindă oile *căpùșĭ* de acestea, se ung cu păcură, catran.
Cărlìcĭŭ sn. légăn. Se face fórte ușor. Se iea douĕ bețișóre mobile și provĕdute cu picióre spre a se puté așezà orĭ unde; apoĭ se légă cu ajutorul unor sforĭ un țol anume, în care se culcă copilul și apoĭ înfășurat și legat cu *fașĭa* se légănă copilul.
Cărlìg cârlig păstoresc; cârlig cu care se împletesc ciorapiĭ.
Cărli-mărli — 66 (108).
Cărlùș sn. = scripete 32.
Cărmilă sf. locul, unde se dă sare la oĭ [Pap.].
Cărmès vb. IV—daŭ sare la oĭ [Pap.].
Cărnàt, pl. *cărnàțĭ* sm. — cârnat 65 (74, 75), 151.
Cărñĭàr n. pr. de localitate 65 (76).
Cărpălòghĭ=lopată cu dințĭ de lemn [Pap.]
Cărpès vb. IV — cârpesc [Pap.]
Cărșì [tk. *karșì*]—în față, vis-à-vis.
Cărșută sf. partea femelă a cerbuluĭ, care este fără córne.
Cărticĭoană sf. = Arom. *șumurọñĭŭ* și *mușurọñĭŭ*, cârtiță 139.
Cărùḷĭŭ sn. scripete (Hma).
{ **Căsàbă** sf. 146,
Căsăbàĭa sf. 143,
Căsăbă sm. Pap.— oraș.
Căstọñĭŭ sm. — castan (Pap.).
Căstọñĭă sf. — castană (Wgd. kọstọnịọ 7).
Cășoață sf. parte din corp.
Cătcărès vb. I Arom. *căcărẹdŭ* — cotcodocesc (despre găinĭ) Pap.
Cătelìn (Wgd. *Kọtelìn* 32) adv. încetinel, încet, domol.
Căterọŭ adv. repede, de grabă, curînd 139, 162. Wgd. *kọterọu̯* 32.
Cătràn (vedĭ: *catràn*) — păcură, catran 77 (327), 142.
Cătùn sn. (Wgd. Kọtùn 49) — cătun 40, 80 (386), 120, 158; *un fați un cătùn* 57 (58).
Cătun'ẹn sm. = sătén, cătunén; *cătunẹñiḷĭ la antribara* 151.
Cătùniști sf. — loc unde a fost cătun 18.
Cătușă sf. — pisică 46 (7).
Cățaŭă sf. = cățeà 65 (78, 9), 167.
Cățiă sf. Arom. *cățìe*, lopată cu care se scóte focul din cămin (Pap.).
Cățilùș sm. cățeluș, cățel mic.
Cățilușcă sf. cățeà mică.
Cățọl (Wgd. *kọtsọl*) sm.—cățel 45 (3).
Cățọn sm. — farfurie. Arom. *cățîn*.
Căzutu — suferindul, epilepticul (64), 103.
Cenă — n. de cățeà 170 (9).
Cengu sm. în limb. secr.: țigan 89 (18).
Cepa — n. de cățeà, capră 170 (10).
Cergă sf. plapomă 65 (802).
Cervìñĭ sf., pl. = ĭele 93 (14); strigoĭ.
Cespìn, pl. *cespìñĭ* — fel de juniper 106 (67).
Cèștină sf. = sită cu găurele maĭ largĭ.
Cfacĭcă sf. cloșcă; pomul de Crăciun 81 (405), 110 (73).
Cheratà înjurătură obicĭnuită printre turcĭ și grecĭ: *cornutule! draculе!* 156.
Chĭaftàvru = 89 (33).
Chĭàĭă sm. *chehae, celnic*, om bogat în turme (Pap.). Pers. *kehaïà*.
Chĭaptin vb. I—pepten; *ni la chĭàptină* 102 (61).
Chĭaptin sm. [Wgd. *kịaptine* 16] =

peptene; fel de brodărie 35; ∾ *u* = peptenele 49 (7).
Chĭăpţiñĭ sn., pl. = peptenii cu carĭ se lucrézā lâna 33. Arom. *chĭapţinĭ*.
Chĭar sm. câştig (Pap.).
Chĭarsic sm. persic 28.
Chĭàrsică sf. — persică (Pap.)
Chĭef sm. chef, plac, distracţie 65 (83); *să vină să-ḽĭ dară chĭefu lu ampiratu* să vie, ca să distragă pe împĕrat 146; *să-ḽĭ dară chĭefu* să-ĭ facă cheful, adecă: să-l distragă 142.
Chĭept sn. (Wgd. *kiept* 16) pept; *că ea di la chĭept an jos nu vẹ carni* fiind-că ea de la pept în jos nu aveà carne 147.
Chĭersenu lungan, gură-cască 89 (31).
Chĭesi sf. pungă 103 (63), 139.
Chĭesme sf. fel de cleşte 30.
Chĭẹdin sm. — aţă 105 (66).
Chifcăĭès vb. IV = strănutez (Pap.).
Chifuĭès vb. IV chefuesc, petrec 164.
Chiluvèt sm. fel de podóbă pentru cap 36.
Chimèr sn. chemir, cingĕtóre 36. (Wgd. *kimèr* 51).
Chimẹri sf. — chimir, cingĕtóre 33.
Chinisès vb. IV — pornesc 136 (Wgd. *kinisès* 42).
Chĭoruvès vb. IV — chiorĕsc 59 (31); *să chĭoruvèşĭ, da-ni chĭoruviri!* chiorire-aĭ, să chiorescĭ!
Chĭoş sn. colţ; *cu chĭoşurĭ* cu colţurı 35.
Chĭoşi sf. ungher 100 (58).
Chipru adj. chipeş; *uomu ţista-ĭ chipru* acest om este chipeş.
Chirdusès vb. IV câştig 85 (198).
Chiriă sf. chirie 141.
Chitàr sn. prescure (Pap.).
Chitcă sf. = flóre; buchet 52 (31); *unã chitcă di bufţĭ* 128; *chitcă angheḽ'ẹsăḽĭă* nume de flóre; *chitcă tumnărẹscă* = o flóre frumósă de colóre roşie, care apare tómna.
Chitcusìt adj. = înflorit, lucrat în florĭ 128; *bẹti chitcusiti* jartiere, calţavete înflorite 37.
Chirnĭès vb. IV (Pap.) câştig.
Chĭurc sn. = blană 162.
Chĭustèc sn. — lanţ, de obiceiŭ de argint; ∾ *di soĭcă* lanţ de bricég 30.
Chĭustecă sf. — un fel de placă de argint lucrată artistic 30.
Chĭutèc sn. bătae 157.
Cĭabòc adv. = în grabă 103 (64), (tk. cĭabùc).
Cĭacal sm. şacal.
Cĭacu = nume de câne 170 (12).
Cĭafùt (vedĭ cĭăfùt).
Cĭafràñĭŭ sm. = nume de plantă.
Cĭaìr sn. livede 106 (67).
Cĭalbină sf. céfa. Arom.: *cîrîfetă, curcubetă* (Pap.)
Cĭalìră sf. — se numesce obiectul cu care se stâlcesc strugurii, ca să fie transformaţĭ în must 28.
Cĭalmă sf. cialmà 128.
Cĭamugă sf. ciomag, ciocan de lemn 31, 91 (5).
Cĭancon sm. buştén ars; fig. călugăr. Arom. *bucĭum* 77 (238).
Cĭani-loc (pămînt, *cĭani*) fel de plantă cu care se frécă coşul de pe albine, când vrem să roim albinele.
Cĭapă n. de căţeà 170 (11).
Cĭapăròg sn. — şchiópă. Arom. *fĭltàc* (Pap.)
Cĭapugă sf. brîŭ 91 (51).
Cĭaròp. (art. cĭarọpa 154), pl. *cĭaròpĭ* = ciorap 35, 37.
Cĭarc sn. rótele moriĭ, maşina moriĭ 108 (70); *cărlìg* de care se atârnă

ce-vă; *cĭarcu-cu-runc* cârlig cu runc; *cĭarcu stupàt*, fel de brodăriĭ 34, 35.

Cĭardàc sn. terață, chioșc 162.

Cĭarnic sm. dud 152 (Wgd. *tšernic* = Maulbeerbaum 50).

Cĭarvină sf. ĭele; strigoĭŭ 65 (86).

Cĭas sn. cés 100 (58), 116.

Cĭavĭă (tk. *civì*) sf. cuiŭ (de lemn) 107 (68).

Cĭăfùt sm. — evreŭ 140.

Cĭăfutcă sf. (lit. jidănósă), sfrănciog.

Cĭămpărloasă în limb. secret: salut turcesc 89 (12).

Cĭănușă [Wgd. *tšinušo* 17] sf. — cenușe 50 (10), 117.

Cĭăpnès vb. IV ating; *saldi s-la cĭăpneàĭ un ŭom* numaĭ să-(l) fi atins pe un om 166.

Cicĭa — unchiŭ 153; neĭcă; *a! bra! la cicia* — eĭ! al necăĭ 153;

Cicicàĭa sf. pasere din ordinul cornirostelor.

Cicĭòțĭ pl. nume de plantă.

Cicir *cicir-picir*, imitând ciripitul rândunelelor 45 (4).

Cicĭurùș sn. = picioruș (în limb. copil.) Pap. 24 (10).

Ciclăzàt adj. *gron∾* 25, fel de grâŭ.

Cĭfărnàs vb. IV țișiŭ; *acu cĭfărneşti* — dacă țișie 109 (70).

Cĭfincă sf. = pițigoĭŭ 47 (10), veḍĭ *cĭufingă*.

Cil n. de cal 170.

Cilĭă, pl. *cilĭĭ* fel de arbust spinos, cresce în câmpiĭ.

Cimilès vb. IV înșel, glumesc 65 (86).

Cimirică sf. — nume de plantă.

Cincĭupercă sf. ciupercă.

Cĭoară sf. cióră; cĭor 47 (12).

Cĭoc sn. = ciocan; *cĭocu-ngurguĭàt* cĭocan rotunjor 30.

Cĭocnìt [*tšokuít* kastriert, gehämmert, Wgd. 28.] = întors, bătut, ciocănit. Veḍĭ *cĭucuĭès*.

Cĭofcă, pl. *cĭofțĭ* = cióră 155.

Cĭop sn. instrument de găurit samarul 31; dinte de furcă, pl. *cĭopiti* 31; cârligul din stâlp, care se află maĭ la fie-care casă, și care face parte din grindă, fără să fie bătut cu cuie.

Cĭopcă sf. fel de brodărie în formă de dințĭ, în forma plisculuı paserilor 34; plisc; Pap.: țîta ulcioruluĭ.

Cĭorbă sf. — cĭorbă, supă 160, 72 (233).

Cĭorbagia [Wgd. *tšorbadžoio* 7) — notabil.

Cĭorbu-ŭócĭĭuluĭ = tîmplele capuluĭ [Pap.].

Cĭotcă sf. — mână, în limbagiul copil. Arom. *cĭotă*, pl. *cĭoti* (tot în limb. copilăresc).

Cĭotră sf = fel de ploscă în care se pune vin 120.

Cĭoulàr sm olar 29.

Cĭomp — cep 28.

Cĭoru cĭor 47 (12).

Cĭòulă sf. cismă 117.

Cipcăĭès vb. IV ating (Pap.); mirosesc (abiă atingênd obiectul de nas).

Cipnès vb. IV ating 101 (60).

Cir'eĭ sm. — bubă, care apare prin părțile cărnóse. (Arom. *garnùț adunàt* bubă cóptă) 166.

Cireĭp sm. coptor. Numaĭ la Nănta se pronunță *cireıp*, precum și *snuèp* (în loc de *snop*), *puèrc* (în loc de porc).

Cirèș (Wgd. *tširéš* 17) sm cireș.

Cireșcă sf. — cerașă; *ca cireșca* 34; *cireșchili* — cereșele (fel de brodărie) 35; nume de flóre.

Cirișàr sm. — 1. paserea numită botgros; 2. Iunie.

Cirvina (Pap.) strigóĭcă veḍĭ *cervĭnĭ*).

Cistès vb. IV cinstesc. Arom. *mescu* 123.
Cistìt adj. = cinstit; *cistită-va nọŭă numi!* 56 (38); *cistită-va bucurilĭă* 57 (46).
Cĭubrică sf. nume de plantă mirositóre. Arom. *cĭumburică.*
Cĭubùc sn. — ciubuc 49 (8).
Cĭuc (Pap.) — ştiulete.
Cĭucàn sn. — ciocan 30.
Cĭucă sf. — dél. Arom. *cĭucă* (Pap.).
Cĭucĭul'ẹu sm. ciocârlan (pasere).
Cĭucĭur sm. pirostrie făcută de pămînt (Pap.).
Cĭucnès vb. IV = sun, ciocănesc 168.
Cĭuculès vb. IV întorc, scopesc; *cĭucuìt* întors, scopit (Pap.).
Cĭucutìr sm. — ciocănăş, ciocan maĭ mic.
Cĭudă sf. — minune 159; pl. *cĭudi* — lucrurĭ plăcute de ale mâncăriĭ 128.
Cĭudès (mi ∾) vb. IV mĕ mir 158, 72 (115) (Wgd. *tšudès* überlege 42).
Cĭudìt adj. mirat; *ticĭòr cĭudìt* — minunat fecior 153.
Cĭufingă sf. = piţigoiŭ 47 (10).
Cĭul = termin de joc copil. 90 (3).
Cĭula = n. de oĭ 170 (14).
Cĭulès vb. IV — ascult cu atenţiune. Arom. *cĭulescu* [Pap.].
Cĭumă sf. ciuma 59 (20); *cĭumàt* înciumat, bolnav de ciumă.
Cĭumă sf. bucăţică de lână 65, 87. Arom. se ḑice tot: *cĭumă.*
Cĭumbàs sn. tufă de pĕr din cap.
Cĭumuligă sf. umflătură la cap, provenită dintr'o lovitură óre-care. Arom. *şucă* şi *cĭucă.*
Cĭung adj. — ciung, fără mână; *cĭungă să-u porţi!* 60 (11).
Cĭup adj. — Arom. *cip,* cine-ĭ fără urechĭ, saŭ cu urechĭ prea micĭ; *capra cĭupă* = Arom. *capră cipă* = capră cu urechile micĭ [Pap.].
Cĭupă n. de capre, de oĭ 170 (15).
Cĭuplès vb. IV — ciupesc, pişc 137; ∾ — cioplesc Pap.
Cĭuplitoarcă sf. — ciocănitóre, pasĕre care îşĭ face cuibul cu pliscul.
Cĭupulẹndă sf. membrul viril la copiĭ 107 (68).
Cĭur [Wgd. tšur 49] ciur. Arom. *ţir.*
Cĭurcĭul'eĭ sm. ciocârlan. Arom. *cĭuleàŭ.*
Cĭurilă sf. Arom. *sfirlìciu,* obiectul cu care bat baciĭ laptele, ca să-l prefacă în brânză şi unt 31.
Cĭut adj. Arom. *şut, cĭut,* fără córne; *capră cĭută* capră fără córne; *birbẹţi cĭut* berbece fără córne; nume de vite 170 (16, 17).
Cĭutnès vb. IV — azvîrlu, arunc 167.
Cĭùtură sf. = măsură pentru măsurarea grâuluĭ, porumbuluĭ 138.
Cĭùş adv. = în cârcă; *la laĭ cĭuş* = îl luaĭ în cârcă [Pap.].
Clipẹlă sf. pleópă 103 (64).
Clisnicĭoarcă, pl. *clisnicĭoarchi* obiecte de la răsboiŭ în care se pun scripeţiĭ, numite şi *casi* 32.
Cloput sn. = clopot [Pap.].
Cloṣnic = ? 31.
Cloţă sf. — lovitură din picior 161, 162.
Clọndă sf. fr. *chiquenaude* [Pap.].
Clundìr sn. = clondir, în care se pune rachiŭ Arom. *păgùr* [Pap.].
Cluputọl sm. — clopoţel [Pap.].
Cluţălès vb. IV — a bate din picior, a da lovitură din picior; *calìlĭ cọn si cluţăiès* = când caiĭ se bat cu picióréle 64 (49).
Cḷicuìt adj. = pe şele; *şadi cḷicuìt* — şéde cam pe şéle, adecă şéde rĕŭ, jenat, nu la largul sĕŭ.

Clĭag sn. = chiag [Pap.].
Clĭem vb. I = chem; *să ti cliamă*, să te cheme 39, 57 (54).
Clĭeşt sm.—cleşte; ∾ *di tràziri telĭu*— clesce de tras firul, de subţiat firul de aur, de argint 30.
Clĭeşti — cleşte de cal [Pap.].
Clĭeti sm. cămăruţă de păstrat haine, etc., celar 40.
Clin sm. = ţăpuş, pană, care servesce la despicatul lemnelor. Arom. *sfînă, pĭană, scărpă* 148.
Clincĭàr sm. = cuiar, care face cuie pentru potcovitul cailor 29.
Clineţi, pl. *clinèţi* — cuiŭ de potcovit caiĭ. Arom. *găvòz, guvojdu, guvòzd* 66 (88).
Clingă sf. = Arom. *ĭinglă* chingă, cu care se fixéză samarul saŭ şéua la caĭ, catârĭ, etc.
Clinică sf. arbust servind de nutriment pentru capre.
Clinurĭ sn. pl. bólă la copiĭ; umflătură la picióre din causa friguluĭ. Arom. *lungă* 104-107 (65-68).
Clipă sf. — clipă; pl. *clipòĭ*.
Cmo adv. [Wgd. *kmo* 7,33] = acum 53 (34).
Cmoţi adv. acuma 142, 156.
Coà adv. (citesce o singură silabă) = încóce; *oà* di coà acì dincóce 156; *lăgară coà, lagară cola* = alergară încóce, alergară încolo 156. Arom. *aoà, ncoà*.
Coadă sf. — códă 45 (4), 51 (22), 66 (89); *coàdili* = codile 53 (39); ∾ *di uoclĭu* — códa ochiuluĭ (n. de plantă).
Coada-oàĭălĭă sf. — códa oiĭ, nume de plantă.
Coajă [Wgd. *koažǫ* 23], pl. *cojĭ* cóje; pielea de la samar saŭ şea; 66 (92).
Coardă sf. un fel de staul pentru capre şi oĭ, ca să le adăpostéscă în timpul erniĭ şi să le apere de frig, plóie, zăpadă. Arom. *Coardă*.
Coarnă sf. = córnă, fructul cornuluĭ [Pap.]
Coasă sf. — cósă 155.
Coastă [Wgd. *kǫastǫ* 11] = cóstă 50 (14), 147.
Coasta-càluluĭ — nume de plantă.
Coasta-pèştiluĭ — nume de plantă.
Coàţiri sf. cócere, a cóce.
Coc [Wgd. *koc*; *kopš* 39] vb. III = coc [Pap.]; *copşu* copseiŭ.
Cocă sf. = figurat însémnă: capul 66 (90, 91).
Còcină sf. coteţ 40, 96 (33).
Codru sn. — partea din mijlocul satuluĭ, unde se strîng săteniĭ (Hma) şi care se maĭ numesce *uorurĭ, tulàrişti*; bucată pătrată de plăcintă, care Arom. se numesce: *codur*.
Codru-verdi fel de plăcintă 38.
Codru-negru = nume de loc. între Léscova şi Oş.
Còdurĭ sn., pl. = plăcintă cu legume 114 (76).
Cojòc sn. cojoc 36 (v. *cujòc*).
Còjuc sn. = cojoc 153.
Cola adv. [Wgd. *kola* 7, 33] = acolo 82 (423), 350; *maĭ cola* maĭ încolo 157.
Colàn sn. colan; Wgd. *kolan* 51 Gurt.
Colăĭa adv.—acolea 153. Arom. acloĭa.
Colbă sf. brăţară [Pap.]
Colc [Wgd. *kolk, kolkurį*—Schenkel 24, 50] sn pulpă, partea cărnósă a pulpeĭ [Pap.].
Còlidă sf. colindă [Pap.]; bĕţul cu care colindéză băeţiĭ 32.
Comandàr sm. şef suprem, după rege şi împĕrat 152.
Comăr sm. fel de tăun.

Conă nume de căţeă 170 ($_{18}$).
Condur sm. acvilă, pasĕrea închipuită ca cea maĭ frumósă şi maĭ puternică 148, 149.
Còpău sm. oşorul de la pasĕrĭ, *còpăn mari* şi *còpăn mic.*
Copcĭă [Wgd. *koptši* Schnalle 80) sf. — copcă; ∾ *cu chĭustècurĭ* — copcă cu lanţ de argint, servind a prinde, subt sîn, haina dintr'o parte şi alta 30.
Copt [*kopt* Wgd. 17] = copt.
Corb, pl. *corbĭ* — corb ; *nişti corbĭ* nisce corbĭ 165. [Wgd. *korp* 13].
Coriu, pl *coriñı* rădăcină 49 ($_{1}$), 139, 166.
Cornu, pl. *coarni* corn 48 ($_{16}$) ; *palgĭòc, palgĭòc, scoati coàrnili si scoc* — melc, melc, scóte córnele să joc; . . . *coarni ari* . . . 52 ($_{28}$); *an cornu di bou* 66 ($_{93}$).
Corn, pl. *corñĭ* corn (pom) ; *par di corn uscàt* 105 ($_{65}$).
Corp sn. corp.
Cos vb. III cos; 106 ($_{60}$); *cusùt* 110 ($_{71}$). Pap. *cusùĭ, coàsiri.*
Costrèj sm. = soiŭ de şalăŭ (pesce).
Coş, pl. *coşurı* şi *coaşă* coş 47 ($_{10}$); *coşurı* stupurĭ de albine 40, 27.
Coş sn. —partea moriĭ unde se pune grâul, ca apoĭ să cadă pe pietrele de móră, grăunte cu grăunte spre a se măcină.
Còşniţăsf. coşdecăratstrugurilĭ 28.
Còştiviţă sf. — viperă 148.
Cot, pl. *coturĭ* = cot 101 ($_{60}$). Pap. cotul mâniĭ şi măsurə.
Covă sf. Arom. *covă* şi *cuvă,* găléta cu care se scóte apă din puţ (Pap.).
Cọĭni sm. [Wgd. kọ̀ịni 4,6] pl. *cọñĭ*= câne 66 ($_{94,104}$), 60 ($_{57}$); *di 'cọñı nu-lı ăı frică* 51 ($_{19}$).
Cọmp, pl. *cọmpurĭ* câmp, câmpie 139.
Cọn adv. când [Wgd. kọu 6, 33, 35].
Cọ̀nipă sf. = cânepă.
Cọnt vb. I cânt 45; *si duţi la popă di-lĭ cọntă mulitfca* se duce la popa de-ĭ citesce mulitfă 118; *cọntă-mĭ cartea,* cetesce-mĭ scrisórea.
Cọ̀ntic, pl. *cọ̀ntiţi* (Wgd. *kọntik,* kọntitsọ 9) cântec 145; *dar kọntic* cânt (fac cântec) 145; *si darọ̀m cọti un cọntic* să facem câte un cântec, adecă să cântăm câte un cântec 161.
Cọrpă sf — (cârpă) batistă 162, 163.
Cọrţĭ-s. pl.—(cărţile) părţile laginóse din nas, din cap. Arom. *cărţi.*
Cọt, fem. *cọta* — cât, atât; *cọt salca plod şi tu cọta fămẹlıă* cât rod salcia şi tu atâţia copiĭ — atâta familie să aĭ 59 ($_{7}$); *cọta-ţĭ fu?* — atâta ţĭ-a fost ? 136; *cọti* = câte 62 ($_{6}$); *cọţı* 61 ($_{4}$), 59 ($_{5}$), 104 ($_{65}$) (Wgd. *kọt* 32, *kọta* 7, 32).
Cọti-va pr. neh. — câte-và, unele 162. Wgd. 29.
Cọtru către, spre 45 ($_{3}$), vedĭ *cutru.*
Cọţi pr. inter. — de ce? 66 ($_{107}$) (Wgd. *kọtsi* 34).
Cra! = strigătul corbuluĭ; carne, 149; *cra! pi!* = carne, apă.
Cracă sf. = ramură 110 ($_{72}$).
Cratină sf. ? 59 ($_{29}$).
Craţ! — tronc! (cuv. onom.) 45 ($_{4}$).
Crăngèlĭŭ sm. lemnul care servesce a întărì fusul de fer al moriĭ.
Crăstăvẹti şi **Crăstăvèţ** sm castravete (Pap.).
Crăşnès vb IV = scrîşnesc dinţiĭ; rod cu dinţiĭ 169.
Crăşti — (care scie) cine scie 167. Arom. *càrişti.*
Crăţăĭès vb IV — scrîşnesc, a face *cràţ, craţ* 67 ($_{133}$). Arom. *cîrţinescu* (*dinţìlĭ*).

Crep vb I = crĕp, plesnesc; *nă crep* 60 (64), 71 (102); *să-ḷĭ crępă țọțili* 108 (70), 159.
Cresc vb. III— cresc 56 (34), 103 (63); *s-na cręscă* 115 (78); *că ĭarba criscusi* 168.
Cr'ęmini [Wgd. *kręmini* 8] sm. — cremene 67 (108).
Cręstă sf. créstă; *cręstă di piştòl* cocoşul pistoluluĭ [Pap.].
Criel [Wgd. *kriĕl* 8] — creer, minte; *să-ŭ aĭbă-n criel* să o bage în sémă 116; *nu-ḷĭ trițeà prin criel* nu-ĭ treceà prin gând 165; *aşı dusi an criel* = îşĭ aduse aminte 142; Wgd. *nu ḷi-e kopt krielu* 68.
Crielàt adj. înțelept, cu minte 69 (169); 72 (235), 164: *criĭlàt* (când se vorbesce iute se aude forma acésta din urmă maĭ mult).
Criminarcă adj. cu cremene [sub înțeles: puşcă].
Crimnisès (mi) vb. IV mĕ prăvălesc.
Cristòs Crist (v. Ristós).
Crịştìn sm.—creştin 58 (27).
Criv adj. = strîmb 67 (109, 110).
Crivă adj. strâmbă; fig. salut turcesc 89 (11), sabie 89 (15).
Crivès vb. IV schiópĕt 65 (69).
Crivuḷĭcă (cu ∾) cu curbă, cu linie strîmbă (fel de brodărie) 35.
Croablă sf. fel de putină de pămînt saŭ lemn a 25—30 saŭ 35 ocale [Wgd. krọ̄blo] 31.
Croatnic adj. blând 77 (320).
Crud adj. necopt, crud.
Cruĭès vb. IV croesc [Pap.].
Cruți sf. — cruce 67 (111), 116 (80), 166 [Wgd. *krutsi* 23]; ∾ nume de constelațiune; partea corpuluĭ numită Arom. *cătină* [Pap.].
Cu conj. cu; *c*–, 46 (6); *cu sînătati* 56 (16); *cu vęc* 56 (28); *an loc di apu cu vin* în loc de apă, vin (turnà) 144.
'Cu v. *acu*.
Cuc sm.— cuc 45 (2); 46 (5), 67 (113, 115).
Cuc sm. nume de plantă.
Cucàr sm. stifat de cĭapă. Arom. *curcare*.
Cucĭàn sm. vardă 38.
Cucĭană sf. coteț 80 (391).
Cucnès vb. IV rĕsar, cresc; *ĭarbă vęrdi nu cucnęşti* = érbă verde nu cresce, nu rĕsare 50 (11, 12).
Cucoană sf. — cocónă 51 (17).
Cucòş sm. = cocoş 67 (114).
Cucòt sm. cocoş 45, 137; mândru 86 (633), 67 (112).
Cucoti sm. cocoş 136, 137.
Cucudă, pl. *cucudi* belciug, greutatea ce se atârnă de códa cântaruluĭ 141.
Cuculicĭŭ sm. = fructul pinuluĭ, braduluĭ.
Cucurẹti, pl. *cucurèțĭ* — cocoşel.
Cucuricu cucurigu 45 (1), 137.
Cucurọs (mi ∾) vb. I mĕ fudulesc, mĕ răţoesc 67 (110).
Cucuşoană sf. păduche ce se pune pe găinĭ.
Cucutàş sm. = cocoşel, fig. băét. Pap. 11 (19).
Cudiță sf. = codiță; partea cu care se termină şira spinăriĭ. (Pap.).
Cufărès vb. IV = cufuresc 72 (218).
Cufoari sf. cofóre (Pap.).
Cujòc sn. cojoc 141. Wgd. *ši ku kužatsi* 77 und mit Pelzen.
Cujurẹti, pl. *cujurèțĭ*, gogoş 36. Arom., *cucùḷiu*.
Cul — n. de cal.
Culă n. de epe 170 (19).
Culc (mi ∾) mĕ culc 50 (14), 117; *ti cuḷițĭ* — te culcĭ 160.
Culeră sf. holera 59 (52); *culera s-ti jungă!* Pap. 13 (9).

Culĭb sn. (Wgd. Kulip 49) = cuib 148.
Cum adv. = cum.
Cumàt sn. bucată 46 (6), 124.
Cumată pl. cumọţĭ sf. — bucată 45 (2), 119.
Cumăţọl sm. — bucată mică 118. Arom. *cumătùş*.
Cumetru cumĕtru, şiret 89 (17).
Cuminic vb. I cuminec, împărtăşesc; *mi* ∾ = mĕ cuminec (Pap.).
Cuminicătură sf. cuminicătură (Pap.).
Cumnàt (Wgd. *kumnàt* 15) sm. — cumnat 121.
Cumpăr vb. I cumpĕr; *oàminiḽĭ cùmpără* 115 (79). Wgd. *kumpọr* 11.
Cumpărătòr sm. cumpĕrător (Pap.).
Cunàc sn. conac, palat 151, 154.
Cunadă sf. — jder.
Cundìḽĭŭ (v. *candìḽĭu*).
Cundisès vb. IV ajung, poposesc; *cmo cundisiră ıeḽı la an* acuma poposiră eı la han 163.
Cundùr sm. douĕ ciorchine de strugure lipite. (Pap.)
Cunòsc vb. III = cunosc; *s-ti cunòsc* 78 (338); *cunuscură, că ţeḽıa sa ficĭoriḽĭ* cunoscură că aceia eraŭ feciorii 146; *cunuscù, că ari...* 145.
Cup sn. grămadă; grămadă de gândacĭ de mătase 26, 151.
Cupàcĭŭ sm. — copac 28.
Cupañĭă sf. copaie, albie; pl. *cupọñĭ* — copăĭ 31, 67 (117); *cupọñĭ daràţı* grămeḑĭ făcuţĭ 138.
Cupăràn sm. fel de dulamă 37.
Cupiă sf. fel de obiecte cu ajutorul cărora se plutesce 31.
Cupilàş sm. — flăcăŭ tînĕr de însurătóre, care a împlinit 14 anĭ 57 (58), 112 (73), 125.
Cupirès (mi ∾) mĕ acoper 77. Wgd. 78.

Cupirìt [Wgd. *kupirít* 24, *kupirituri* = acoperiş 24] adj. acoperit.
Cupiriminit sn. = acoperiş, cuvertură, acoperemînt (Pap.).
Cupitọñĭŭ (v. căpitọñĭŭ).
Cuprèţ sn. nume de plantă.
Cur vb. I curĕţ; *cură-ti di oà* — curĕţă-te de acì, adecă cară-te de acì 60 (38, 39).
Cur sn. = cur 47 (10), 51 (17, 18), 67 (118); *la aĭ curu greŭ* = aĭ ostenit, aĭ obosit 136; ∾ — fund 82 (432).
Curu-găḽìnăḽĭă = curul găineĭ (fel de brodărie) 35.
Curàt, fem. *curată* curat 101 (60).
Curaŭă sf. (Wgd. *kurao* 8, *kurọiḽi*, *kurali* 123) curea 53 (38), 67 (119).
Curbàn sacrificiŭ (tk. kurbàn) 148.
Curbèt sm. = Ţigan.
Curcubèĭ sm. — curcubeŭ 46 (8).
Curdisès vb. IV mĕ pun, mĕ aşez; *si curdisiră* se puseră 160; *cọn si curdisì ţela cu crìvili coarni* când se aşeză, când mi se puse acela cu córnele strîmbe 162.
Curiă sf. = pădure maĭ mică 167.
Curişniţă sf. găinaţĭ 46 (6).
Curită sf. butoiŭ mare de pus strugurĭ 30.
Curm vb. I curm, despart (Pap.). Arom. *curmu*.
Curm sm. curmeiŭ; *şiştaţiḽĭ cu un curm* baniĭ cu un curmeiŭ (fel de brodărie) 34.
Curọn (Wgd. *kurọn* 15) curînd; *maĭ curọn* — maĭ curînd 169.
Curpăn curpan 27; n. de plantă, care cresce ca viţa şi servesce şi la facerea coşurilor de albine.
Curşùm sn. glonte; *si dusi ca curşumu* = se duse ca glontele, adecă repede, iute de tot 164.

Curùn vb. I—încununez. Arom. *ncurùn, ncrùn* (Pap.).
Curunàtiţi s. pl. plata ce se cuvine pentru încununare popeï şi celorlalţï servitorï aï bisericiï.
Curună sf. (Wgd. *kurunǫ* 11) corónă, cunună; cununie; pl. *curùñï*=cununie 98 (49); *curùñï buni*—cununiï bune, adecă căsătorire bună 57 (42).
Cus adj. = scurt 67 (121-123); *cusă* scurtă 82 (440).
Cuscrès vb. I Arom. *ncuscrèdu*, mě fac cuscru; a se cuscrì.
Cuscrilïă sf. = cuscrenie. Arom. *cuscrilïe*.
Cuscrimi sf. = cuscrime 150.
Cuscru sm., pl. *cuscri* cuscru.
Cuseùn sn. curelele carï vin pe subt códa caluluï 31.
Cuscl̦ïu fel de pămînt pentru óle.
Cusès vb. IV — cosesc [Pap.].
Cuse — nume de câne 170 (21).
Cusi-cucoti n. propriŭ 136.
Cusiţă sf. = cusiţă, códă de pěr 76 (305), 117.
Cusòr sn. cosor 50 (9); *cusoru* = fel de brodărie 35.
Custandinàeïeă; *furlina*∾—galbenï de aï luï Constantin, galben austriac.
Custràc sm. — fel de pesce ca şalăul.
Cutàr sm. coşar [Pap.]
Cută sf. — (în limb. copil.) câne, căţel, căţeà, etc. Arom. idem.
Cutèţ sn. coteţ 40.
Cutie sf. — cutie 49 (9).
Cutmàcïŭ sm. Arom. *lapte gros*= lapte fiert şi lăsat să devie gros [Pap.]
Cùtniţă sf. = partea coşuluï moriï de desubt, în forma uneï cutióre pe unde cade grâul, grăunte cu cu grăunte, pe petrele de móră, spre a se măcinà.

Cutru în cotro? către, spre [Wgd. *kutru* 35].
Cutru adj. = sărman, biet nenorocit 163; pl. *cutril̦ï* 166.
Cuţaeli sf. partea din dărăt a samaruluı de care se prinde funia [Pap.]
Cuţăròs (mi ∾) mě fudulesc, mě răţoesc 67 (124).
Cuţităş sn. — cuţit mic 166.
Cuţòt sn. cuţit 159, 166 [Wgd. *kutsǫt* 10].
Cuvàeïŭ sm. fierar 29, 153; numele insecteï, răgace; cărăbuş.
Cuvalnă sf. nicovală. Ar. *amòne* 30.
Cuvèt [Wgd. *kuvèt* 51]—putere 156.

D.

Dalàc sm. — dalac 59 (23).
Dàïă sm. unchiŭ 62 (21).
Dali (vedï dăli) dacă, óre 159.
Damba-dumba 157.
Damcă sf. semn, marcare ce se face pe frunte 116 (30).
Daǫspretsi [Wgd. 28]. num. = douě-spre-dece.
Daǫzǫts [Wgd. 28] num. douě-decï.
Dap vb. I daŭ apă la vite, adap 91 (11) [Wgd. 7 idem]. Arom: *adàp: adàp prăvdî* = daŭ apă la vite; *adàp grădina*, stropesc grădina, etc.
Dar vb. I = fac, durez. Arom. *adàr* 33, 62 (24), 69 (159); *la dărară sac de pal̦ïă* 82 (434); *nu ştià să dară bun războiŭ* nu scià să lucreze bine în războiŭ 155 (17); *dăràt* (lit. — făcut) prefăcut 156; *si nă darǫm dinţil̦ï* să ne tocim dinţiï, să ne gătim dinţiï 161.
Dar, pl. *darurï* dar 122.
Daseăl sm. = învěţător, profesor 165.
Daş [Wgd. das Spiellämchen 50] miel obicïnuit a merge după cine-và. Arom. *mînàr*; cuvînt de provo-

care a berbecilor şi meilor *mînàrĭ* ca să se isbéscă între eĭ, saŭ cu fruntea lor în palma cuĭ-và. Wgd. 74

Dată menit, dat 67 ($_{135}$).

Daŭ vb. I daŭ; *să-mĭ da* 48 ($_{15}$); *dọ-mĭ!* 47 ($_{13}$); *da-ni-mĭ ti àrdiri* dare-ar să te arḑă! 59 ($_{9}$); *şa da-ni ver iri!* = Dare-ar să ne fie aşà! 55 ($_{13}$); *Mi si dẹdi di cap* = îmĭ trăsnì prin cap 64 ($_{57}$); *al̦ĭ dẹdi*= îĭ dede 63 ($_{34}$); *cu tot ţe didèşĭ* 110 ($_{72}$); *ĭel̦ĭ nu did'ẹŭ niţi un să antră* = eĭ nu lăsaŭ, nu daŭ voe nicĭ unul să intre 146; *dẹdi pri un cucòt* = întâlnì un cocoş 160; *dari bil'ẹg* = dare semn, dare gaj 125.

Daụk [Wgd. 7] vb. I=adaog; *dauš*= adàuseĭ [17 Wgd.].

Davăĭès vb. IV= reclam, mĕ judec; *măgàril̦i-ŭ davăĭès*=măgariĭ suferă 64 ($_{49}$).

Dă-li=dacă: *dă-li ari mul̦ĭari*= dacă are muere 142.

Dănàc sm. = viţel de un an.

Dănacĭcă sf. = viţeà de un an.

Dăngărès vb. IV = drăngănesc, troncànesc 60 ($_{45}$).

Dărdăràl sm. — flecar, bîrfitor.

Dărdărès vb. IV — birfesc 60 ($_{44}$). Arom. *dărdărescu.*

Dăruĭès vb. IV dăruesc 67 ($_{120}$), 122.

Dăruiri sf. — a dăruì, dàruire; pomenire; *si dăruì*—se ţinù a mare;

De! interj. de! *de bra! nu ti spari* de măĭ! nu te sperià, nu te descurajà! 57 ($_{67}$); *e, de!* 60 ($_{40}$).

Delmi conj. de óre-ce, din moment ce 74 ($_{205}$).

Demèc conj. — adecă 143.

Des adj. — des; *pọnă jùnsiră an un urmàn des-des* — până ajunseră într'o pădure désă-désă 166 [Wgd. *des*, pl. *deš* 33].

Desmintès [Wgd 42; Pap.]; vb. IV = descurc.

Deţindea [Wgd. *detsindea* 33 = jenseits] adv.=dincolo. Arom. *didinde, dinàparte* (v. *diţindea).*

Dẹd sm. moş 50 ($_{9}$), 51 ($_{20, 33, 34}$), 52, 53, 66 ($_{107}$).

Dẹdă sf [Wgd. dẹdo—Grossmutter] bunică.

Dẹl sn. dél, colină. Wgd. 8.

Dẹmi, sf. legăturĭ, servind a unì, a legà epele de la răsboiŭ, piciórele răsboiuluĭ 32.

Dẹpin vb. I dépĕn 32; *tot la depinară* a şterpelì totul; a furà totul; a mâncà totul 67 ($_{127}$).

Dẹpir vb. I smulg pĕrul 67 ($_{128, 129}$); *lară si d'ẹpira* începură să ţipe 149; *cọĭnili si d'ẹpira* = cânele cobesce [Pap.]; *ŭom dipiràt* om nenorocit, disperat, desolat [Pap.].

Dẹsa adj. désă; *şişţaţil̦i cu dẹsa* — baniĭ cu désa (fel de brodărie) 34.

Dẹjil̦ĭ, pl. de la *dẹd* buniciĭ 118.

Di prep. de 45 ($_{3}$), 49 ($_{3}$); *di să* ca să 61 ($_{3}$); *di bun Domnu!* cu bine Domnul! 56 ($_{21}$); *făr di coasti* 50 ($_{14}$); *di* oare 73 ($_{249}$); *di să trimẹtă vrină carti* dacă o să trimită vre-o carte — scrisóre — 142.

Diamènt sm. diamant 152.

Dichĭcl̦ĭn sm. — sapă (cu doĭ dinţĭ) 48 ($_{15}$).

Di-cọn adv. de când?

Didinţea adv. de dincóce. Arom. *dincoà.* [Pap.].

Di-disupră de asupra.

Diĭès vb. IV adiŭ, respir. Arom. *adìl̦ŭ* [Pap.].

Diindea adv. dincolo.

Di-ĭundi adv. de unde.

Dijòs adv. — de jos.

Dijulès vb. IV descojesc. Arom. *dizgòlĭŭ* [Pap.].
Dila prep. = de la [Wgd. *dila* 34].
Diminęță sf. = diminéță.
Dimnęța — diminéța 169 ($_4$), 54 ($_1$). [Wgd. *dimnęsta* 34].
Din prep. = din 50 ($_{16}$); *din timp* — la anul 56 ($_{31}$); *din ĭundi si bat munțiḷĭ* = de acolo, de unde se bat munțiĭ (în capete) 146, 63 ($_{40}$).
Dinapòĭ adv. — îndărăt, înapoĭ 157 (vedĭ dinăpòĭ).
Dinăoàră adv. — dintr-odată 108 ($_{70}$).
Dinăpòĭ adv. înapoĭ 68 ($_{137}$); *maĭ dinăpòĭ* = maĭ în urmă 144.
Dincoà adv. din cóce [Wgd. *dinkóa* 33].
Din-dinăoară [Wgd. din dinǫ oarǫ 32] adv. = dintr'odată.
Dinès vb. IV — ating; *cǫ́inili nu-ŭ za-dinęști* 65 ($_{78}$).
Dingu sm. = fel de vâltóre pentru curățitul orezuluĭ 26.
Dinti sm. = dinte 47 ($_{12}$); pl. *dințĭ* = dințĭ 50 ($_{10}$), 67 ($_{130-132}$); ∾ *coasnițĭ*.
Dintru prep.—pentru 33; *dintru țea* = pentru aceea; *dintru-ți* = pentru ce. [Wgd. *dintru tsę* = aus diesem Grunde 34].
Dințea adv. dincóce.
Dinzùr prep. = jur-împrejur 156; în jur 117 [Wgd. *din-žur* 33, *din-žur-di* 34].
Dinzùr vb. I înconjur; *și ca s-li dinzură* = și după ce le înconjóră 108 ($_{70}$).
Dinzurari sf. înconjur, înconjurare 108 ($_{70}$).
Dip adv. = neapĕrat 123.
Diparti adv. — departe 136; *maĭ diparti* maĭ departe 158.
Dipoĭa adv. apoĭ [Pap.].
Dipri prep. = de pe 49 ($_2$, $_7$), 107 ($_{68}$).
Dipu prep. = după 155. Arom. *dipu nîs* după dînsul (Epir).
Diră sf. urmă (?) 67 ($_{133}$).
Dirèc sm. și sn. stîlp 49 ($_3$); *Dòcăḷĭă cu dirèțĭ* = (brodat în felul) Docăĭ cu stîlpĭ 34. Arom. *dirèc, stur*.
Dirèp = după; drept; ajun; *dirèp cap și căcĭuŭă* 64 ($_{51}$); *dirèp rudiri* în momentul nasceriĭ, când să nască 116; *dirèp viniri* drept când vin, la venirea 100 ($_{59}$); *dirèp Cărcĭùn* în ajun de Crăcĭun 111 ($_{72}$); *dirèp sami Gĭorz* = în ajunul s-tuluĭ George 113 ($_{73}$).
Dirèpt adj., adv.—drept 67 ($_{109}$), 84 ($_{493}$), 169 ($_{134}$, $_{136}$); *zăbùn⁻dirèpt* haină femeéscă dréptă 36; *dirèpt spuni*— spune drept 140; fem. *dirępă* [Wgd. 17; *dirępta* = rechts 33].
Direptòs adj. = cel drept 68 ($_{135}$).
Dirmi conj. (vedĭ *delmi*) dacă 155; *dirmi la flași* din moment ce-l aflașĭ 156.
Disagă, pl. *disǫ̀zi* = desagĭ 163.
Discàrc vb. I — descarc 141, 153; *țe-șĭ discărcǫ̀* = ce-șĭ descărcă 162.
Discăntari sf.=descântare; ∾ *di putniri di cḷinurĭ* = descântare de făcut de c'inurĭ 104 ($_{65}$).
Discǫ̀nt vb. I = descânt; *si discǫntă* = să descânte 107 ($_{68}$). Pap. 24 ($_9$).
Disfàc vb. III = cobor; *mi* ∾ = mĕ cobor; *ați ași disfęsi Cusi-cucoti* = apoĭ se coborî, se dede jos Cusi-cucoti 138; *disfǫ̀-ti cmo să-țĭ dau și ĭo țe țerĭ* = cobóră-te, dă-te jos acum să-țĭ daŭ și eŭ ce dorescĭ, ce cerĭ 167.
Disfàș vb. I desfaș, desfășur 119; *la disfașă* = îl desfașie, îl desfășură 105 ($_{66}$).
Disfǫ̀r (mi ∾) — mĕ daŭ jos, mĕ cobor cu ajutorul funieĭ, sfóreĭ 148.

*

Disgulès vb. IV = născocesc, descoper [Pap.].
Disgustès vb. I = ospĕtez 121.
Disjulès (v. *dijulès*) vb. IV = descojesc, scot cója a ce-và; *disjulès pǫĭnea* descojesc pânea. Arom· *dizgòl̦ĭŭ.*
Dislèg vb. I desleg 105 ($_{65}$). Pap. 9 ($_{6}$).
Dismărǫ̀s (mi ∾) [Wgd. *dismǫrǫ̀s* — ruhe mich aus, 42] vb. IV — mĕ odihnesc, mĕ repausez; *ca să si dismărę̨scă un'ec* după ce se va odihnì niţel 166.
Dispàrt vb. IV = despart (Pap.).
Dispărǫ̀s vb. IV — sfâșiŭ (Pap. greşit *disparàsc); poati s-li dispărę̨scă* póte să le sfâşie. Inf. *dispărǫri.*
Dispărţǫ̀s vb. IV — despart, despărţesc; *l̦a dispărţaşti* — îĭ desparte, îĭ despărţesce 53 ($_{40}$).
Dispìc vb. I = despic. Arom. *disìc* (Pap.).
Dispicătură sf. despicătură 148.
Displitès vb. IV = despletesc (Pap.).
Dispòl̦ĭŭ vb. I = despoiŭ; *dispul̦ĭàt* = despoiat, fig. om de nimic. Arom. *dispòl̦ĭŭ, dispul̦ĭàt.*
Disupră [Wgd. *disuprǫ* 35] prep. de-asupra.
Disupru prep. = de-asupra; *pri* ∾ = pe de-asupra 103 ($_{63}$);
Di-sus adv., prep. — de sus.
Dişcl̦ìd vb. III = deschid 45 ($_{4}$), 159; *dişcl̦ìs* — deschis 51 ($_{23}$).
Dişcl̦itòr sn. = răşchitor 33.
Dişǫ̀rt vb. I — deşert; *dişǫ̀rţĭ* deşerţĭ, golescĭ 62 ($_{6}$).
Dişteùt vb. I deştept; *ea nu la dişti̦tǫ̀* = ea nu-l deşteptă 164; *dişti̦tàt* (Wgd. *diştetàt* 17) — deştept, deşteptat.
Dişteùt adj. (Wgd. *dišté̀t* 17) = deştept.

Diţindea adv. (v. *deţindea*) = dincolo, în a parte 144, 155. Arom. *didinde, nàparte.*
Diŭ sm. = duh, adiere, respiraţię.
Arom. *adil̦ıari* (Pap.).
Dĭundi (Wgd. *d̦ĭundi* 33) adv. = de unde.
Div adj. — sălbatec 80 ($_{389}$).
Divutină sf. — fiéră, animal sălbatec 142, 147.
Dizgòl̦ĭŭ vb. I = descojesc. Arom. idem.
Dizgròp vb. I = desgrop, desmormîntez; *aŭ dizgrupară* o desgropară 145, 147.
Doagă sf. = dógă, velinţă maĭ grósă, cuvertură 117.
Doàpăr vb. I. = mĕ razĕm. Arom. *mi ndoapăr* [Pap.]
Doari (mi ∾) = mĕ dóre; *la doari buricu* = îl dóre inima 116 ($_{79}$).
Docă n. prop. fem. = Docă; *Dòcăl̦ĭă* = a Docăĭ, în felul Docăĭ 34; ∾ *cu dirèţĭ;* ∾ *roşĭ,* ∾ *vìnită* felurĭ de brodăriĭ 34.
Dodă sf. = soră maĭ mare. Wgd. 50 *dodǫ.*
Doĭ num; fem. *dǫŭ, dǫŭă, doaŭă* [Wgd. *doi̦, doau̦ǫ,* 28] = doĭ; *an doı aţı mę̨rzi* = eştĭ un fricos 68 ($_{138}$); *l̦ĭŭtnicu ăn doĭ!* 59 ($_{14}$).
Dom' sm. = Domnul, Dumneḑeŭ 60 ($_{47}$).
Dom-l̦ĭertu vb. I = mĕ rog luĭ Dumneḑeŭ să erte, ert cu ajutǫrul luĭ Dumneḑeŭ; *sa-ţĭ dom-l̦ĭertu tatu-tu* = o să-ţĭ pomenesc pe tată-tu, o să mĕ rog de ertarea păcatelor tatăluĭ tĕŭ. Arom. *dum-l̦ĭertu. Dom-l̦ĭartă-ţĭ!; Dum-l̦artă* = értă-l, Dómne, odihnesce-l, Dómne 57 ($_{51}$); când luăm din coliva, ce se împărţesce pentru pomenirea şi ertarea păcatelor cuĭ-

va, întrebuințăm în tot-deauna expresiunea de maĭ sus : *dom-ľiartă!* Arom. *dum-ľiartă-l* 157.

Domcă = n. de capră 170 (23).

Domn sm. Dumnedeŭ, Christ, cer; 67 (137-152); *ți sa zică Domnu* = ce să dică Dumnedeŭ, ce-o dice Dumnedeŭ 39; *să dea Domnu!* 55 (8); *lu domnu* 55 (12); 56, 57; *maĭ di cutru partea Dòmnuluĭ*=cu inimă bună 167; ∾ = cer 50 (16).

Doncă = n. propriŭ de femeĭ; n. de capre 170 (24).

Dor, pl. *dorurĭ* = dor [Wgd. 24].

Dor vb. II=dor; *baba-u doari buricu* 45 (1); doresc: *ti dor* = te doresc.

Dorm vb. IV = dorm; *dorm bùbili* 26; *za-doarmi* 69 (165); *durmeà ca dupri țea lantă lumi* =dormià ca de pe lumea cea-laltă, adecă mult și bine 164 [Wgd. 37 idem].

Dosta adv. = destul 60 (43, 45, 46).

Dọpăr [Wgd. *dọpor* 49] vb. I apĕr.

Dọŭ num. = douĕ; *la dọuli zọli* — a doua di 147.

Drac sm. drac 61 (69), 69; *lucru dràculuì* lucrul draculuĭ 166.

Drăjaŭă sf. códă de topor 82 (447), 135. Wgd. *drọžàuọ* 75, 76.

Drămòñĭŭ sm. = dermoniŭ, ciur cu găurele maĭ măricele (Pap.).

Drăpès (mi ∾) vb. IV mĕ scarpin, mĕ zgâriŭ (Pap).

Drẹzgă sf.=pădure désă; lucru plin. Arom. *lucru stupătòs.*

Drim loc. adv. *pri drim* pe lună plină (Pap.).

Drob, pl. *droburĭ* — ficat, drob 140, 88 (564); *drobu alb* = plămâniĭ; *drobu negru*=ficat. Arom. *plimună* și *hicàt.*

Drubès vb. IV sdrobesc; dumic 75 (279); îmbucățesc 120; sfarăm; *drubìt scrăcăĭèșĭ* = dumicat' mănâncĭ, îndopĭ 69 (158).

Drugă sf. — țepuș ce se pune în cep 28.

Drujdẹľĭă sf. piuă (?) 69 (159).

Drum, pl. *drumurĭ* [Wgd. idem 24, 48] = drum, 69 (160-162); *s-nu vriĭiascà drumu* — să nu vorbéscă în drum; mergênd să nu vorbéscă 108 (70); *chinisiră drumu* porniră în drum 137; *cum amnà drumu* cum umblà, cum mergeà pe drum 160; *și-șı vizù di drum* = și-șĭ vĕdù de drum 162; *ari si-țĭ da drumu* — ițĭ va da drumul 163.

Drumàc sn. cărare, potecă.

Drumătòr sm. — drumeț, călĕtor 155. Wgd. *drumutoru* 78.

Drumu-numùșuluĭ sm. drumŭl nașuluĭ, se numesce costelațiunea *drumul luĭ Traian*, despre care se spune aceeașĭ legendă, povestită de noĭ în lucrarea nóstră «*Din Literatura Poporană a Aromânilor*» pag. 812, cu singura deosébire, că laptele este înlocuit cŭ paie.

Du prefix la unele verbe, ca să întăréscă și maĭ mult acțiunea lor 65 (84); *ca s-la du spẹlă*=și după ce va fi spălat (cu desăvîrșire) 108 (70).

Duàn sm. — șoim de munte.

Dubară sf. complot, conspirație; *fẹsiră dubară* complotară 156.

Duc vb. III.=duc 46 (7); *si dusi* se duse 69 (164); *mi duș* =mĕ duseĭ; *năpòĭ-țĭ că duseșĭ-ti, dușmànuli!* înapoĭ (înapoiéză-te), că te-aĭ dus, drăguțule! 69 (167); *vrin si dusẹsi* — cine-và se dusese 151; *si dus'ẹsiră* — se duseseră 156; *și-șı si dusẹsi* — îșĭ se dusese 158; *ama s-mi duc* dar o să mĕ duc 135; *du-mĭ* — adu-mĭ 135; *ra dus* — s'a dus, erà dus 69 (168).

Duchĭàn sn. = prăvălie 159.
Duchĭès (Pap.) vb. IV îmĭ vine în minte, pricep. Arom. *aduchĭescu* (Epir).
Dud, pl. *duḑĭ* sm. = dud 28.
Dudulèţ sm. — paparudă 115 (78).
Dujdovnic sm. = salamandră. Arom. *salamendră*.
Dulàp sm. şi n. dulap 135, 162.
Dulţi adj. — dulce 72 (233), 145. Wgd. *dultsi* 17.
Duma = n. prop. de persónă 46 (9).
Dunachin sm. = gazdă, stăpân al caseĭ, capul familieĭ 103 (63), 122; *dumachinca* — stăpâna caseĭ 123.
Dumìnică sf. = Duminecă.
Dumnizèsc adj. — Dumneḑeesc (Pap.).
Dun vb. I = adun, strîng 71 (204), 102; *ca si dunară toţĭ* = după ce se strînseră cu toţiĭ 147.
Dunari sf. — adunare, a adunà; *dunarea-vìñĭurilor* = culesul viilor.
Duñĭa sf. — lume 62 (24), 69 (155), 74 (165).
După prep. veḑĭ *dupu* 163, 164.
Dupărọs (mi ∾) — mĕ rézem. Arom. mi *ndoapăr*.
Dupri prep. — de pe; *dupri lanta lumi* — de pe cea-laltă lume 73 (250), 164.
Dupu prep. după 50 (9), 51 (20) (v. *dipu*). Wgd. *dupu* 35.
Durì n. de cal întors 170 (25).
Durmiri sf. = a dormì, dormire (Wgd. *durmire* 14; *durmiri* 36).
Durmitès vb. I mĕ închin (luĭ D-ḑeŭ, celor sfinte); a dormì bine de tot; inf. *durmitizari*.
Duşmàn sm. inimic, duşman 55 (19), 69 (165-168); 138; în sens de desmierdare: drăguţ 69 (167); 138.
Duşu = fiinţă; nămilă 150.
Dùţiri sf. — ducere 84 (473).

Ḑ

Ḑ se pronunţă *dz*.
Ḑadă sf. = zadă. Se scóte din lemn de pin, brad şi juniper.
Ḑarḑalìn sm. (Pap. *ḑărḑălìn*) zarzăr 28.
Ḑamatcă sf. n. de pasere, care cântă fórte frumos: *ăĭ pul̦ĭŭ prĭumuvirèsc* = este pasere primăvĕratecă (Hma), care vine primăvara şi se duce tómna.
Ḑămbàc sm. — nume de flóre. Arom. *zămbàc*. Pap.: bólă numită la Arom. *faţi-ntr-ocl̦i*.
Ḑămbufùl̦ĭŭ — nume de flóre.
Ḑărḑălină sf. = zarzără. Pap.
Ḑifră sf. = cióreci, poturĭ 37, 120.
Ḑig, pl. *ḑigurĭ* — termin de joc copil. 90 (3).
Ḑivri — fig., ochĭ; *să aţĭ ĭęsă ḑìvril̦ĭ* = să-ţĭ ésă ochiĭ. Arom., se ḑice: *să-ţĭ ĭasă «ḑìhil̦i»*, *ḑihĭ*, în loc de ochĭ.
Ḑoĭcă = nume de vacă 170 (26).

E

E! interj.; *e, de!* — eĭ, de! 60 (46).
Ea pron. pers. [Wgd. *ịa* 29; *al̦ĭ* dat., aọ, u ac.] ea; *la ea* — eĭ dat. 103 (63); *al̦ĭ* — îĭ dat. 49 (4, 51, 11); *la lantă parti-l̦ĭ si puni lupată* la cea-laltă parte i se pune lopată 33; *nu l̦i-ăĭ frică* = nu-ĭ este frică 51 (19); *al̦ĭ* — îĭ 51 (19, 21); *şi-ŭ* — şi o 45 (4); *au* ac. 53 (37); 45 (4); *ĭa-o* — étă-o 64 (50); pl. *eali*; ac. *li* 77 (333); dat. *la*. Wgd. *ịali*; *la* dat. *li* ac. 29.
Ecşighisès vb. IV = tâlmăcesc, explic 165.
Eftin [Wgd. 2] adj. = eftin.
Eli-alaisi — formulă turcéscă, însemnând acì: vaĭ *dómne, eĭ dómne!* 160.

Emin adv. = abià 8 (568).
Etcă = étă 143.

F

Fac vb. III — fac; *nu faţi* — nu face; *sup tini să faţĭ!* 59 (33); *si facă* 48 (15); *s-la facă* 56 (28); *ţi sa faţĭ?* — ce să facĭ 57 (55); *fǫ!* = fă! 63 (42); *da-m̃ı ti fàţiri* 60 (48); *di fàţiri... lăgară* de limpeḑit, de curăţit argintul de aramă 30; *nu faţi* = nu e bine, nu face 102 (61); di ca sa *du facă micu* = după ce va nasce pe prunc, după ce se nasce pruncul 117; *fat* = făcut 119; *ară fẹta ţẹa fată* — iar fata cea născută 165; *fẹta aşĭ fẹsi un ficiòr* = fata îşĭ născù un băiat 153; *an loc că ea vẹ fat* = pe când dânsa născuse 143; *cola ea fẹsi un iḽĭŭ* — acolo ea născù un fiŭ 142; *si fẹsi saibu pri ĭel* = se adresă luĭ logofătul 156; *că-şĭ vẹŭ fat un mic lupcĭàc* căcĭ îşĭ născuseră un puiŭ de lup 161; *am̃ĭ si faţi* îmĭ pare 164; *ari fat* = a fost 162 [Wgd. 45].
Fachìr adj. sărman, sărac 62 (29), 142.
Fag, pl. *fazĭ* — fag.
Falcă sf. = falcă.
Fară [fǫr, făr] prep. = fără 145.
Faşă sf. = făşie cu care se légă pruncul în légăn, şi care Arom. se ḑice: *faşĭe* 122.
Fat = fapt 88 (577).
Faţă sf. = faţă [Pap.].
Fàţiri sf. — facere; nascere 116.
Fălès [mi∾] — mĕ fălesc, mĕ laud [Pap.].
Fămẹḽă sf. = familie, copiĭ 59 (6-8), 61 (11), 69 (170), 145 [Wgd. *fumẹḽiǫ* 4].
Făntǫnă sf. = fântână 149.
Făr prep. — fără 50 (14). v. *fǫr*.
Făràş sn. — făraş 31. Arom. *farasi, fraşe*.
Fărcĭǫs vb. IV = sforĭiŭ. Arom. *hîrbulescu* [Pap.].
Fărină sf. — făină 105 (66).
Fărti = cuvînt apelativ cu care chémă cumnatele pe cumnaţĭ, în loc de a-ĭ numi numaĭ pe nume: *fărti Noe! vìn coà* [Pap.].
Fărtàt sm. — fărtat; *fărtati* = prietine, amice 127. Wgd. *furtati* 49.
Fărtăţiḽă sf. = frăţie de cruce. Arom. *fărtăţiḽĭe* [Pap.].
Făsùḽĭŭ sn. = fel de fasole; ∾ *gras* fasole ţucără.
Fes sn. — fel 102 (61).
Fet vb. I fĕt; aḽĭ si fitǫ̀ *bou* = i se fĕtă boul 63 (32).
Fẹmin adj. = femenin [Pap.] 156.
F'ẹmină adj. = femenină 69 (172)
Fẹtă [Wgd. *fẹtǫ* 4] sf. — fată.
F'ẹtişcă sf. = fetiţă [Pap.].
Fẹric vb. I = (feric) încalţ, potcovesc; te lucrez, te calomniez 70 (174).
Ficĭòr sm. = fecior, băiat, 170 (173), 162.
Ficĭurèl sm. = băeţaş [Pap.].
Ficĭurẹmi sf. feciorime [Pap.].
Filẹn [tk.] — cutare 144.
Filia sf. = felie 35.
Fină = n. de căţeà 170 (37).
Firès (mi ∾) vb. IV = mĕ feresc, mĕ păzesc [Pap.].
Fitèsc adj. = de fată; *an fitẹscă rubă* — în haină de fată 156.
Fitişoarcă sf. — fetiţă [Pap].
Fiŭ sm. — instrument servind argintarilor 30.
Flămùnd adj. = flămând 82 (438), 148. Wgd. *flǫmùnt* 28, 49.
Flămundẹţă şi **flămăndẹţă** sf. fóme, flămânḑire.
Flămundòs adj. = flămânḑit, flămând [Pap.].

Flămunḑọs vb. IV = flămânḑesc.
Flingiàn sm. = céşcă (de cafeà) 122.
Floari [Wgd. *floare* 23] sf. — flóre.
Foali sm. foale 58 (4); *doĭ foḷĭurĭ* 149; *foali di suflari* — foale cu care se suflă; ∾ *di răstupiri răzintu* = foale de topit argintul 30; ∾ = burtă, pântece 66 (104), 81 (415); la *dărară foali* a bate rĕŭ pe cine-và 70 (172); *ăḷĭ spărsèşĭ foàlili* — (fig.) îl îndopaşĭ cu mâncare 70 (178).
Foàrfiţĭ sf. pl. = fórfecĭ 30, 45 (4).
Foc sn. = foc 50 (11, 13), 51 (21), 83 (459); *nu putù să-şĭ ţọnă focu pri burìc* nu putù să se stăpânéscă, nu putu să-şĭ ţie focul pe inimă 163.
Fòrtumă sf. = funie. Arom. *fòrtumă* 79 (360).
Fọr prep. = fără; *fọră-di, fọr-di* [Wgd. fọrọdi, fọrọ 34] = fără de.
Frasim sm. = frasin 33 Brw.
Frasin sm. = frasin 28, 32. Arom. *frapsin.*
Frati sm. = frate 47 (7), 53 (38) [Wgd. *frate, frats* 11; frati, fratsị 22].
Frăcĭọs v. *fărcıọs.*
Frăşcăĭès vb. IV = scutur, bat pe ce-và, ca să se scuture praful saŭ alt-ce-và de pe el 138.
Frec vb. I. = frec, trag pe cine-và, când e rĕcit.
Frenc pl. *Frenţı* = Frances, European 152.
Fricá sf. = frică 51 (19), 70 (180, 181). Wgd. *frikọ* 34.
Friel sn. = fluer 159.
Frig vb. III = frig; *s-la frìzim*=să-l frigem 160, 62 (17); *fris* = fript. Wgd. *fripš* 39, probabil să fie greşélă în loc de *friş* — fripseiŭ, cum se aude în Meglenia şi cum de altfel găsim tot la Wgd. 17.
Frig [Wgd. *frik* 24]=frig; *faţi frig*= face frig, este frig.
Frigurĭ sn. pl. = frigurĭ; insectă din ordinul crepusculorilor, numită, dacă nu mĕ înşel, sfinx, cap de mórte. Arom. *hĭavră.* Se crede, că cine este apucat de frigurĭ, spre a se scăpà, este bine să prinḑă acéstă insectă şi să-ĭ scuipe în gură, după care fapt frigurile îl vor părăsì [Pap.].
Frimìnt vb. I = frămînt, fac pâne. Pap.
Frọn sn. = frâŭ. Pap. greşit *frăn.* Wgd. *frọn* 6.
Frọng vb. III = frâng; *Nă za frọnsim un'ẹc* = ne-am răfuit, certat niţel 70 (182), *frọnḑi-ţĭ guşa di oà*= rupe-ţĭ gâtul de acì! adecă: du-te dracului! 59 (17). Wgd. *frọnt, frọnš* 18; Pap.
Frunḑă sf.=frunză 70 (183), 152. Wgd. *frunzọ* 11.
Frunti sf. = frunte 86 (530), 108 (70).
Ftari pr. neh. = atare 103 (63), pl. *ftọrĭ.* Wgd. *tari, tọrị* 65.
Fucĭọs vb. IV = sforăiŭ. Wgd. *futšọs* = ich schnarche 42; veḑĭ *fărcĭọs.* Arom. *hărchıescu, hărbulescu.*
Fudùl adj. — fudul, lăudăros [Pap.].
Fufutès vb. IV = [cuv. onom.] a ţîşiì [= despre foc 97] (41).
Fug vb. IV = fug 33; *fuzi casă* = se duce acasă 115 (79); *ĭẹpa fuzi* 45 (2); *fuı!* = fugĭ! 67 (110), 69 (153), 169.
Fugatu sm. = fugitul 76 (311).
Fugă sf. = fugă, plecare 83 (459), 117, 123.
Fuḷĭòr, pl. *fuḷĭoàră* = fuior, lână de tors. Arom. *fuḷĭòr* 38; fig. minte.
Fum sn. — fum 47 (13), 50 (14, 16).
Fum vb. I=fumez, fumeg; *la fumàŭ*= le era frică; nu cutezaŭ 70 (184).

Fund sn. = locuinţa de érnă destinată vitelor 40; ∾=fund: *an fundu lu mari*=în fundul, în adâncul măriĭ.
Funi [Wgd. 65] = funie.
Fuñĭàr sm. care face funiĭ.
Fuñĭă sf. funie 84 (403), 148.
Fur sm. = fur 70 (186, 187).
Fur vb. I = fur, a furà 74 (260) 165; *furàt* furat 84.
Furcă sf. — furcă 32; pl. *furţı* 31.
Furculiţă sf. — furculiţă 31.
Furiļĭ s. pl. — constelaţiunea: ursul mare, carul mare.
Furiļĭă sf. — furt, hoţie, hoţĭ mulţĭ; *mari furiļıă-ı la noı* mare hoţie e pe la noĭ, suferim mult de hoţĭ.
Furlină sf. — galben, monedă de aur, pl. *furlìñı* 126. Arom. *flurie.*
Furlọc sn. — furt, hoţie [Pap.].
Furnă sf. = cuptor 138.
Furnigàr sm. = furnicar, loc plin de furnicĭ [Pap.].
Furnigă sf. = furnică 70 (185); pl. furnizĭ. Wgd. *furnigọ, furnìs* 11.
Furnofcă adj. — de cuptor; *lupọţĭ furnòfţı* = lopeţĭ de cuptor 31.
Furtună sf. = furtună, vijelie; fig. miserie [Pap.].
Fus sn. — fus 32; *fusi* pl. — vergelele de la răsboiŭ; cârligele cu carĭ se împletesc ciorapiĭ; *fus di rudàñĭu* fus de cicric; *fus-diĭer*=fusul de fier de la móră.
Fusu-bàbăļĭă = fusul babeĭ, nume de plantă.
Fustàn sn. — Arom. fustanelă 114 (75).
Fuştĭ s. pl. Vergele, beţişóre de la răsboiŭ 32; cârligele acele de împletit ciorapiĭ 102 (63), 103 (65).
Fùştiñĭ — n. de oraşel în Meglenia de jos, locuit de Turcĭ şi Bulgarì turciţĭ 158.
Fut vb. III fut 136, 137.

G.

Gad. pl. *gaƺı* — paiŭ. Arom. *şiļıe*; *añĭ antrọ gad an ŭocļĭu* îmĭ intră gunoiŭ, ce-và în ochiŭ (Pap.).
Gaĭdă sf. cimpoiŭ 114 (75); *mi dăràĭ gaĭdă* — m'am făcut cimpoiŭ, adecă: m'am săturat bine de tot 70 (169).
Gaĭgur sm. — pasere din ordinul răpitórelor, galbenă, de mărimea unuĭ cocoş.
Gailè sf. grijă, mâhnire, întristare; *că-ĭ mult an gailè* = că-ĭ tare întristat 142; *ļĭ-ăĭ buricu an gailè* — iĭ este inima întristată 144, 146.
Galbin adj. = galben 70 (190). Wgd. 28.
Galicĭuni [Wgd. *galitšuni* — Verhätschelung 15] sf. — desmierdare.
Gañĭ = ? 50 (13).
Gard sn. = Gard 106 (67); *că gàrdurli raŭ amplititi* — căcĭ gardurile eraŭ împletite 151.
Garş, fem. *garşă* adj.; *capră garşă* — capră pestriţă, care este négră şi are pete albe, orĭ albă cu pete negre 170 (28).
Gàură, pl. găurĭ, sf. = gaură 54 (41); *găurĭ* — celule de albine 27. Wgd. Hölle 4.
Gaz sn. = gaz, petroleŭ 51 (94), 52 (31).
Gădès vb. IV = *mi gădìı an ŭocļĭu* îmĭ întră paiŭ (gad) în ochiŭ. Pap.
Gădúñĭŭ sm. gutuiŭ (Pap.). 28.
Găduñĭă sf. — gutuie (Pap.).
Gălbinari sf. — gălbinare; bólă de inimă cu acelaşı nume.
Gălbiuicĭòs adj. galben; suferind de gălbinare; om şubred, neputincios.
Gălbinùş sn. — gălbenuş.
Gălcĭavă sf. = gâlcévă 161.
Gălès vb. IV = desmierd; *gălìt ficĭòr* = copil desmierdat.

Gălęță sf. — gălétă 31.
Găliciuni sf. = desmierdare.
Găļină sf. = găină 51 ($_{17}$); *di gàļìñĭ aļĭ ăĭ frică* 51 ($_{19}$). Wgd. *gǫļinǫ* 5.
Găngălès vb. IV = gângăvesc, a fi gângav [Pap.].
Gănsàc sm. — gâscan, gânsac.
Gărb v. *grăb*.
Gărbès vb. IV — tund oile la gât, pântece și códă. Arom. *suiļĭèḑ*.
Gărbovă adj. = gârbovă, cocoșată 165.
Gărdină sf. — grădină 141.
Gărguļĭcă ulcior cu gura strîmtă [Pap.].
Gărnață adj. de grâŭ; *pugaciă gărnață* — plăcintă de făină de grâŭ 120; *fați muma-sa maı multi pǫñĭ gărnǫțĭ* 103 ($_{63}$).
Gărnișór sn. — porumb 25; ∾ *alb*, ∾ *galbin*, felurĭ de porumb 25, 152.
Gărnùț sn. = bubă 59 ($_{28}$). Wgd. *gǫrnùts* 24.
Gărtlàn sn. gâtlej [tk. gîrtlàk].
Găsèlniță sf. — omidă, găselniță.
Găvană sf. farfurie de lemn, care se astupă fórte bine cu capacul 34. Arom. *cărnìciu* ; *pidupinac* (Epir).
Gătùñĭŭ v. *gădùñıŭ* 28.
Găzetă sf. — monedă veche, falsă, de metal fără valóre 91 ($_{8}$).
Ghĭarmi sm. verme 51 ($_{18}$); *ghĭarmi țe taļĭă* fel de verme. Wgd. *ghįarmi* 8, 19.
Ghĭaspi, pl. *ghıespĭ* vespe 81 ($_{433}$). Wgd. *gįaspi*, *gįesp* 19, 8.
Ghiață sf. = viețuitóre 51 ($_{19}$); viéță 70 ($_{191}$). Wgd. gįatsǫ 19; *nițí ună ghiață* — nicĭ o ființă 166, 160.
Ghiazmă sf. apă sfințită 120.
Ghidi măĭ; *ghidi ampiràtuli*=măĭ împĕratule! 150.
Ghiès vb. IV = înviez, viețuesc, trăesc 66 ($_{95}$). Wgd. gįiès viețuesc 19, 42.
Ghĭesă adj. = capra de colóre négră și vărgată cu roșu la burtă; *capră ghĭesă* [Pap.] 170 ($_{39}$).
Ghigór sm. — piétră porósă, găurită de plóie.
Ghinghiaru sm. spin măgăresc 139.
Ghinghìr sm. nume de plantă cu spinĭ; place mult măgarilor [Pap.]
Ghioàră sf. — vioreà 88 ($_{563}$).
Ghĭoĭa adv. óre 74 ($_{271}$). [tk. pers. *ghıoĭa*].
Ghiòn sm. n. de pasere. Arom. *ghıon* 95 ($_{39}$). Cântă duios și nóptea chiar, și se spune că-șĭ chémă pe frățiorul sĕŭ.
Ghĭor n. de plantă, fel de viorele.
Ghĭorghi n. prop. George 58 ($_{39}$).
Ghipt sn.=vipt, grâne, cereale 47 ($_{10}$), 138. Wgd. *gįipt* = Nahrung 17, 19.
Ghirdàn sn. colan [Pap.].
Ghiŭ adj. = viŭ, sănătos; *să iă ghiŭ micu* să fie sănătos micul 56 ($_{27-29}$), 55 ($_{5,17}$) 57 ($_{44,49,50}$), ($_{58}$); *mi mancàŭ cola ghiŭ* = mĕ mâncaŭ coleà de viŭ 162. Wgd. *gįiu* 19; *ghiă* [pronunță: *ghıă]* — vie, sănătósă 49 ($_{4}$), 54 ($_{41}$); *baclă ghĭă*—favă crudă, nefiértă 159.
Ghiulét viuleț 54 ($_{41}$).
Ghĭulizara — n. propriŭ 146-151.
Ghĭupc sm. Țigan; fem. *ghıupcă*; pl.m. *ghıupțı*, fem. *ghıupchi* [Pap.]. 51 ($_{17}$), 52 ($_{30}$), 70 ($_{192}$), 47 ($_{11}$).
Ghĭupc sm. = pasere din ordinul cornirostelor, de colóre țigănéscă.
Ghĭupcă sf. clește maĭ greoiŭ, maĭ măricel 30.
Gĭadeĭă sf. — șoseà 167.
Gĭam sn.=giam. Wgd. pl. *džamurį* 19.
Gĭambùș sn. = petrecere, chef ; *îșĭ*

dărară gĭambùş — făcură chef, petrecură 151; *cu gĭambuşurĭ* în petrecerĭ 142.
Gĭamiă sf. moschea 67 (111).
Gĭanăm — dragă, frate, măĭ; *aĭdi gĭanăm zǫnă-Ghıulizaro, nu darĭ vrin cǫntic* = aĭ fă (dragă) ḑină Gh., nu cânţĭ, nu începĭ vre-un cântec 145; *bun aĭ gıanăm*—bun e frate 77 (312). [tk. gĭan = suflet].
Gĭangalòţĭ s. pl.=instrumente 89 (38); *gĭangalòţı di agru* = unelte de agricultură 103 (63).
Gĭavaìr sn. giuvaer, diamant [Pap.].
Gĭavara-gĭuvara — 70 (193).
Gĭăngărăş m. clopoţel. Wgd. džǫngǫrašu 74 = Schelle.
Gĭăngărès vb. IV = rĕsun, sun din clopoţel, dintr'un instrument órecare, 128.
Gibădàn sn. fel de haină, fel de vestă. Arom. *gimăndane* 37.
Gibărdisès vb. IV îndestulez; *şi belchi si gibàrdisęscă di tamachıărlǫc* că doar s'o îndestulà de lăcomie 138.
Gĭep sn.=buzunar 115 (79), 164. [Gepgeib tk].
Gigi-migi — lucrurĭ plăcute de ale mâncăriĭ 128.
Gĭucu adj. — nepricopsit 89 (32).
Gĭumăndani [Wgd. *džumǫndani* 19] sf. = Jacke von Wolle, Art von Weste.
Gĭuvàp sn. — rĕspuns 157.
Gĭuvara = 70 (193).
Glas sn. = glas, voce 53 (39), 144; *din un glas* = într'un glas 160.
Glesnă, pl. *glesni*—glesne 70 (194), 145.
Gliciĭcă sf. = nume de flóre albă, pl. *glicichi*.
Gligusìt adj. =lustruit; *vęrdi gligusìt* uns cu verde, după cum se obicĭnuesce a se colorà ólele saŭ ulcióréle pe din afară, ca să fie maĭ resistente 117. (Nu sunt sigur, dacă cuvîntul este *gligusìt* şi nu cum-và *gl̦igusìt.*)
Glistă sf. — panglică, de care suferă uniĭ ómenĭ în stomach.
Gloabă [Wgd. *glǫabǫ* 11] sf. glóbă, amendă.
Glog, pl. *glojĭ* — spin cu ţĕpuşele marĭ cât un deget.
Glubaf [Wgd. 28] prost.
Gluscă sf.=cirésă albă, necóptă 61 (5).
Gl̦ĭată sf.=instrument de făcut găurĭ maĭ marĭ la samar 31.
Gl̦ĭăş ?, 30.
Gl̦ĭeg sn. — pămîntul cu care se lustruesc vasele de pămînt, ca să devie consistente.
Gl̦ĭem sn. — ghem; pl. *gl̦ĭemurì* şi *gl̦ęmi* [Pap.].
Gl̦ĭeţ sn. ghiaţă 61 (5); *si flǫ ca pri gol glĭeţ* — a înşelà, minţì pe cine-và 70 (195).
Gl̦indă sf. = ghindă [Pap.].
Gl̦indură sf. bólă, umflăturĭ la gât; provenite din rĕcélă.
Gl̦ĭubinìc sm. pâne necóptă bine. Arom. *gl̦ìcĭŭ* [Pap.].
Gnoĭ sn. = gunoiŭ 59 (30), 136.
Goală adv. numaĭ 87 (538).
Gogu adj. prost 89 (99); nume propriŭ; *di lu Gogu* — flécurĭ, mofturĭ 71 (196).
Gol, fem. *goalà* adj. = gol, neînvelit 67 (118); nud, în piele; *gol-gulişàn* în pielea gólă. Pap.; *gol ca di mumă fat* = sărac de tot. Pap. Wgd. *gol*, pl. *gol̦ì* 13.
Gòrniţă, pl. *gorniţı*=pĕr tomnatec, sălbatec 28. Arom. *gorţu*; fructul acestuĭ pĕr.

Goți = n. propriŭ de pers. 66 (107).
Gozbă sf. = petrecere, banchet (convivium); *gozbă aşĭ vẹu,* = aveaŭ banchet 161.
Gọscă sf. — nume de flóre.
Graĭŭ pl. *graĭă* şi *graĭurĭ,* sn.—vorbă; subdivisiune a *jirẹghĭaı* 32; firele de la răsboiŭ: *graĭurı.* (Pap.).
Granclu hârb, ólă próstă 71 (197).
Gras adj. gras 80 (384).
Grăb sn. = spinare, şira spinăriĭ 107 (68).
Grăbăĭès vb. IV = sgâriŭ, sgâriŭ cu unghiile.
Grăblă sf. putină mică 31.
Grăblàr sm. — lucrător de *grăbli.*
Grădinàr (şi gărdinàr) sm. grădinar 163.
Grămadă sf. = grămadă 54 (41).
Grăncĭàr sm. = olar 71 (197).
Grănişòr (v. *gărnişòr*) = porumb 115 (78).
Grăpcĭoană sf. gropiţa de la céfă. Arom. *gurvĭță.*
Grătlàn sm. = gâtlej 59 (98), 154, veḑĭ *gărtlàn.*
Grățăĭès vb. IV — sgrînţiŭ [Pap.].
Grăŭvină sf. = nume de plantă.
Greŭ adj. = greŭ 71 (198). Wgd. 27; pl. *grelĭ.*
Grẹŭă adj. greà; însărcinată 116.
Grindă şi **Grindi** sf. = grindă 71 (199), 141. Wgd. *grindọ,* pl. *grins* 23.
Grìndini sf. = grindină; *mẹrzi grìndini* bate piétră; *să mẹrgă grìndini pisti tini* aĭ să fiĭ bătut 71 (200); *di ţea oà mirzeà grìndini*= de aceea cădeà grindină acì 156. Wgd. 45.
Gripès vb. IV —asmut, daŭ drumul, năpustesc [cânele, ogarul etc.] 105 (65), 168, 169.
Grişọs vb. IV = greşesc 62 (12); *grişọt* = greşit 154; *nu si grişaşti* 88 (572).
Grişoană sf. = n. de plantă.
Grivu = n. de câne 170 (31).
Groapă sf. grópă. Wgd. *grọapọ* 11.
Grob sn. = mormînt; pl. *groburĭ* = cimitir 103 (64), 152; *grobu-lu-Domnu*=mormîntul Domnuluĭ (Christ) 162, 163. Wgd. *grop, gróburị* 24.
Gros adj. — gros; prost; *an gros toarți* — lucréză prost; vorbesce mitocăniĭ 71 (201); *uzọră un glas gros* auḑiră o voce bărbătéscă 166.
Grọn sn. — grâŭ; *grọn şutàrc, grọn ciclăzàt, grọn usatcă* = feluri de grâŭ 25, 71 (203). Wgd. *grọn 16, grọn* 14.
Gruŭnès (mi ∾) vb. IV = mĕ sleesc de puterĭ, din causa bătrâneţelor; *gruŭnìt* sleit [Pap.].
Gudès vb. IV = lovesc, nimeresc. Pap.; *ca cum vẹ gudìt din dijoasa lumi* = cum hotărîse din lumea de jos 150.
Gugă sf.—puiŭ (obiect de joc copilăresc). Arom. *ficĭŭ, fij* 71 (203), 91 (9).
Gugufcu sm. fel de turtureà (trăesce în oraş) 46 (7).
Gulastră sf. corastră. Arom. *culastră* (Epir), *curastră.*
Gulùb sm. = porumbel 51 (17), 140.
Gulişàn adj. gol, gol de tot. Pap.
Gunès vb. IV. = gonesc 64 (65); *tucu să-ŭ guniți* ci să o goniţĭ, să o daţĭ afară 142; *gunès* grăbesc, 76 (305), 85 (497); *nafară la gunẹşti*= îl scóte afară 107 (69).
Gură sf.=la Huma numaĭ însémnă: *gura* omuluĭ, a vitelor; în colo se ḑice: *rost,* pentru gura omuluĭ şi a vitelor; se ḑice însă: *gură di războĭŭ* = gura răsboiuluĭ; *gură*

di oală = gura óleĭ; *gura di făntọnă, gura di vali* etc.; *gura di tufèc* = gura pusciĭ 152, 129.
Gurgulàș sn. — pietrele carĭ servesc la jocul «în cincĭ pietri.» Arom. *cu abeàlile, cu cutumàḍili* (veḍĭ: Din lit. popor. a Arom. de Papahagi, p. 168, descrierea acestuĭ joc). Pap.
Guridă sf. = aguridă. Pap.
Gurlès vb. I grohăiŭ; *porcu gurlẹză*, porcul grohăie. Arom. *gurlèḍu*.
Guscăĭès vb. IV — gudur; *cum si guscăĭàŭ* = cum se guduraŭ 164.
Gust, vb. I — gust, mănânc; *nu-ļĭ si da să gustă* 102 (61).
Gustès vb. IV ospĕtez 160; *di si du gustẹscă* 119. Wgd. *gustès* 50.
Gușă sf. — gât 46 (7), 59, 71 (104).
Gușnès vb .IV = a luà de gât; *Iel si lăgọ̀, aŭ gușnì și cătară să si sărută* El alergă, o luă de gât și cătară să se sărute 164.
Guștir sm. — șopârlă 88 (559).
Guștiriță sf. șopârlă. Pap.
Gutfès vb. IV — gătesc 160.
Guzòv = trandafir 81 (431).

H.

Hahă! interj = eĭ, eĭ (rîs) 153.
Hă! interj. = eĭ! așà!
Hi! interj. 148.
Hit = gr. χίτα 30.
Hristo (Wgd. 30) = Crist.

I

I! interj = *i!* 150, 84 (475).
I fie-care; *i zuọ*. Wgd. 19, 30.
Ĭa = iată, iacă; *ĭa-la ampiratu vini* — étă-l împĕratul venì 151, 64 (50), 159.
Ĭa = saŭ; 65 (71), 82 (427); *ĭa mor ĭa ti ndirèg!* = saŭ mor, saŭ te dreg, te regulez! 57 (8).
Ĭadeț = osul iadeș de la paserĭ; obiceiul de a se prinde iadeș.
Ĭàdiră sf. — iederă. Wgd. *i̯adirọ* = Epheu.
Ĭaniciàr sm. ianicer; om rĕŭ (Pap.).
Ĭară [Wgd. *i̯arọ*, *i̯are* 4, 8 = Eisenfessel]. Arom. *hĭare*, fel de lacăte, carĭ se pun vitelor la picióre, ca să nu se pótă depărtà.
Ĭarbă sf. érbă 50 (11, 12), 64 (50); *ari ĭarbă si za paștim?* = există nutriment 71 (105), 166; fig. pâne 89 (1). Wgd. *i̯arbọ 8*, *i̯arburi̯* 24.
Ĭarnă sf. = érnă 117. Wgd. *i̯arnata* 34.
Ĭavi = étă 149. Arom. *ĭavea-ŭ* — iată-o (Avela).
Ĭavur sm. = nume de arbore în felul paltinuluĭ, laur.
Ĭazuvèț sm. = vezure, bursuc.
Ibanlọ̀c sn. — străinătate 140.
Ibrìc sm. — ibric (ulcior de aramă).
Ic sm. = smochin 28, 163.
Ică sf. smochină 163. Wgd. *ikọ* 19.
Ichìm sm. = doctor 165.
Icĭ adv. = de loc 104 (64).
Idanàc sm. — instrument cu care se lucréză inul 34.
Idol, pl. *idolĭ* = statue veche 20.
Idvam adv. = abià 147, 168.
Ĭe pron. neh. = fie-care; *ĭe-dimnẹța* — în fie-care diminéță 120. Wgd. *i, ie* 32.
Ĭed, pl. *ĭezĭ*, fem. *ĭẹdă* = ed. Wgd. *i̯et* 8.
Ĭeftin adj. = ieftin 64 (62).
Ĭej sm. ariciŭ (În Oș. ariciŭ).
Ĭel pron. pers. el 70 (106, 107). Wgd. *i̯el* 5, 8, 29; *ļĭă, ļĭ*; *aļi* — îĭ Dat. 46 (7); *ăļĭ* îĭ, i; *la* Ac. = îl 62 (9), 46 (7), 33, 47 (13); pl. *ĭeļĭ* — eĭ 145; *la*

Dat. pl. *a lor* 70 ($_{184}$); *l̦ĭ* 48 ($_{15}$), *l̦ĭa* îĭ Ac. pl. 53 ($_{40}$). Wgd. 29.

Ĭelă sf. (Pap. greşit *ĭel̦ĭă*) = nume de arbore de munte, fel de brad.

Ĭerĭ pron. neh. fie-care; *ĭer-sẹră* 120, *ĭerĭ-zuuă* 78 ($_{365}$). Wgd. *i̯eri̯* 7, 33; *ĭer-ţe* = orĭ-ce, verĭ-ce 146; *ĭer-cari* orĭ-care.

Ĭer sn. — fier 47 ($_{11}$). Wgd. *i̯er* 4, 8.

Ĭeràr sm. — fierar 29.

Ĭerb vb. III fierb 106 ($_{68}$); *ună oală ĭarbi* o oală fierbe 49 ($_{8}$); *ĭarbi şi mănancă* = fierbe şi mănâncă 162; *şi să-l ĭarba* şi să-l fiérbă 148; *ĭert* fiert 80 ($_{386}$). Wgd. *i̯erp* 8, *i̯erbe* fierbe 8, *i̯erš* 39.

Ĭeripĭ pl. — aripĭ; *şiştaţil̦ĭ cu ĭeripĭ* baniĭ cu aripĭ, fel de brodărie 34.

Ĭes vb. IV es 51 ($_{17}$), *ĭşọ* eşĭ, a eşit 53 (391); *ĭşọţĭ!* esiţĭ! 75 ($_{288}$).

Ĭẹpă sf. = épă 45 ($_{2}$), 49 ($_{4}$). Wgd. *i̯apọ* 8.

Ĭẹşli sf. — aşchie, gunoiŭ 106 ($_{68}$), 163.

Ĭẹsli sf. — esle; 166; *ţela di laĭẹsli* = cela de la esle, adecă măgarul 71 ($_{208}$).

Ignàt sfîntul Ignat 71 ($_{209}$).

Ihtibăròs adj. — măreţ, cinstit, onoratul 53 ($_{39}$).

Ili conj. = saŭ 33, 116.

Ìliliga = formulă de joc copil [Pap.]: *ìlilìga, pipiliga, dumuzare, ducutare, vaĭ stram, drogumàn, cilipìĭa, rusulìĭa,- tam beg.*

Il̦ĭŭ sm. = fiŭ; *il̦ĭŭ* fiul 50 ($_{15}$). Wgd. *ili̯* 12.

Il̦ĭă sf. fiică. Wgd. *ili̯ọ* 4.

Imìt adj. — îmbolnăvit 109 ($_{70}$).

Inàt sm. necaz [Pap.]

Incă sf. craniŭ; crescet [Pap].

Ìnimă sf. inimă (numaĭ la Huma, ceĭ-lalţĭ ḑic *burìc*).

Ĭo pron. pers. [Wgd. *i̯oŭ* 4, 29] = eŭ; *amĭ* Dat 49 ($_{5, 6}$), 50 ($_{10, 11}$, etc.); *mĭ* = îmĭ 45 ($_{3}$), 50 ($_{9}$); *mini* mine Ac.; *mi* Ac.; *la mini* mie 47 ($_{13}$).

Ĭoc = nimic, praf 59 ($_{12}$); 60 ($_{48}$); *ĭoc s-la fac* — să-l nimicesc 151.

Ĭovîr adv. în cotro [Pap.].

Ĭongĭă sf. nume de plantă, ce servesce ca nutriment pentru porcĭ.

Ir sn. = fir, aţă; *ìrili* firele 71 ($_{210-212}$); iri = subdivisiunea *gràĭului* 32; fig. fiorĭ.

Irbiţă potârniche [Pap.].

Iri sf. = a fi, fire; *şa da-ni ver iri* — aşà dare-ar să ne fie 55 ($_{13}$); *iri ghiŭ!* fiĭ sănătos (fire-aĭ sănătos)! *iriţĭ ghiĭ!* — fiţĭ sănătoşĭ (firea-ţĭ sănătoşĭ)! 55 ($_{13}$); *ună aspră-ŭ fost* 65 ($_{70}$); *să-lı iă frică?* 74 ($_{261}$). Wgd. *ire* — esse 43.

Iribită sf. — potârniche.

Iripàt adj. aripat, înaripat; *trapnă iripată* = perucă aripată, cu aripĭ 35; n. de capre, de oĭ 171 ($_{32}$).

Irliri; *l̦ièpuril̦ĭ si irlès* = epuriĭ se mârlesc (numaĭ de epurĭ).

Irmènĭ — Armenia 152.

Irmilòţĭ pl. = irmilicĭ 121.

Isàp sn. — socotélă 80 ($_{398}$).

Iscăzùt adj. = slab, scăḑut, sărac, prăpădit [Pap.].

Iscră sf. — scânteie.

Isprimìnès vb. IV = premenesc; *mi* ∾ — mĕ premenesc 102 ($_{63}$), 124.

Isticàrli adv. = într'adins 119.

Ìsticli adv. = într'adevĕr 164, 166.

Ìstina adv. = adevĕrat 163.

Istum adv. tocmaĭ 166.

Isufcu — ? 46 ($_{7}$).

Işalah! (urare turcéscă) 60 ($_{56}$).

Işọri sf. = eşire; *vẹ di* ∾ = erà să se prăpădéscă 72 ($_{214}$).

Itru sm. = hâtru; viclean, deştept,

şiret; *itră cum ra* = şirétă cum erà 163.
Iŭ = sunt; *di ţea iŭ lisiţă* de aceea sunt vulpe 136, 137; inf. *iri*=a fi.
Iŭbăr adj. — prost 72 (215).
Iudă = Iuda, trădător 78 (216, 217).
Iun' adv. = unde 82 (422), 33, 153.
Iundi adv. = unde 50 (11, 12), 72 (216); *di iundi ş-nu* 78 (341). Wgd. *iundi* 4.
Iundi-va adv. — unde-và 164.
Iuzganu sn. = plapomă 72 (219).
Izbàt vb. — respir; *si izbati ăn curǫn* = respiră repede, cu greŭ 107 (69).
Izdraìliŭ sm. înger 72 (43).
Izìn sn. = voe (v. izŭn) 168.
Izmetur vb. I — mătur 120.
Izmęni (v. *zmęni*).
Izmichiàr sm. = servitor 142, 145.
Izminuşcă sf. — ismenişóre [Pap.]
Izruşǫs vb. IV — înroşesc, colorez în roşu.
Izŭn = voe, permisiune 162.
Izvìnt vb. = svînt, a bate vîntul.
Îli = iĭ dat. de la *iel, ea* 65 (72).
În prep. în (Oşanĭ) 77 (323).
Întru (v. antru) 110.
Îra (v. *ară*) 136, 137.

J

Jacă n. de câne 171 (33).
Jalcă [Wgd. *žalkǫ* 50] sf. bróscă ţestósă.
Jaliŭ sm. = necaz, durere 71 (202); *să moară di jaliu* = să móră de durere 142.
Jar sm. = jar, cărbune aprins 72 (222).
Jăgoaliă — nisce ţepuşe de lemn de corn, carĭ servesc a fixà jugul, ca să nu ésă din capul boilor, după ce sunt înjugaţĭ 89 (8).
Jălès vb. IV = jelesc 66 (88); *jilès*. Pap.
Jărǫs vb. IV ard la jar, prăjesc.
Jegaviţă sf. — urechelniţă. Arom. *guguufoàrtică*.
Jelică sf. = bróscă ţestósă 74 (163).
Jilindrèţ — parte din corpul găiniĭ.
Jimi prep. pe 51 (nota 1).
Jimitati = jumătate 54 (43, 44), Wgd. *žimitati* 18.
Jir = ghindă. Pap.
Jireghiă sf. împărţélă de tort 32.
Jiręşcă sf. semn, linie (gaură la joc copil. 90 (2).
Joc vb. I = joc; *cǫnĭ amĭ joacă an foali* = cânĭ îmĭ jócă în burtă: a avé fóme îngrozitóre 66 (104); *mi joc* = mě joc: *nu faţi să si joacă* 102 (61); *să ti joţi* să te jocĭ 164. Wgd. *žok* 18.
Joc sn. joc; *jocu-n gàură* = jocul în gaură, n. de joc copil. 91 (6).
Joĭ = Joĭ.
Joică = nume de vacă 171 (34).
Jos adv. = jos 77 (323), *că fęta ra maĭ pri jos* = căcĭ fata erà maĭ pre jos 162; adj. *joasa bis'ęrică* = biserica de jos. Wgd. *žos* 18, 33.
Judèţ sn. — judecată; tribunal. Pap.
Judic vb. I = judec; *să si jùdică* — să se judece 140.
Jug sn. = jug 51 (20),
Jugastru sm. — nume de arbore, numit şi *bręst* 28.
Junc, pl. *junţi* = junc 156.
Juncàciŭ dim. luĭ *junc*. Pap.
Jung vb. III — ajung; *nu pot si jungă* — nu pot să se ajungă; *nu pot si jùnḑiri* nu se pot ajunge 54 (46); *şi ca junsi cola la ampiratu* — şi dacă ajunse acolo la împěratul 142; *cǫn nu junḑi un minciunòs* când nu e destul un mincinos 151, 72 (220), Wgd. *žunš* = ajunseĭ 39.
Jungliu vb. I înjunghiŭ, taiŭ 68

($_{150}$); *că la junglĭari* 100 ($_{63}$). Wgd. žunglịu 18 = schlachte.

Juni adj. = tînĕr, voinic, vitéz 74 ($_{257}$), 153; *că tu fost-aĭ maĭ juni* = căcĭ tu aĭ fost maĭ voinic 139. Wgd. *žuni* 12, 18.

Junilĭă sf. — voinicie 154.

Jur vb. I = jur 57 ($_{1}$). Wgd. *žur* 18.

Jur prep. = în jur.

Juràt sn. — jurămînt.

Jurămìnt sn. = jurămînt. Pap.

Jut vb. I ajut; *tot nu jută* nimic nu ajută 57 ($_{54}$). Wgd. žut. 18.

Jutòr sn. ajutor 156.

Juri — nume de boŭ născut Joĭ, 171 ($_{53}$).

L.

La prep. la 50 ($_{16}$); *la ficiór la carĭ ari numea Piti* 46 ($_{6}$) Wgd. 34.

La pron. pers. Ac. — îl, l.

Lacărdiă sf. — vorbă 83 ($_{460}$), vedĭ: *lăcărdiă.*

Làcrimă, pl. *lǫcrumĭ*=lacrimă; Wgd. *lǫcrum* 6.

Làcrima-niv'ẹstălĭă = lacrima nevesteĭ (nume de plantă).

Laf sn. = vorbă, discuţie 72 ($_{234}$); *şi cu un laf* = şi cu o vorbă 145; *ştiĭ cum na-ĭ lafu* sciĭ cum ne este vorba 164.

Lag vb. I — alerg 103 ($_{64}$), 137; *lagă să la vezĭ* = du-te şi vedĭ 153; *lagǫndurlea* — alergând 104 ($_{64}$).

Lagoghĭer sm. castor.

Lalànt pron. neh. alt, alalt; *şi multi lalanti* şi multe alte 142. Wgd. 32.

Lalt alt; *şi darǫ laltă* = şi făcù alta 142; Wgd. *lalt* 32; *lalịţĭ* alţĭ, ăilalţĭ 85 ($_{504}$), 122; *si băt'ẹŭ ună lalịţĭ* — se băteaŭ între eĭ, se ciocniaŭ 144.

Lamarină sf. = Arom. *lamarină*, fel de fier móle.

Lambă sf. = lampă 51 ($_{21}$).

Lamñĭă sf. balaur 149, 165. Arom. *lamñĭe*; Wgd. *lamnịǫ* 7.

Lant = alt, ălalt; *lantă* 33; *şi multi lanti* şi multe altele 142; *cu un lant ampiràt* — cu un alt împĕrat 146; *pri ţela lant*=pe cel-lalt 49 ($_{2}$); *şi nu vẹ lanti pari* şi nu aveà alte parale 136; *iri ghĭĭ lañĭţịĭ!* = trăéscă ceĭ-lalţĭ 57 ($_{50}$). Wgd. 13.

Lant-ţìva = alt nimic 144.

Lant-ţivà — alt ce-và.

Lapti sm. — lapte 72 ($_{225}$), 79 ($_{364}$), 119.

Lapti-dulţi sm. lapte dulce.

Lapti-acru sm. lapte acru.

Làptili-vacălịă [illegible]. — laptele vaciĭ [nume de pl[illegible]tă].

Lapu sm. Aro[illegible]. *lăpă, lăpùş*, nume de plantă, care dacă se rupe dă lapte. Se întrebuinţéză ca doctorie (vedĭ *lăpă.*)

Larg adj. larg; *larg ca sacu* 82 ($_{433}$). Wgd. *lark, lǫrs* weit 18.

Làriţă sf. plugul întreg, pregătit cu tot ce ţine de el spre a fi înjugat de gâtul boilor.

Las vb. I. — las 58 ($_{9}$), 78 ($_{350}$); *las nu ti torñi Nǫnti!* dare-ar să nu te întorcĭ la Nănte! 61 ($_{71}$).

Latru vb. I=latru; *dosta lătràşĭ* 60 ($_{43}$); *cǫñiḷĭ să latră dupu tini!* Pap. 13 ($_{7}$).

Laţ sn. lanţ. Arom. *alàţ, laţ.* Pap.

Lazarencă sf.—fată de Lazar 113 ($_{74}$).

Làzaru = Sf.-Lazar; *Làzaru-mari; Lazaru-mic,* 113 ($_{74}$).

Lăcărdiă sf. vorbă, expresiune 72 ($_{222, 223}$), 76 ($_{303}$).

Lăfès vb. IV — vorbesc; *şi-şĭ lăfì cu ampiratu* = şi-şĭ vorbì cu împĕratul 150.

Lăgară = limpeḑire (neologism. Arom.) 30.
Lăgari sf. = alergare 164.
Lăgùd sm. = drîndu, instrumentul cu care se bate pe *coarda* arculuĭ ca să se scarmene bumbacul 32, 33.
Lăngoari sf. = bólă; *s-ti bată lăngoarea!* bate-te-ar bóla! Pap.
Lănguròs a 'j. — bolnăvicios. Pap.
Lănjosu sm povârnişul. Arom. *aripidina.* Pap.
Lănòs adj. lânos, pĕros.
Lănsusu sn.—suişul. Arom. *gĭugul.* Pap.
Lăpă sm. = Arom. *lăpă, lăpùş*, veḑĭ *lapu.*
Lăpnès vb. IV macin, amestec bine 72 (221).
Lăstoviță sf. rândunică 45 (4). Wgd. *lǫstovitsǫ* 50.
Lăzàr n. de flóre.
Lăzès vb. IV. = bolesc; *ca buba lăzęşti şi bubă nu-ĭ* bolesce ca gândacul de mătase şi gândac de mătase nu-ĭ 52 (28), 62 (21); *să lăzęscă* 92 (6); *lăzit* 92 (6).
Lëa=a ¼ parte din pogon.
Leg vb. I = leg; *şi si lęgă tèteva*= 33; *cola si-ŭ leg* = acolo o voiŭ legà 82 (433); *au ligò*= o legă 154; inf. *ligari*; *ligàt* = legat.
Leg vb. III aleg; *leş* aleseĭ, *les*= ales; *l'ęziri* = alegere. Wgd. *les* (Aor.) 17, les (Part.) 42.
Lemn sn. — lemn 72. Wgd. 15.
Lenòs adj. leneş Wgd. 28, v. *linòs.*
Lepră sf. = lepră. Pap.
Lerdu adj. — şiret (limb. secret.) 89 (96).
Lesc sm. — fel de alun.
Lev adj. stâng. Pap.
Lęc sn. = léc 65 (85), 100 (59), 153. Wgd. *lęk* 8, 49.
Lęgăn sn. = légăn 105 (66), 123; ∾ *di furlină* 152. (12)
Lęgăn vb. I légăn; *să si l'ęgănă*= să se legene 112 (73).
Lęĭeă sf. fel de tigvă, cu gâtul lung. Arom. *curcubetă.* Pap.
Lęni sf. lene 47 (14).
Lęŭ vb. I ieaŭ; *la lęŭ* îl iea, se iea; *a*l*ĭ laĭ* — îĭ luaĭ 162; *ăşĭ laĭà* îşĭ luă 140; *la lǫ* îl luă 64 (43); *ca lǫ pri apu, pri apu sinduchĭu* dacă apucă pe apă, pe apă l-a da 143; *ca si lǫ locu di turcu* — după ce se luă, după ce se cucerì pămîntul de Turcĭ 156; *şi napcum si lară* şi apoĭ se luară, se căsătoriră 150; *aŭ lară* — o luară, o primiră 143; *ca lară pri vali* = dacă apucară pe rîŭ 146; *cǫn jùnsiră an vacòt, lară prin cătuni* când ajunseră în vîrstă, apucară prin cătune 146; *să lęu* să ieaŭ 48 (16); *s-ti lę!* -să te ieà! 59 (39); *lațĭ-la!* = luați-l! 137 *lat* — luat 61 (4).
Lęva=stânga 108 (70). Wgd. leva 33.
Lica sf. = faţă, obraz; *dirèp lica luĭ* 147.
Licĭǫs; *nu licĭaşti*=nu-ĭ prinde 72 (117).
Licşòr adj. —uşor 71 (197), fem. *licşoară*=uşóră 33. Wgd. *likšòr* 13.
Licuĭès vb. IV = lecuesc 165.
Lighĭă bale 72 (228).
Lighĭaviri sf. = îndrăgostire, tachinare. Pap.
Lilic, pl. *lìlițĭ* sm. liliac.
Limbă sf. = limbă 50 (10), 72 (229).
Limbeti sm. = fel de pasere de mărimea berzeĭ.
Limñĭă: *ş-lǫ limñĭa di oà!* s'a dus draculuĭ 72 (281); *ami vini să-ŭ lęŭ limñıa* — îmĭ vine să-mĭ ieaŭ lumea în cap. Pap.

Limoañĭă sf. — lămâe. Pap.
Limòñĭŭ sm.=lămâiŭ; sn. lămâe 72 ($_{232}$), 117.
Linden sm. — lintene.
Ling vb. III = ling 82 ($_{442}$), 77 ($_{319}$).
Lìngură sf.—lingură 31, 53 ($_{22}$) 72 ($_{233}$).
Lingurìcĭŭ = lingureà. Arom. *lingurice*. Pap.
Linti sf. linte 25.
Lipă sf. = teiŭ 28.
Lipăridă sf. = țîr 83 ($_{454}$).
Lipès vb. IV lipesc 72 ($_{234}$), 104, 138, *lipìt* 54 ($_{45}$).
Liră sf. = liră 158.
Lisa = n. de cățeà, de oĭ 171 ($_{80}$).
Liscuveți — fel de piétră.
Lisiță sf. = vulpe 72 ($_{235}$), 73 ($_{236}$, $_{237}$); *uzoră lisìțăli*—audiră vulpile 53 ($_{39}$).
Lisiță-cărbunarcă vulpe négră (fel de vulpe).
Lisnic sm. = mĕr sălbatec 28.
Lișicĭoană sf. = strugure negru.
Liturghiă sf. = prescură.
Liturghisès vb. IV=sfințesc; *crutea trubuĭaști să iă liturghisită* = crucea trebuie să fie sfințită 108 ($_{10}$).
Liŭ — numĕr fără soț 126.
Lĭubinițá sf. — pepene verde 167.
Liunàr sm. = pruncul lehuzeĭ. Pap.
Liuncă sf. = lehuză 117.
Liuniĭĭă sf. — lehuzie 116.
Liv'en n. de flóre. Pap.
Lizet = gust [tk. lezzet].
Loastă, pl. *laàstili*—ciomag, bâtă 158.
Lobodă sf.=lobodă [n. de plantă] 38.
Loc sn.=loc, pămînt 73 ($_{238, 239, 241}$); *àn loc* — în dată, pe loc 121; *an loc* = în loc 81 ($_{411}$); pe când, în loc ce 143; *an loc di apu, cu vin* în loc de apă, vin 144; *și vinì loc* și venì timpul 151; *și ca vinì loc si fugă* = și dacă sosì timpul să plece 151; *ca si lo locu di Turcu* = după ce se cucerì locul de Turc 156.

Lor pron. pos. = lor. Wgd. 31.
Lost sn. = zăvor.
Lostur sm.=verigă de lemn, zăvor 51 ($_{23}$).
Loș adj. = bolnav 108 ($_{10}$), *loașă* = bolnavă 167.
Lov sm. — vînat 73 ($_{240}$); *la lov* = la vînat 142.
Loznă sf. — fel de strugure mărunt și dulce mult.
Lonă sf. — lână 33, Wgd. 6.
Loncă sf. luncă.
Lucrătòr sm. — lucrător [Pap.].
Lucrèz vb. I = lucrez 155.
Lucru sn. — lucru 62 ($_{9}$), 73 ($_{242}$, $_{243}$), 103 ($_{63}$); *nu am lucru cu tini* = nu am trébă cu tine.
Lud adj. = prost 73 ($_{244}$, $_{245}$).
Luĭ pron. — luĭ.
Lumi sf. = lume 62 ($_{24}$), 73, ($_{246, 250}$); ómenĭ 99 ($_{64}$), 123, 156; *an dì joasa lumi* — în lumea de desubt 148; *an disupra-lumi*—în lumea de sus (adecă în acéstă lume) 149; *lantă lumea* —lumea cea-laltă 164; *ambitò cu vin țeli lumi* = îmbĕtă cu vin pe aceĭ ómenĭ 144.
Luminari sf. fel de lampă 51 ($_{61}$); céră 27, 136.
Lumutès vb. IV=vorbesc pe neînțeles, lărmuesc; țe *lumutèșĭ*? = ce troncănescĭ; ce flecărescĭ; ce lărmuescĭ? (când e vorba de copiĭ). Pap.
Lun sm. alun 27.
Lună sf. = alună.
Lună sf. lună 73 ($_{251}$); *și ună fetă ca luna* — și o fată (frumósă) ca luna 146; n. de vacă 171 ($_{31}$).
Lunce n. de boŭ fătat lunĭ 171 ($_{38}$).
Lung adj. lung 52 ($_{33}$).
Lunĭ sf. = Lunĭ, 98 ($_{60}$).
Lunzès (mi ∾) vb. IV —mĕ port rĕŭ 48 ($_{15}$).

Lup, pl. *lupĭ* = lup 73 ($_{252-261}$), 45 ($_{3}$). Wgd. *lup* sing. şi pl. 11; *lup monca-la!* = mâncà-l-ar lupul (pentru drac) 61 ($_{73}$); *lupil̦ĭ* — lupiĭ 57 ($_{5}$), 135.
Lupată sf. lopată, pl. *lupǫţĭ* 31, 33.
Lupătàr sm. = lopătar 29.
Lupătiţă sf. parte din ósele omuluĭ, în felul uneĭ lopeţĭ.
Lupcĭàc sm. = puiŭ de lup.
Lupoanĭă sf. = lupóică.
Lurèc vb. I — alunec.
Luricari sf. alunecare, a alunecà.
Luricòs adj. alunecos. Wgd. *lurekós* = glatt 28.
Luţǫl sm. aloat 45 ($_{3}$), 70 ($_{173}$).
Luşutiă sf. = bólă, rĕutate 109 ($_{70}$).
Luvàcĭŭ sm. = vînător 135, 157.
Luvès vb. IV = vînez 88 ($_{571}$), 148.
Luvirea sf. vînarea, vînatul 148.

L̦ĭ

L̦ĭa pron. pers. Dat. — îĭ. Wgd. *l̦a* 7.
L̦ĭepur sm. = epure 74 ($_{262, 263}$), 88 ($_{571}$), 159. Pap., Wgd. *l̦epuri* 8.
L̦ĭert vb. I = ert; *Domnu s-la l̦ĭartă!* — Dumneḑeŭ să-l erte! 57 ($_{52}$). Wgd. *l̦ert* 13.
L̦ĭertăcĭuni sf. = ertăciune. Wgd. *l̦ertǫtšuni* 15.
L̦in sm. = in 34.
L̦inişt sm. = loc unde se cultivă inul.
L̦iţă sf. pl. = iţe 32.
L̦ĭub sn. = colanul de lemn din jurul gâtuluĭ oilor şi caprelor şi de care se anină un clopoţel. Arom. *cotur* (Pap.).
L̦ĭùmintrea adv. — altmintrelea 146, 162. Wgd. l̦umintrea 32.
L̦ĭumìntrulea adv. = altmintrelea (Pap.).
L̦ĭumnicescu adj. = lĭumnecescu 34, 45.
L̦ĭumnicinescu (veḑĭ *l̦iumnicescu*) 34.
L̦ĭupès vb. IV descoj, scot scórţa de pe arborĭ.
L̦ĭurea adv. aiurea (Pap.).
L̦ĭută adj. = iute; *rachiă* ∾ rachiŭ iute 117, 81 ($_{411}$).
L̦ĭutinic sm. — céfă 73 ($_{264}$). Wgd. *l̦utenik* = Nacken 50.
L̦ĭut'nic sm. — céfă 59 ($_{13-15}$).
L̦ĭùtiţă sf. şérpe iute, care trăesce în apă (?).

M

Ma conj. — dar 151. Wgd. *ma* 35.
Maală sf. — mahalà, cartier 18, 40; *ună maală di ĭel̦ĭ* 57 ($_{48}$).
Macĭca (a ∾) — n. de joc copil. 90 ($_{3}$).
Macĭchi s. pl. scările ce se trec pe subt picióreIe dinainte la caĭ, catârĭ, etc. 31.
Maciţŭ sm. — fel de plantă acrişóră la gust 38.
Macĭucă (a ∾) = n. de joc copil. 90 ($_{3}$).
Mademi sf. = mină.
Maghesnic sm. vrăjitor 143.
Maĭ adv. = maĭ 57 ($_{45}$); *maĭ bun să-ţĭ iă* 56 ($_{25}$). Wgd. *mai̯* 4.
Maĭcă sf. mamă, māmiţă 84 ($_{486}$).
Maĭmùn sm. — maimuţă.
Maĭstur sm. meşter 74 ($_{265}$), 102 ($_{62}$). Arom. *mastur*.
Maĭsturlǫc sn. meşteşug (Pap.).
Mal — avuţie; *maĭ mult mal ari di tini* = maĭ multă avuţie are decât tine 150. Pap. — mult, mulţime.
Mal̦ĭŭ sm. — maiul, obiect cu care batem rufele, când le spĕlăm, ca să se spele maĭ bine 102 ($_{61}$).
Mamă sf. mamă; guşă, partea grasă de subt gâtul găiniĭ.
Manàr sm. — amnar. Wgd. 15.
Mandal sm. = opritóre pentru sulul de răsboiŭ. Arom. *zănòs*, *zunòs* 33.
Màndala ? *scàndala-màndala* 50 ($_{16}$).

Mantàrĭ s. pl. fel de ciupercĭ.
Mañĭ ? 50 ($_{13}$).
Mañĭă= format după *cañĭa* 47 ($_{41}$); Asemene *carne—marne*, *fărină—mărină*, unde *marne*, *mărină* nu însémnă nimic.
Mara! interj. — măĭ! fă! 137, 150.
Màrḑini sf. — margine; pl. *mọrḑiñĭ* 76 ($_{072}$), 128; ∾ capĕtul pămîntuluĭ 74 ($_{266}$); *pọnă an màrḑini si uzọ̆* — până la marginea (pămîntuluĭ) se auḑì 143; *di la zacăṭọt pọnă la màrḑini* de la început până la sfîrşit 147. Wgd. mar(d)-zini — Schwelle 18.
Mari adj. mare 47 ($_{10}$), 74 ($_{267}$), 137; *màrili frati*— fratele mare, fratele cel mare 148. Wgd. 7.
Mari sf. mare; pl. *mọrĭ* mărĭ.
Marmuràc, pl. *marmuràṭĭ* sm.— fel de pesce.
Marsès vb. IV spurc 70 ($_{175}$); *mi marsès* mĕ spurc, mănânc de dulce; *màrsìt* spurcat.
Marşoaḷă s. pl. mucĭ [Pap.].
Marta sf. Martie 82 ($_{443}$); nume de vacă fĕtată Marṭĭ 171 ($_{39}$).
Martìn sn. puşca Martin; puşcă 155; *ca işọ̆ martinu* după ce se inventă martina; nume de boŭ fĕtat Marṭĭ 171 ($_{40}$).
Martir sm. martur 127.
Marṭĭ, art. *marṭa*, *màrṭata* Marṭĭ [Pap.].
Màscuri — bărbat, voinic, bărbătesc 82 ($_{538}$), 156. Wgd. *maskur* 49.
Maslincă sf. = maslină 77 ($_{329}$).
Mastic vb. I — mestec [lat. masticare kaulen]. *Tu ancă măsticàt mănànṭĭ*=tu încă eştĭ copil, cu mintea necóptă. Pap. Wgd. *mastik* 49.
Màşala = maşala [urare turcéscă] 56 ($_{32}$).
Maşă sf. cleşte 74 ($_{268}$), 157.
Mata — ?, *cucu-mata* 45 ($_{2}$); nume de vacă fĕtată Marṭĭ 171 ($_{41}$).
Matcă sf. regina albinelor 27.
Matiniṭă (v. *matăniṭă*). Pap.
Matiṭă sf. regina albinelor.
Maṭ sn. maṭ 159; *maṭă* pl. maṭe. Pap.; *màṭăli* 49 ($_{4}$), 75 ($_{272}$).
Màṭala 62 ($_{18}$).
Maṭă sf. pisică 74 ($_{269, 271}$), 75 ($_{272}$), 86 ($_{556}$), 145. Wgd. *matso* 23.
Maṭoşcă sf. n. de vacă 171 ($_{42}$).
Maxọm prunc nebotezat [Pap.].
Măcàr macar, cel puṭin, fie; *màcàr zuua* 119.
Măcàzĭ s. pl. — cele două lemne oblice, carĭ fac două triunghiurĭ cu stâlpul principal pe care se rézemă acoperişul caseĭ.
Măcèş sm. Arom. *măcèş* şi *mucèş*; trandafir sălbatec, al căruĭ fruct se mănâncă.
Măcĭăìès vb. IV stâlcesc [Pap.].
Măcĭcèt adj. — mari; *ḷĭa fẹsi măcıcàṭĭ* = ĭĭ făcù marĭ 143. Wgd. *mọtšḱáts* 27.
Măcĭocu sm. măciucă 35.
Măcĭọ̆ṭĭ s. pl. măciucĭ; *trapnă cu*∾ perucă cu măciucĭ 35.
Măgàr sm. — măgar 46 ($_{9}$), 75 ($_{273-275}$). 104 ($_{65}$).
Măgarcă sf. = greutatea ce se légă la unul din capetele ustureĭ 33.
Măgrăṭă şi *măgărọṭă* sf.=măgăriṭă 161.
Mălvăĭès vb. IV morfolesc (în gură). Arom. *ciumulescu* [Pap.].
Mănàr sm. mănear 61 ($_{4}$).
Mănàt adv. amănat, târḑiŭ [Pap.]
Mànată sf. mână plină 105 ($_{66}$). Arom. *mănată*, *mînată* şi *mnată*.
Măncari sf. mâncare 75 ($_{281}$).
Măncătură sf.—mâncare, de ale mâncăriĭ 75 ($_{276}$), 153; *măncătùrĭ* 151.

Măncĭọs (mi ∾) vb. IV = mĕ muncesc, mĕ trudesc 116.

Măncòs adj. — greŭ 117.

Măndărès (mi ∾) vb. IV—mĕ mândresc 128.

Măndoană sf. — nume de plantă.

Mănicàt adv. des-de-diminéță 103 ($_{63}$).

Mănọnc vb. I—mănânc; *si-u mọncă*= să o mănânce 57 ($_{5}$); *uoștĭ cọini! nu mănancă bọlizĭ* 60 ($_{57}$); *lup mọncala!* 61 ($_{73}$); *ĭèftina carni cọñiḷi-u mănanca* 64 ($_{62}$). Wgd. *mọnọnk*. Veḑĭ *mọnc*.

Mănușă sf. — mânușă, códă (de topor, plug, etc.) 82 ($_{447}$). Arom. *mînușe*.

Măra interj. măĭ 152.

Márari sf. amărîre, amărăciune [Pap.].

Măràz sn. — dor, jale [Pap.].

Mărăcĭuni sf. = amărăciune.

Mărca n. de oĭ 171 ($_{45}$).

Mărcĭọs (mi ∾) vb. IV mĕ lingezesc, mĕ bolnăvesc.

Mărcĭŭ = n. de cânĭ 171 ($_{46}$).

Mărḑẹŭă, pl. *mărḑẹli* = mărgeà 49 ($_{0}$); *mărḑẹli* — partea mâneĭ unde se pórtă brățara; *mărḑẹuă* — marginea ochiuluĭ.

Măre! — măĭ; *măre, cum șa?* = măĭ, cum așà? 151.

Mărìt (mi ∾) vb. I mĕ mărit [Pap.].

Mărlès vb. IV = a se mârlì [numaĭ de oĭ, capre] Pap.

Mărli = ? *cărli-mărli* 66 ($_{106}$).

Măròĭŭ sm. = cotoiŭ.

Măròs adj. — amar 72 ($_{225}$).

Mărțìn sm. mărăcine [fel].

Măsẹŭă sf. — măseà. Wgd. *mọsẹo* 8, *mọšeo* 23.

Măsọr sn. = fel de împletitură a pĕruluĭ 36.

Măstăgarcă sf.—furca care servesce la încărcatul cailor. Arom. *furtutire* [Pap.]

Mătasi sf. mătase.

Mătănìță sf. — lapte acru 81 ($_{417}$).

Mătcàp sm. instrument de găurire 30.

Mătrìță sf. érbă de mărimea bobuluĭ sălbatec. Când îl scóte afară pe copil saŭ varsă *virdețuri* prin gură, se duce mamă-sa într'o Miercuri diminéța, pasce acéstă érbă cu gura, ținênd mânile la spate. Apoĭ lasă pe copil să sugă din țîța eĭ și se crede că ast-fel el se va vindecà (Birislaŭ).

Măținìș sn. — tot ce se aduce la móră pentru a fi măcinat [Pap.].

Măznès vb. IV lustruesc; *măzniri* lustruire 31.

Măzọlu sm. pierde-vară; om de nimic 89 ($_{20}$).

Mbet (mi ∾) vb. I mĕ îmbĕt. Pap.

Mea pr. pos. mea, a mea; pl. *mẹli*. Wgd. *mẹ* 31.

Mecĭcă sf. = ursă 66 ($_{11}$).

Meĉĭŭ sm. = n. de instrument servind argintarilor 33.

Mejluc=mijloc 33, 50 ($_{10}$). Wgd. *mežluc* 14.

Mẹlină sf. = paiŭ de meiŭ.

Mèḷiță sf. — aparatul cu care se lucréză bumbacul spre a se curĕțì de sĕmînță.

Meḷĭŭ sm. = meiŭ; ∾ *răpèsc* — fel de meiŭ 25, 71 ($_{202}$), 117.

Meḷĭuțọs vb. I = curĕț bumbacul de semînță cu *mèlița*; snopesc; *la meḷuțară* îl snopiră în bătăĭ 75 ($_{28}$).

Memlechetă [tk.] sf. — țéră 156.

Mer sm. mĕr (pom).

Mer! — numaĭ; *mer acu mor, di 'cu-u las țẹsta napòi* 58 ($_{9}$).

Merg vb. III = merg; *din zuŭă țe mirzeà* pe ḑi ce trecea 163; *mẹrzi* plouă; saŭ: *mẹrzi ploaĭe* = plouă 47 (11); *cọn si mẹrgă cărnàțĭ* = când o plouà cârnațĭ 65 (74). Tot așà: *mẹrzi nẹŭă* — ninge; *mẹrzi grìndini*—bate grindine; *mẹrzi ploaịọ*. Wgd. 163. Aor. *merš* merseĭ.

Mes sm. = lună; *după treĭ meșĭ* = după treĭ lunĭ 164. Wgd. 49.

Meș sm. — plug [Sirminin].

Metur vb. I = mătur; *cu carĭ la miturară*— cu care îl măturară 123.

Mètură sf. = mătură. Wgd. *mịeturọ* 5, 14.

Meŭ pr. pos.— meŭ, al meŭ 46 (8), 166. Wgd. *meụ, mẹ, meịli, mẹli* 31.

Mẹră sf. — mĕr (fruct) 143; *trapna cu mẹri* 35; fel de brodărie 35; osciorul genuchiuluĭ.

Mẹsă sf. = masă; față de masă. Arom. *misale* 103 (63).

Mẹstic vb. I = amestec (germ.-mische); *pọĭni misticată* pâne amestecată (când se face pâne din făina a diferite producte); *agru la misticăĭ* = lucraĭ agrul pentru a doua óră (fel de prășit) Pap.

Mi pr. pers. Ac.=me; *mi duc*=mĕ duc.

Mi conj. prescurtat din *amì* — dară 140.

Mic adj., subst. mic, prunc; fem. *mica* 47 (10); *la maĭ micu* — la maĭ micul 46 (7); ∾ *u* copilul, pruncul 47 (12), 100 (50). Wgd. *mik* 5, 14.

Micĭc vb. I = mișc; *za-micĭc* 65 (78); *că-u za micĭcọ fuñıa*=dacă o mișcă funia 148.

Mìcĭcut adj. — micuț. Pap.

Miduă (Wgd. miduo 13) sf. măduvă. Arom. *măduă*.

Migìt pl. *migĭọțĭ* = megit (piesă turcéscă de 20 piastri, 4 francĭ și ce-và) 158.

Migĭu — ? 65 (76).

Migḷină sf. = neghină. Pap.

Miĭlicẹsca fel de brodărie 34.

Miĭùz sm. = nume de plantă mirositóre.

Mijlucàn adj. mijlociŭ 107 (66), 148.

Mijọ̀s vb. IV = mijesc. Pap.

Milă sf. iubire.

Milu! dragă, iubite! *nu știĭ, bra milu* nu sciĭ, măĭ dragă 152; *să-țĭ iă milu!* = să-țĭ fie îndrăgit; *di mrășă să-țĭ iă milu și domnu, oo!* = dare-ar ca Dumneḑeŭ să se îndrăgéscă de cadavrul teŭ! 59 (24).

Miluĭcă adj. — iubită 58 (15, 16).

Miluĭès vb. IV — iubesc; *să miluĭască* să iubéscă 57 (41), 143.

Miluìt adj. — iubit; *și raŭ miluìțĭ* = și eraŭ iubițĭ 143.

Miḷĭă num. mie 158. Wgd. *miḷịọ* 28.

Miḷĭòr sm. = miel, ed de un an. Arom. *mḷĭor*; *mlıoară* = óe care fată pentru prima dată.

Mimlichèt [Wgd. *mimlikét* 51], v. memlechetă.

Mincĭùn vb. I = mint. Arom. *mincĭunèḑ; știu, că mi mincĭùnĭ* = sciŭ, că mĕ mințĭ 167.

Mincĭunát adj.=înșelat, păcălit. Pap. 24 (10).

Mincĭună sf.—minciună; ghicitóre 48.

Mincĭunòs adj. — mincinos 151, 157.

Minès vb. IV — schimb 124.

Minghighĭòs sm. — nume de plantă.

Minghĭușarcă nume de capre, oĭ 171 (47). Arom. *mărḑilată*.

Minghĭușarnic sm. lanț de cerceĭ 30.

Mini pron. (Ac.) = mine 47 (14).

Miniri sf. și vb. IV — a schimbà, schimbare; ∾ *biĭẹg*—schimbarea semn 125.

Mint vb. IV — mint. Pap.
Mintès vb. IV amestec. Wgd. 42.
Minti sf. minte; *ia du-ți bini ăn minti* ĭan adu-ţĭ bine aminte 164.
Minùt adj. mic, mititel; *iri ghiĭ maĭ minuțilʼi!* trăéscă, fie sănătoşĭ ceĭ maĭ micĭ! 57 (57); *şi la maı minùți s-na bucurǫm* 57 (45); *un lup minùt* — un lup mititel 162. Arom. *minùt* însémnă: *supțire* (Epir).
Miràc sm. — amurg 169 (11).
Miràc sm. dorință; *vęŭ mult miràc* aveaŭ mare aplicaţie, dorință multă 143.
Mirangĭă sf. nume de arbure [Pap.].
Miràz [arab. miras — moştenire] zestre. Pap.
Mirès vb. IV ochesc 85 (409); măsòr; *miriră* măsurară 87 (545), 107 (57).
Mirgĭàn sm. pl. *mirgĭàñĭ*=mărgean, rubin 49 (5); ∾ *roşi* rubin.
Mirindi adv. — timpul de pe la cina mică 169 (10).
Mirìnḑ vb. I a se odihnì oile pe la mieḑul ḑileĭ; *oıli mirindă* = oile se repauséză pe la mieḑul ḑileĭ; *io li mirìnḑ oĭli sup Treı-Fajı* — ĭo duc oile spre odihnă la ceĭ Treĭ-Fagĭ; *sup peñĭli luı mirinḑàu* sup aripele luĭ se odihniaŭ 158. Arom. *amirìḑu, mirìḑu.*
Mirìnḑ sm. — loc de odihnit pentru vite în timpul ḑileĭ, pe la miaḑaḑi, când este prea cald şi când vitele aŭ nevoie de umbră, unde să se adăpostéscă de căldură. Arom *mirìḑŭ, amirìḑu.*
Mirìt sm. cot.
Mirt sm. mirt 75 (2.3).
Mirusès vb. IV — mirosesc. Wgd. 14, 51.
Miruslifcă sf.—nume de plantă (Pap.).
Miscă sf. curcă.
Misircă sf. curcă.
Misirùc sm. = curcan.
Mislès vb. IV pomenesc 66 (101).
Misùr sn. farfurie 54 (45), 119.
Mìsur sm. porumb (fel); *mìsur alb,* ∾ *galbin* 25.
Mişĭ-turtulìşĭ n. de joc copil. 91 (11).
Mitercă sf. = nume de plantă; ∾ *albă,* ∾ *roşă* felurĭ de plante.
Mitìlĭ sf. gălbază 63 (31).
Mitirès vb. IV = nimicesc 85 (283-284).
Miurèz vb. I — miaur, miorlăesc; *mața miuręză* = pisica miorlăe. Pap.
Mizilíc sn. = mezelic 111 (72).
Mlăznică sf.=óie saŭ capră care a fětat şi produce lapte. Arom. *mătrica.*
Mlăznicĭàr sm. = Arom. *mătricàr, mitricàr,* păstor de oĭ saŭ capre *mătrițe,* carĭ aŭ fětat în cursul anuluĭ şi produc lapte.
Mlecàr sm. berbece (de treĭ anì).
Mlęcĭcă sf. nume de plantă, cu care se nutresc porciĭ.
Mlĭór (v. *milĭòr*).
Mo adv. acuma. Prescurtat din *(c)mo.* Pap.
Moali adj. móle 167.
Moară sf. móră 52 (27), 75 (285), 146; pl. *moari* şi *morı* şi *mǫrurı.* Wgd. *moarǫ* 4.
Moarḑa sf.—fig. p. instrumentul viril 75 (298).
Moarti sf. mórte 61 (66), 76 (298, 290).
Moaşă sf. bătrână 101 (59), 116. Wgd. *mǫašo,* ∾ 63.
Mochĭă sf. — sevă. Pap.
Modru adj. cu minte, înţelept 73 (244).
Molàc adj. móle, molcom. Pap.
Molęti sf. — molie.
Momès vb. IV momesc; *picuraru*

mumeşti òıli = păstorul chémă, momesce oile. Pap.

Mor vb. IV — mor 57 (3), 142; *di apu-ŭ murìt* — de (lipsă de) apă a murit 77 (314); *si murìm* = o să murim, vom murì 57 (55); *toţı să-şĭ-moară* toţĭ o să móră 57 (56); *ıundi murì di jaľu* unde murì de durere 147.

Morĭ! interj. măĭ! (Pap.).

Mort—mort 75 (286-288); *moartà* 49 (4); *pri la morţĭ* pe cea-lalta lume.

Moş sm. moş, bătrân; *un dęd moş* = un moş bătrân 51 (23), 52 (32). Wgd. *mošilį* = die alten Männer 13.

Moţi adv.— acum 156. Wgd. 33.

Moţi! = cuvînt de chemare şi de îndemn, ca să vie saŭ să mérgă catâriĭ. Depinde de modularea vociĭ ca să se înţelégă una saŭ alta 171 (4).

Moŭ sm.—pĕrul subţire, fr. poil.

Mozuc sm. = măduva din óse, din cap (— creerul).

Moglă sf.=negură, céţă 74 (259), 150.

Moĭnès vb. IV=(mân) arunc cu mâna, azvârl cu mâna 153; *ca mǫĭnì cu una rǫpă* când aruncă cu mâna o piétră 149.

Mǫĭni adv. = mâne 58 (22). Wgd. 34.

Mǫ̀ĭnista adv. a doua ḑi, ḑiua următóre, fr. *lendemain* 148, 150. Wgd. *mǫ̀įnista* am folgenden Tage 34; *mǫınız-ta* 109 (70), 119. Etim. *mǫĭni* = mâne; s, z — ḑi; *ta* art. slav., cfr. *dimnęţa-ta*).

Mǫnă sf., pl. *mǫñĭ* mână 53 (37), 60 (49, 50), 75 (260, 290-293), 76 (294-297). Wgd. *mǫno* 6.

Mǫnc vb. I mănânc; *mǫnţĭ*, şi *mănànţĭ* mănâncĭ; *s-ti mǫncă lupu!* 46 (5); *mànancă ca nivizùt di...* 75 (275), (276-278); *măncàşĭ* = mâncaşĭ, aĭ mâncat 45 (9); *nu mànancà bǫlizĭ!* nu mâncà rahat! 60 (57); *măgaru ca si na măncǫ̀ di ŭorz* = măgarul dacă mâncă peste măsură orz 159.

Mǫncă sf. muncă, trudă, casnă 73 (239), 75 (259), 161. Wgd. *mǫnkǫ* = Mühe 49.

Mǫnka adv. —früher. Wgd. 33.

Mǫnḑ sm. = mânz 45 (9).

Mǫ̀nică sf. — mânecă 153.

Mǫ̀ntiza adv. — a doua ḑi, fr. «lendemain» 105 (6), 119 (veḑĭ *mǫ̀ĭnista*).

Mǫscă sf. catâr 62 (81), 76 (300), 161.

Mpędic vb. I = împedic; *s-mi mp'ędică zuua di as!* 58 (20, 21).

Mrac adv. = amurg 169 (11).

Mrăşă sf. hoit, cadavru, stârv, corp neînsufleţit 59 (34), 60 (60), 87 (554). Arom. *mîrşe*.

Mrăzìnt adj. = ticălos 61 (70).

Mręjă sf. — mrejă. Pap.

Mręncă sf. = mréna (fel de pesce), pl. *mrenchi* 27.

Muc, pl. *muţĭ* muc 46 (5).

Mucăĭès vb. IV = mugesc; *bou mucăıaşti* boul mugesce.

Mucĭară, pl. *mucıǫrĭ* sf. mocirlă 106 (16).

Mucĭc vb. I = muşc 66 (100). Wgd. *mutšku* 28, 50. Arom. *mîşcu, muşcu.*

Mucĭcată sf. îmbucătură. Arom. *mîşcătură, muşcătură*, (cât poţĭ muşcà odată cu gura), 76 (303), 122; pl. *mucĭcǫţilĭ* = bucăţelele.

Mucĭcătură sf. = îmbucătură. Arom. *mîşcătură* 122.

Mucòs adj. — mucos.

Mulă sf. catâr (Hma).

Mulg vb. III mulg Pap.

Mulitfcă sf. molift 118.

Mùliŭ partea părósă a lucruluĭ muceḑit. Arom. *muhlă.*

Mult, pl. *mul̦ḯĭ* mult 62 ($_7$), 76 ($_{304}$); *maĭ mult* 84 ($_{480}$); *mul̦ṭı* mulţĭ 118, 145. Wgd. 32.
Mulţọse vb. IV înmulţesc.
Mul̦ĭari sf. muere, femee, nevastă 76 ($_{305-310}$). Wgd. 8.
Mul̦ĭărẹscă sf. partea bisericiĭ unde staŭ femeile şi unde bărbaţiĭ n'aŭ drept să steà. Arom. *mul̦irĭască*.
Mul̦ĭărùcĭc adj. — mueratec.
Mul̦ĭărucĭcă sf. — femee mică, femeiuşcă, nevestică.
Mumă sf. — mamă 76 ($_{311}$), pl. *mumọñĭ* 77 ($_{320}$); regina albinelor 27.
Mumèţ sm. nume de pasĕre, despre care se crede, că ar fi órbă şi că ar merge în contra ploiĭ, când plouă, cercând de a o oprì.
Mumùş sm. = naş 77 ($_{312}$), 114, 120, 121, etc. Arom. *mîmùş*, fem. *mîmuşă*, se numesc părinţiĭ fărtaţilor; v. *drumu mumùşuluĭ*.
Munti sm. munte 49 ($_3$), 77 ($_{313}$), 144.
Muntur adj. mutulică. Arom. *mutuleạgă* 77 ($_{314}$).
Murafèt sn. = marafet, meşteşug; mod 150, 167.
Muràr sm. morar 77 ($_{315}$), 143, 146.
Murg adj. murg, de culóre négră ca amurgul seriĭ; nume de animale 171 ($_{43,44}$).
Murgĭù — nume de câne 171 ($_{48}$).
Murmint, pl. *murminturı* mormînt, cimitir 103 ($_{64}$), 162.
Murmìñĭ s. pl. — cele 12 ḑile de la începutul luĭ August, carĭ se observă pentru a cunósce timpul celor 12 lunĭ din cursul anuluĭ.
Musă adj. vită *musă*, vită cu pete albe la sprîncene şi la nas: *capră musă* capră cu pete albe la sprîncene şi la nas. Pap.
Muscă sf. muscă 77 ($_{317,318}$); *muştli s-ti scupă!* 60 ($_{40}$).
Muscă-di-casă sf. muscă ordinară.
Muscă-di-carni sf. muscă ce-và maĭ mare de cea ordinară.
Muscă-di-cal muscă care se pune pe cal.
Muscă-mari — bondarul, gărgăunele.
Mustàc, pl. *mustaţă* mustaţă. Wgd. 24.
Muşi adj. prost (fig.) 89 ($_{34}$).
Muşiţă sf. Arom. *muşiţa* [insectă].
Muşmùl, veḑı *muşmùr*.
Muşmulă sf. fructul pomuluĭ *muşmur* (şi *muşmùl*); fel de brodărie 34.
Muşmùr n. de pom [tk. müsmül] 28.
Mut vb. I. — mut; *juni, juni mută-u di oà* — voinicule, voinicule, du-o de acì 154; *mută-ti di oà* mişcă-te de acì 60 ($_{35}$); *muta-m̃ĭ ti dintru uocl̦i* = Perĭ din faţa ochilor meĭ 60 ($_{37}$).
Mut adj. = mut.
Mutăfal̦ĭcu adj. om care tace, taciturn, mutulică. Arom. *mutuleaga*.
Mutuvilă sf. răşchitor 32.
Muţea sf. = botul 77 ($_{316}$).
Muzică sf. — musică 143.
Muzìr sn. intrigant (tk. muzevir).
Mvărtès vb. IV. = învârtesc, înfăşur, învelesc 59 ($_6$).

M̃.

M̃ĭari sf. miere 27, 77 ($_{319}$), 81 ($_{412}$). Wgd. *n̦ari* 14.
M̃ĭază adv. miaḑă-ḑi; *m̃ĭază-ţì* — amiaḑĭ, miaḑă-ḑi 169 ($_6$), 162, 163; *m̃ıazı* amiaḑĭ 83 ($_{463}$).
M̃ĭel sm. — miel 77 ($_{320}$). Wgd. *n̦el* 14.
M̃ĭercĭu n. de boŭ 171 ($_{50}$).
M̃ĭercurĭ sm. Miercurĭ. Pap. Wgd. mi̦erkuri̦, *n̦erkurĭ* 14.

Mĭerlă sf. — mierlă (nume de pasĕre); nume de vacă 171 (49). Arom. *m̃irlă.*
Mĭez sn. mieḍ. Wgd. nies 14.
Mĭcură sf. fărimătură. Pap.
Mĭcuricĭcă (dim. de la *m̃ìcură*) sf. fărimăturică, cătăţime fórte mică.
Mir (mi ∾) vb. I mĕ mir.

N

Na = na! ţine 47 (12); étă 139; *na-vă* na-vĕ-ţĭ 103 (63).
Na prefix, care se pune une-orĭ la verbe.
Na pron. pos. Ac. ne.
Nabuzọs (mi ∾) — mĕ busumflu, a se busumflà.
Naciuciulès vb. IV a se suì pe vârf; *mi naciuciulìĭ* mĕ suiĭ pe vârf. Arom. *mi alinàı pri ciuciula* mĕ urcaĭ pe vârf (de dél, munte).
Nadulia sf. — n. propriŭ de ţéră, Asia mică.
Naèt sn. = gând, ţintă, scop; *fẹsi naèt* îşĭ propuse 141; *iundi vẹu naèt* = unde aveaŭ de gând, unde îşĭ propuseseră 163; *nu spùsiră la nìminea naetu lor* nu spuseră la nimenĭ gândul lor, nu spuseră la nimenĭ ce-şĭ propuseră 163 [tk.]
Nafară adv. — afară, în afară; *nafară la gunẹşti* = îl scóte afară 107 (69); *cadi nafară* suferă de epilepsie 103 (64).
Nàfile adv. în zadar, în deşert 163.
Naĭcă = În expresiunea: *naıcă-taĭ* în móşe-ta 77 (321).
Nainti adv. = înainte 152.
Najoaţă sf. = cureà subţire, servind la împletitul opincilor, a trageĭ [Pap.].
Nalbànt sm. potcovar 162. Arom. *nalbàn.*
Nalbă sf. = nalbă (nume de plantă) Wgd. 48.
Nalbès vb. IV — înălbesc.
Nalt adj. înalt 50 (14), 68 (139), 83 (148), 144, 146; pl. *nalţĭ; naltă* fig. conac 89 (17).
Nalţ vb. I înalţ; *aŭ nalţọ* o înalţă, o ridică 154; *să nalţă un piciòr* — să ridice un picior 155.
Namistès vb. IV — întorc la loc; aşez la loc 109 (70). [Etim. sl.: namesto la loc].
Napcon, napcom şi **nàpconta** apoĭ 148, 164; *napcunta* 151.
Napcum adv. = apoĭ 65 (76), 103 (63), 121, 146, 149. Wgd. *napkum* 33.
Napòĭ adv. — apoĭ, din noŭ, înapoı; *di 'cu-ŭ las ţẹsta napòı* — dacă las acésta înapoĭ (dacă nu mĭ-aşĭ rĕsbunà) 58 (9); *şi trimẹsi carti napòĭ* — şi trimise scrisóre din noŭ, adecă: şi rĕspunse din noŭ 146 (veḍĭ *năpòı).*
Naprăcĭọs vb. IV răsfĕţ, întind; *li naprăcĭọră coàdili* le rĕsfĕţară coḍile 53 (39).
Narancĭọs vb. IV menesc; *şa lı-u fost-au narancĭọt* aşà ĭ-a fost menit 84 (472).
Nari, pl. *nọrurĭ* şi *nọrĭ* nare. Wgd. 8.
Nas sn. nas 52 (26), 77 (324, 325). Wgd. 5.
Nasc vb. III = nasc; *la amplăntọ dăncòs şi nu născù* îl împlântă adânc şi nu născù (Înjurătură).
Nàtimă sf. anatemă (Pap.).
Naunglĭu vb. I a probà cu unghia pânea, fructul şi orĭ-ce lucru móle [Pap.].
Navràp sn. = plóe măruntă.
Nă — prefix, care se pune la unele verbe 60 (53, 55).
Nădăvàc sm. fel de împletitură de

pĕr, consistând din câţĭ-và perĭ numaĭ 117; împletitură de fire de mătase, numită la Arom. *cusonă.* Pap.
Nădurlès vb. IV mĕ busumflu; mĕ supĕr (copiiĭ maĭ ales). Pap.
Năfară adv. = afară 145. Wgd. *nǫfarǫ* 33.
Năĭmès vb. IV = a găsì, a se potrivì; *ţe si năĭmì* ce se găsì, ce se potrivì 166.
Năinti adv. nainte. Wgd. *nǫinti* 33.
Năjǫs — *ăḽĭ si năjǫră periḽĭ* i se sbârliră periĭ, i se făcù pĕrul măciucă 79 ($_{303}$).
Nălbès vb. IV — înălbesc (veḑĭ *nalbès).*
Nămăḽĭŭ sn. vita, animal. Arom. *numàḽĭu.* Pap. σφαχτὸ gr.
Nămilă sf. nămilă, fiinţă fórte înaltă 166.
Nănăḽĭă = A Naneĭ (brodărie în felul Naneĭ) 34.
Năparti adv.= dincolo, în a parte.
Năpòĭ adv. — înapoĭ 151. Wgd. *nǫpoį* 33.
Năpoĭès vb. I — înapoez, mĕ daŭ îndărăt; *năpòı-ţi!* înapoéză-te! 69 ($_{167}$).
Năprăşǫs (mi ∾) vb. IV = mĕ prăfuesc. Pap.
Năprǫtcă [Wgd. *nǫprǫtko*, pl. *nǫprǫtki* 23] este netradus, probabil şérpe, năpârcă.
Nărăncĭătùrĭ s. pl. = ursitóre [Pap.].
Nărăncĭǫs (v. *narancĭǫs).*
Năridită adj.=gătită. Wgd. 62.
Năsatur vb. I satur, satur bine; *năsatur-ti!* = că satură-te odată! 60 ($_{55}$).
Năsçùp vb. IV — scuip; *musca aŭ născupì carnea* musca scuipă carnea; *aḽĭ născupì an rost* — îĭ scuipă în gură. Pap.
Năstùp vb. I = astup; *mi* ∾ mĕ astup, mĕ îndop 60 ($_{53}$).
Năùt sm. năut 48.
Năviès vb. I — adun pe sul. Arom. *năvădescu, mvolbu* 33.
Năvidit adj. = umilit.
Ncap vb. II încap 73 ($_{239}$).
Ncacr vb. I=încarc; *s-ti ncarcǫm* să te încărcăm 48.
Ncḽin (mi ∾) vb. I mĕ închin 78 ($_{343}$).
Ncḽinăcĭuni (v *ancḽinăcĭuni*).
Ncola adv.—în colo; *di oà ncola*— de acì încolo 58 ($_{6}$).
Ncresc cresc; *ncrèştirea soarlui* rĕsăritul sóreluĭ (veḑĭ: *ancrèsc*).
Ndirèg vb. III = dreg, regulez; *las că ti ndirèg* — las că te regulez 57 ($_{3}$) (v. *andirèg*).
Nĕĭniàcu adj. = nevrednicul, netotul 89 ($_{19}$).
Nec vb. I = înec, omor; *la dărari băcıǫḽıă cǫñiḽĭ si necă, ară la spàrḑiri lumi* la facerea târleĭ, câniì se omóră, iar la stricare óneniĭ, lumea 62 ($_{24}$); *aḽĭ nicǫ* = îĭ omorî 137; *lupiḽĭ la nicara măgaru*—lupiĭ îl omorîră pe măgar 162; *s-ti neţı* să te înecĭ 60 ($_{41}$); *amă tricùĭ prin vali şi si nicară* dară trecuĭ prin rîŭ şi se înecară 151.
Negru adj. negru 47 ($_{13}$), 58 ($_{3}$), 77. Wgd. 12, 28; fig. însémnă: soldat turc 89 ($_{1}$).
Neĭti anume 156; prin urmare, aşà dară.
Neşca — nume de vacă fĕtată Duminica, prescurtat din: [Dumi]neşca 171 ($_{51}$).
Nęgră négră; fig. cafeà 89 ($_{2}$).
Nęŭă sf. — nea, zăpadă 61 ($_{1}$), 77 ($_{330, 331}$); *męrzi nęŭă* — ninge. Wgd. *nęua* 78, *nęo* 8, *da nęo* ninge 45.

Nęŭa-cǫñĭlor =néua cânilor (fel de nea).
Nęŭa-màţilor — néua pisicilor (fel de nea).
Nęŭa-oilor — néua oilor (fel de nea).
Ngḷęţ vb. I îngheţ. Pap.; vedĭ *anghèţ*.
Ngḷit vb. I înghit 73 ($_{241}$); *ngḷită!*— înghite! 76 ($_{363}$); vedĭ *anglìt*.
Ngrăjǫs vb. I = aţîţ, supĕr; *cǫĭnili nu la ngrăjà, s-nu ti mucĭcă* 66 ($_{100}$). Arom. *angrîñescu* (de cânĭ când e vorba).
Ngurgulĭàt adj. rotunjor (Neologism din Aromânesce).
Ni adv. = nicĭ 54 ($_{42}$), 60 ($_{35}$).
Ni pron. Dat. de la *noĭ* = ne; *şa da-ni ver iri!* = dare-ar să ne fie aşà! 55 ($_{13}$).
Nibùn adj. — nebun, prost, rĕŭ; *şi dărǫ laltà mult nibùn* = şi făcù alta mult nebună; *nibun soĭŭ*—de ném de rînd, prost, 142. Wgd. *nebùn* 28, *mult nebunǫ* 78.
Nibuniḷĭă sf. = nebunie 104 ($_{61}$).
Nicabaĭatlia adj. = nevinovat 63 ($_{47}$).
Nicasmèt sb. = nenoroc 166.
Nicàt necat; omorît; *ca si dùsira vizură toţĭ cucoţiḷĭ luĭ nicàţĭ* — când se duseră vĕḑură pe toţĭ cocoşiĭ luĭ omorîţĭ 137.
Nicăĭurea (!) adv.—nicăirĭ. [Nu sînt sigur, dacă cum-và nu este greşit, în loc de: *nicăḷĭurea*]. Pap.
Nicĭcum adv. pe burtă. Arom. *pri dinţî*. Când cine-và stă întins la pămînt pe burtă saŭ cade cu faţa la pămînt, se ḑice: *sta, căzù nicıcum*. Arom. *sta pri dinţî, căḑù pri dinţî* [Pap.].
Nidăràt adj. neîmplinit, nefăcut. Arom. *niadăràt, nıadràt* 61 ($_{75}$).
Nidudăràt (v. *nidaràt*); *nidudăràtuli!* = om de nimica! 61 ($_{75}$).
Nigrès vb. IV înegresc; *mult aḷĭ si nigrì buricu* — mult i se înegrì inima, tare se întristă 143.
Nigręlă sf. = negrélă, lucru negru.
Nigręţă sf. partea négră a ochiuluĭ.
Nigricĭòs adj. = negricios.
Niiri — nefire 77 ($_{332}$).
Niişǫt adj. neişit, neumblat (prin lume) 86 ($_{529}$).
Nimăsticàt adj., adv. neamestecat; *nimăsticati li ziţı*—vorbescĭ pe negândite, fără să-ţı daĭ sémă (fără să amestecĭ în gură bine ce ḑicĭ) 77($_{333}$).
Nimea pron. neh. nimenĭ. Wgd. 4.
Nìmini—=nimenea 78 ($_{334}$); *nu spùsiră la nìminea* nu spuseră la nimenĭ 163; *s-nu vrĭvıască drumu cu nimini* să nu vorbéscă în drum cu nimenĭ (nevorbind pe drum cu nimenĭ) 108 ($_{70}$).
Nină sf. = mătuşă; apelativ cu care se adreséză nevestele şi fetele către femeile maĭ în vîrstă.
Ninèl sn., pl. *ninęli* inel 30, 149. Wgd. *ninel* 5, *ninèl, ninęli* 24.
Ninjugàt adj. — neînjugat (taur) 156.
Ninţilès neînţeles; *si faţi ca ninţilès* — se face ca nepriceput, că nu pricepe; face pe nesnaĭ 78 ($_{334}$).
Nipòt sm. nepot 118; fem. *nipoată*.
Niputęri sf. — neputere, bólă. Arom. *niputĭari* 108 ($_{70}$).
Nisăràt adj. — nesărat, fără sare; *nisăràtuli!* — nesăratule! 61 ($_{79}$); *ŭom fǫră sari* om nesărat, fără haz în vorbă, purtărĭ.
Nişàn sn. — semn 116; *nişanu di apu-ĭ* — e semn de apă (=lipsă mare de apă-ĭ) 168.
Nişti, pron. neh. nisce; uniĭ 153; *nişti ŭorĭ*=câte-odată. Wgd. *nĭšti-kǫts* uniĭ 32.
Niştiri — nescire.

Niștiùt adj. = nesciut, nepriceput 78 ($_{336}$), necunoscut 103 ($_{64}$).
Niți adv. = nicĭ 55 ($_{19}$), 78 ($_{337-341}$). Wgd. *nitsi* 35.
Nițiùn pron. neh. = nicĭ unul 157. Wgd. *nitsi-un* 31.
Niuzǫ̀t adj. = neaudit; *si fați ca niuzǫ̀t* = face pe n'aude 78 ($_{342}$).
Nivęstă sf. = nevastă, muere 48 ($_{15}$), 53, ($_{37}$), 78 ($_{343}$). Wgd. *nivęstǫ* 8.
Nivistuḽĭă sf. = nevestuică. Arom. *nivistuḽĭe*. Pap.
Nivistuḽĭcă sf. = nevestuică, fr. belette.
Nivizùt adj. = nevĕḑut 62 ($_{26}$); a face pe «nu vede» 78 ($_{344}$); care n'a vĕḑut 86 ($_{525}$), 138.
Nivoḽĭă sf. = trebuință; *lucru țela maĭ di nivoḽĭă* lucrul acela maĭ de trebuință 163.
Nizìs adj. — neḑis, fără a ḑice 78 ($_{345}$).
Noapti sf. = nópte 51 ($_{20, 23}$), 169 ($_{15}$); *pristi noapti* = în timpul nopțiĭ; *s-fęsi noapti; an* jumităt *di noapti* 169 ($_{15}$). Wgd. 23.
Noatin sm. = noaten, miel care n'a împlinit anul 52 ($_{26}$).
Nǫauǫ num. — nouĕ. Wgd. 28.
Nod, pl. *noadi* = nod 117.
Noĭ pron. pers. = noĭ.
Noĭmă sf. = semnificațiune 163.
Nor sm. = nor 139. Wgd. 23. *nor, nóruri*.
Noră sf. = noră 139. Wgd. *norǫ, nuróri* 23.
Nostru pron. pos. = nostru, al nostru; fem. *noastră*, pl. m. *noștri*, fem. *noaștri*. Wgd. 31.
Noŭ adj. = noŭ; de noŭ, iarăşĭ; *cu noŭ* = iarăşĭ 154; *nǫŭă* = nouă 45 ($_{4}$); 56 ($_{38}$), 121. Wgd. *nou, nǫauǫ* 27.
Nǫnti = la Nânte; *las nu ti torñi Nǫnti* = Dare-ar să nu te întorcĭ la Nănte 61 ($_{71}$).

Nǫrurĭ sf., pl. = nărĭ.
Nsor (mi ∾) vb. I — însor, mĕ însor; 47 ($_{11}$): *si nsoară ghiupțiḽĭ* — se însóră țiganiĭ.
Nșǫ̀r vb. I = înşir 118; *si nșǫră toțĭ țeḽa din casa* = se înşiră toțĭ aceia din casă 103 ($_{63}$).
Ntunic, veḑĭ *antunic*.
Ntunicari sf. = întunecare; a se întunecà.
Nturnàt adj. = brodat [lit. întornat, întors]; *nturnati* = brodate 35.
Nțăpàt adj. = (înțepat) ascuțit; *rǫpă nțăpata* = pétră ascuțită.
Nțing vb. III = încing; *la nțînsiră cu capină* = îl încinseră cu spinĭ 64 ($_{54}$), v. *anțing*
Nu adv. = nu 50 ($_{11, 14}$). Wgd. 33.
Nucă sf. = nucă 66 ($_{91}$).
Nuĭb vb. I—întâlnesc; *si nuĭbă* — se întâlnesce 123: *nuĭbǫ̀* întâlnì 137.
Număr [Wgd. *numǫr* 48] vb. I = numĕr.
Numi sf. = nume 56 ($_{38}$), 57 ($_{5}$), 78 ($_{347, 348}$); *ḽĭ-au pusi numea* îl numì 147; *să nu-ḽĭ si stingă numea* să nu i se stingă numele, némul 143. Wgd. *numi*, pl. *numį* 23.
Numir sm. umĕr. Wgd. 14.
Numir vb. I — numĕr; *că ḽa numirǫ̀ măgariḽĭ* — când îĭ numĕră măgariĭ 152. Arom. *numir, misùr*.
Nuntă sf. — nuntă 48 ($_{15}$), 91 ($_{11}$), 149. Wgd. *nuntǫ* 17
Nuntru adv. = înăuntru 103 ($_{63}$), 146. Wgd. 33.
Nvărtès vb. IV = învârtesc; învelesc; v. *anvărtès, anvîrtès*.
Nvesc vb. III = îmbrac; *mi nvesc* = mĕ îmbrac (îmĭ procur haine de îmbrăcat, ca să am de îmbrăcat), veḑĭ *anvèsc*.
Nviĭès vb. IV = înfăşur; învelesc; *mi*

nvìès=mĕ încolăcesc, mĕ înfăşur 67 (119), 84 (477), v. *anvìès* 67 (119).
Nving vb. III = înving, v. *anvìng*.
Nvirìn vb. I = supĕr; *mi nvirin* = mĕ supĕr, vedĭ *anvirìn*.

O

O! interj. = étă: *o, lĭa an dulàp* étă-ĭ în dulap 136; ∾ — rĕspuns (considerat ca necuviincios, nerespectuos) 78 (351); ∾ interj. de blestem 59 (24); ∾ — strigăt cu care sfîrşesc jucătoriĭ numiţĭ Rusaliĭ 114 (75).
Oa (se va cetì diftongat ọà *(ua)* — mereŭ).
Oà (cetesce diftong oà) adv. acì 58 (6), 59 (12), 69 (100). Wgd. ụa 33.
Oàc [cetesce o silabă] adj. prost; *oàculi!* prostule! 61 (78).
Oacă adj. neputincios, prost 86, 535.
Oàĭă (cet. ọàĭă) sf. — óe 78 (350), 154, pl. *uoĭ* — 85 (514-516).
Oală, sf.; pl. *oali* ólă 49 (8), 158.
Oàltarĭ adv. — alaltăerĭ 151. Wgd. ọàltarị 34.
Oară, pl. *uorĭ* oră, cés. Wgd. *oarọ, orĭ* 29.
Oaspiţă sm. óspete, prietin 55 (7, 13), 107 (69).
Oaţi adv. acì, acilea 156.
Ocă sf. — ocà 121.
Oglindalọ sf. — oglindă. Wgd. 49.
Op! interj. hop! 169.
Opcu adv. pe dos 167.
Opucu adv. pe dos 106 (67).
Òtrovă sf. otravă, venin 145.
Ons, pl. *ọnš* însuşĭ, *ipse*. Wgd. 17, 22.

P

Pafti, sf. pl. = paftale.
Pafte-manghelus=calic, ţigan 89 (94).
Palamarcă, pl. *palamọrţi* = ceĭ doĭ pieptenĭ cu carĭ se trage lâna 34.
Pală sf. = sabie. Arom. *apală*; cuvertură de lână; velinţă de lână. Pap.
Palişnic sm.=jug, plug 51 (210), 52 (20).
Palmă sf. = palmă.
Paloşĭ sm., pl.=bureţĭ, ciupercĭ [fel.]
Paḷĭă sf. = pae 82 (434), 117.
Paḷĭe = n. de câne 170 (53).
Paḷĭŭ sn. = paiŭ . 83 (453).
Paḷĭòş sn. paloş [Pap.].
Pamuc-an — Pamuc-han (hanul de bumbac) 163.
Pană — n. de căţeà 171 (62).
Pang sm. = paianjen.
Pàntala — ? 62 (10).
Papa (cu∾) — nume de joc copilăresc 91 (7).
Paparudă sf. paparudă 115 (78).
Papiă sf. raţă.
Papră sf.—nume de plantă, papură.
Papùz sm. — stâlpul pe care se rézĕmă acoperişul caseĭ. Pe acest stâlp se rézĕmă *măcaziĭ* (vedĭ acest cuvînt). Arom. se numesce *preftu*.
Par sm.=par; pl. *pari* 33, 105 (66), 144.
Pară sf. parà; *albi pari* banĭ albĭ 78 (353), 136; *aspra pari nu pẹri* moneda calpă nu piere.
Parpudă sf. —nume de plantă.
Partalincă sf. ţol, zdrénţă; *aşi pusi partalìnchili*—îşĭ puse zdrenţele 162.
Parti sf. parte; *la una di parti* la una din părţĭ, la o parte 33; *la ari lat an parti* a fi cam într'o ureche 78 (334); *la parti ăi*= este într'o parte, este cam prost; *toati pọrţili* tóte părţile 136, 105 (66).
Pasc vb. III pasc 46 (6), 159; *şutu porcu pristi zẹnă paşti* ciutul porc peste dél pasce 49 (2); *tu la*

aĭ du păscùt ciairu 65 ($_{84}$); *cǫn si pască* — când o să pască 73 ($_{355}$).
Pastìr sm. — păstor 154.
Pastrìt adj. — păstrat bine, ascuns. Arom. *spìstrìt* 79 ($_{368}$), gr. παστρεύω.
Paşalariă sf. paşalâc; an *toati paşalarìurli* în tóte paşalâcurile 142.
Paşalarèsc adj. de paşă 142.
Paşă sm. — paşă 160.
Paştu sm. = Paştĭ 58 ($_{17}$), 60 ($_{59}$); *al̦ĭ la dărară paştu* = îl omorîră 78 ($_{355, 357}$).
Pat! = pat! 158.
Pati s. pl. = nume de plantă.
Patru num. — patru 53 ($_{36}$); *la pàtruli zǫli* — a patra ḑi 147; *la pàtruli uorĭ* — a patra óră 147.
Patru-zǫţĭ num. = patru-ḑecĭ 105 ($_{66}$).
Păĭantă sf. — stâlpul de care se légă vita în grajd pe lângă esle. Pap.
Păidă sf. cursă 72 ($_{335}$).
Pălască sf. = palască, cartuşieră.
Pălăumbră sf.—Arom. *ţapurnă*. Pap., un fel de corcoduşe fórte astringente la gust.
Pălăùr sm. — vas în care se servesce rachiŭ. Arom. *păgùr*.
Pălgĭòc sm. melc 48 ($_{16}$); ∾ *cu samàr* şi ∾ *fǫrăsamàr*; veḑĭ *păngĭòc*.
Pălmuţă sf. = palmă. Pap.
Păn prep. = până.
Pănă prep. = până.
Pănăcòţĭ spl. = scândurĭ găurite, cu 10-15 găurĭ, servind a pune în ele bucăţile de aloat 31.
Păndàr sm. = pândar 150.
Păndàrniţă sf. = căliva pândaruluĭ, fórte înaltă, ca să pótă observà tóte viile, ogórele 150. Arom. *pîndruniţă*.
Păngĭàr sm. = manta de lână de capră 37, greşit în text *păngĭòc*. Arom. *tămbare, tămpare, capă*.
Păngĭòc sm.=melc 52 ($_{28}$); veḑĭ *pălgĭòc*.
Pără adv. = cam 107 ($_{89}$).
Părdiă sf.= Arom. *leasă*, nisce paturĭ făcute de lemn saŭ de ramurĭ de pomĭ, arborĭ şi pe carĭ se aşéză apoĭ viermiĭ de mătase.
Părẹcl̦ĭă sf. — păreche.
Părliă sf.—cărpitor, scândura pe care se aşéză plăcinta cóptă [Pap.]
Părmàţĭ (an ∾) = cameră de dormit 40.
Părnàr sn. — fel de arbust. Arom. *părnare*.
Părtălòs adj. = pestriţ, bălţat; *ună ghiupcă părtăloasă* = o ţigăncuşă bălţată, pestriţă 51 ($_{17, 18}$), 52 ($_{30}$).
Părtoacă sf. = nume de flóre.
Păspăl̦ĭŭ vb. I = presăr 117.
Pàspăl̦ĭàt sm. = fel de făină fórte subţire şi de calitate fórte bună.
Păstrès vb. I — păstrez.
Păstrès vb. IV=păstrez bine. Arom. *spăstrescu*, gr. παστρεύω. Wgd. *pǫstrès* — reinige 42.
Pătati sf. pl.— cartofĭ 25.
Pătpălòg sm. prepeliţă.
Pătpăluşcă sf. — pitpalac. Pap.
Păţătură sf. — suferinţă, pl. *păţătùrĭ* suferinţe; *păţatura, anvitatură* suferinţa-ĭ învĕţătură. Pap.
Păţǫs vb. IV păţesc, sufer 164.
Păùn sm. — păun.
Păzari sf. = târg, învoélă 90 ($_{1}$); *şi şa dărară păzarea* şi aşà se învoiră 158; *păzarea ŭòrbilor* 78 ($_{358}$).
Păzărgìŭ adj. — târgoveţ; care se duce saŭ vine de la târg 153.
Pecĭŭ = ? 49 ($_{6}$). (Probabil că este *becĭu* şi că nu am însemnat bine eŭ).
Peĭviţă sf. lipitóre.
Per sm. = pĕr 46 ($_{8}$), 53 ($_{35}$), 79 ($_{360-364}$); *si lǫ di per* — se apucă de pĕr 169. Wgd. 8.

Per, pl. *perĭ* — pĕr (pom) 79 (365).
Per vb. IV = per ; *să pęră aspra?* 62 (16); 79 (362); *ari pirìt vrin ŭom* — a perit vre-un om 98 (48); *ca să la pirìm* 153. Wgd. 16.
Percìc sm. = perişor. Pap.
Perd vb. III = perd 66 (58), 100 (59); *pirdut aĭ vrin?* — aĭ perdut vre-unul 152. Wgd. *pert* — perd 16.
Pèrdi sf. perdeà; *l̦i-ăĭ cripată pèrdea* este obraznic, neruşinat 79 (361); *perdea ŭòcl̦ĭuluĭ* perdéua ochiuluĭ.
Pericĭuni sf. = periciune. Wgd. 15 (vedĭ *piricĭuni).*
Periri sf. — perire. Wgd. 36.
Pernițǎ sf. = pernă 50 (30).
Peròs adj. — pĕros. Wgd 28.
Pezǎ sf. — batjocură; *ațĭ bațĭ pezǎ* = îţĭ baţĭ joc 164.
Pețu — n. de boŭ 171 (54).
P'ędicǎ sf. = pedică. Wgd. *p'ędikǫ* 8.
Pęnǎ sf. = pană; aripă; *şi nu-u țin'ęŭ vechĭ p'ęnili* — şi nu o maĭ ţineaŭ aripele (— i se osteniseră aripele) 137; *că mirinḑàŭ sub pe-ñili lu uǹ văltur unǎ mil̦ĭǎ di ŭoĭ* că se odihniaŭ subt aripele unuĭ vultur o mie de oĭ 158; *pęna micǎ, pęna mari,* felurĭ de brodărie 34; *trapnă cu pęni* = perucă cu pene 35.
Pęrǎ sf. — pară 52 (19), 79 (365).
Pęşti sm. = pesce 79 (368, 367); *peştĭ di la Beşìc!* = Braşóve 63 (37); *peştĭ di rǫŭ* = pescişorĭ de rîŭ 27. Wgd. 10.
P'ęştirǎ sf. = stâncă, peşteră 142, 154.
Pęti s. pl. = petece 50 (18).
Pętic sn. — petec, scutec 102 (61), 120. Wgd. *pętik* 18.
Pi! = strigătul condurului, convenit să însemne apă 149.
Pic vb. pic; *să-țĭ picǎ mucu!* — să-ţĭ pice, picà-ţĭ-ar mucul! *să-țĭ picǎ mǫna* = picà-ţĭ-ar mâna 60 (60), 46 (6); *picatǎ* 103 (64).
Picàt sm. — păcat 142. Pap. *picati.*
Picǎ sf. picătură; niţel 46 (8). Wgd. *pikǫ* 16.
Picăsès vb. IV — simt, pricep 116, 140, 154. Wgd. *pikǫsés* merke 16.
Picătòs adj. = păcătos. Pap.
Picătuĭès vb. IV — păcătuesc. Pap.
Picǎturǎ sf. — picătură. Wgd. *pikǫ·turǫ* 16.
Picĭòr sn. = picior; *pl. picĭoari; nu da picĭòr* — nu mărturisesce; *țela cu un picĭòr* — (dracul) 79 (369-375). Wgd. *pitšǒr, pitšoari* 11; *picĭoari di rǎzbòĭŭ* = epele răsboiuluĭ 32; *picĭoari-di-fuñĭǎ* — părţĭ ale răsboiuluĭ 32.
Picĭoarǎ sf. pas; *unǎ picĭoarǎ* = un pas. Arom. *un cĭor, un cicĭòr.*
Picir! — cuvînt imitând ciripitul rîndunniceĭ 45 (4).
Picĭurùş sn. = piciorus. Pap. 24 (10).
Pichisès (Wgd. *pikisés)* vb. IV = observ — ich merke 10.
Picuràr sm. = păstor 74 (258).
Piduclĭu sm. = păduchiŭ.
Pidurèțĭ sf. pl. — fragĭ (Huma).
Pidurițǎ sm. pl. — picioruşe (parte din răsboiŭ) 32.
Pidu{ǫl sm. = bólă de picióre 94 (17).
Pijǎ = prunc nebotezat, păgân 119.
Pilǎ sf. = pilă; ∾ *di lemnu* = pilă de lemn 31.
Pilivàn sm. = pehlevan, atlet 167.
Pimìnt sn. = pămînt 33, 48 (6), 50 (16), 52 (27), 79 (376-379); *să-şĭ li lasǎ din pimìnt* = să le lase jos 124. Wgd. 9.
Pin sm. = pin. Pap. Wgd. 9.
Pincĭǫs vb. IV = dispar.
Pingercǎ, pl. *pingèrțĭ* feréstră 162 (tk. pengèr).

Pipèlnică sf. — locul unde se strînge cenușa. Pap.
Pipèr sm. piper. Pap.
Piperčă, pl. *piperchi* sf. — ardeiŭ 25.
Pipericǎ sf. — nume de plantă.
Piperigă sf. fluture (v. *pipirugă*). Pap.
Piperugă sf. fluture. Wgd. 50.
Pipirugă sf. fluture. Wgd. *piperugǫ* pipirus 22.
Pipoañĭă sf. pepene galben (Brw.)
Pipñĭŭò sm. pepene galben. Pap. Arom. *peàpini*, Macedonia ; *pipòñĭŭ*, Epir.
Pirdù(h), pl. *pirdùuri* fulgĭ. Pap.
Piricĭuni sf. descrescerea luniĭ, peritul luniĭ 104 (65). Wgd. *peritšuni* Abnehmen des Mondes 15.
Piròs adj. = pĕros.
Piruligă sf. — scoică, mărgén, mărgăritar.
Pirunigă sf. — mac. Arom. pirpirună 68 (66ε).
Pirustiă sf. = pirustie. Pap.
Pirușàn sn. — lanț de monede; periĭ de pe frunte 36.
Pisă sf. — pisică (în limb. copilăresc). Wgd. *piso* (Tsernareka) Katze 48.
Pisăĭès vb. IV — scriŭ; *ti ari pisăìt an frunda di zmărẹcă* îțĭ pórtă sîmbetele 70 (183) ; *pisăià* — descriă 80 (380); *pisaìt* menit, scris 84 (474). Wgd. *pisiès* 42.
Pisăitură sf. scrisóre, scris; *că şa fu pisăitura* — căcĭ așà a fost scris 139.
Pisca sf. — pliscul, ciocul paserilor 80 (381).
Piș vb. I piș 62 (20, 41), 104 (65). Wgd. 16.
Pișa-boĭŭ = fel de brodărie 35.
Pișim întâiŭ; *maĭ pișim* maĭ întâiŭ 164. Wgd. 8.
Piștàr sm. = pescar.
Piștarcă s. pasĕrea *pescăruș*, ce se nutresce cu pescĭ.
Piștimàl sn. peștemal 128.
Piștoală sf. — pistol 161.
Pită sf. plăcintă; ~ *di codru-verdi* — fel de plăcintă de legume 38; *pită-di-mĭari* fagure de miere 27.
Pitligĭani sf. pătlăgeà ; ~*roşi*, ~*gàlbină*, ~ *lungă*, felurĭ de pătlăgele.
Pitulițǎ sf. tigăiță 46 (6).
Pitul fel de piétră.
Pitum adj. blând, domesticit 77 (331).
Pizmès vb. IV pismuesc, invidiez 141; *au pizmàu ampiratița* o învidiaŭ pe împĕrătésa 143.
Pìrcĭa (a ~) n. de joc copil. 90 (20).
Plamin sn. flacără 154, 166.
Plasti sf. pl. fel de caier; *plasti di nẹuă* fulgĭ de nea. Pap. Arom. pl. *apale, apăl̦ĭ, plaste*.
Plàtițǎ sf. — n. de pesce.
Plaz sn. partea de fer a pluguluĭ.
Plăcnès vb. IV plesnesc, pocnesc. Pap.
Plăngǫndăra și plăngǫndura — plângênd 152, 141.
Plăstès vb. IV așez ca să fac *plasti*; *lǫna si plăstẹşti an bucĭum* lâna se așéză în *bucĭum* (ca să se facă *plaste*) 134.
Plătès vb. IV — plătesc 121, 163.
Plăscătès vb. IV ciocnesc, a bate în capete; *si plăscăt'ẹu* se ciocniaŭ, se băteaŭ în capete 146.
Plățintă sf. — plăcintă 52 (30). Wgd. *plǫtsindǫ* 48.
Plec vb. I — plec; *plẹcă—l̦i-u* ! — plécă! 80 (382).
Plec vb. I = aplec; *pǫn s-ti pleți* — până să te aplecĭ 46 (8); *plẹcă-ti* = apléčă-te 154; *cǫn si plicǫ̀* când se aplecă 161; ~ = alăptez; *ca s-la plẹcă micu* = după ce-l va alăptà pe prunc 118, 119.

Plęvă sf. — pléva. Pap.
Plicacĭcă sf. — aplecătóre 119.
Plicătoară sf. = aplecătóre, care alăptéză singură pe copil 118; se ḑice şi de oile carĭ, perḑêndu-şĭ mieiĭ, se mulg până la instalarea târleĭ.
Plin adj. = plin 49 ($_{5, 6}$), 50 ($_{10}$), 152.
Plitęncă sf. = Arom. *aroale, arale*, pĕrul care se lasă de către femeĭ să atârne, frumos potrivit, pe obraz cam până la urechĭ.
Plĭusnès vb. IV = plesnesc 108 ($_{70}$).
Plivăĭès vb. IV=plutesc 116 ($_{79}$), 147.
Pliznàc sm. = gemen; *ea rudì doĭ iḷĭ pliznàțĭ* = ea născù doĭ fiĭ gemenĭ 143.
Ploaclă sf. = placă; potcóvă 66 ($_{88}$), 162, 85 ($_{501}$); paftà (fel); pl. *plocĭ* 30; *li turì plocli* = (le aruncă potcóvele) a murit 85 ($_{501}$). Arom. la fel: *le-arcă pètali.*
Ploaĭă sf. = plóe; *męrzi* ∾ = plouă 47 ($_{11}$). Wgd. *plǫaịǫ* 6.
Ploască sf. = ploscă. Pap.
Plod sm. — fruct, rod 59 ($_{7}$).
Plǫng vb. III=plâng; *cǫn plǫnḑi*= când plânge 45 ($_{3}$); *dosta plǫnsişĭ*= destul aĭ plâns 61 ($_{68}$); *plǫ̀nḑiri* = plângere, a plânge 81 ($_{424}$); *plăngǫ̀ndura* = plângênd 141; *plăngǫ̀ndura* 152. Wgd. *plǫnk* plâng 6, *plǫnš* — plânseĭ 39.
Pḷĭàmniță sf. — fînărie 50 ($_{10}$), 52 ($_{29}$).
Poală sf. = pólă, şorț 36, 121.
Poarcă sf. — pórcă, scrófă 46 ($_{6}$), 80 ($_{384}$).
Poartă sf. = pórtă 123, 144.
Poclĭŭ sn. = ulcior; ∾ *di gaz* fel de lampă care arde cu petroliŭ 52 ($_{51}$), 108 ($_{70}$); *poaci* pl. 162.
Pod sn. — căpistere în formă de ladă, unde se strînge făina la móră.
Pòdupàştniță sf. = Arom. *cuscune*, curele de la samar, de la şea.
Pogudès vb. IV = a se nimerì; a se întîmplà; *şi la ĭel şa si pogudì* = şi la el aşà se nimerì 148.
Poĭată sf. pl. *poĭǫ̀țĭ* — Wgd. *poịatǫ, poịǫ̀ts* Stall 23. Arom. *puĭată.*
Poĭmǫni adv. poĭmâne. Pap.
Poĭmǫĭnista adv.—poĭmâne, poĭmâne de diminéță 142. Wgd. *pòịmǫịni* 34.
Poĭna = ? 58 ($_{21}$).
Poĭp sm.= popă 80 ($_{385}$); stâlpul caseĭ numit şi *papùz*; veḑĭ *popă.*
Polìz sm. — polițist, persónă în serviciul poliţieĭ 145.
Pom sm. — pom 49 ($_{9}$). Wgd. 22.
Popă sm. = popă 80 ($_{386, 387}$), 118.
Popès vb. IV = popesc; *la popiră* = îl popiră, îl bătură 80 ($_{388}$).
Porc sm. = porc 49 ($_{2}$), 58 ($_{30}$), 80 ($_{390-392}$), 158; ∾ *div*, (Nanta) ∾ *sălbàtic* = porc sălbatic; ∾ *di còcină* = porc domestic. Wgd. *pork, ports* 22.
Port vb. I = port; *di guşă s-la porțĭ* 58 ($_{1}$); *țe porțĭ an guşă* 46 ($_{7}$); 101 ($_{60}$), 156. Wgd. 45.
Pot vb. — pot 33; *nu pot* 54 ($_{46}$).
Potèț sm. = ulcioraş 108 ($_{70}$).
Pòtnină — parte?; *aşĭ lǫ* ∾ *di uă* = îşĭ luă partea de strugurĭ 86 ($_{520}$).
Potrănḑă sf. = acele carĭ servesc a legà plugul de gâtul boilor.
Postès vb. IV = postesc. Pap.
Pǫĭnḑă sf. tipsie de pămînt în care se face şi se cóce plăcinta făcută numaĭ cu făină de porumb. Arom. *bonḑă.*
Pǫn prep. — până (passim). Wgd. *pǫn-si* = până se 35.
Pǫnă prep. = până (pretut.). Wgd. *pǫnan* — până în, *pǫndi* = până de, *pǫnla* = până la 35.
Pǫĭnă sf. — pâne 57 ($_{4}$); *pǫĭni di bàr-*

niță pâne de barniță 46 (6); *pǫıni* pâne (fruct) 115 (78); *pǫñı gărnǫțĭ* 103 (63); *pǫñĭ* pl. bucate, cereale (Lunḑiñĭ).

Pǫĭnea-guşturĭcĭcăļĭă sf. pânea şopârleĭ (n. de plantă).

Pǫnḑă sf. — pânză 33, 80 (393).

Pǫră ? *mi scoasi din pǫră* mĕ scóse din răbdărĭ 80 (383).

Pǫntițĭ sm. pântece. Wgd. *pǫntitsi* 22.

Prag sn. prag 101 (60), 164; *cu praguri* — fel de brodărie 35.

Praşti sf. praştie. Wgd. *prašti, prašturį* 24.

Praŭ sn. praf, pulbere 59 (5), 80 (394).

Pravìcini ospĕtarea mireseĭ şi a mireluĭ de către părinţiĭ feteĭ, după o sĕptămână de la nuntă 151.

Praz, pl. *prajĭ* praz 52 (32).

Prăcĭŭ sm. pârcĭŭ (berbece de prăşilă). Pap.

Prăĭès vb. IV sbor 75 (278).

Prăĭnès vb. IV sbor 81 (407), 149.

Prăjès vb. IV — prăjesc 111 (72).

Prăļĭŭ măgăruţ; strigăt de îndemn ca să umble măgariĭ.

Prăsnès vb. IV stropesc 116.

Prăşlenu sm. greutatea ce se atârnă fusuluĭ (veḑĭ: *prişnel*). Arom. *prìsine* 32.

Prăştiļĭă sf. — scara de funie saŭ de cureà la caĭ, etc. 31.

Pri prep. pre, pe 49 (2,3), 51 (20), 57 (2, 47), 64.

Priamnu vb. I — preumblu; *că-ļĭ si priamnǫ pǫĭni* căcĭ îĭ erà fóme, îl apucase fómea 157.

Priatil sm. = prietin 80 (395-397).

Priatilǫc sn. prieteşug 80 (398).

Pricàt vb. I mĕ uit, privesc bine 154.

Pricàţ vb. I — prind, reprind, reapuc 81 (407), 105 (65).

Pricazmă sf. basm 145.

Pricăjès vb. IV — vorbesc, spun 75 (286), 110 (71), 169.

Priclucĭàt adj. rĕcit tare, în cât nu-şĭ póte mişcà membrele. Arom. *acîţàt, ncurţìt*.

Pricòc vb. III precoc, rĕscoc. Pap.

Pricǫnt vb. I recânt, cânt din noŭ; *aşĭ căntǫ şi pricăntǫ* îşĭ cântă şi recântă 138.

Pricufurès vb. IV — cufuresc; *pricufurìt* cufurit 52 (26).

Pricùr vb. I precurg, curg 149, 155; curĕţ din noŭ; *pricùr grǫnu di gnoı* curĕţ din noŭ grâul de gunóie.

Pridàr vb. I fac, dreg din noŭ. Pap.

Pridàŭ vb. I predaŭ; *nu si prid'ẹdiră* nu se predederă, nu se predară 156; *la pridẹdi* îl predede; ∾ trădez; *la pridẹdi la turţĭ* îl trădă turcilor. Arom. *îl prudeadi la turţi*.

Pridòrm vb. IV adorm, dorm 105 (65).

Pridùn vb. I adun, daŭ ospitalitate; *să nu-u pridunàţĭ* — să nu o primiţĭ, să nu-ĭ daţĭ ospitalitate 142. Arom. *s-nu o apridunàţı*. *Pridun-ti la criel* adună-ţĭ mintea la cap. Pap.

Priflari — a reaflà, a aflà din noŭ 104 (64).

Prifrǫng (mi) vb. III mĕ prefac; *prifrǫnt* (lit. prefrânt) prefăcut 73 (252), 84 (416).

Prifulès vb. IV mĕ umflu în pene; *prifoali-ti !* umflă-te în pene 80 (390).

Prigàcĭŭ sn. = pólă, şorţ 36.

Priĭès vb. IV reies, ies din noŭ 106 (66).

Prijălès vb. IV a jelì; *nu la putèm prijaliri* nu-l putem jelì 159.
Prijùr vb. I — conjur; *ti prijùr sà nu spuñĭ* te conjur să nu spuĭ. Pap.
Prilĭŭ sm. Aprilie. Pap.
Prima adv., num. întâiŭ; întâia; *di prima* = pentru întâia dată, pentru prima dată 45 ($_4$); *di prima* de întâiŭ 34; *prìmili izmẹni* 110 ($_{71}$), 103, 145, 153. Wgd. 28; *primaver* — vĕr primar.
Primàr primar: *ver* ∾ vĕr primar.
Primavẹră sf. primăvara. Wgd. 36.
Primărìt (mi ∾) vb. I. mĕ remărit. Pap.
Priminès vb. IV. — priminesc 151.
Prin prep. prin 46 ($_6$), 82 ($_{428}$), 159. Wgd. 35.
Prinĉă sf. cursă (pentru prinsul pasĕrilor). Pap.
Prind vb. III. aprind 51 ($_{21}$); *şi-şı prinsi un foc* şi îşĭ aprinse un foc 153; *di cọn prind la mortu* de când se aprinde la mort (lumînare, candelă) 103 ($_{64}$); ∾ — apuc, prind *la prinsi di piciòr* îl prinse, îl apucă de picior 153.
Pringă prep. pre lângă 72 ($_{226}$). Wgd. pringọ 35.
Prinsòr vb. I. reînsor; *mi* ∾ mĕ reînsor. Pap.
Printòrn vb. I. = rĕstorn, reîntorc; *rọpa-u printurnọ̀* rĕstórnă rîpa, piétra 153; *nu puťẹu s-la printoarnă* nu puteaŭ să-l întórcă pe cea-laltă parte 158; reîntorc 154.
Pripășọtă nume de capre 170 ($_{65}$).
Pripilă sf. fusul de fer pe care se rézĕmă piétra (*rọpa*) de la móră.
Priscàlic vb. I. încalec peste cine-và; tresar peste cine-và.
Priscălès vb. IV. presăr 109 ($_{70}$).
Priscurnic sm. prescure; fel de brodărie 35.
Prisàlĭŭ sm. — salamură 38.
Pristi prep. peste 45 ($_3$). Wgd. 35.
Prișnel sm. prisnel. Arom. *prisine*, greutate ce se pune de desubtul fusuluĭ, ca să-l ţie vertical.
Priștèt vb. I. preaştept, aştept, preîntîmpin 101 ($_{50}$), 160; *ecă la priştitọ̀ lamñia* écă îl preîntîmpină balaurul 168.
Pritòrn vb. I. = reîntorc; *si priturnà* se reîntorceà 155; *nu si priturnọ̀* nu se reîntórse 161; *las s-nu-lĭ priturnàţı* — să nu vĕ împotrivițĭ, să ascultaţĭ fără nicĭ o vorbă 167.
Pritùcĭŭ sm. făcăŭ, germ. Schaufelmühle.
Priturţès vb. IV. turcesc; *mi priturţèsc* mĕ turcesc; trec în religia turcéscă 156.
Priubidès vb. IV. cercetez, caut cu amănuntul 157.
Prĭumubirèsc adj. primăvăratec (Huma).
Priună prep. = împreună 103 ($_{63}$); 120, 146. Wgd. *preuno* 32.
Prizọrcă sf. scăunel 54 ($_{42}$). Arom. *piḑùḽĭu*.
Privărtàḽĭcă (v. *pruvărtaḽĭcă)* 32.
Privĕd vb. II. prevĕd. Pap.
Privideri sf. = prevedere; *bună* ∾ — la revedere 55 ($_{18}$). Wgd. ∾ glükkliche Wiedersehen 36, 18.
Privìu vb. IV. — reviŭ; *tunţea vichĭ să privină* atuncĭ în sfîrşit să revie 106 ($_{67}$).
Prĭcĭa n. de joc copilăresc 90 ($_2$).
Proapi adv. aprópe 104 ($_{64}$). Wgd. 33.

Proaspăt adj. = próspĕt 117.
Proçhĭŭ vb. I. = apropiŭ 102 (63), 116, 137. Wgd. *prokį* pers. II. 16.
Prost adj. = drept (a sta drept, în picióre). Arom. *mprostu.* Pap.
Prub'eŭ vb. II = beŭ, a bé apă; *am̃ĭ si prubiŭ apu* = mĭ-a fost sete, mĭ-a fost a bé apă.
Prucàsc vb. I. = casc 79 (370); *şi ca la prucăscǫ* = şi când îl căscă 136.
Prucǫnt vb. I = cânt, cânt din nóŭ; *şi ară prucăntǫ* = şi iaraşĭ recântă 137.
Prucupsès vb. IV = procopsesc, fericesc; *să prucups'ęscă* = să procopséscă 56 (34), 57 (40).
Prúcùr vb. I = curg; *m̃i si prucurară lìghĭăli* = îmĭ curseră balele 72 (228).
Prufàc vb. III = prefac 155.
Prufălìt adj. = prefălit, îngâmfat; *ţista-ĭ prufălitu?* = acesta-ĭ prelăudatul (îngâmfatul)? 80 (430).
Prufìt, fem. *prufită* = profet, vrăjitor 144.
Prumirosès vb. IV = mirosesc de departe 148.
Prun sm. = prun (pom). Pap. Wgd. 22.
Prună sf. = prună, corcoduşă 69 (173).
Prunḑǫs vb. IV = prânzesc; *şi fură prunḑǫţĭ* = şi fură prânziţĭ 144.
Pruputrèc vb. III = trec, trec peste 80 (401).
Pruţǫp vb. I = ţip; *şi pruţăpǫ* = şi ţipă 154; *şi eali pruţăpară* = şi ele preţipară 150, 149.
Pruvărtaļĭcă sf. = parte de la răsboiŭ 32.
Pruvăzalnic sm. = parte de la răsboiŭ 32.
Pruvèd vb. II = vĕd; prevĕd; *zuŭa di mǫĭni s-nu mi pruvęḑă!* = ḑiua de mâne să nu mĕ vaḑă! (să nu mĕ apuce! 58 (22); *si pruvizŭ* = se lumină de ḑi.
Pruvòĭŭ sn. = veḑĭ p. 74 (263).
Pruvòm vb. III = vĕrs, vom 80 (420).
Pruvulès vb. IV = găuresc 30.
Pruvulìt adj. = găurit; fig. puşcă 89 (13).
Psalèz vb. IV = cânt în biserică. Arom. *psăltisescu,* din gr. Ψάλτης = cântăreţ, Pap.
Pucàt vb. I = cercetez, caut bine 80 (403), 138.
Pucĭudès (mi ∾) vb. IV = mĕ mir. Wgd. *mi putšudès* 42.
Puclòn sn. = poclon 118.
Puclonès vb. IV = închin 165; *mi* ∾ = mĕ închin.
Pucrifcă = n. de fruct. Arom. *bubuļĭană, bubuļiţă.* Pap.
Pucròv sn. = învelitóre de lână, velinţă 117, 138.
Pudufcă = fig. neruşinată 89 (20).
Pudvìt adj. = îmbrăcat, înfăşurat 65 (85).
Puèrc sm. = porc [Nănta].
Pufă sf. = fel de ciupercă.
Pugacĭă sf. = plăcintă 102 (63).
Pugudès vb. IV = nimeresc 62 (6); a se întîmplă 107 (69), 116.
Puĭampu sm. = paianjen. Pap. Wgd. 13.
Puĭvès vb. IV = ivesc; *si puĭvì* = se ivì 166.
Pulată, pl. *pulǫţĭ* = partea caseĭ numită la Arom. *pat,* gr. ἀνώγι.
Pulès vb. IV = torn, servesc apă pentru spĕlatul mânilor; *să-ļĭ pulęscă la mǫñĭ, ca să si spęlă, cum ăĭ adetu* = să-ĭ tórne, ca să-şĭ spele mânile, după cum este obiceiul 144.
Pulicàr sm. = policar 107 (68).
Pulĭĭès vb. IV = descânt 190 (68);

spin di puliiri — spin de deochiere; poleesc.
Puliiri sf. = spĕlare a mânilor 122.
Puliìt adj, = poleit; *puliìt cu răzìnt* = poleit cu argint 166.
Puliţă sf. = poliţă 168.
Pulm, pl. *pulm̃ĭ* şi *pulmurĭ* — pumn; *un pulm di şenghi* = un pumn, o mână de arşice 164.
Pulmă sf.=pumn, mână plină; handvoll. Wgd. 15; veḑĭ: *palămuţă*.
Pulpă sf. — pulpă. Wgd. 21.
Pulupès vb. IV = întunec 138.
Pul̦ĭană sf. — poiană 160, 113 ($_{7}$.).
Pul̦ĭcă sf. = puică; cuvînt de desmerdare.
Pul̦iţă sf. n. constelaţiunii *găinuşă*.
Pul̦ĭŭ sm. pasĕre, puiŭ 49 (;), 81 ($_{404-407}$), 164; obiect de argint numit şi Arom. tot *pul̦ĭu* 36 ($_{19}$); fem. *pul̦ĭca*.
Pumăr̀ọs (mi ∾) vb. IV mĕ obosesc; *pumăr̀ọt* — obosit 155.
Pum'ẹn sm. pomelnic, parastas. Pap.
Pun vb. III — pun 33; *rachia-n rost să pun* rachiul în gură să-l pun 55 ($_{20}$); *ţe-u pus-aĭ*—ce aĭ pus 61 ($_{3}$); *l̦ĭ-u pusiţĭ* = îĭ puserăţĭ 78 ($_{366}$), 74 ($_{158}$), 101 ($_{60}$); ∾ suiŭ; *ca s-mi pun pri grindi*—după ce o să mĕ suiŭ pe grindă 138; *si pusi pri lupolă*— se suì pe plop 166; *puş* puseiŭ.
Punti sf. = punte. Wgd. 18.
Pupădiă sf. — preotésă 81 ($_{409}$).
Pupădiĭcă sf. = stiglete; fel de insectă.
Pupărẹtcă sf. — şeḑĕtóre. Pap.
Pupărès vb. IV upăresc 81 ($_{416}$).
Pupcă sf. pupăză. Pap.
Pup'ẹză sf. — (Ln.) pupăză.
Purcàr sm. — porcar 157.
Purcăril̦ĭă sf. porcărie.
Puric sm. = purece, Br.
Pùriţi sm. = purece 72 ($_{219}$), 81 ($_{410}$).
Purţẹŭă sf. — purceà. Wgd. *purtsẹo* [Ferkel] 8.
Purţilùş sm. purceluş.
Purţọl sm. — purcel.
Pus adj., part. — pus, menit 84 ($_{472}$).
Puscă sf. oţet 81 ($_{412}$, $_{411}$). Wgd. *puskọ* 49. Arom. *pusca*.
Puslẹdic sm. — maţ 117.
Pustă sf. = pustia 61 ($_{63}$).
Pustàv sn. = pristav, copaie 168. (Probabil să fie o scăpare de vedere la mine, în loc de *pristav, u*, în manuscript confundându-se cu *ri.)*
Pustalantă adv. ḑiua de după poimâne; se derivă de la *peste-alantă* peste ceea-laltă. Wgd. 34.
Pustănès vb. IV — mĕ obosesc 136, 161. Wgd. *pustanès* ermüde 51.
Pustel̦ĭa sf. — aşternut 119.
Puştu adj. nemernic, ştrengar 138.
Put vb. IV put, a mirosì rĕŭ. Pap.
Putẹri sf. putere 153.
Pùtină sf. — putină 28, 30.
Putirès vb. IV gonesc; *tucu si putirès* deşì se tot gonesc 54 ($_{46}$).
Putirìt adj. — urmărit, gonit de poteră 154.
Putnès vb. IV fac, descânt, vrăjesc 100 ($_{69}$).
Putoari sf. = putóre.
Putòrn vb. I; *m̃i si puturnară màţili* — mi s'a scârbit 75 ($_{272}$); *al̦ĭ puturnọ̀* — îĭ rĕspunse 164.
Putrid adj. = putred 54 ($_{48}$).
Putrizọ̀s vb. IV — putrezesc; *şi la putrizọ̀ di chiutèc.* Pap. 24 ($_{7}$).
Putpărọri - a proptì, a rĕzemà 67, 106 ($_{68}$).
Puturòs adj. = puturos.
Puţọn adv. puţin. Pap.
Puvelès vb. IV ordon 147.
Puvel̦ĭa sf. = puterea. Pap.

R

Raàt sn. pace, linişte 160.
Rac sm. — rac 147.
Rachiă sf. — 48 ($_{15}$), 54 ($_{43,44}$), 81 ($_{145}$).
Racïca sf. coropeşniţă.
Raï sn.—paradis, raiŭ. Pap. Wgd. 49.
Ramă, pl. *ramurï* sf. ram, ramură. Wgd. 24.
Ramnic adj. neted. Wgd. *ravnic* Ebene 50.
Ramură sf. — ramură. Pap.
Rană, pl. *rọñï* — rană 161.
Ranghil sm. arhanghel.
Rao sf. — Reif. Wgd. 49.
Rap, pl. *rapı* harap, negru 146, 166; nume de cal 171 ($_{57}$).
Rapcă n. de animale 171 ($_{59}$).
Rascàrmin, vb. I = scarmĕn 33.
Raţi rece 123; *ḷıa trasi ună raţi* — ï-a tras o minciună 81 ($_{45}$).
Raŭă sf. rouă.
Raur sm. fel de piétră.
Ravnic — neted, şes. Wgd. Ebene 50.
Razglòb, sn. — încheetură 101 ($_{40}$).
Răb sn. hîrb 89 (notă), 16.
Răbùş sn. răboj 81 ($_{414}$, $_{413}$).
Răcnès vb. IV răcnesc, sbier 75 ($_{273}$).
Răcutină sf. flegmă. Arm. *hîrpă.*
Rădìc vb. I rădic 149.
Răgăvàn — liliac. Arom. *argăvàn,* n. de flóre.
Răghiă sf. — rugină.
Răghisiri vb. IV a ruginì, a se ruginì. Pap.
Răguşă şi **raguşă** óie cu córne, de unde numirea de óie *răguşă.*
Răguşcă n. de oï cu córne 171 ($_{56}$).
Rămọn vb. III — rĕmâiŭ; *rămànèţı cu Domnu* 55 ($_{15}$); *s-nu rămọnă* 59 ($_{10}$); *rămasi* — rĕmase 148. Wgd. *rọmàš* rĕmăseï; *rămasă* 105 ($_{66}$), 103 ($_{64}$).
Rănès vb. IV nutresc, hrănesc 66 ($_{102}$), 86 ($_{516}$), 146.
Răñïă sf. râie ; căpuşiţă de râie (insectă).
Răpès vb. IV răpesc. Pap.
Răpicïcă sf. pietriceà 109 ($_{70}$).
Răpọs vb. I repausez ; *la rapusọ Domnu* îl repausă Dumneḑeŭ 147; *răpusàt* repausat, odihnit 157.
Răputină sf. loc pietros. Arom. *loc chitròs*, saŭ *hălichi* (Veria). Pap.
Răsàr vb. IV = rĕsar. Pap.
Răscàt vb. I = mĕ uit jur împrejur; privesc, cat jur împrejur 120.
Răscăcïoari sf., pl. — ?
Răscrăşniţă sf. — rĕspântie 105 ($_{66}$).
Răsdàŭ vb. I împart; daŭ de pomană 124.
Răsfèt vb. I fĕt ; *ăḷï si răsfătară uoïli* — iï fĕtară oile 85 ($_{515}$).
Răsfrọng vb. III — rup (în bucăţï); frâng 103 ($_{63}$), 118.
Răsinìc adj. — de argint-aur, în fir; *teḷiŭ răsinìc* 128.
Răslàn sm. — leŭ (v. *arslàn); nume* de flóre.
Răslăbită adj. — liniştită 121.
Răslăgăïès vb. IV = regândesc, mĕ gândesc 166.
Răsòl — varză acră 81 ($_{416}$). Arom. *moare.*
Răspàrg vb. III — sfarm, sparg 108 ($_{70}$).
Răsplọng vb. III a face să plângă, a provocà plâns; *s-nu la rasplọngă* = să nu-l facă să plângă 104 ($_{64}$).
Răstăḷïŭ vb. I — întîmpin, taiŭ drumul, întâlnesc. Arom. *astàḷıŭ* 119.
Răstăḷïătură sf. — întîmpinare, întâlnire în drum 97 ($_{98}$).
Răstruculès vb. IV rostogolesc. Pap.

Răstupès vb. IV topesc; *foali di răstupiri răzintu* fóle de topit argintul 30.

Răşniţă sf. (rîşniţa) terciŭ 81 (417).

Răşòn (veḑĭ *arşòn*) 34, 146 (89, nota 1, greşit *arşòn, raşòn).*

Răşùţ vb. IV rĕsucesc. Ar. *şuţ, aruşùţ, arşùţ.*

Răţès vb. IV rĕcesc 109 (70).

Răţimìnt sn. = rĕcélă. Arom. *araţire.* Pap.

Răzbàt vb. II bat; *si răzbătură* se bătură între eĭ 141.

Răzbòĭŭ sn. răsboiŭ 31.

Răzìnt sm. argint 89 (Notă).

Răzìnt adj.; *uom razìntuli* — obraznicule! 61 (67).

Răzìntàr sm. = argintar 29.

Răzvrăjòs = ? *bişoñĭli ca răzvrăjora, si f'esira şoariţĭ* bş. când se revoltară, se făcură şórecĭ 139.

Remì sf. guturaiŭ. Wgd. 50 — Unwohlsein.

Repă sf. — repan [legumă].

Reti sn. berbece neîntors. Arom. *areate* 63 (33). Wgd. *rieti, riets* 22.

Ricăĭès vb. IV sbier; *măgariḽĭ ricaĭès* = măgariĭ sbiéră 75 (275). Pap.

Ricu rigu 45 (1), 137, prescurtat din *[cucu]ricu.*

Rid sn. dél, colină, muchie de dél. *Arom. şilătură* [Este greşit în Pap. Arom. *tumba*], 49 (7), 81 (419).

Rieti, Pap. greşit, veḑĭ *reti.*

Rimilès (mi ∾) vb. IV mĕ scarpin. Pap.

Rin sm. — anin. Arom. *arìn, anìn.* Pap.

Risipès vb. IV — risipesc; *gălbuşu di uoŭ si risipeşti.*

Ristòs — Christ 72 (317).

Rod sn. rod; *negru pimìnt maĭ mult rod da* 79 (377).

Roàghĭă sf. bólă (fel); *roaghia li caţă vìtili, oàmiñiḽi, galiñĭli roaghĭa* dă în vite, ómenĭ, găinĭ. Pap.

Roată sf. rótă; róta care servesce la făcutul ólelor. Pap.

Rod vb. III = rod; *roş* = am ros, roseĭ; *aŭ roš* = am ros-o, adecă am mâncat bătae. Arom. *le-aróşu,* cu acelaşĭ sens.

Rog (mi ∾) vb. I (mĕ) rog; *ca si vut-au rugàt* — după ce se rugase 142; *aţĭ mi rog* te rog, mĕ rog ţie 149; *ştiŭ ţe-ţĭ mi rog* sciĭ ce mĕ rog ţie, sciĭ ce te rog 168; *si roagă* = se rógă 45 (4). Wgd. *mi rok* 45.

Rom sn. rom. 54 (43).

Rosă sf. rouă.

Rost s. gură 51 (21), 53 (37), 55 (12, 20), 84 (430), 106 (66), 116. Wgd. 48; ∾ = gură, deschiḑĕtura prin care trece suveica, când se ţese 32 (veḑĭ *gură).*

Roşi adj. = roşu 34, 81 (420, 421), 102 (61). Wgd. 28; ∾ fig. vin 89 (4).

Rọd vb. III rîd 109 (70); *rọdiri* 81 (424); *si radeà* rîdeà 154; *ti rọdi* te rîde, îşĭ bate joc de tine 164. Wgd. *rọt* 50, *rọš* 39.

Rọm vb. I rîm, sgâriŭ pămîntul; *di rămà* 136; *şi-şı rămà an cupu di gnoı* şi-şĭ rîmă în grămada de gunoiŭ 160. Arom. *ar'ìm* (se ḑice despre găinĭ maĭ ales).

Rọnsi s. pl. firele ce rĕmân de la răsboiŭ, când se termină ţesatura. Arom. *arîse.*

Rọnză (rọnsă) sf. = haină femeéscă 37.

Rọpă sf. — piétră, rîpă; 59 (34), 82 (425-429). Wgd. *rọpọ* 10, 13; *rọpă-di-moară* piétră de móră, care macină; *rọpă-dulţi* piétră dulce, se servesce ca doctorie; *rọpă vìnita* piétră vînĕtă.

Rọŭ adj. — rĕŭ 59 (26), 81 (423). Wgd. *rọu̯, rauo* 27.
Rọŭ sn. rîŭ: *rọu Vardàr* fluviul Vardar.
Rọv. Arom. *aròv* 25.
Rubă sf. haină 150.
Rucĭòc sn. prânz 120, 159, 169.
Rucĭọs vb. IV prânzesc; *di rucĭọs* ca să prânzéscă 103 (63). Wgd. *rutšọs* 50.
Rudàñĭŭ sn. = cicric, depĕnătóre 32, 52 (23); ∾ fel de brodărie în felul cicriculuĭ 34, 35.
Rudă prescurtat din *[papa]ruda* 115 (78).
Rudès vb. IV nasc 116; *şi ea să rudẹsca* şi ea va nasce 143; *pọnă sa si rudẹscă tatu* 50 (15).
Rudirţ sf. nascere 53 (34), 63 (28).
Rug sn. — mărăcine. Arom. *arùg*.
Rugăciuni sf. rugăciune 156.
Rugămìnt sn. — rugăminte 151.
Ruguzină sf. rogojină 33, 119.
Ruĭès vb. IV — răresc 26.
Rul̦ĭcă sf. ciorchine de strugure. Pap.
Rumig vb. I rumeg. Wgd. *rumik* 12.
Runc adv. rar 117; *verḑil̦ĭ cu runc* (fel de brodărie) 34; *cĭarcu cu runc* (fel de brodărie) 35; *şiştaţil̦ĭ cu runcă* (fel de brodărie) 34.
Rup vb. III — rup; *cola si rupi* 83 (450); *rùpsiră* 66 (89); *ĭun' si rupă* unde se va rupe 82 (423); *ampiratiţa rupsi ţea carti* împĕrătésa rupse acea scrisóre 142, 117, 139; *rupş* rupseĭ.
Rupòs adj. = prăpăstios.
Ruptătură, pl. *ruptătùrĭ* ruptură, lucrurĭ rupte. Pap.
Rupti s. pl. (rupte) fig. parale 89 (6).
Rus sm. rus. Pap.
Rusaliĭ s. pl. — jucătorĭ, căluşerĭ 114 (75).
Ruspiă sf. curvă 18 (352).
Ruşọni sf. ruşine. Wgd. *rušọni* 10.
Ruşọs vb. IV roşesc; *ruşaşti* roşesce 107 (69); *s-ruşaşti* se înoréză, se acoperă cerul cu norĭ.

S

Sa pron. pos. = sa, a sa; *muma-sa;* pl. *sali* = sale.
Sa conj. = să; *ţe sa zicà Domnu!* = ce să ḑică Dumneḑeŭ! 57 (53, 54).
Saàt sn. = cés, moment 82 (431), 143.
Sac, pl. *saţĭ* — sac 82 (432, 434), 153.
Saìb sm. logofĕt, supraveghetor 156.
Salcă sf. salcie 27, 59 (17).
Saldi adv. numaĭ 49 (4), 50 (10), 52 (29).
Salungùr adj. lungan, lung, disproporţionat 82 (435).
Sam vb. ajut. sînt; *sam bun* — sînt bine; *ĭeşı* — eştĭ 58 (2); *àı* — este; *nu-l̦ı àı* nu-ĭ este 51 (19); *il̦ıu-ĭ an ţer* fiul este în cer 50 (15), 63 (31); *carĭ ţı-u băbaĭca* — cine ţĭ-e tată 62 (22); *al̦ĭ sa ghiĭ* îĭ sunt viĭ 49 (4); — Imperf. *ram, raĭ, ra, ram, raţı, raŭ: ra* erà 68 (147); *ra să si ducă* 71 (112); Aor. *fuı; cămila ună aspra-ŭ fost* cămila un ban a fost 65 (70); *sà iă* să fie 55, 56; *sà iŭ* să fiŭ 64 (63); *s-nu iu;* să nu fiŭ! 58, (25, 30); *să iţĭ!* să fiţĭ! 57 (49); *să iţĭ ghiı!* 55 (17); *iriţĭ ghiı!* să fiţı sănătoşĭ! 55 (5); *iri!* fiĭ, să fie!; *iri ghiu cupilaşu!* să fie sănătos, să-ţĭ trăéscă flăcaul! 57 (58).
Samàr sn. samar 31, 52 (26), 82 (437, 436); cerul guriĭ.
Samargìŭ sm. samargiŭ, lucrător de samare 29.
Sami-Gĭorz 112 (73).

Samuvilă sf. = balaur ; păun de nópte 154.
Sap vb. I. sap 48 (15), 69 (157), 152.
Sapă sf. — sapă 103 (63).
Sar vb. IV. sar 49 (2); *sărì pristi zid* sărì peste zid 146; *săriră coñili* — săriră cânii 162; *sarì ună moglă* se ridică o cétă (de praf) 150.
Sar vb. I. însăr, pun sare în ce-và; *sar peştili* pun pescii în sare. Pap. Arom. *ansàr*.
Saràiŭ sn. = palat 164.
Sarci (*sartši*. Wgd. 50) glas.
Sari sf. — sare 108 (70).
Sarea-bàbăliă sf. — sarea babeĭ (fel de grindină).
Sari-apu = (sare-apa) cascadă Ln.
Sarmă sf.—mătase 150. Arom. *sirmă*.
Sarùp vb. I. — surp; *la sarupò* — îl usurpă 139.
Satur vb. I. — satur 138; *si săturară* = se săturară 163.
Să conj. — să; *s.* 46 (5); *s-la* să-l 66 (33); *s-la facă* 56 (28), vedĭ *sa, si*.
Săghiă (vedĭ *sighiă)* 36.
Sălăghìès vb. IV. — arunc; daŭ drumul 166.
Sălbatic adj. — sălbatec (numaĭ la Nanta).
Săldisès vb. IV. = stric; *şi dinţili si saldisiră* şi dinţiĭ se stricară 169; *li săldisìşĭ răbùşăli* le perduşĭ, le făcuşĭ perdute răbójele 81 (413).
Sălùc sm. respiraţie. Arom. *adilatic*. Pap.
Săm-Giorz sîntul George 112 (73).
Săm-Todre sm. — Sîntul Tudor.
Săntraciŭ sm. cuţit pentru tăiatul frunzeĭ de dud 26; instrumentul cu care se taie unghia caluluĭ. Pap.
Săptămonă sf. săptămână 102; *săptămona albă* săptămâna albă, a brânzeĭ 114 (76).
Sărată (na ∾) n. de joc copilăresc 90 (4).
Săratcă sf. zěr de brânză. Arom. *dăr*.
Sărătură sf. sărătură, lucru sărat. Pap.
Sărìñĭ s. pl.=loc de dat sare oilor.
Sărliă adj.; *plăţintă sărliă* — plăcintă cu miere şi unt 114 (76).
Sărună n. oraşuluĭ Salonic. Pap.
Sărùp vb. I usurp (vedĭ *sarùp*). Pap.
Sărùt vb. I — sărut 53 (37), 121, 164.
Sătăr = ? 50 (13). Pap. 13 (1).
Sătul adj. sătul, săturat 82 (438), Wgd. *sotùl* 28.
Sătulimi sf. — săturare, sătuléţă.
Scafă sf. — pahar 82 (439); *si-u beĭ an scafă* — să o beĭ, să o sorbĭ în pahar, adecă să o tot iubescĭ 162.
Scald vb. I = scald; *şi si scăldò* = şi se scăldă 163.
Scand sn. scaun 53 (35), 120; *pri scand* pe tron 142. Wgd. *skant* 15.
Scandu-Dòmnuluĭ sn. — scaunul luĭ Dumneḑeŭ (nume de flóre).
Scanda-màndala — 50 (16).
Scap vb. I scap 63 (47), 144, 162.
Scapir vb. I = scapěr (din amnar); fulgeră; *scàpiră pimintu* — scapěră pămîntul, adecă fuge de rupe pămîntul 79 (378); *cum fuzeà... di scăpirà pimintu* — cum fugià ... de rupeà pămîntul 169.
Scàpit sn. apus, apus de sóre. Pap.
Scàpit vb. I apun; *scapitò dupu zena* apuse după dél. *Acu-ĭ scăpităt soarli* 119.
Scară sf. — scară. Pap.
Scarţin (mi ∾) vb. I — mě scarpin 82 (445).
Scăculeţi sm. — lăcustă.

Scălès vb. IV stric; *si scălì lucru*— se strică lucrul, tréba. Pap.
Scăpitari sf. — apunere, a apune; *pri la scăpitari soarli* — pe la asfinţitul sóreluĭ 105 (66).
Scăpitarea soarluĭ = apusul sóreluĭ 169 (14).
Scăpităt sn. = apus; *scăpitatu soàreluĭ* — apusul sóreluĭ 164.
Scărlată sf. — pânză pe care se cos monede vechĭ şi care se pórtă de femeĭ la pept (fel de podóbă).
Schimb vb. I schimb. Wgd. *skimp* 48.
Schimbari sf. — schimbare, a se schimbà.
Schitnès vb. IV scrintesc: ăĭ *schitnìt* = este scrintit (la minte).
Scoc vb. I = joc 47 (14); *si scoc* — să joc 48 (16); *scoacă* 52 (33), 66 (104).
Scol vb. I — scol 164; *cọn si sculọ̀ grăncĭaru* = când se sculă olarul 162; *mi scol* — mĕ scol.
Scornă sf. cismă. Pap.
Scot vb. III — scot 47 (12), 85 (594); *ŭopt ḷa scoasi* opt ĭı scóse, opt ĭĭ află 152.
Scọmp adj. — scump. Wgd. 28.
Scọndură sf. — scândură 33, 82 (440); parte de la răsboiŭ 32.
Scọrc — dél pietros; dél prăpăstios.
Scrăcălès vb. IV — cărcăesc, căraesc 63 (36).
Scrăcĭcă sf. = fel de hemipter.
Scripẹţă sf. scripeţĭ 31.
Scucnès vb. IV — mĕ pun; *scucnì şi ăn lantu* se puse şi în cel-lalt 141.
Sculĭò sm. = şcólă 143. Wgd. *skolḭó* 28.
Scult vb. I = ascult.
Scund vb. III ascund; *mi scund* = mĕ ascund 66 (93), 101 (59). Wgd. *skunt* 11.
Scuncĭòs adv. — pe nesimţite, pe ascuns; *vinì scuncıòs* — venì în ascuns, în secret, fără să afle nimenĭ.
Scup vb. IV scuip 60 (40), 66 (98), 82 (442, 441), 84 (481), 107 (19); fără *să-ŭ scuıpìm* fără să o scuipăm 147; *nu-u scùpsiră* nu o scuipară 146; *nu-ŭ scupiră* 145. Pap. Wgd. *skup, skupìĭ* 11, 16, 39; după cum se póte vedé la Aor. face *scupş* şi *scupìĭ*.
Scupès vb. IV — scopesc. Pap.
Scup'ẹt sm. scuipat. Pap.
Scurnès vb. IV scornesc 163; deştept din somn. Pap.
Scùtur vb. I — scutur; *s-ti scutur* = o să te scutur (de parale). Pap.
Scuţọ̀t adj. ascuţit. Wgd. *skutsọ̀t* 28.
Secĭcă = Fevruarie 82 (413).
Semn sn. = semn, prevestire (v. semt).
Semt sn. = semn. Wgd. 15; *an ţe semt*— în ce loc, în ce hotar anume? Pap.
Serìn adj. = senin. Wgd. 13, 18.
Seŭ sn. — sĕŭ; grăsime.
Seu-găḷinăḷĭă sn.—seul găinii (nume de plantă).
Seu-ḷĭèpuruluĭ—seul epurelui (n. de planta).
Sẹdăv adj. = blond; care dă în roşu. Pap.
Sẹmin vb. I — sémĕn 84 (444); *ţe la vẹ siminàt meḷĭu* ce-l semĕnase cu meiŭ 153.
Sẹră sf. = sară; *sẹra-ta* — sara 169 (12). Wgd. *sẹrọ* 8, *sẹra-ta* 34.
Sẹti sf. — sete 66 (105).
Sẹţări (*sẹtsọri* 8. Wgd.) vedĭ *s'ẹţiri*.
Sẹţir vb. I — secer; *si sẹţirĭ* = o să secerĭ 82 (444).
Sẹţiri sf. — secere 117.
Sfacă pron. neh. fie-care 64 (53), 82 (446, 445). Wgd. 38.
Sfărdil sm. — sfredel 31, 86 (535).
Sfărşọs vb. IV — sfîrşesc; *păn s-li du sfărşẹscă* 105 (66); cọt lucru añĭ

sfarşaşti cât lucru îmĭ face 157; *sfọršit.* Wgd. 49.
Sfărşùc sn. = sfârşit 163.
Sfetir-Anghil (S-tul Anghel) S-tul Arhanghel 156.
Sfilgĭàn sn. céşcă (de cafeà) 122.
Sfirbĭ =fluere; *cu tọmpiñĭşi cu sfirbĭ*= cu tobe şi cu fluere (surle) 142.
Sfirès vb. — fluer, şuer 52 (33), 53 (34); *sfiriri* 144.
Sfită sf.— slujbă religiósă; *că nu rau (rubi) di sfită* căcĭ nu eraŭ (haine) de slujbă 168.
Sfitès vb. IV sfinţesc, luminez 147.
Sfituḻică sf. — licuriciŭ.
Sfriel, pl. *sfriẹli* fluer 168.
Sfruel, pl. *sfrueḻĭ*—fluerul piciorului; fluer.
Si conj. să 46; *si crẹscă! si prucupsẹscă! si mbitranẹscă!* 56 (37). Wgd. *si* daß 35.
Si pron. ref. se; *ıundi si culcă* unde se culcă 50 (11); *si roagă*— se rógă 45 (4).
Sibèp sn. motiv, causă 148, 155, 162.
Sicară sf. secară 25.
Sicărină adj. de secară 117.
Sicùḻĭŭ sm. — săculeţ, trăistiţă 135.
Sicuri sf. — secure 82 (447), 119.
Sighiă sf. haină femeéscă 36.
Sil'ẹf sn. — seléf 139.
Silviă sf. chiparos 83 (448).
Siminàt adj. semĕnat. Wgd. *simenàt* 28.
Siminţă sf. semînţă; *siminţa di bubi* semînţă de gândacĭ de mătase.
Sin, pl. *sinurĭ* sîn 120, 77 (320).
Sindùchĭŭ sn. — ladă 31. Wgd. *sindukį* 51.
Singur adj. singur 119.
Siniă sf. masă de lemn 103 (63), 166.
Sinor sn. hotạr 101 (60).
Sintìnă-ti! tacĭ! 83 (449).
Sint vb. IV simt, simţesc. Pap.
Sirbès vb. IV servesc, lucrez 70 (187), 139, 147. Wgd. *Serbés* 13, 42.
Sirbicĭòs adj. — lucrător, muncitor. Wgd. *serbitšos* 28.
Sirbimìnt sn.=lucru, trébă, serviciŭ. Pap.
Sirc, pl. *sirţĭ* nume de pom. Arom. *ţinḑif, ţinḑifcu* 28.
Sir'ẹc adj. sărac 147.
Sirìn adj. senin. Wgd. *serín* 13, 28.
Sirtur sm. instrument de argintărie 30.
Sirumà adj. — sărman, sărac 83 (450), 143.
Sistră sf. — instrument de ras căpisterea. Pap.
Sită sf. sită. Pap.
Siţirimìnt sn. (secerămînt) seceriş, secerare.
Siv adj. cenuşiŭ (de colóre albă-închisă). Pap.; *sivu-glavă* n. de capre 171 (62).
Sivècĭŭ sm. soiŭ de crap maĭ mic.
Sìnătati sf. sănătate 55 (10), 56 (24).
Sìnătòs adj. sănătos, tare, fórte 67 (108), 70 (174), 120.
Slab adj.—slab; subţire 83 (451-454), 154.
Slăbès vb. IV slăbesc; *tot maĭ mult slăbeà* tot maĭ mult slăbià 163.
Slăgăĭès (mi ∾) mĕ consider; *si slăgaĭaşti* se consideră, se numĕră 117; ∾ mĕ gândesc: *si slăgăiră ieḻ cutriḻĭ* — se gândiră eĭ sărmaniĭ 163.
Slănèsc adj. slăvonesc.
Slăvèĭŭ sm. privighitóre.
Slobìñĭ spl. şoldurĭ. Arom. *iḻie.*
Slojnic adj. — scurt 71 (203).
Slovej sm. — Rothkelchen 50. Wgd.
Smăgĭaĭcă sf. uliŭ [tk. atmagè].

Smintès vb. IV = amestec, smintesc; *smintìt la minti* a fi smintit, nebun; *si smintiră ìrili* — se amestecară firele de răsboiŭ, fig. când se încurcă o afacere.
Smoacĭe (mi ∾) vb. I mĕ mişc 83 (455).
Smoc sm. şérpe gulerat, care nu muşcă.
Snop sm. = snop 156.
Snuèp sm. snop (numaĭ la Nănta).
Soacră sf. sócră 116.
Soară sf. — subţióră 155.
Soari sm. sóre 47 (11), 83 (456); *la bàtirea soarluĭ* la rĕsăritul sóreluĭ 169 (6); *ancriscù soarli* s'a luminat de ḑiuă 169 (3); *un ficiòr ca soarli* un băét ca sórele 146.
Soaţă (soatsọ) sf. Genossin. Wgd 23.
Sobani n. de boŭ 171 (59).
Socòl sm. — vultur 63 (40) [Acéstă pasere nu există în partea loculuĭ şi se închipuesce ca fórte frumósă].
Socru sm. socru. Wgd. 12.
Soĭ sm. ném; *di tọu soĭ ari fat vrin nalbànt* = de némul tĕŭ a a fost vre-unul potcovar 162.
Soĭcă sf. — bricég 101 (60).
Soĭŭ fel 107 (69).
Som sm. somn (pesce).
Son sm. somn; *buĭmacĭọt cum ra di son* buimăcit cum erà de somn 164. Wgd. 12.
Sor — cuvînt cu care se adreséză nevestele către cumnate. Pap.
Soră sf. soră; *suròrĭ* 54 (46). Wgd. *sorọ, suròrị* 23.
Sorţĭ spl. sorţĭ; *să turìm sorţĭ; să punim la sorţĭ* să tragem la sorţĭ. Arom. *s-traḑim şcurtiţa.*
Soţ, fem. *soaţă* soţ, tovarăş; *ş-la vẹ cu ĭel mincĭunosu şi soţu-su* — îl aveà cu el minciunosul şi pe tovarăşul sĕŭ 151, 147.
Soţlùc sn. — prieteşug, tovărăşie. Arom. *suţată* 83 (457).
Sọbă — n. de vacă fĕtată Sâmbăta 171 (59).
Sọdu sm. vas 81 (411).
Sòmburi sm. sîmbure 53 (36).
Sọmt, pl. *sọmţĭ* sfînt; *pri treiḷĭ sọmţĭ* 57 (9). Wgd. *sọmt* 18; *sọm-Gĭòrz* sfîntul George [Pap.]; *sọm - Medru* sfîntul Dumitru. Pap.; ∾ icóńă 116 (79).
Sọnă sf.; *an un cup di sọnă cola* 151.
Sọnḑi sm. sânge 83 (459, 458), 159. Wgd. *sọn(d)zi* 18.
Sọnḑir vb. I sânger; *mi sọnḑir* mĕ sânger, îmĭ scot sânge. Arom. *sînḑinèḑ.*
Sọŭă sf. — prăjină, bâtă lungă 141.
Spar vb. III speriŭ; *mi spar* — mĕ speriŭ; *nu ti spari!* nu te speriă, nu te descurajà! 57 (57); *si spară rọu* să sperie rĕul, rĕutatea 117; *si sparura* se speriară 153. Wgd. *spar, spọruị* 4, 39. Pap.
Sparg vb. III sparg, stric 62 (24), 84 (489); *ca s-nu-u spargă casa* 142. Wgd. *spark, sparš, spars* 7, 39, 42.
Spată, pl. *spọţĭ* — spată [parte de la răsboiŭ] 32; omoplatul paserilor; *pri spọţĭ* pe spate 106 (67).
Spătẹză sf. — spată [parte de la răsboiŭ] 33.
Spel vb. I. spel 74 (267), 83 (460), 102 (61); *ĭundi spilàŭ* — unde spĕlaŭ 150. Wgd. 9.
Spic sm. spic (de grâŭ); fel de brodărie pe cămăşĭ în forma spiculuĭ 34. Wgd. *spik, spitsọ* — Ähre 9.
Spilari sf. = spĕlare; *soĭŭ di spilari* fel de spĕlat 107 (69).

Spin sm. — spin 100 (58), 135. Wgd. 16; pl. *spiñĭ*.
Spinḑur vb. I. spînzur 162. Wgd. *spinzur* 9.
Spinḑurari sf.—a spânzurà, a atârnà, atârnare.
Spinḑuràt adj. atârnat, spânzurat 73 (243).
Splină sf. — splină. Pap.
Spor sm. — spor; *bun şi spor la lucru* — cu bine şi spor la lucru 56 (21).
Spricĭcă sf. =lescae, diminutiv de la *aspră* 136, 137.
Spròtiva adv. — în faţă, vis-à-vis; *ţe lucru ăı cola spròtivă?* — ce lucru este colea vis-à-vis? 150.
Spruză sf. — spuză. Pap.
Spugănès vb. IV. = spurc; *spugănit* — spurcat; *spugăniri* — spurcare. Arom. *pîngînescu, pîngînire*.
Spulaĭti! = să trăiţĭ; mulţumim! 118.
Spulaĭdisès vb. IV. mulţumesc (neologism) 166.
Spun vb. III. — spun 162.
Spurc vb. I. — spurc; *mi spurcọ pulıu dimnẹţa* mĕ spurcă pasĕrea diminéţa (când auḑí, pe nemâncate, cântând o pasĕre); a mâncà de dulce în ḑile de post. Pap.
Spurcàt adj. = spurcat 61 (76, 77); fig. turc 89 (95).
Spurcăcĭuni sf. — spurcăciune. Pap.
Spus = vorbă, spusă 83 (462).
Staidă, pl. *staìḑĭ*, sf. — stafidă 48.
Stamnă sf. ulcior de pământ maĭ mare 96 (97).
Stară adv.=de séră 167. Arom. *astară*.
Stàrină sf. — căpiţă de fîn. Pap.
Staŭ vb. I. staŭ 49 (3), 53 (36), 63 (36,37), 74 (363), 162, part. *stat* şi *stătùt*.
Staur sm, şobolan.
Stavelă sf. — opritóre, prin care oprim maşina moriĭ de a maĭ lucrà.
Stămăria sf. — sînta Marie 24.
Stăfsès vb. IV. dospesc. Arom. *disfingu* 92 (3).
Stănuvìt adj. — băgat în pămînt, înfundat 106 (68).
Stăpọn sm. stăpân 166.
Stărluşcă sf. şérpe vînĕt, despre care se crede că sbóră; viperă (veḑĭ *străluşcă*).
Stărpès vb. IV. = stîrpesc, fac să disparà; *vizù că si stărpì apa* vĕḑù că dispărù apa 142.
Stăşùnu! săracul! Pap.
Stăviñerĭ sf. s-ta Vinerĭ.
Sterp adj. = sterp 84 (485), *stẹrpă* 165.
Stẹŭă, pl. *stẹli* stea 51 (24), 76 (307), 83 (466, 463), 147; fel de brodărie; *stẹli* 35. Wgd. *stẹo* 13.
Sticupèĭ sm. — grangure 48 (15).
Stignès vb. IV — întind (eróre p. 33 adun); *si stignẹşti teteva* — se întinde córda 33.
Stimnès vb. IV — întunec, germ. blende 50. Wgd.
Sting vb. III. — sting; *să nu-ḷĭ si stingă numea* = să nu i se stingă numele, stîrpea, némul 143. Wgd. Pap. *stinš* = stinseĭ 39.
Stindeclĭă şi tindeclĭă sf. o vargă de fer, servind a ţiné pânza întinsă de o potrivă.
Stipsi sf. piétră acră.
Stirpàr sm. — păstorul care pasce oile sterpe. Pap.
Stirpès vb. IV (veḑĭ: *stărpès*) stîrpesc; *mi stirpès*=mĕ stîrpesc 83 (466).
Stirpicĭuni sf. — stîrpiciune.
Stirpiri sf. = stîrpire.
Stog sn. — căpiţa de fîn, şiră. Pap.
Stomnă (*stomnọ*) sf. ulcior. Wgd. 11.
Stomnicĭcă *(stomnitško)* sf. ulcior

de pămînt maĭ mic. Wgd. 50. (Veḑĭ *Stamnă*).
Stǫng adj. = stîng.
Stǫngiñĭ s. pl. = stânjenĭ 128.
Strat sm. — nume de plantă.
Strălușcă (veḑĭ *starlușcă)* sf. — viperă. Pap.
Strătès vb. IV taiŭ drumul; întîmpin, es în drum: *etcă că al̦ĭ strătì ună babă* étă că-ĭ eșì în drum o babă 165; *că etcă l̦ĭa strătęști un dęd* = că étă îĭ ese în drum un moș 166.
Străvèț sm. — nume de flóre.
Străvurĭ s. pl. lucrurĭ plăcute de ale mâncăriĭ 128.
Strek sm. — barză, germ. Storch. Wgd. 50.
Strejur sm. — parul din mijlocul arieĭ, de care se légă caiĭ, ca să treere grâul 110 ($_{72}$), 40.
Strelă sf. fulger 59 ($_{18}$).
Strel̦uță pers. III fulgeră; *Domnu* ∾ — Dumneḑeŭ fulgeră.
Stres, pl. *streșĭ* sgârcit 69 ($_{172}$).
Strepijǫri sf., vb. — a se strepezì: *la str'ępijă*—le strepijesce 69 ($_{173}$); *cu dințil̦ĭ stripijǫțĭ* cu dințĭ strepezițĭ 169.
Strepij sm. vierme de brânză.
Stręñă sf. — stréșină 102 ($_{61}$). Wgd. *stręuǫ* = acoperiș (Dach) 8, 20.
Stric vb. I stric; *na za stricǫm*— ne stricarăm 83 ($_{467}$).
Stricari sf. — stricare. Pap.
Stricăcĭuni sf. — stricăciune.
Stricupașcă sf. — pasere din clasa cornirostelor.
Stricupèĭŭ sm. = grangure; veḑĭ *sticupèĭŭ*.
Strig vb. I = strig, chem 157.
Strigl̦ĭată sf. fel de lapte covăsit. Arom. *străgl̦ĭată* 98 ($_{46}$).
Strimt adj. îngust; *punti strimtă* pod îngust 156; strîmt: *teslă strimtă* fel de teslă 31. Wgd. 18.
String vb. III — strîng 33, 47 ($_{10}$), 117, 168. Aor. *strinš* strînseĭ.
Stroĭnic sm. pețitor 125.
Strubogǫscă sf. — măcieș! (fel de trandafir sălbatec). Arom. *coarnibifi*, al căruĭ fruct mâncându-l aduce constipație.
Strug sn. — instrument pentru lustruirea samarelor 31.
Struĭès vb. IV — pețesc; *s-mi struĭès* = să pețesc 139.
Struminari sf. îmbold. Pap.
Strungă sf. — târlă mică, unde sunt puține oĭ mătrițe; strungăréță (la dințĭ). Pap.
Stumnicĭcă sf. — ulcior maĭ măricel 53 ($_{37}$).
Stup vb. I astup; îndop 81 ($_{420}$), 117.
Stupàt astupat; *l̦ĭumnicescu stupàt* (fel de brodărie) 34; *cĭarcu stupàt* (fel de brodărie) 35.
Su pron. pos.=sĕŭ; *tată-su*=tatăl sĕŭ; pl. sel̦ĭ. Wgd. *su, sa, sel̦i, sali, lui* 31.
Sucală sf. = făcăleț. Arom. *șuțală.*
Sucardi sf. sarică 37, 121.
Sucĭcă (în limb. copil.)—cacatus 141.
Sucĭǫs *(sutšǫs)*=ich drehe, ich wälze. Wgd. 42.
Sucril̦ĭă sf. — socrie.
Sucrimi sf. — socrime.
Sud vb. I — asud, nădușesc. Pap.
Suflit sn. - suflet 58 ($_{13}$), 88 ($_{573}$); *si-l̦ĭ dau di suflit* să-ĭ daŭ de pomană 164, 157.
Suflu vb. I suflu 51 ($_{17,18}$), 81 ($_{417}$), 102, 154.
Sug vb. III = sug; *mǫnḑu suzi* = mânzul suge 45 ($_{9}$); *la nǫŭ mumǫñĭ ŭo supt-aŭ* de la nouĕ mame a supt 77 ($_{320}$).

Sugàr sm. sugar, miel care suge încă, care nu este înțărcat; copil neînțărcat.
Sugl̦iț vb. I sughiț. Wgd. *sugl̦its* 12.
Sul, pl. *suli, sulurĭ* sul (parte de răsboiŭ) 32.
Sulă sf. sulă, țepuș 30; frigare. Pap.
Sùltal̦ĭă a Sulteĭ [în felul Sulteĭ brodat] 34.
Sun vb. I — sun, rĕsun.
Sup prep. subt; *sup tini* subt tine 59 (13), 152. Wgd. 35.
Supră prep. — supra. Wgd. 35.
Supsọri adj. subțire. Wgd. schwach, fein 10, 28.
Suptă-soară sf. subțióră. Pap.
Supțọri adj. — subțire, mărunt. Pap.
Surd adj. surd. Pap.
Surìu = loc expus sóreluĭ.
Surlă sf. surlă [instrument cu care se cântă] 168.
Surmàn sărac. Wgd. 20.
Surțọl sm. — surcel 105 (66).
Survă sf. sorcovă 83 (468).
Sus adv., prep. sus; *an-sus* în sus 49 (1). Wgd. 33.
Susàm sm. susam. Arom. *sami, susami.*
Susoĭcă sf. păsereà din clasa dentirostrelor.
Sușină sf. loc uscat 107 (68).
Sută num. sută 80 (397), 83 (469, 470). Wgd. 28; *an treĭ suti* în treĭ sute (a fi cu treĭ dóge, adecă: cam prost). Pap. 13 (3).
Sual̦ĭcă sf. suveică 32; fel de galben [monedă] 101 (60).
Suvarì sm. jandarm 151.
Suza n. de cățeà 171 (61).

Ș

Șa adv. — așà 55 (11, 13), 83 (471, 474). Wgd. 7.
Șaĭác sn. abà, postav de lână 28.
Șaìc sm. — rochie de mirésă 36; pânză de lână. Pap.
Șantarlivu chior, țigan 89 (33).
Șapratcă sf. șérpe, năpârcă; rĕutăcios 168.
Șapti num. — șépte.
Șară sf. fel de brodărie. Pap.
Șarcă n. de cățeà 171 (63).
Șarọt adj. pestriț, bălțat 84 (483), v. *șărọt.*
Șarpi sm. șérpe, pl. *șọrpi* 52 (33), 53 (38), 84 (475, 481). Wgd. *šarpi, šọrp* 6.
Șasi num. șése.
Șaŭă, pl. șali sf. șea. Pap. Wgd. *šao, šọl̦i, šali* 23.
Șamiă sf. — batistă, basma 123.
Șămìnăl̦ĭă — a Șămineĭ [în felul Șămineĭ brodărie] 34.
Șongie sf. Steigbügel. Wgd. 51, *šingie* 10.
Șărătură sf. șiră de dél, de munte; fel de brodărie. Pap. Arom. *șalătură, șilàtura.*
Șărlăgàn sm. uleiŭ.
Șărlàn sm. uleiŭ [Nănte].
Șărọs vb. I brodez; *șarọt* brodat 34.
Șătălès vb. IV — plimb, mĕ plimb; petrec 109 (70), 144, 154.
Școvră sf. nume de pasĕre (Oșanĭ).
Șcurt sm. — scurteică. Arom. *șcurtu* 36.
Șcurtă sf. scurteică 36.
Șeĭ lucru; *țe șeĭ, țe lucru ăĭ cola?* ce lucru este acolea? ce este acolo? 150.
Șenghi sn. arșice 164.
Și conj. și; asemenea.
Și pron. refl. șĭ, îșĭ.
Șilă sf. — instrument servind argintarilor 30.
Șimiă sf. — basmà, batistă 36; v. *șămiă.*
Șimidoil̦i num. ambiĭ, amândoĭ

140; *şimidoŭli* amândouĕ 165.
Şirişnic sm. rânză. Pap.
Şiroţă adj. — vĕrgată 53 (88); veḑĭ şăroţă.
Şirvetă sf.=batistă, şervet [serviette].
Şirvetàc sm. băsmăluţă 127.
Şisorţli s. pl. fel de brodărie pe mânecile de cămăşĭ 35.
Şiş sn. — sticlă 81 (415).
Şiştàc sm. ban [turcesc de 10 parale]; fel de brodărie 34, 35.
Şĭlupcă sf. cójă, scórţă.
Şoaric sm. şórece 74 (270), 135, 169. Wgd. 22.
Şod vb. II şed 54 (41), 148. Wgd. šot 9.
Şor sn. şir. Pap.
Şpirt sm. — spirt 117.
Şterg vb. III = şterg 72 (218), 107 (69). Wgd. šterk 7.
Ştern vb. III — aştern 120.
Ştet vb. I aştept 63 (33); *ţe la ştità* ce-l aşteptà 144. Wgd. 17.
Ştipcu vb. I pişc, ciupesc 122.
Ştir sm. ştir 38 (nume de plantă).
Ştirnămìnt sn. aşternămînt, aşternut. Pap.
Ştirnùt sm. aşternut. Pap.
Ştirnută adj. aşternută; fig. femee, soţie 89 (7).
Ştiŭ vb. IV — sciŭ 78.
Ştiùt adj. înţelept, cu minte, învĕţat.
Ştiva — urmă (!); *ştiva s-nu-ţı si ştiă!* — să nu ţi se scie de urmă! 61 (61).
Ştìpcă întors!; *trapnă cu ştîpcă* perucă întórsă 30.
Ştrătcă sf. pasĕre din clasa cornirostelor.
Ştreclĭă sf. — strechie.
Şturec sm. = greere. Pap. *şturic.*
Şubèc sm. fel de maimuţoiŭ. Arom. *jabèc.*
Şucĭos vb. IV răsucesc; învîrtesc; a-şĭ suflecà mânecele 118. Wgd. *sutsos* 42.
Şugi uscat 89 (23), fig.
Şumă sf. stejar; arbust servind de nutreţ caprelor. Wgd. šumo Eiche 23; pl. *şumi* — frunze uscate 156.
Şuñĭ-muñĭ ? 84 (482).
Şut adj. fără córne; *oaĭă şută, ţap şut;* fără urechĭ 49 (5), 171 (64).
Şutàrc adj.; *gron* ∾ fel de grâŭ 25.
Şutnès vb. IV arunc 101 (59), 120.

T

Ta pron. pos. — ta, a ta, pl. *tali.*
Tablă sf. 1. coş. Arom. *cînestră* 28; 2. trepiedul de care se servesc cismariĭ, samargiiĭ, etc. 31.
Tac vb. II — tac 60 (44, 45), 108 (70). Wgd. 28.
Tacòm sn. costum 139. [tk.]
Taìn sn. porţiune; belşug 123.
Talĭŭ vb. I taiŭ 45 (4), 71 (209), 101 (60), 117; *di s-ti talĭă* de o să te taie 135.
Tamachĭarlòc sn. sgârcenie, lăcomie 138.
Tamàn adv. tocmaĭ 153, 159.
Tàmbură sf. — tambură 53 (34), 144; *şi căntà din tambură* 162.
Tapolă pl. *tăpòli,* sf. plop 169.
Tar sm. povară; *multu-mĭ si fesi tar* = mult mĕ rugă 84 (485).
Tară sf. — povară, veḑı: *tar* 38.
Tari pron. neh. — atare, ast-fel; *tari feţă* ast-fel, atare fată 142; *si află torĭ oamiñĭ* — că se află aşă ómenĭ 144, 154. Wgd. 32.
Tari adj., adv. — tare, fórte; puternic; *tari bun burìc aı?* fórte bună inimă aĭ! 56 (28).

Tas sn. obiect de argint, usitat de femeĭ 30.

Tàtală sf. — nume de plantă.

Tată sn. = tată 56 ($_{29}$); *tatu* 50 ($_{15}$); *tunțea la antribară tătọñiḽĭ* atuncĭ îl întrebară părințiĭ 163, 118, 69 ($_{173}$).

Tatcă sm. = tătică, tătiță 84 ($_{486}$).

Tăcăraşcu sm. = obiect de la móră.

Tăcĭuni sm. = tăciune 120, 166.

Tăgărcĭc sn. — tragă. Arom. *tră-găcică.* Pap.

Tăĭarcă — (Nu sunt sigur dacă e notat bine) 165, rîndul 13.

Tăĭès (mi ∾) vb. I mĕ ascund, mĕ pitulez (de frică) 84 ($_{484}$).

Tălcĭọs vb. IV omor; *di să va talcĭască* în cât o să vĕ omóre 135.

Tăligă sf. telégă, trăsură 162.

Tălùp, pl. *tălupi* caier de bumbac. Arom. *scămanghıe* 32.

Tăḽĭàt adj. — tăiat; fig. turc 89 ($_{36}$); *circumcis, turc* 156.

Tăḽĭătòs adj. — ascuțit; *rọpă tăhă-toasă*—piétră ascuțită.

Tămbunĭă sf. cétă, mulțime mare.

Tămpănàr şi **tămpinar** sm. tobo-şar, care bate din *tọmpină.*

Tăpès vb. IV = gonesc; *la ză tăpiră nişti zăgàrı* îl goniră nisce ogarĭ 159.

Tăpugă sf. = buzdugan 84, 487, 154.

Tărcĭọs vb. IV — a se păré; *s-nu tărcıọțı* — să nu vi se pară 162.

Tărcòl sn. — cerc 90 ($_{1}$); *tărcọl di rọp* cerc de pietre 90 ($_{1}$), 163.

Tărọs vb. IV — târ, târĕsc; *s-la tărẹscă* să-l târască 166.

Tăùn sm. — tăun, fel de țînțar maĭ mărişor.

Tăxès vb. IV promit; *tăxiri* promitere 84 ($_{489, 488}$), 165.

Tăvălès vb. IV — tăvălesc, rĕstorn 87 ($_{550}$).

Teḽĭŭ sn. sîrmă, fir de argint, de aur 30; fir telegrafic.

Tentinizari sf. întindere, scărmă-narea cu drîndu a bumbaculuĭ 32, 33.

Teslă sf. teslă; ∾ *strimtă* fel de teslă 31.

Tetă sf. mătuşă. Pap. Wgd. 26, 50; ∾ nevĕstuică.

Teta-todu grangure 48 ($_{15}$).

Tetevă sf. córda 32.

Tetiu sm. unchiŭ. Pap.

Ti! interj. 148.

Tĭcfă sf. tigvă, în care săraciĭ pórtă apă 139.

Tĭcfa-lùpuluĭ tigva lupuluĭ (nume de plantă).

Tĭcùş sn. plăcintă de lapte cu ouĕ. Pap.

Tiligràf depeşa; telegraf; *tri-mẹsi* ∾ trimise depeşă 142.

Tiḽĭàl sm. — pristav 165; *f'ẹsiră* ∾ puseră pe pristav să anunțe 149.

Timbă sf. osul temporal. Pap. 28 (IV): *țel gros an timba,* trebuesce tradus: cel gros la céfă, neprice-putul, care nu înțelege.

Timẹḽĭă sf. temelie. Pap.

Timinuşcă sf. — nume de flóre pri-măvăratecă, de culóre albastră. Pap.

Timp sn. timp; *şi ficıòr din timp!* la anul cu băét! 56 ($_{31}$); ... *şi-n timp cu sĭnatati!* — şi la anul cu sănătate 56! ($_{24}$); pl. *timpurĭ* — vécurĭ, vîrste. Pap. 57 ($_{44}$), 84 ($_{491, 491}$); *pri timp* la timp 149. Wgd. an∾ fornerhin; *timpurį* 24.

Timĭc sf. — Wert 14. Wgd.

Tind vb. III tind, întind 72 ($_{220}$), 102 ($_{61}$).

Tindecḽĭă sf. = vargă de fer servind a ținé în războiŭ pânza întinsă 32.

Tini Ac. luĭ *tu* 47 ($_{14}$), 184. Wgd. 30.
Tinichiă sf. tinicheà.
Tinir sm. tînĕr, flăcăŭ, mire; *să iă ghiĭ tìnirili!* să fie viĭ tinerii (mirele și mirésa)! 56 ($_{39}$). Wgd. 28.
Tinir-juni sm. mire 139.
Tinți — cuv. onom. 46 ($_{9}$).
Tințigàr sm. stiglete 46 ($_{9}$).
Tipilọc sn. — fel de podóbă de cap usitată de femeĭ 36.
Tipsiă sf. tipsie.
Tiptìlĭ adj. = deghisațĭ 166.
Tipțiă sf. — tipsie 126.
Tirziŭ sm. croitor 29.
Tislìm — gata; *lu Domnu tislìm* mĕ predaŭ luĭ Dumneḑeŭ 156 [tk].
Tivichìèlĭ adv. în deșert, în zadar 73 ($_{245}$).
Toamnă sf. — tómnă. Pap.
Toangă sf. dor, jale; *mult mi-ăĭ toangă di casă* mult mĭ-e dor de casă. Pap.
Tocmă sf. — logodnă, logodire 126.
Tocmès vb. IV — logodesc; învoiesc; *pi drum si tocmiră* pe drum se învoiră 163.
Tocmu adv. tocmaĭ 79 ($_{378}$).
Todur n. pr. Tóder .50 ($_{14}$).
Topă sf. tun; *la turì topa* a dat ortul popiĭ 84 ($_{492}$).
Topcă sf. minge 153, 91 ($_{6}$).
Torbă sf. — traistă 84 ($_{493}$), 121, 157.
Torc vb. III torc 34, 71 ($_{201}$).
Torn vb. I — torn, întorc; *s-va si toarnă*=să vi se împlinéscă 56 ($_{30}$); *si toarnă* să se împlinéscă 57 ($_{47}$); *s-na turnọm* — să ne întórcem; *s-nu ti torñĭ!* Pap. 13 ($_{5}$).
Tort sn. — tort 32, 34.
Toscu adj. — cu cap gros și mare.
Tot, fem. *toată*, pl. *toțĭ, toati* tot 39, 48, 49, 51 ($_{22}$), 53 ($_{37}$), 55 ($_{17, 18}$). Wgd. 32.
Tot-dinnă adv. în tot-deauna 123.
Tọmpină, pl. *tọmpiñi* toba 46 ($_{6}$), 53 ($_{39}$), 59 ($_{51}$), 80 ($_{394}$), 84 ($_{393}$).
Tọŭ pron. poses. tĕu, a tĕŭ 55 ($_{12}$), pl. *tọli* tĕĭ, aĭ tĕĭ. Wgd. *tọu̯, tọili̯* 31.
Tprĭŭ! apelativ pentru oi, îndemnându-le să mérga 155.
Traană sn. trahanà 38.
Trag vb. III — trag; sufer; *nu si trazi* nu se sufere 160; mân 69 ($_{41}$): *io si trag la cunàc* eŭ o să trag la conac 151, 30, 54 ($_{41}$), 64 ($_{59}$).
Tràistur sn. traistă. Pap.
Tramă sf. bătătură 85 ($_{496}$), 32. Arom. *tramă*.
Traugusulă sf. sulă maĭ măruntă. Arom. *țungursuła* și *țîngărsulă* 30.
Trap sn. — pârîŭ, hăŭ.
Trapeznic sm. masă de lemn 118.
Trapnă sf. — perucă 35, 36.
Trasă adj. frumósă; *mulĭari trasa* muiere frumósă.
Trăcòl sn. — cerc (fel de brodărie) 34, veḑĭ *tărcòl*.
Trăgnès vb. IV trag 87 ($_{545}$), 148, 151, 153.
Trăĭès vb. IV rabd, sufer 85 ($_{498}$); *uo trăìt* a durat, a fost trainică 74 ($_{262}$); *să trăițĭ un'ęc* — să răbdațĭ, să suferițĭ nițel 162. Wgd. *trọès* extrage 48.
Trăntès vb. IV — trântesc; *și si trănti ca un vițilùș* și se trântì ca un vițeluș 163.
Trăòñĭ ferestrăŭ.
Trăscă sf. trestie 32.
Treaza adv. a treia ḑi 147.
Treazĭ adv. — a treia ḑi, când vin ursitórele să-ĭ menéscă nouluĭ născut 124, 147.
Trebuĭès vb. IV trebuesc. Wgd. 8, 45, v. *trubuĭès*.

*

Trec vb. III trec 82 (428); *trẹți* — trăesce, o duce 83 (450); *cọti mi-aŭ tricùt pristi cap!* 64 (58).
Treĭ num. treĭ 53 (35). Wgd. 4, 28; *la treali ŭorĭ* a treĭa óră 147; *an treĭ* joc copilăresc 18.
Trem sm. Arom. *hăĭate*, partea caseĭ de la intrare 40.
Treplĭu sm. defectul unor persóne de a clipì într'una din ochĭ.
Trẹbă sf. — trébă 155.
Trẹmur vb. I — tremur; *cari za trimurọ 'urmanu* care sguduì pădurea 166.
Trimèt vb. III — trimit 121, 159. Wgd. 38.
Trimurọndălĭa tremurând 166.
Triscutẹști vb. impers. — fulgeră. Wgd. 45.
Triușă sf. = partea curțiĭ din fața caseĭ, aria din curte 40.
Troscut sn. = nume de plantă.
Trọntă adj. = leneșă, trândavă; *trọntă-mĭ-ĭeșĭ, nu darĭ țiva* trândavă eștĭ, nu facĭ nimic.
Trubuĭès vb. IV — trebuesc; *pri ĭundi trubuĭaști* 57 (47).
Trubușọnă sf. = burtă, pântece 166.
Trudès vb. IV — împrăștiŭ; *s-nu si trudẹscă bumbacu* — să nu se împrăștie bumbacul, când se face 33.
Trup, pl. *trupurĭ* — corp; *șiștațilĭ cu trupurĭ* (fel de brodărie) 34.
Trupès vb. IV = îmbucățesc 34.
Tu pron. pers. = tu 59 (5, 7), 62 (6, 21), 63 (41); *si-ți* = să-țĭ 46 (6); *țe-țĭ mi rog* = ce mĕ rog ție, ce te rog 168; *ț-ăĭ* — îțĭ este 63 (45); ți = îțĭ 60 (49), 65 (83); *ați, ăți* Dat; *tu-țĭ* = *țĭ* (Dat. etic) 160; ti Ac.; *tini* Ac.; *di tini* de tine 59 (10). Wgd. *tu* Nom.; *ats, st, z* Dat; *ti* Ac. 33.
Tucàĭe sf. = obiect de argint 37; *tucọĭ* pl. — clopoțeĭ (cum pórtă călușeriĭ).
Tucfă (v. *tufcă*).
Tucfă-di codru (tufa de codru), fel de legumă;
Tucfi-di-apu.
Tucfi-lẹĭĭ, fel de legume.
Tucĭọs vb. IV — tocesc, daŭ la tocilă 67 (182), 169.
Tucĭŭ — aramă. Arom. *tucĭŭ* și *tuncĭu*.
Tucnès vb. IV — înfund; *și s-tucnì* = și se înfundă 140.
Tucniri sf. — logodire 125.
Tucu conj. dară 64 (63), deșì 51 (21), 53 (40), 54 (46). Wgd. 33.
Tufcă sf. — buchet 128; *fes cu tufcă* — fes cu moț 139.
Tufèc sn. = pușcă 85 (499); *ați pot fàțiri si staĭ ară pri tufèc* — îțĭ pot face să staĭ iară pe pușcă, adecă: te pot readuce iarășĭ la starea ta dintâiŭ de pândar 151.
Tufecĭŭ sm. — armurier 29.
Tufuàt adj. = tufòs 148.
Tuĭàg sn. = toiag, bĕț 32, 66 (101), 87 (537), 141, 158.
Tuĭcĭọs (mi ∾) vb. IV = a se văità *tu! tu!* 159; a-șĭ exprimà mirarea.
Tulàriști sf. = locul unde se strîng săteniĭ în sat 113 (14). Wgd. 50.
Tuleĭcă sf. = vîrful ascuțit de fier al îmbolduluĭ, bĕțuluĭ de îmboldit boiĭ. Pap. Arom. *strimurari; acșale.*
Tulès vb. IV - tulesc, a o șterge; *mi* ∾ — mĕ ascund, mĕ pitulesc; 81 (404), 85 (509).
Tumbă sf. = măgură; ridicătură de pămînt în șes, *tumulus* cum se află pe câmpia Saloniculuĭ; grămadă: *și la trăntì tumbă jos* = și-l trântì grămadă jos 166. Wgd. 49.
Tumbarcă dim. de la *tumbă*.

Tùmbuli-beĭ n. propriŭ 150.
Tumnatic adj. tomnatec, de tómnă; *brọnḑă tumnàtică* brânză care se face tómna.
Tună vb. impers. — tună, pers. III sing. Ind. pres. Wgd. 45.
Tund vb. III — tund 39. Wgd. Pap.
Tunţea adv. = atuncĭ [passim]. Wgd. *tunţea* 18.
Tupès — topesc; *tupĭa* topesce 46 (₆).
Tupolă sf. plop 166.
Turc sm. turc; *turc spurcàt* — păgân 61 (₇₇), 85 (₅₀₁).
Tures vb. IV — arunc, vĕrs 62 (₃₅), 82, 85, 100 (₅₉). Wgd. 50.
Turliă sf. fel 104 (₆₅).
Turnari sf. = întórcere; *la turnari casă* 105 (₆₆).
Turnată adj. — brodată 34.
Turtă sf. turta 47 (₁₀), 85 (₅₀₅), 118.
Tùrtură sf. — turtureà. Pap.
Turţèsc adj. — turcesc; *an gròburli turţèşĭ* în mormînturile (în cimitirul) turcescĭ 152; *an turţẹsca vẹri s-nu mor!* 58 (₂₆); *una fẹta turţẹscă fuzì* o fată turcă fugì 156.
Tutchi ca şi cum 117.
Tutnès vb. IV — alerg, arunc 153, 154.

Ţ

Ţap sm. = ţap.
Ţsapọ sf. — ţépă. Wgd. 49. Pap.
Ţară sf. = ţéră, pămînt 64 (₆₃), 147, *ţọrili* — ţĕrile 144.
Ţavă sf. = ţévă. Arom. *ţave* 32, 33, 28.
Ţàvala-ţùvala = ? 85 (₅₀₄).
Ţăfărlàçhĭŭ sm. omuşorul. Pap.
Ţăfùñĭ s. pl. locul pe unde ese apa din canalul vertical, ca să isbéscă în rótele *(ăn cĭarc)* moriĭ.
Ţălùf sn. zălufcĭ. Pap.
Ţălufată s. adj. — cu zălufcă. Pap.
Ţăngărès vb. IV — sun (de la *ţàngăr, ţangăr)* 169.
Ţănţàr sm. ţînţar (insectă).
Ţarnă n. de capre 171 (₆₅).
Ţărţarcă sf. pepene galben, fórte mirositor, ce nu se mănâncă 84 (₄₈₃); ∾ *ţicoari* fel de greere care cântă *ţîrr* (veḑĭ *ţicoari)*. Arom. *chirchira* (Samarina).
Ţărţọnţi s. pl. fem. — nume de legumă.
Ţăţumàn 85 (₅₀₈).
Ţe pron. — ce; *ţe-mì mancàşĭ luţọlu* 45 (₃), 57 (₅₃); *ţe* — auḑ! poftim! 78 (₃₅₁).
Ţea, pl. *ţẹli* — cea, acea; *pri ţea pọĭni* 57 (₄). Wgd. *tsẹ, tsẹli* 31.
Ţela pron., pl. *ţeļa* — acela 49 (₂), 71 (₂₀₈), 89 (₃₇). Wgd. *tsela, tselļa.*
Ţer sn. — cer 50 (₁₅), 85 (₅₀₉), 147; cerul guriĭ. Wgd. 17.
Ţer vb. III — cer 88 (₅₆₈), doresc, voiŭ 53 (₄₁); poftesc 56 (₅₁); *ţirù prin maală* căută prin mahalà 152; *şi ţirură să-ļĭ pẹrda* şi căutară să-ĭ pérḑă 146; *şi mult ţireà să aĭbă* — şi mult doriă să aibă 143; *ampiratu an ţela vacọt ţireà să faca una cavgă* — împĕratul în acel timp doriă să facă un răsboiŭ 146.
Ţerb sm. cerb. Pap. Wgd. *trerp* 9, 12.
Ţerc, pl. *ţercuri* şi *ţerţĭ* = cerc; *ţercurĭ di buţĭ* cercurĭ de butóie.
Ţert vb. I cert; *mi ţert* mĕ cert 153; *dẹdu nu la ţirtọ* moşul nu-l certă 165.
Ţerţĭ spl. — cercurile moriĭ, carĭ se întorc într'una în jurul lor.
Ţẹpă sf. cépă. Wgd. *tsẹpọ* 17.
Ţẹrtă sf. cértă. Pap.
Ţẹst, pl. *ţẹsturĭ* şi *ţẹşti* capacul

tipsieĭ, cu care se cóce plăcinta. Pap.
Țesta, *țești* pl., pron. dem. acésta 57 (4), 58 (9). Wgd. *tsesta, tsešti* 31.
Ți pron. — ce 56 (31), 57 (55). Wgd. *tsi* 31 (vedĭ *țe*).
Țicoari sf. = greere (fel); *țărțarcă țicoari* — fel de greere, care, vara, pe căldurile cele marĭ, se pune peste poame și mănâncă într'atâta până ce móre, plesnind.
Țicut sn. țipĕt. Pap.
Țigàn adj. — avar, sgârcit. Pap.
Țigàr sn. țigară 86 (518).
Țin vb. I = cin, cinez; *ca sa du-țină* 109 (70).
Țină sf. = cină 169 (19). Wgd. 9.
Țințĭ num. = cincĭ; *la țințli zisi* a cincea óră ḑise 147. Wgd. *tsints* 28.
Țințigár sm. stiglete (Oș., Ln.).
Țin-zọțĭ num. — cincĭ-ḑecĭ 110 (71).
Țipă sf. — șoldurĭ. Arom. *iḽe, goafe*. Pap.
Țipès vb. — gonesc, alung; *alı ți-pești* îĭ gonesce, îĭ alungă 91 (5).
Țsisprẹtsi num. cincĭ-spre-ḑece. Wgd. 28.
Țista pron. — acesta 58 (12), 63 (47), 80 (400). Wgd. 31.
Țiștu-cari pron. neh.=óre-care. Wgd. *tsištukari* 31.
Țitati sf. — cetate; *au dusi casă an țitati* o aduse acasă în oraș (cetate) 142.
Țiva adv. nimic; *fară țiva* fară nimic 162, 86 (521), 75 (283).
Țivà pron. neh. ce-và. Wgd. 32.
Țiva-godea pron. neh. ce-và, óre-ce 162.
Țoglăv sm. balaur 85 (501).
Țọn vb. III țiŭ; *nu țọni* nu ține 62 (16); *ațı țọni dinăpòı?* cutezĭ? aĭ curajul? 68 (137). Wgd. *tsọn* 9.
Țọp vb. I țip, strig 81 (407), 149.
Țọrț adv. — an țerț; *an țọrț* — an țerț. Wgd. *tsọrts* 9.
Țọs vb. III țes. Wgd. *tsọs* 17. Arom. *țas*.
Țọț vb. I sug țîță; *țọța-mĭ!* — suge-mĭ! (în limb. copil.).
Țọță sf. țâțe; *cum sa la da țọța* cum să-ĭ alăpteze 142; pl. *țọți* = țâțe 143, 120.
Țucnès vb. IV — sug, țucuiesc 154. Arom. *țucuĭescu* (— sug mult, de la onom. *țuc*).
Țuțulĭcă sf. = moț, moțișor. Arom. *cucùḽu, zărcula, zărcùḽĭŭ*.

U

U! interj. of! 61 (70).
Uă [citește: ù-ă, două silabe] sf. strugurĭ; *uă-n apu* 38; *țe-ŭ verĭ c-ua?* 48 (16).
Ubav adj. = frumos 73 (251), 145. Wgd. *ubaf* 28.
Ubăviḽĭă sf. frumusețe 86 (523), 166.
Ubèḽĭ sf. pl. — obiele 26.
Ubidès vb. IV cer, caut 76 (290). Wgd. = suche 42.
Ublọng sb. = partea samaruluĭ din nainte. Pap. Arom. *mbrustàr*.
Ubòr sn. ogradă, grajdul vitelor pe timp de vară 40.
Ubrâz sn. obraz 107 (69), 120.
Ud vb. IV aud; *si uzò* = se auḑì 53 (34); *uzọră* auḑiră 53 (39); *ni s-ti ud,* — nicĭ să aud de tine 60 (38); *s-ti udă Domnu* 55 (10); *uzĭ!* auḑĭ! 67 (120).
Ud vb. I ud; *vin oa di ti udă* 115 (78); *za-udàt* 117.
Ud adj. udat, ud, móle 87 (550); *cḽinurĭ udi* 104 (65).
Udaĭă sf. — odae. Pap.
Ugĭàc sn. ogiac, coș.

Uglindală sf. oglindă 102 (64).
Ugolĭ adv. — mereŭ 62 (11, 12), 104 (65).
Ugolĭcă sf. nume de plantă.
Ugor, pl. *ugọra* sn. ogor, țérină 86 (521).
Ugrădiță sf. (cu) ogradă (fel de brodărie) 31.
Ugudès vb. IV — nimeresc 85 (499).
Ugulès vb. IV — golesc, desbrac în pelea gólă 106 (68).
Uĭdisès (?) vb. IV — potrivesc; *și si uĭdișra* — și se potrivira 139.
Ulm sm. ulm.
Ulùc, pe *ulùțı* — uluc 156.
Uluvẹĭcă sf. — cucuvae 95 (28).
Uḷĭt vb. I uit; *ca s-nu uḷıta* = ca să nu uite 167, 159. Wgd. 48: *uḷit.*
Uḷudès vb. IV = stric, prostesc 73 (242).
Umă sf. — humă, pămînt.
Umăroaḷĭă sf. ostenélă, obosélă. Pap.
Umărọs (mi ∾) vb. I — mĕ obosesc; *că si umărọ* — căcĭ se obosì 164.
Umbră sf. — umbră*102 (61), 163.
Umizès vb. IV sémĕn 84 (491).
Umùt sn. — nădejde 84 (480).
Un, *una* un; *ună că ḷĭa vizù* — îndată ce-ĭ vĕḑù 146; *și ună că ḷĭa ampḷĭọ* — și după ce-ĭ umplu 153; *nu-ĭ ună* nu-ĭ tot una 63 (28), nu-ĭ la fel 82 (431); *una-țe* — îndată ce 108 (70).
Ună-laḷĭțĭ unul altuia 85 (504).
Ună-și-ună adv. — îndată 103 (64). Wgd. 32.
Un'ẹc adv. nițel, o lécă; *un'ẹcă* 85 (496). Wgd. 14.
Unẹcĭcut adv. puțintel 103 (63), 118.
Ung vb. III ung; *la unḑi* 103 (63), 117; *unș, uns* unseĭ, uns.
Ungḷĭă sf. — unghie 77 (328), 86 (532-538). Wgd. *ungḷu* = Nagel.
Ungḷĭa-cĭoàrăḷĭă sf. nume de plantă.
Unsprẹți num. un-spre-ḑece 28. Wgd.
Unt sn. unt. Wgd. 18.
Untură sf. = untură.
Ŭocḷĭu sm. — ochiŭ 53 (40), 85 (510,514); *pọna ıundi sa-mı vẹdă uocḷilı* până unde să-mı vadă ochiı (adecă: până la marginea pămîntuluĭ) 160; *lẹ di uocḷıu* — este deochiat 107 (69); *s-nu iă di ŭocḷıu!* să nu-ĭ fie de deochiŭ! 56 (32); fig. *uocḷi* ceșcĭ de cafeà 89 (10); *uocḷi* ochiurĭ (mâncare de ouĕ) 114 (76); *ŭorbiḷı-uocḷi* = tîmplele.
Ŭocḷĭu-bòuluĭ (cu ∾) — joc copil. 91 (5); nume de plantă.
Ŭocḷĭu-mari sm. = ochiul mare (fel de brodărie) 35.
Ŭocḷĭu pùḷĭcăḷĭă ochiul puichiĭ 35.
Ŭolàr sm. olar 29, 86.
Ŭom sm., pl. *oamiñĭ* om 61 (67); 86 (525-536). Wgd. 4.
Ŭopt num. opt. Wgd. *opt* 17, *ųopt* 11, 28.
Ŭor sn. = horă 53 (39), 65 (79). Wgd. 11, 20.
Ŭorb adj. orb 87 (587), 168; cerșetor 89 (9).
Ŭorbiḷĭ-ŭocḷĭ s. pl. (lit. orbiĭ ochĭ) tîmplele.
Ŭorḑ (ŭorz) sm. — orz 25. Wgd. *ors, orzu* 15.
Ŭos sn. os 47 (12). Wgd. 11.
Ŭoștĭ! oștĭ! strigăt prin care gonim câniĭ.
Ŭoŭ sn. — oŭ 54 (41, 42); *cọn să mẹrga oauă* adecă, nicĭ odată 78 (319); *ŭou minùt* oŭ mititel neobicĭnuit 97 (39). Wgd. *ųoų* 11.

Uoărọs vb. IV — trudesc 75 (374).
Upărọt adj. — bătut bine în pămînt 101 (68).
Upincă sf. — opincă 154.
Urăciŭ sm. = agricultor 155; constelațiune compusă din 3 stele, două maĭ luminóse și una maĭ puțin luminósă, pe carĭ locuitoriĭ le asémĕnă cu un agricultor, ce ar ară cu doĭ boĭ.
Urățọs (mi ∾) vb. IV mĕ urîțesc, devin rĕŭ, mĕ înăspresc. Pap.
Urăjès (mi ∾) mĕ înarmez. Pap.
Urbès vb. IV orbesc; *să urbès!* să orbesc! 58 (93).
Urbìliști (na ∾) — fel de joc copil. 90 (1).
Urdă sf. — urdă 38, 84 (457). Arom. *ghiză.*
Urdin și ùrdini sm. brazdă, rând 155, 149; *urdìñı di viñĭurĭ* brazde de viĭ 41; *cĭarcu cu runc cu un ùrdini* cârligul cu *runc (!)* cu un rând (fel de brodărie) 34; *urdñiĭ* este erόre de tipar în loc de *urdìñĭ* (rândurĭ, fel de brodărie la mânecile de cămășĭ) 35; *vru si amplĭa, fọr să-l̦ĭ iă urdinu* vru să umple, să ieà apă, fără să-ĭ fie rândul; *vinì ùrdinu* venì rândul 154. Wgd. Reihe 49.
Urdin vb. I = orânduesc; brăzdez, frecuentez, ordonez. Pap. Arom. *ordu* (când este vorba de urzélă), și *urdin* frecuentez, comunic, continuŭ: *apa ùrdina* — apa continuă să curgă.
Urdina adv. pretutindinea 83 (456), 120; *lọmni tal̦ĭa la noĭ di ùrdina* la noı e voie să se taie lemne de pretutindenĭ, nu este oprit locuitorilor a tăià lemne din orĭ-ce pădure (Ln.).

Urdinìc sm. — nume de metal (fel de metal).
Urdisìt adj. ? 190 (d).
Urḑọs vb. IV urzesc (urzélă); pun la cale ce-và. Pap. Arom. *ordu* și *urḑăscu.*
Urḑătură sf. urzéla; *an ustură ili urḑatură si ṭọsi trama* — în urzélă se țese bătătura.
Urẹcl̦ĭă sf. ureche 54 (45), 87 (539, 547), 135; *urẹcl̦i* — părțile pluguluĭ băgate în plaz.
Urẹcl̦ĭa-lùpuluĭ sf. urechea lupuluĭ (nume de plantă).
Uricl̦ĭàt adj. — urechiat, fig. măgar.
Urìz sm. orez.
Urlu vb. I — urlu; *urli, urli, lupu!* — urlĭ, urlĭ, lupule 45 (3).
Urmàn sn. pădure 142.
Urmă sf. urmă 87 (548); pl. *ùrmili* 123. Wgd. 48. Fussohle.
Urnișori — a urnì, urnire: *urnișọla!* — rostogolesce-l! 88 (579).
Urọt adj. — urît 61 (65); *l̦ĭ-ăĭ urọt* îĭ este urît, greŭ 147; *vis urọt* — vis rĕŭ 165. Wgd. 28.
Ursă sf. — ursă.
Ursọñă sf. ursóică 153. Wgd. ursōnia 7, *ursọan̦o* 23.
Urzică sf. urzică 38, 87 (558). Wgd. 15.
Usc vb. I usuc; *s-ți usca mọna!* să ți se usuce mâna! (secà-țĭ-ar mâna!) 60 (49). Arom. us'ic.
Uscari sf. usucare 102 (61).
Uscàt adj. (part. de la *usc)* uscat, usucat 72 (226), 87 (550); *cl̦inurĭ uscati* 104 (65); *pri uscàt nu cad* nu cad în sec 63 (99). Wgd. 28.
Usnă sf. buză. Pap. Wgd. 50.
Usträlu trăznetul (!) 59 (32).
Ustru *acu la ea nu-l̦ĭ ra ùstrulu* — deși nu aveà nimic 167 (adecă: deși ea n'aveà nicĭ pe dracul).

Ustură sf. — urzélă 32.
Ușă sf. ușă 51 (30), 87 (551).
Ușnès vb. IV a suferì de rĕcélă (vedĭ Pap.) 104 (65).
Ușnìt — bólă de rĕcélă. De *ușnìt* când sufere copilul, plânge într'una, maĭ ales séra și chiar când e pus să sugă. Spre a se încredință cine-và, că copilul sufere de acéstă bólă, i se lungesce piciorul stâng cu mâna dréptă și mâna stângă cu piciorul stâng. Dacă piciorul stâng și mâna dréptă se ating, copilul nu-ĭ *ușnìt*, din contră însă, da. De *ușnìt* se *sparzi* un oŭ, cu care se stropesce și unde *gălbușu* se *risipești* (risipesce), acolo se légă doctoria, consistând din oŭ cu făină saŭ oŭ cu cenușă. Pap.
Ușòs IV—ascult cu băgare de sémă; *di si za-ușaști* 101 (59).
Utcu adj. - gură-cască 89 (91).
Utfùr = chee 50. Wgd.
Utrèș sm. = obiect de la plugărie.
Utruĭès vb. IV otrăvesc. Pap.
Uțìd vb. III ucid; *ca s-mi ufizĭ* că mĕ veĭ ucide 142; *lia uțisi* — ĭĭ ucise; *că s-ti uțidim* — căcĭ te vom ucide 156. Wgd. *uțìš*, am ucis 20, 47, 39.
Uvèz sn. — ovĕz 25.
Uzirès vb. IV mâhnesc; *ma tu si nu uzirèșĭ* dar tu să nu te mâhnescĭ 150.

V

Va pron. = vĕ, vi, vĕ Ac., Dat.
Vacă sf. = vacă.
Vaca-Dòmnuluĭ sf. — vaca luĭ Dumnedeŭ (nevropter).
Vacòt = timp; *antru vacòt* = înainte de timp; *dupu vacòt* = după timp 96 (14), 136; *conjùnsiră an vacòt* când ajunseră în vârstă 146. Wgd. *di vakòt* di mult timp 33.
Vad sn. prășitul porumbuluĭ.
Vali sf. — vale, rîŭ 45 (3), 81 (419), 87 (552). Wgd. *vali, vòliuri* 5, 74.
Vampìr, pl. *vampìrĭ* vampir 59 (21).
Vampirisès vb. IV mĕ fac vampir 87 (553).
Var sm. — var 54 (42).
Vardàr n. propriŭ Vardar 46 (9).
Vas, pl. *vàsi* vas 144.
Vatăm vb. I bat; *s-ti vatăm* o să te bat. Pap.
Vatră sf. = vatră, cămin. Pap.
Văcàr sm. văcar 100 (59).
Văcòf sn. — vacuf, imobil religios 85 (501).
Vădès vb. IV curĕț porumbul de buruenĭ; netezesc brazdele de buruenĭ rele; *vadu* (prășitul) porumbuluĭ se face la anumit timp.
Văltur sm. vultur 87 (554), 158.
Văliaviță sf. —dârstă, vâltóre. Arom. *drîșteală* 34.
Vămpir (v. *vampir*)—vampir 87 (555).
Vărbàliț sm. durere de urechĭ, durere de cap, când este cu ardere. Pap.
Vărdărescu adj. vărdăresc (în felul cum se brodéză pe la Vardar) 35.
Vărdărețu sn. — (Vărdărețul) vîntul care sufiă din spre Vardar 40.
Vărtăcòl sn. ocol 167.
Văruĭès vb. IV văruesc.
Vărusìt adj. — văruit 54 (42).
Vecliŭ adj. — vechiŭ 80 (398), 106 (67), 152. Wgd. *vekliu* — alt 28.
Ved vb. II vĕd 45 (4); *alĭ si vedi* = i se vede 51 (17); *să vidèm ùrdina* — să vedem pretutindenĭ 83 (458); *ĭeșı vizùt?* aĭ vĕdut? 70 (186); *să si vedă* să se vadă, să se uite în oglindă 102 (61). Wgd. *vet* 9, 37.

Veglīu vb. I — veghez, păzesc 70 (180), 116; *s-la veglișī* — să-l păzescī 102 (61); *viglīăŭ cu calòcīchili* păziaŭ cu săbiile 144, 146.
Venu — n. de boŭ 171 (67).
Ver — *ar; șa da-ni ver iri!* Darear să ne fie așà! 55 (13).
Ver sm. = vĕr; *ver primàr* — vĕr primar; *doīli verī* — verī secundarī; *treīli verī* — verī terțiarī.
Vèrḑilī s. pl. = vergelele 34; ∾ *cu runc* (fel de brodărie) 34.
Vęc sn. = véc, secol; *Domnu cu vęc s-la facă!* — (Dumneḑeŭ să-l facă de un secol). Deà D-ḑeŭ sá trăéscă un secol! 56 (28).
Vęīcă sf. vergeà, rămureà; *ca* ∾ ca vergéua (fel de brodărie) în formă de rămureà 35.
Vęră, pl. *verī, veruri* — vară 106 (67), 116 (79).
Vęrdi adj. = verde 50 (11, 12), 64 (50); necopt 87 (557); 117. Wgd. *verdi* 27.
Vęrḑă sf. — varḑă.
Vęrḑă-uscati sf. pl. = legume uscate 38.
Vęrgă sf. — vargă; vergeà (servesce la răsboiŭ) 33; *trimurà ca vęrga* — tremurà ca varga (de frică) 166.
Vęri sf. = credință, lege 58 (26).
Vèrverìță sf. = veveriță. Arom. *virviriță* și *viviriță*.
Vicăīès vb. IV — chem, strig; *sa ti vicăīască* = să te strige, cheme 57 (54), 39, 58 (28-29). Wgd. *vikiés* 50.
Vichī adv. — dejà, în sfîrșit 60 (46), 73 (236).
Vicnès vb. IV — chem 135.
Vidęlă sf. — lumină 102 (61), 123.
Vidęri sf. — vedere 88 (560-561). Wgd. 36.
Vidră sf. — vidră.
Viḑa — n. de vacă 171 (66).
Viliță sf. = bărbie. Arom. *gruñīŭ* (Este greșit. Pap. *falcă*) 88 (561).
Vin vb. IV = viŭ 52 (31), 54 (44), 55 (7), 60 (42), 105 (66), 135, 142. Wgd. 4, 19.
Vină sf. — vînă. Wgd. 9.
Vind vb. III vînd 88 (560), 158.
Ving vb. III = înving. Wgd. vink 48, *vinš* = învinseī 39.
Vinirī sf. = Vinerī.
Viniri sf. — venire; a venì. Wgd. 36.
Vinit adj. = vînĕt (fel de brodărie la ciorapī) 35; *vìnita* 34, 88 (563-565). Wgd. *vinet* 28.
Viniţǫlīă sf. — boià vînĕtă. Arom. *vìnita* (sbst.)
Vint sn. vînt 69 (154). Wgd. 9, 18.
Vintur vb. I — vîntur, svînt; *vintur grǫnu* = vîntur grîul (operația ce se face spre a se alege, spre a se curĕți grîul de plévă). Pap.
Vinturiță sf. vijelie, furtună 88 (566).
Viñīă, pl. *viñīurī* — vie 28, 48 (16), 70 (180), 150. Wgd, 7, 14.
Virdęță sf. — verdéță, verdețurī 103 (65), 121.
Virḑèl, pl. *virḑèlī* — vergeà 33.
Virgàt adj. = vĕrgat. Pap. 12 (8).
Virghiă sf. = imposit, mobilier 136.
Virigă, pl. *virighi* și *virizī* sf. = verigă de fer 95 (24).
Viruès vb. IV = cred 58 (6), 82 (438); *nu-ī di viruiri* 76 (306). Wgd. *veruīès* 50.
Virzęŭă (*virḑęuă*) sf. — vergeà 138.
Vis sn. — vis 165; *vizù an vis* — visă 154. Wgd. 19.
Visès vb. I = visez; *ampiratu visǫ* — împĕratul visă 165.
Visilès vb. IV = veselesc 160.
Vișu sm. — vișin. Pap.
Vișnă sf. — vișină.
Vișnàr sm. — pasĕre din clasa cor-

nirostelor, căreia îĭ plac mult vişinele.
Vită sf. = vită 147, 152. Wgd. *vitǫ* 19.
Vitul̦ìàr sm. = păstor de mieĭ vătuĭ. Arom. *vitul̦ìàr*.
Vitùl̦ĭŭ sm. = eḑiĭ, după ce sunt înţărcaţĭ, se numesc *vitùl̦ĭ*, după cum mieiĭ înţărcaţĭ se numesc *noatiñĭ*; tot aşà se ḑice şi la Aromânĭ.
Viţă sf. = viţă (de vie). Arom. *ṽită*. Wgd. *vitsǫ* = Reben 9.
Viţălàr sm. = păstor de viţeĭ.
Viţǫ̀l sm. = viţel. Wgd. *vitsǫ̀l* 9.
Viţilùş sm. viţălùş — viţeluş 163.
Vizès vb. IV — brodez; *vizìt* brodat.
Vizìr sm. = vezir, ministru 163.
Vîr! — strigăt de chemare a catârilor 171; *vîr-aţĭ!* 171 ($_2$).
Vîrculàc sm. = vîrcolac 88 ($_{567}$).
Vîrteşli s. pl. cele patru rôte de la cicric 54 ($_{46}$).
Vîrteşcă sf. = un fel de sfârléză făcută de nucă saŭ de cocianul porumbuluĭ. Pap.
Vlagă sf. = vlagă. Wgd. Feuchtigkeit 49.
Vla(h)u sm. — Românul 88 ($_{568}$).
Vlădică sm. = vlădică, arhiereŭ 160.
Vlăcĭǫ̀s vb. IV — fac lâna *pale* (fel de caer) 34.
Vlăşèsc adj. = românesc (fel de brodărie) 35.
Voàndiţă sf. = undiţă.
Voastră pr. pers. = vóstră.
Voĭ vb. IV = voiŭ, voesc; *nu voĭ* 60 ($_{35}$); *ţe va va buricu!* ce vě doresce inima! 56 ($_{30}$); *niţi voĭ...* = nicĭ nu vreaŭ... 78 ($_{337-341}$); *u vrut-aŭ Domnu di mini!* 68 ($_{143}$); *nu mi verĭ şi mini* = nu mě vreĭ (nu mě primescĭ) şi pe mine 136; *verĭ* 48 ($_{15}$); *că nu verĭ* 88 ($_{558}$).
Voĭ pron. pers. — voĭ; *va* Dat. 56 ($_{30}$), 57 ($_{46}$); *vă* Dat. 55 ($_{14}$); *bini va flǫm* — bine vě aflarăm 55 ($_4$); *şi la voĭ* = şi vouě 56 ($_{35}$, $_{36}$). Wgd. 7, 29.
Volb sn. — *volb*, aparat pentru strînsul urzeleĭ 33. Arom. *volbu*.
Volbu vb. I — strîng urzéla pe *volb*. Arom. *mvulbèḑ*, *mvolbu*.
Vom vb. III = věrs; *mi vom* — borěsc, věrs 107 ($_{69}$).
Vostru pron. pos., pl. *voştri* — vostru. Wgd. 31.
Vrajă sf. = vrajă, farmece. Pap.
Vraŭ sn. = snop gata a fi treerat.
Vrană — n. de capre 171 ($_{68}$).
Vrăjitòr sm. = vrăjitor. Pap.
Vrăpcĭàn sm. = vrabie 49. Wgd.
Vrăŭ sn. — vârf 49 ($_8$); *vrău-di-cap* creştetul capuluĭ [veḑĭ vrîu].
Vrednic adj. vrednic, demn 68 ($_{140}$).
Vrẹmi sf. = vreme 88 ($_{569}$), 96 ($_{35}$). Wgd. *vremi* 49.
Vrin pron. neh. = vre-unul, órecare 59 ($_9$); *vrină* — vre-una 68 ($_{136}$); *ari la vrin* = este cine-và 74 ($_{281}$). Wgd. 31.
Vrivès vb. IV = vorbesc, îngân 108 ($_{70}$).
Vrîculisès vb. IV — deviŭ vârcolac, deviŭ rěŭ, mě înăspresc 88 ($_{570}$).
Vrîŭ = vârf 67 ($_1$), 105 ($_{66}$), veḑĭ *vrăŭ*.
Vrut adj. — iubit 164.
Vuĭcă sf. = mătuşă 153. Wgd. = unchiŭ 50.
Vŭom (veḑĭ *vom*).
Vupsès vb. IV = vopsesc 115 ($_{79}$).
Vut adj. avut, bogat. Pap.

Ṽ

Ṽiaţie adv. — pe la tocate, înainte de cină. Pap.

Z

Za prefix; *cǫn za-suflă boarea* — când suflă vîntul 51 ($_{18}$), 59 ($_{6, 8}$).

Zabìt sm. funcţionar; ofiţer (persónă a autorităţiĭ) 160.

Zabucur (mi ∾) vb. I—mĕ bucur 142.

Zac vb. III — zac; *ĭundi zaţi* — unde zace 50 ($_{11}$); *Duma zaţi ca măgàr* Duma zace ca măgar 46 ($_{9}$). Wgd. 9.

Zacacĭŭ vb. I = prind, atârn, agaţ de ce-và; *za-cacĭa-la tufecu di păndàrniţă* = atârnă o puşcă de colibă 150.

Zacàţ (veḑĭ *zăcàţ*).

Za-căţat sm. = început 147.

Zacĭudès (mi ∾) = mĕ mir 139.

Zacrìv adj. = strîmb, curb 33.

Za-dinès (v. dinès) 65 ($_{78}$).

Za-dun (veḑĭ dun).

Zagàr sm. = ogar 88 ($_{571}$).

Zagunès vb. = mân, gonesc, grăbesc, alung, iuţesc 154.

Zahmèt sn. = suferinţă 145.

Za-micĭc (v. micĭc) 65 ($_{78}$).

Zapărọs vb. IV = opresc : *aļĭ zapărọ* — ĭĭ oprì 143, 145, 146, 157.

Zaròs adj. = bucuros, rîḑênd 141.

Zatucĭọs (veḑĭ *tucĭọs*).

Ză prefix ce se pune la unele verbe, se confundă cu *za* (veḑĭ *za*).

Zăbaĭa adv. = în destul, mult timp 164.

Zăbăvès vb. IV = zăbovesc, întârḑiĭ 88 ($_{572}$).

Zăbòĭŭ sn.—obiect, servind a strînge ferul plugului de lemn, fixându-l prin modul acesta.

Zăbùn sm. = haină femeéscă 36; ∾ *dirèpt*, ∾ *cu bobchĭ* = ∾ drept, ∾ cu nasturĭ 36.

Zăcàţ vb. I = prind; încep; *zăcăţară să cọntă* = începură să cânte 145, 147. Wgd. *zọkàts* 51.

Zăcĭumburès. Wgd. 60 vb. = sun, germ. klopfe.

Zăĭcĭàr sm. = acvilă, cea maĭ mare pasĕre din localitate.

Ză-imìt adj. = îmbolnăvit 109 ($_{70}$).

Zăĭtìn = ? 121.

Zălatăr vb. I—latru. Wgd. *zọlatọr* 51.

Zămbàc sm. = fel de strugure. Pap.

Zănăĭàt sn. = meşteşug.

Zăndàn sm. şi n. = fiére (cu carĭ se légă ceĭ deţinuţĭ în închisóre) 164. Arom., *brangă*.

Zăntămòñĭŭ vb. I = tămâez 120.

Zăntuniă (v. zintuniă) 121.

Zănvĭĭès vb. IV — învelesc, înfăşur 105 ($_{65}$).

Ză-tărọs vb. IV = târĕsc, târiĭ 101 ($_{60}$).

Zătripnès vb. IV — aromesc; a dormì niţel 164.

Zăvlăcĭọs vb. IV — târĕsc; *şi şa ca li zăvlăcĭọră dupu ĭeļĭ* = şi aşà când le târîră după eĭ 150; *añĭ si zăvlăcĭaşti* — mi se rupe 79 ($_{373}$).

Zber vb. I = sbier. Wgd. 16.

Zbor sn. = vorbă 88 ($_{573}$); *si dẹdi zbor dumnizésc la ĭel* = se dede vorbă dumneḑeéscă (adecă: a fost anunţat de la Dumneḑeŭ) 156.

Zburọs vb. IV = vorbesc, pomenesc 66 ($_{97}$), 67 ($_{109}$); *cọt zburọm* 88 ($_{574}$); *aļĭ za zburọ* = ĭĭ vorbì, pomenì. Wgd. 9, 44.

Zdrahă sf. — raḑă. Pap.

Zdrav; *zdrav şi-n timp cu sînatati!* = sănătos şi la anul cu sănătate! 56 ($_{34}$), 87 ($_{538}$): *zdravu-jivu* (salutare bulgăréscă: sănătos, viŭ).

Zdrog sm. = nume de pasĕre de culóre cenuşie; la Oşanĭ se numesce *şcovră*.

Zdrubès vb. IV = zdrobesc, fărâm 148.

Zdrumin vb. I = stâlcesc 28. Arom. *zdrumin*.

Zdruncin vb. I = sfărâm, stâlcesc, distrug. Arom. *zdruncin* 137.

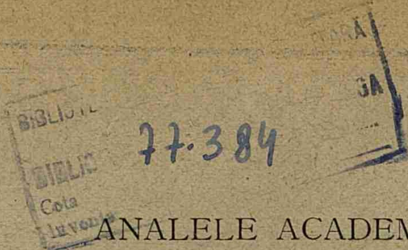
Zefe sn. = petrecere, *far-niente*. Pap.
Zehle sf. = ciocan mărunt 30.
Zer adv. = dór 66 (88, 89), par'că, ba bine că nu 65 (80, 81).
Zęĭzit sm. pl. *z'ęĭziti* — deget 77 (819), 149. Wgd. *zęst* 8; ∾ *mijlucàn*, ∾ *mic*, ∾ *pulicàr* — degetul mijlociŭ, mic, policar.
Zęnă sf. = dél; sprincénă 49 (3); pl. *zęni*—gene, sprincene 103 (64). Wgd. *zęni* 18.
Zętsi num. = ḑece. Wgd. 28.
Zgair vb. I = sgârii 87 (550).
Zgǫrpès vb. IV = zerreisse. Wgd. 42.
Ziàn sm. — pagubă 81 (411).
Zibèc sm. şi sn. = jabec (fel de maimuţă).
Zic vb. III = ḑic 57 (53), 73 (146); *zicǫnd* 118; *cum ałĭ zisęsi* — cum iĭ ḑisese 141; *ałĭ vę zis* = iĭ ḑisese 146; *zisi Domnu di si frǫnsi uşa di scăpăĭ* = a ḑis, a dat Domnul de se frânse uşa, de scăpaĭ 162.
Zid sn. = perete, zid 54 (42, 45), 86 (520).
Zidès vb. IV — zidesc. Pap.
Zidusìt adj. — întărit (cu zid) 54 (42).
Zift sn. — tăbliţă pe care se aşéză argintul 30.
Zimbìdi sf. = cleşte mărunt 30.
Zinghìn adj. = bogat 165.
Zinir şi zìniri sm. = ginere; *la fęsi zìniri* = îl făcù ginere 167; *aţi la pusi zìniru-su* = apoĭ puse pe ginerele sĕŭ 143. Wgd. *ziner* 9, 18.

Zintunìă sf. — rudenie 118.
Zinuclu sm. = genuchiŭ. Wgd. *zenucłu* 18.
Zirnès ?; *ca şi-ŭ zirnira, aŭ vizură lisiţa* 150.
Zis=ḑis, scris, menit 84 (472), 88 (576, 577).
Ziţiri sf. = ḑicere 88 (575). Wgd. 36.
Zlambòc adj. — adânc 77 (323).
Zmăr'ęc sm. juniper 28.
Zmeŭ sm. = smeŭ, balaur 151.
Zmęni spl. = ismene 36.
Zmintès vb. IV = amestec, încurc 71 (211).
Zmoc sm. = smochin.
Zmuncĭǫs vb. IV = smuncesc 167.
Zobi — Futter. Wgd. 50.
Zoĭcă — n. de vacă fĕtată Joĭ 171 (69).
Zort zor, nevoie 75 (274); *tu să-mĭ daĭ zort* = tu să mĕ zorescĭ 144; *dędiră mari zort la călugăr* — deděră (puseră) mare zor la călugăr (forţară pe călugăr) 156.
Zǫmbi-di-şărǫri = dinţĭ de brodat, de scris (pe aur, argint, aramă) 30.
Zǫnă sf. = ḑînă 18, 93 (14), 146.
Zǫna-Ghĭulizara = ḑîna-Ghĭulizara 143, 144.
Zǫrli (an ∾) — în zorĭ; *la darea zǫrli* = în zorĭ de ḑi 169.
Zuŭă sf. — ḑiuă 47 (10), 49 (1), 51 (20, 23), 88 (560, 581); *cripǫ zuua* = se lumină de ḑi; *si fęsi zuŭa* — se făcù ḑi; *s-fęsi zuŭa mari* = s'a luminat bine de ḑi 169.

CUPRINSUL.

---

*) Cifrele din parentes indică pagina exemplarelor din Partea II trase separat.

ANALELE ACADEMIEĬ ROMÂNE.

Analele Societățiĭ Academice Române. — Seria I:

Tom. I—XI. — Sesiunile anilor 1867—1878: procesele verbale ale ședințelor, comunicărĭ, notițe și memorii.

Analele Academieĭ Române. — Seria II:

Tom. I. — Sesiunea extraordinară din anul 1879. 3,50
Tom. II. Secț. I.—Desbaterile Academieĭ în 1879—80. . . . . 5.—
Notiță onomastică topică macedo-română, comunicată de *G. Mărgărit.*
Tom. II. Secț. II.—Discursurĭ, memoriĭ și notițe . . . . (*Sfîrșit.*)
Discurs de recepțiune de *Ion Ghica,* despre Ioan Câmpineanu,—cu Rĕspuns de *B. P. Hasdeŭ.*
Semințiile, soiurile și rassele, de *Ion Ghica.*
Scrisorĭ către Vasilie Alecsandri, de *Ion Ghica.*
Tom. III. Secț. I.—Desbaterile Academieĭ în 1880—81. . . . . 5.—
Tom. III. Secț. II. — *Memoriĭ și notițe* . . . . (*Sfîrșit.*)
Tom. IV. Secț. I.—Desbaterile Academieĭ în 1881—82 . . . . 3.—
Memoriŭ despre Tetravanghelul luĭ Ștefan-cel-Mare de la Homor și Tetravanghelul Mitropolituluĭ Grigorie de la Voroneț, ambele manuscripte, de *Episcopul Melchisedec.*
Tom. IV. Secț. II.—Memoriĭ și notițe . . . . (*Sfîrșit.*)
Puiu, legendă de **Carmen Sylva** . . . . —,50
Biografia Prea Sfințituluĭ Dionisie Romano, Episcop de Buzĕŭ, de *Episcopul Melchisedec.*
Inscripțiunile bisericilor armenescĭ din Moldova, de *Episcopul Melchisedec* . . . . —,40
Chromatica poporuluĭ român. — Discurs de recepțiune de *S. Fl. Marian,*—cu Rĕspuns de *B. P. Hasdeŭ* . . . . 1.—
Memoriŭ despre mișcarea literaturiĭ istorice în România și în străinătate, urmată în decursul anilor 1880 și 1881, de *V. Maniu.*
Notițe biografice asupra vieții și activitățiĭ decedatuluĭ membru al Academieĭ Române Andreiŭ Mocioni (Mocsonyi), de *V. Babeș.* —,60
Tom. V. Secț. I.—Desbaterile Academieĭ în 1882—83 . . . . 3.—
Tom. V. Secț. II.—Memoriĭ și notițe . . . . (*Sfîrșit.*)
Viéța și operele luĭ Petru Maior. — Discurs de recepțiune de *At. M. Marienescu,*—cu Rĕspuns de *V. A. Urechiă.* 1,20
Descântece adunate de G. Săulescu. Raport de *S. Fl. Marian.* — Din mănunchiul manuscriptelor luĭ G. Săulescu. Raport de *N. Ionescu.* — Raport relativ la scrierile luĭ G. Săulescu, de *Iacob Negruzzi.*—Raport relativ la scrierile luĭ G. Săulescu, de *T. Maiorescu.*
Despre icónele miraculóse de la Athon de proveniență română, de *Episcopul Melchisedec.* . . . . —,20
Grigorie Ureche. Contribuirĭ pentru o biografie a luĭ, de *Ioan Sbiera*
Tom. VI. Secț. I.—Desbaterile Academieĭ în 1883—84. . . . . 2.—
Tom. VI. Secț. II.—Memoriĭ și notițe. . . . . (*Sfîrșit.*)
Viéța și scrierile luĭ Grigorie Țamblac, de *Ep. Melchisedec* . . . 1,20
Tom. VII. Secț. I.—Desbaterile Academieĭ în 1884—85. . . . . 3.—
Programa pentru adunarea datelor privitóre la limba română, de *B. P. Hasdeŭ.*
Dare de sémă asupra *Mareluĭ Etimologic al Românieĭ,* de *B. P. Hasdeŭ.* —,40
Tom. VII. Secț. II.—Memoriĭ și notițe . . . . (*Sfîrșit.*)
Inscripțiunea de la mânăstirea Răsboenii, județul Némțuluĭ, comentată de *Episcopul Melchisedec* . . . .
O visită la câte-va mânăstirĭ și bisericĭ antice din Bucovina, de *Episcopul Melchisedec.*